

Leo Trotskij

Till marxismens försvar

Översättning (från engelska): Jan-Christer Hamberg och Bengt E R Johansson

Publicerat med tillstånd av *Bokförlaget Röda Rummet*

Innehåll

Förord	2
Ett brev till James P. Cannon	17
Sovjetunionen i krig	18
Ett brev till Sherman Stanley	30
Igen och återigen om SSSR:s natur	31
Den allmänna omröstningen och demokratisk centralism	36
Ett brev till Sherman Stanley	37
Ett brev till James P. Cannon	39
Ett brev till Max Shachtman.....	41
Ett brev till James P. Cannon	43
En småborgerlig opposition inom Socialist Workers Party	44
Ett brev till John G. Wright.....	58
Ett brev till Max Shachtman.....	59
Fyra brev till Nationalkommitténs majoritet	60
Ett brev till Joseph Hansen.....	63
Ett öppet brev till Kamrat Burnham.....	64
Ett brev till James P. Cannon	78
Ett brev till Farrel Dobbs.....	79
Ett brev till John G. Wright.....	80
Ett brev till James P. Cannon	80
Ett brev till William F. Warde.....	81
Ett brev till Joseph Hansen.....	81
Från rispa – till fara för kallbrand	82
Ett brev till Martin Abern.....	113
Två brev till Albert Goldman	114
Tillbaka till partiet!.....	115
”Vetenskap och stil”	117
Ett brev till James P. Cannon	117
Ett brev till Joseph Hansen.....	118
Tre brev till Farrel Dobbs.....	120
Småborgerliga moralister och det proletära partiet	123
Bokslut om de finska händelserna.....	125
Ett brev till James P. Cannon	131
Ett brev till Albert Goldman.....	131
Om ”arbetarpartiet”	131
Ett brev till Albert Goldman.....	133
Ett brev till Chris Andrews	134
Appendix	135
Vetenskap och stil	135
James Burnhams avskedsbrev till the Workers Party	152

Förord

Till marxismens försvar är titeln som givits till denna samling inlägg av Trotskij i den debatt, som utvecklades i Socialist Workers Party (Fjärde Internationals amerikanska sektion) i början av andra världskriget. Antologin, som utgör den ryske revolutionärens sista bidrag till diskussionen om Sovjetunionens sociala natur och till marxismens försvar, är en samling av hans sista skrifter (boken avslutades med ett brev skrivit den 17 augusti 1940, dvs. tre dagar före det att Stalins lejde mördare utdelade det dödande slaget).

Socialist Workers Party har sitt ursprung i den kamp, som en grupp ledare och militanter inom det Amerikanska Kommunistpartiet förde i anknytning till den internationella vänsteroppositionen inom Komintern. Det Amerikanska Kommunistpartiet lyckades aldrig smälta samman de krafter det väckt till liv. Ända från dess tillkomst försiggick en våldsam kamp mellan tre tendenser som hänförde sig till de ståndpunkter, som de tre främsta partiledarna företrädde: Foster, Lovestone och Cannon. Denna strid, som hade sina rötter i det amerikanska arbetaravangardets komplicerade och besvärliga situation under 20-talet, utvecklades under åren 1923-28. Den avslutades med uteslutningar av först Cannons och sedan Lovestones tendenser. På så sätt fann det Amerikanska Kommunistpartiet sin egen *enhet* i skuggan av en stalinoid monolitism och i skydd av den mest ohämmade likriktning.

I början av sommaren 1928 samlades Kominterns sjätte kongress i Moskva. Den amerikanska delegationen var sammansatt av företrädare för de tre tendenserna i partiet. I beslutet om deltagandet i kongressens kommissioner visade talesmännen för Lovestones och Fosters tendenser sina i grunden sekteristiska inställningar. Medan de skyndade sig att lägga beslag på platserna i den politiska kommissionen, där situationerna i de olika sektionerna skulle diskuteras, lämnades platsen i den kommissionen, där man skulle diskutera Internationals programutkast till Cannon. Det var på så sätt som Cannon och Maurice-Spector, delegat från den kanadensiska sektionen, fick kännedom om att Trotskij, som var utesluten från partiet och deporterad till Alma Ata, appellerat till kongressen och lagt fram en kritik av programutkastet.¹ Genomgången av ett sådant dokument som detta blev upplysande för de två delegaterna från den amerikanska kontinenten, eftersom det på ett organiskt sätt stämde med en rad tvivel och tveksamheter över Kominterns politik, som dessa redan känt. De lyckades behålla den kopia de fått och föra den vidare. Det var så som kontakten mellan Cannons tendens av det Amerikanska Kommunistpartiet och Trotskij förverkligades.

När Cannon hade återvänt till USA började han genast att informera sina kamrater om Trotskij's dokument och diskuterade dess ståndpunkter med dem. Detta kunde majoriteten inte tolerera. Den 27 oktober 1928 blev anhängarna av Trotskij's linje, bland vilka Cannon, Shachtman och Abern befann sig, uteslutna efter en våldsam debatt i Centralkommittén och Centrala Kontrollkommissionen.

Trotskisterna påbörjade sedan ett öppet arbete, med små resurser, men med mod och entusiasm. I november 1928 utkom första numret av deras tidning *The Militant* (f.n. organ för Socialist Workers Party). Den 27 maj 1929 höll vänsteroppositionen sin första nationella konferens, och grundade Communist League of America, Left Opposition of the Communist Party.

Den trotskistiska organisationen karakteriserades från början av tre aspekter i den egna strukturen och verksamheten: ett seriöst organisatoriskt arbete, principfasthet och avsaknad av sekterism i det politiska arbetet. Dess verksamhet inriktades mot två arbetsområden: propagandistiskt arbete som med tiden koncentrerades på frågor av internationell karaktär

¹ Utkommer på Partisanförlaget hösten 1972 med titeln *Tredje Internationalen efter Lenin*. [Det gjorde den aldrig, men den finns nu i svensk översättning på marxistarkivet: [Tredje internationalen efter Lenin](#) – Red anm]

(den tyska frågan, den kinesiska revolutionen, spanska inbördeskriget), agitation genom deltagande i arbetarkampen.

För en minoritetsorganisation är propagandaarbetet nog så viktigt. Communist League mobiliserade sina krafter inom detta område framför allt vid bestämda tillfällen. I det skede när den tyska frågan antog politiska aspekter vars förståelse var fundamental för arbetarrörelsen, övergick organet *The Militant* tillfälligt från veckoutgivning till varannandagsutgivning. Därigenom kunde man på ett bättre sätt sprida Trotskijs och den trotskistiska rörelsens ståndpunkter.

Trotskisterna utvecklade sitt propagandaarbete tillsammans med en intensiv agitatorisk verksamhet, som förberedde organisationen för ingripanden i de omfattande fackliga kamperna.

De fanns med i början av de stora arbetarkamperna som ledde till grundandet av CIO (Congress of Industrial Organization). Utvecklingen skedde i tre faser:

1933: Rörelsens första fas. Begränsade framgångar.

1935: Den andra och större strejkvågen. Denna gång med större framgång.

1936-37: Ny stor kampvåg karakteriserad av fabriksockupationer inom gummi- och bilindustrisektorn.

Militanterna i Communist League utmärkte sig för sin kampberedskap och sina politiska ställningstaganden. I den första fasen som ännu kännetecknades av kampen för arbete, verkade de för nödvändigheten av en enhetsfront mellan de politiska vänsterorganisationerna och fackföreningarna, för att bekämpa arbetslösheten. Den 29 januari 1933 deltog Cannon i Progressive Miners Union's kongress i Gillespie (Illinois), där han utvecklade sin organisations ståndpunkt. Mot slutet av 1933 hade trotskisterna för första gången tillfället att leda en strejk. Genom en rad omständigheter lyckades de få ett dominerande inflytande bland hotellarbetarna i New York, vilka redan vid den tiden var ganska talrika. Strejken mobiliserade mer än tiotusen arbetare och blev en total seger. Strax därefter ledde en grupp militanter från Communist League en gruvarbetarstrejk i Minneapolis, som slutade med en stor seger.

Under trycket av dessa första framgångar började trotskisterna att knyta fasta förbindelser med en annan politisk gruppering, som utmärkt sig genom en framgångsrik organisering av arbetslöshetskampen, American Workers Party. Det hade skapats av Conference for Progressive Action, som ombildades till detta parti. Ledare var A J Muste (se biografisk not 24). De två organisationerna närmade sig hela tiden under arbetarkamperna och grundade Workers Party of the United States i december 1934.

I den andra fasen av arbetarkampen spelade de två organisationerna, som bildat Workers Party of the United States en betydande roll. De hade lett två av de tre strejker som öppnat vägen för CIO:s tillkomst, och för de omfattande kamperna under den tredje perioden. Det gällde en strejk av en grupp bilarbetare i Toledo (Ohio), och av transportarbetare i Minneapolis. De båda organisationerna (American Workers Party i den första kampen och Communist League i den andra) lade in hela sin tyngd i de båda strejkerna och samlade sina militanter, sin politiska erfarenhet och sina finansiella medel. Kampen antog dramatiska former med sammanstötningar med polisen och nationalgardet och arresteringar, men arbetarna avgick som segrare. För att ge en uppfattning om kampens karaktär räcker det att nämna längden på strejken i Minneapolis – fem veckor.

Den mer militanta karaktären av striderna förklaras i ett resonemang som låg till grund för Tredje Internationalens framställning rörande förhållandet mellan arbetarkamp och ekonomisk konjunktur. När depressionens lägsta botten är passerad, är den period förbi, när arbetarna utan politisk ledning försökte att individuellt lösa problemet med att behålla sina

arbetsplatser för att undgå avskedanden. Då börjar en period när produktionen återupptas, och denna åtföljs av en återupptagen kamp för att återfå vad som förlorats, genom att dra fördel av repressionens besvärliga läge.

I mars 1936 beslutar Workers Party med mycket stor majoritet, att gå in i det socialistiska partiet, där en polarisering av vänsterkrafter ägt rum (se not 12), och att internt agera som en organiserad grupp. Detta beslut föregicks av en våldsamt kamp med en sekteristisk tendens, som inte accepterade beslutet och bröt sig ur. Arbetet i Socialist Party uppfattades som ett arbete för en kort tid. Efter lite mer än två år kom den trotskistiska tendensen som vuxit märkbart, i konflikt med det socialistiska partiets ledning. Brytningen var oundviklig (den var t.o.m. önskad av båda parter). Trotskisterna gick ur Socialist Party och bildade i december 1938 Socialist Workers Party, som formellt kom att presentera sig som Amerikanska Sektionen av Fjärde Internationalen.

*

Vi har ansett det viktigt att lämna denna korta förklaring till den amerikanska trotskistiska rörelsens historia fram till tidpunkten för den polemik, vars ställningstaganden finns i denna bok. Framför allt har vi uppehållit oss vid den roll den spelat i några viktiga arbetarkamper, då de utgör oundgängliga detaljer för förståelsen av orsakerna till och bedömningarna av liknande tendenskamper. Grundandet av SWP skedde huvudsakligen tvärs över de proletära och intellektuella grupperingarna. En sådan process uppvisar följande karakteristika. Både arbetarna och de intellektuella hade i allmänhet anslutit sig till den trotskistiska organisationen vid skiftande politiska tillfällen och på grund av olika politiska krav, även om dessa inte alltid stod i motsättning till varandra.

Arbetarna såg i den revolutionära organisationen en gruppering av föregångare som kunde ingripa i de omfattande kamperna under 30-talet, för att försöka föra dem mot seger. Därigenom kontrasterade de sig både mot reaktionens krafter och mot den fackliga byråkratin på ett effektivt sätt.

Vad beträffar förhållandet till de intellektuella är resonemanget lite mer komplicerat. Den stora tillströmningen av intellektuella, i förhållande till arbetare, visade sig framför allt ske under två perioder: a) vid tillfället för kommunistpartiets *radikalisering* under den s.k. tredje perioden, när de kommunistiska arbetarna föreställde sig att partiet förflyttat sig till revolutionära positioner. Detta höll tillbaka den kritiska tendens i Amerikanska Kommunistpartiets bas, allt under det att de intellektuella fortsatte att känna sig dragna till trotskismen, som uppfattades av dem som en rörelse riktad mot stalinismens auktoritära karaktär. b) under arbetet inom det Socialistiska Partiet, dit arbetare och grupper av intellektuella, som radikaliseras av krisens verkningar, hade strömmat. De hade vägrat ansluta sig till det Kommunistiska Partiet, eftersom de fann dess byråkratiska metoder frånstötande. Många av dessa intellektuella slutade som medlemmar i den trotskistiska tendensen, trots att de inte hade någon avslutad marxistisk skolning. De attraherades av den kamp som denna förde mot den socialistiska ledningens opportunistiska och byråkratiska.

De som anslutit sig till trotskismen, utan att förstå organisationens klassinnehåll och revolutionära innehåll, förblev medlemmar utan att få kännedom om vilket missförstånd anslutningen var grundat på, ända tills kriget närmade sig och ställde dem i en helt annan situation. Det gällde inte längre att kritisera händelser som ägde rum långt borta (Moskvaprocesserna, Kominterns politik, Kremles ståndpunkt till det spanska inbördeskriget osv.), och som inte tenderade att skapa brytningssituationer med radikaldemokratiska grupper.² Nu gällde det att

---

² Även vid sådana tillfällen var dessa intellektuellas hållning inte fria från vacklan. Se t.ex. Trotskijs kritik av Shachtmans inställning beträffande spanska inbördeskriget.

reagera beslutsamt mot de gruppers ställningstaganden, som bakom de fördömande deklARATIONERNA av Hitler-Stalinpakten och kriget mot Finland och Polen försökte smugla in fientliga ställningstaganden mot Sovjetunionen *som arbetarstat*.

I den utsträckning som man bibehöll sin egen överensstämmelse och trohet till principerna, tenderade trotskismen att förlora varje attraktionsförmåga för dessa intellektuella sektorer. Allt detta fick konsekvenser inom SWP, och framför allt bland dem som kände sig mera förbundna med de radikaldemokratiska intellektuella, eftersom de i praktiken ansåg dem vara den huvudsakliga krets mot vilken partiet borde inrikta sig. På så sätt drog de upp riktlinjerna för en konflikt, som i den utsträckning som den proletära flygeln vägrade tumma på sina principer, inte kunde leda till annat än en brytning.

Tillfället för fientligheternas början (som Trotskij noterar hade det redan förekommit ögonblick av meningsskiljaktigheter) var ett möte med Nationella Kommittén (ett organ som motsvarar Centralkommittén i de europeiska arbetarpartiernas organisationsstruktur), som var sammankallad till den 3 september 1939.

Mötet var sammankallat efter en preliminär diskussion inom Politbyrån. Där hade en tendens som var oppositionell mot majoritetens linje börjat utvecklas, även om denna ännu inte lade fram sina ståndpunkter helt och hållet homogent. Denna tendens återopade tre av partiets nationella ledare: Shachtman, Abern och Burnham.

Max Shachtman hade varit ledare för Amerikanska Kommunistpartiet och hade bidragit till bildandet av en vänsteropposition och senare till en trotskistisk rörelse, både i USA och på det internationella planet. Han ansågs vara en talangfull skribent och utmärkt talare, och hade ett anmärkningsvärt inflytande bland partiets intellektuella, framför allt i New York.

Även Martin Abern härstammade från det Amerikanska Kommunistpartiet, där han varit medlem i den centrala Exekutivkommittén under 20-talet. Tillsammans med Cannon och Shachtman deltog han i arbetet på att skapa en trotskistisk rörelse, där han kom att bli känd för sin sällsynta organisatoriska duglighet. Han hade varit emot sammanslagningen med Mustes organisation och emot inträdet i Socialistiska Partiet.

James Burnham kom emellertid från American Workers Party's led, den organisation som gick samman med Communist League för att grunda Workers Party. Han var författare med en flyhänt penna, men inte så uppmärksam på organisatoriska problem. Han hade begärt och beviljats befrielse från praktiskt arbete för att ägna sig åt det arbete som passade honom mera – att förbereda artiklar för pressorganen. När tendenskampen inleddes var han chef för SWP:s teoretiska organ *New International*.

Vid Nationella Kommitténs sammanträde, som hölls den 30 september, skulle man diskutera ett dokument som presenterats av Burnham den 5 september om det pågående krigets karaktär. I detta bekräftade han: "Det är omöjligt att uppfatta Sovjetunionen som en arbetarstat, vilken mening man än vill ge åt en sådan definition ... Det sovjetiska ingripandet kommer helt och hållet att underordnas den imperialistiska karaktär som konflikten antagit i sin samsamhet, och den kommer inte i något fall att utgöra någon försvarshandling av vad som återstår av den socialistiska ekonomin".

Shachtman och Abern var ännu inte beredda att ta ställning för Burnhams dokument. Medan Abern tillkännagav att han ännu delade Trotskij's ståndpunkt om Sovjetunionens natur, som denne uttryckt i dokumentet *Sovjetunionen i krig* (se sid. ??), föreslog Shachtman att man skulle "svara på de konkreta frågor som pakten mellan Stalin och Hitler rest", definierade Röda Arméns invasion av Polen som "en imperialistisk politisk handling" och krävde "en omprövning av de begrepp som vi hittills har följt, om det villkorlösa försvaret av Sovjetunionen."

Majoriteten lade fram en resolution som än en gång sanktionerade analysen av Sovjetunionens sociala natur och stalinismens roll och förklarade sig överens med de politiska slutsatserna i Trotskij's *Sovjetunionen i krig*. När Burnham förstått att han forcerat aktionen alltför mycket, drog han tillbaka sitt dokument och slöt upp vid Shachtmans sida. Abern röstade både för Shachtmans resolution och för majoritetens(!). Burnhams ställningstagande – han tvekade inte att genast anpassa sig till de påtryckningar vi talat om – utgjorde den logiska utvecklingen av de förutsättningar som Abern och Shachtman tvekade att fullfölja. Burnham, som tolkade oppositionens krav mer följdriktigt och medvetet, var given som ledare för sin tendens.

Som Trotskij erinrar, föregicks och åtföljdes oppositionens attack om frågan om Sovjetunionen av anklagelser om *byråkratisk konservatism* mot majoriteten och i synnerhet mot Cannon. Låt oss lämna anklagelsen om byråkratism åt sidan. Som Trotskij understryker är den i sig löjlig, även därigenom att den valda politbyrån ända till juli 1940 bestod av sex medlemmar från den kommande oppositionen och en (Cannon) från majoriteten, så som de uppdelade sig i Centralkommittén. Anklagelsen om byråkratism var inget annat än en reaktion från deras sida, som allt mer tenderade att anpassa sig till det yttre trycket och inte ens kunde förstå att andra fortsatte att försvara de principer och det program, som de byggt upp partiet på.

Kampen tilltog och ganska snart försvann varje slags utrymme för mellanliggande ställningstaganden. Oppositionen fann sig i huvudsak förenad bakom Burnhams ståndpunkt. I januari 1940 presenterade Abern, Burnham och Shachtman sitt huvuddokument *The War and Bureaucratic Conservatism*.

På detta svarade Joe Hansen och Jim Cannon, den förre med artikeln *The Shachtman School of Quotations*, och den andre med *The Struggle for a Proletarian Party* [sv. övers: [Kampen för ett arbetarparti](#) – *Red anm*].

Diskussionen utvecklade sig i alla former. Digma internbulletiner innehållande inlägg om de olika ståndpunkterna distribuerades till medlemmarna. Medlemsmöten organiserades i varje stad med deltagande av representanter från de båda tendenserna. Tendensmöten omväxlades med partimöten. Det gick så långt, att arbetarmedlemmarna begärde att flödet av material skulle begränsas, för att diskussionen inte skulle vara till förfång för partiverksamheten.

Oppositionen kunde emellertid inte förklara sig nöjd. Logiken i dess ställningstaganden ledde obönhörligen till en brytning med den proletära flygeln och till en förflyttning av tyngdpunkten till de *yttre* sektorerna. För att samla sådana grupper kring oppositionens motstånd mot att följa majoritetens linje var det därför nödvändigt för oppositionen att föra ut diskussionen utanför partiet genom förslaget att öppna spalterna i SWP:s press för den interna debatten. Frågan kunde uppenbarligen varken angripas eller lösas som en principfråga. Man kunde inte bestämma fasta kriterier, som avgjorde om debatten i en revolutionär rörelse bara skulle försiggå internt eller anta offentliga former. I ett byråkratiskt parti innebär kravet på en offentlig debatt ett krav på garantier för att ledningen inte utnyttjar apparaten för att hindra spridningen av oppositionens åsikter. När kravet ställs i en revolutionär rörelse som behandlar den interna debatten mer demokratiskt, så får detta krav nödvändigtvis en annan mening. Avvisandet från SWP-majoritetens och Trotskij's sida att gå med på kravet på offentlig debatt, var inte ett avvisande av sådana former i allmänhet (i början hade Trotskij varit positiv till en offentlig debatt), utan av den logik som drev oppositionen att vända sig till de småborgerliga delarna av den allmänna opinionen mot partiets proletära flygel.

Oppositionens starkaste fäste var New York-organisationen, och det var här, som den skördade sin största seger. Kongressen i New York vanns av Burnhams tendens med en majoritet av två mot en. I de andra organisationerna, framför allt i de med arbetarmajoritet (med Minneapolis i spetsen), förblev emellertid Cannons tendens dominerande med stor marginal.

Shachtman insåg emellertid omöjligheten av att vinna kongressen och vid ett möte, som hans tendens höll i New York, utmålade han perspektivet av en brytning. Denna obetänksamma gest föranledde att några osäkra medlemmar inom oppositionens led avlägsnade sig från tendensen. På så sätt började oppositionens kurva falla, vilket avslutades vid den nationella kongressen.

Trotskij kände till sådana processer och agerade för att hindra att otåligheten hos vissa av majoritetens arbetarmilitanter övergick till ett sekteristiskt agerande gentemot oppositionen. Detta skulle ha kunnat driva osäkra medlemmar i armarna på Burnham. Den linje han föreslog och som helt och fullt delades av Cannon var följande: smidighet när det gäller organisatoriska förslag, fasthet beträffande programmet och partiets uppfattning, tillbakavisande av hot om splittring som framförs som en form av utpressning.

Mot slutet av februari 1940 organiserade minoriteten en egen tendenskongress för att bestämma handlingslinjen. Med utgångspunkt från den taktik som beslutats i samråd med Trotskij, skickade majoriteten ett telegram till minoriteten som samlades vid kongressen, och bekräftade ånyo sin linje beträffande den lösning tendenskampen borde utmyнна i: a) förpliktelse att inte använda sig av uteslutningmetoder om kongressen skulle godkänna majoritetens linje. b) accepterande av disciplinen och försvar av partiets enhet, om de skulle bli i minoritet. c) möjlighet att göra vissa rimliga eftergifter inom det organisatoriska området som är förenliga med de bolsjevikiska principerna och metoderna, för att garantera minoritetens rättigheter efter kongressen. d) krav på deklaration från oppositionens sida.

Minoriteten svarade med en resolution om partiets enhet, som röstades fram av tendenskongressen. Den förklarade att "motsättningarnas natur är sådana att de inte tillåter lösningar grundade på det normala förfarandet med minoritetens underordnande av majoritetens beslut". De krävde "rättighet för kongressen att publicera en egen politisk tidning", och preciserade för att undvika missförstånd, att "en sådan tidning endast kunde utges under tendensens ansvar och kontroll". Endast på dessa villkor, vore det enligt minoriteten möjligt att undvika en splittring.

Den nationella kongressen öppnades den 15 april efter mer än sex månaders diskussioner. Vi detta möte gjorde majoriteten ett sista försök att undvika en splittring, genom att erbjuda minoriteten, som en eftergift, att fortsätta diskussionen i internbulletinen under redaktion av en likställd kommission. Minoriteten avvisade även detta förslag. Kongressen beslöt då att suspendera gruppen Burnham, Shachtman, Abern, eftersom de inte accepterade att underställa sig disciplinen. De tre och deras grupp var emellertid på väg mot en brytning, som blev oundviklig när de började publicera *New International* som deras organ. De drog nytta av det faktum att SWP:s teoretiska organs egendom fanns i deras försvarares händer. Detta var den första handlingen i riktning mot grundandet av en separat politisk grupp. SWP:s Nationella kommitté, som samlades till plenarsession 27-29 september, beslöt att utesluta dem.

*

Frågan om Sovjetunionens sociala natur har alltid utgjort en viktig politisk mätare för Trotskij och den trotskistiska rörelsen. I den mån man överhuvud taget med rätta kan tala om *trotskism*, bör man hänvisa till Trotskijs bidrag till marxism-leninismen, både genom teorin om den permanenta revolutionen och i den fråga, där inte Lenin, och ännu mindre Marx kunde sysselsätta sig på grundval av någon exakt erfarenhet, nämligen farorna av en byråkratisk degenerering under övergångsperioden från kapitalism till socialism.

Trotskij hade redan polemiserat mot de ståndpunkter som tenderade att slå fast att en process ägt rum i Sovjetunionen, som lett till införande av en slags *statskapitalism*.³ Frågan var av

³ Se t.ex. [Den förrådade revolutionen](#). Rene Coeckelberghs Partisanförlag, Halmstad 1969.

oerhört stor betydelse för honom, eftersom den ena eller andra ståndpunkten gav upphov till diametralt motsatta ställningstaganden i en rad frågor. Han hade insisterat på att de grupper som inriktade sig på ett återuppbygge av den internationella rörelsen skulle förkasta varje slag av kompromiss, som skulle leda till att de frångick sitt ställningstagande till Sovjetunionen, även till priset av att de avstod från de lockande utsikterna av en numerisk tillväxt. Vänsteroppositionen i USA skulle nämligen kunnat ha en ansevärd numerisk tillväxt om den avstått från sitt ställningstagande att försvara Sovjetunionen.⁴

Trotskijs inlägg i den polemik som inleddes i SWP blev därför också omedelbart mycket betydelsefullt, även med hänsyn till det faktum att den amerikanska sektionen hade en avsevärd tyngd inom Fjärde Internationalen genom sin antalsmässiga stadga och sin politiska ställning. Trotskij var för övrigt i ett gynnat läge genom sin relativa närhet till USA (även om den amerikanska regeringen hela tiden vägrat honom inresevisum efter hans utvisning från Sovjetunionen) och genom den kunskap han hade om situationen i partiet.

En värdering trettio år efteråt av Trotskijs bidrag till en polemik, som fortsätter idag – ofta i påfallande lika termer – och därigenom av hans tänkandes aktualitet, bör därför utgå från en granskning av dessa metoders överensstämmande med den marxistiska analysens principer och av hans slutsatserns giltighet.

Resultatet av en sådan granskning tillåter inte bara en värdering av Trotskijs bidrag till det marxistiska tänkandet, utan också av möjligheten att använda sig av hans metoder som ett analysinstrument för den aktuella situationen.

I Trotskijs bidrag till analysen av den sociala naturen hos de stater, där kapitalismen har störtats, anser vi att man bör betona följande viktiga beståndsdelar.

– En stats klassnatur härledes inte nödvändigtvis och direkt av dess lednings politik, utan av de sociala förhållandena som kännetecknar den. Handlingar som pakten mellan Stalin och Hitler levererar bara, hävdar Trotskij, ”*en annan måttstock för att mäta byråkratins degeneration*”, och vi instämmer på basis av sådana erfarenheter som den ungerska och tjeckoslovakiska (”56” och ”68”), med sina kriser och avsaknaden av perspektiv. Hur monstruösa den sovjetiska byråkratins brett än kan vara, hur opportunistisk och t.o.m. reaktionär dess aktuella politik än är, behöver vi inte förneka att sådana brott och en sådan politik säkerligen inte utgör de lägsta punkterna i förhållande till den stalinistiska perioden. Några grupper som idag av sådana förhållanden drar slutsatsen att Sovjetunionen skulle vara *kapitalistiskt* bestred aldrig på minsta sätt den socialistiska karaktären under den tiden. Man behöver bara citera några exempel som förräderiet mot den spanska revolutionen, blodbadet på de bästa ryska revolutionärerna, erkännandet av Kuomintang (och av Chiang Kai-Shek) som *sympatisör* till Komintern och kvävandet av alla revolutionära möjligheter efter det andra imperialistiska kriget.

– Det är nödvändigt att komma ihåg ett grundelement i den marxistiska analysen. Så länge som de kvantitativa förändringarna inte har övergått till kvalitativa, kan man inte tala om en förändring av en stats sociala natur i någon mening. Det är därför nödvändigt att visa på och understryka de kvantitativa element som kan anses som tendenser till en kapitalistisk återuppriktelse. Man kan inte komma förbi frågan: *Vilka element* kan, när, och under vilka förhållanden leda till (eller har lett till) ett kvalitativt språng som innebär en förändring av den samhällseliga karaktären?⁵ Att hävda att kapitalismens återuppriktande i Sovjetunionen är ett faktum, och inte bara en tendens, utan att vara i stånd att precisera när, *hur och till följd av*

⁴ Se beträffande detta, J. Cannon, *The History of American Trotskyism*, Pioneer Publishers 1944, sid. 83. [[Finns nu i svensk översättning på marxistarkivet: [Den amerikanska trotskismens historia 1928-1938](#)]

⁵ Frågan ställs i samma termer, även när man analyserar den omvända processen, när man skall precisera tidpunkten för det kvalitativa steget från en kapitalistisk stat till en arbetarstat.

vilken handling denna process fullbordats, betyder att man ger prov på ytlighet och impressionism.

– När man analyserar den interna dynamiken hos en stats sociala krafter (och framför allt en arbetarstats), kan man inte abstrahera den från den internationella situationen, åtminstone inte om man vill bevisa en internationalistisk uppfattning, som är något annat än verbal. Ståndpunkten som hävdar att en kapitalistisk återupprättelse fullbordats i Sovjetunionen under de senaste åren – under det att imperialismens kris har tillspetsas och massorna är på offensiven i många länder – utgår implicit från samma förutsättningar som teorin om *socialismen i ett land*. Enligt denna skulle Sovjetunionens utveckling ske på en grundval, vars tendens var oberoende av den internationella situationens utveckling. I själva verket har degenereringsprocessen i Sovjetunionen befasts till följd av de betydelsefulla nederlag världsproletariatet lett i världsskala ända tills andra världskrigets utbrott. De stora segrar som proletariatet successivt har upplevt (Kina, Kuba, Vietnam etc.) verkar på motsatt sätt, då de bidrar till att alltmer försätta Sovjetunionens byråkratiska ledning i kris.

– Analysen av Sovjetunionens sociala natur kan inte grundas på förekomsten av kategorier som *lön, priser, pengar* osv. därför att dessa är inte bara karakteristiska för den kapitalistiska ekonomin, utan för varje monetär ekonomi, och ännu mer, för varje ekonomi med varuproduktion, såsom förhållandet ännu är i övergångsekonomierna. Man bör för övrigt understryka att dessa kategorier verkar på ett helt annat sätt i Sovjetunionen än i de kapitalistiska staterna. Priserna tjänar t.ex. som medel för mätning och kontroll av planen. *Företagsvinsten*, som huvudsakligen används som ett mått på planuppfyllnaden, utgör i själva verket ett hjälpmedel för byråkratin, som är tvingad att söka lösningar bland materiella incitament, då det är omöjligt att söka dem i användningen av producenternas självmedvetande genom arbetardemokrati. Långt ifrån att därför vara ett tecken på en *inträffad övergång till kapitalismen* från den byråkratiska regimens sida (och därför ett tecken på dess förmåga att stabilisera sig), utgör den ett bevis på ett byråkratiskt systems kris utan utväg, som allt mer slits sönder av en grundläggande motsättning: den mellan ett icke-kapitalistiskt produktionssätt och fördelningsnormer av kapitalistiskt slag.⁶

– Om man skulle göra viktiga förändringar i den grundläggande uppfattningen, kan man inte undgå att dra de logiska konsekvenserna därav. Att vägra att göra det är detsamma som att hemfalla till en intellektualistisk tillämpning.⁷ En revolutionär kader ställer alltid problemet om ett samband mellan analysen och den politiska handlingen som båda är baserade på en process av dialektisk växelverkan. Det är därför nödvändigt att precisera implikationerna av de tre huvudsakliga ståndpunkter, som framträtt sedan den debatt Trotskij bidrog till, och som upprepats om än med korrigeringar och på grundval av nya resonemang. De tre ståndpunkterna är den om kapitalismens restaurering i Sovjetunionen (i en helt ny form), teorin om den *byråkratiska kollektivismen* som uppfattar byråkratin som en ny klass, vilken överskridit kapitalismen men inte bygger upp socialismen. Slutligen finns den trotskistiska teorin som vidhåller att den sociala bas som skapats i Sovjetunionen sedan oktoberrevolutionen ännu finns kvar, men att byråkratin har tillskansat sig den politiska makten från proletariatet (teorin om den degenererade arbetarstaten).⁸

⁶ Inte heller är graden av byråkratins allt större materiella överflöd något kriterium. Levnadsnivån är inte någon grundläggande beståndsdel för att avgöra existensen av en social klass.

⁷ Samma bedömning kan göras beträffande dem som med den största säkerhet förklarar att de inte anser en bestämd uppfattning mer giltig, trots att de samtidigt bekräftar att de inte är förmögna att utarbeta en istället.

⁸ Det säger sig självt att det är onödigt att understryka begränsningarna hos alla begrepp i frågan om de kan uttrycka det politiska resonemanget de grundar sig på. Trotskij utmärkte sig alltid för sin flexibilitet i försvaret av begreppet degenererad arbetarstat, och var alltid redo att diskutera varje slags annat begrepp, om bara innehållet i den politiska uppfattningen var klart.

Fasthållandet vid att kapitalismen återupprättats i Sovjetunionen (eller att samhället rör sig mot en sådan återupprättelse genom en irreversibel process) innebär följande implikationer.

a) Det internationella proletariet har genomgått ett historiskt nederlag utan motstycke genom förlusten av en del av världen (som är viktig genom sin storlek och sin ekonomiska betydelse), där kapitalismen störtats. Bilden blir ännu mörkare ju mer de tenderar att vidhålla att den kapitalistiska återupprättelseprocessen har drabbat eller står i begrepp att drabba andra stater där kapitalismen störtats.

b) Kapitalismen, som ett socialt och ekonomiskt system, har bevarat ännu en kvalitet. Det har nämligen inte bara lyckats överleva i en del av världen, utan också lyckats återinföra sig – och som vi ser med fredliga medel – i en rad länder, där den störtats genom revolutionära processer. Det faktum att kapitalismen framträder under olika former ändrar inte den grundläggande bedömningen av sådana processer.

c) I en viktig del av världen har proletariet under en lång tid visat sig vara oförmöget att stå fast vid en egen alternativ lösning till den kapitalistiska regimen. Uppgiften att överskrida den kapitalistiska anarkin kunde bli obehövlig genom en ny form av kapitalism, som grundas på statligt ägande av produktionsmedlen.

d) Eftersom proletariet har förlorat en del av världen där den har krossat klassfiendens värde, har utsikterna till en socialistisk revolution i världsskala blivit mera avlägsna.

e) Återinförandet av kapitalismen i Sovjetunionen skulle (eller borde) ha inträffat genom en process som gradvis fullbordats (eller var på väg att fullbordas) efter det att flera kvantitativa förändringar inträffat. Detta betyder att man vidhåller möjligheten av *en fredlig återgång till kapitalismen*, dvs. att en kontrarevolution *kan ske på fredlig väg* och leda till kapitalismens återinförande utan en våldsam brytning.

f) Beträffande den samhälleliga karaktären skulle det inte finnas någon skillnad mellan USA och Sovjetunionen. Det skulle röra sig om två kapitalistiska stater i kamp med varandra. Av dessa implikationer följer lätt en hel rad andra konsekvenser. Det räcker att citera en. Vietnam befinner sig nu i en situation, där det å ena sidan attackeras av ett kapitalistiskt land (USA) och å andra sidan får materiell hjälp (innehållet i den hjälpen kan inte förändra analysen) från en annan kapitalistisk stat (Sovjetunionen). De vietnamesiska kamraterna borde därför tacka nej till den sovjetiska hjälpen, samtidigt som Folkrepubliken Kina borde vägra delta i den enhetsfront med en kapitalistisk stat som objektivt sett existerar genom den militära hjälpen till Vietnam.

Teorin om *den byråkratiska kollektivismen* medför följande implikationer.

a) Byråkratin skulle utgöra en *progressiv* social stat på grund av att dess skapande och uppkomst skulle motsvara produktionsprocessens strukturella krav. Den skulle därför, som Trotskij säger, inte vara ett ”missfoster utan en levande del av historien” (sid. ??).

b) Sovjetunionens stalinistiska regim skulle därför ha varit ”*ett utsugande samhälles första fas*” (jfr sid. ??), som senare skulle utvidga sig till andra länder, och som förr eller senare kommer att bli mänsklighetens sociala struktur i hela världen.

c) Utsikterna för den socialistiska revolutionen skulle därför inte vara konsistenta och proletariet skulle inte vara den ledande klassen.

Ståndpunkten att Sovjetunionen är en *degenererad arbetarstat* avvisar därför, explicit och implicit, de två andra teoriernas slutsatser. Av denna följer:

a) Byråkratin är inget annat än en parasiterande utsugande utväxt på en regim som övergår till socialismen, och till följd därav saknar både stabilitet och framtid.⁹

b) Den sovjetiska arbetarstatens degenerering har sina orsaker i landets efterblivenhet och i arbetarklassens ringa antal, i den kapitalistiska inringningen och i de världsomfattande nederlag som proletariatet upplevt ända från slutet av 30-talet. Det som har förändrat dessa villkor är framför all en rad segrar för proletariatet i internationell skala, vilka tenderar att fortsätta den sovjetiska byråkratin i kris. Trotskij skisserade klart detta perspektiv (jfr. sid. ??) och preciserade de två alternativen: 1) En proletär revolution som även leder till störtandet av byråkratin i Sovjetunionen. 2) Ett nederlag av stora mått för världsproletariatet, med förödande konsekvenser, även med hänsyn till den huvudtendens som detta skulle föra med sig. Kanske kan man anklaga den ryske revolutionären för en *revolutionär optimism*, framför allt om man baserar sin anklagelse på efterklokhet. Detta för att han med bestämdhet pekade på det första alternativet som en logisk och omedelbar utväg efter världskrigets slut. I själva verket rör den betydelse som man skulle kunna hänföra till Trotskij (och till alla grupperingar och revolutionära kadrer under denna tid utan undantag) en annan aspekt av analysen och förutsägelsen. Efter det andra världskriget hade verkligen förutsättningarna för ett maktövertagande från proletariatets sida skapats i en rad länder (och detta inträffade till en del, men inte i de industriellt utvecklade länderna). Den svaga punkten i Trotskijs analys är kanske att han underskattade den stora makten hos de apparater (stalinistiska och socialdemokratiska) vilka skapat en verklig och egen enhetsfront, tillsammans med de amerikanska imperialisterna, för att blockera och kontrollera de revolutionära rörelserna.¹⁰ Även den senaste erfarenheten (Frankrike maj-68) har bekräftat att t.o.m. våldsamma revolutionära processer kan kontrolleras av de stora apparaterna, om det inte lyckats skapa ett revolutionärt parti som skulle ha ett massinflytande.

Man måste undvika felet att bara peka på ett av elementen i Trotskijs perspektiv (den revolutionära lösningen) och utelämna det andra alternativet (ett allmänt och avgörande nederlag för det revolutionära proletariatet). Gör man inte det är det lätt att dra slutsatsen att dessa perspektiv (jfr. sid. ??) inte skulle förverkligas och att man därför borde överge tesen om att Sovjetunionen skulle vara en arbetarstat. I verkligheten rör sig historiens kurs sällan med den exakta och rätlinjiga hypotesens rytm och dualism, som med korrekta förutsättningar för extrapoleering formuleras för polemiska eller analyserande ändamål. Den europeiska socialistiska revolutionen har uppskjutits, men detta har knappast varit något allmänt nederlag för proletariatet, framför allt om man tar hänsyn till styrkeförhållandena i världsskala. Det faktum att det inte funnits någon revolutionär väg p.g.a. av avsaknaden av en revolutionär ledning, har inte resulterat i undanröjandet och ännu mindre i dämpandet av den kapitalistiska anarkin. Därigenom har en fortsatt krissituation skapats, där striderna som är berövade samordning framför allt i världsskala tenderar att förlängas och explodera på schackbrädet.

En grundläggande frågeställning gör sig emellertid påmind, om man verkligen vill undvika att bli fången i en intellektualistisk verksamhet och istället vill förstå den politiska och programmatiska handlingslinjen. Vilka konsekvenser har de tre teorierna om man ser till det ryska proletariatets uppgifter (eller till andra staters arbetare)?

Trotskij uttalade sig klart på denna punkt. Han såg detta som en måttstock, som kunde kasta ljus över abstrakta eller outtalade ståndpunkter. Teorin om den byråkratiska kollektivismen

⁹ "En totalitär stat kan undertrycka de sociala motsättningarna under en viss period, men kan inte överleva sig själv", bekräftar Trotskij helt riktigt.

¹⁰ Vi förnekar emellertid inte att Trotskij, medan han skisserade detta optimistiska alternativ, samtidigt noga var på sin vakt mot förenklarna i analyserna av de löpande händelserna och hävdade att, "vår politik kan inte baseras på en kombination av lyckligare och gynnsammare omständigheter".

har om den förs till sina logiska slutsatser (något som Burnham tvekade att göra under sin polemik med Trotskij), nog så exakta implikationer, vilka understryker arbetarrörelsens alie-nering. Den byråkratiska regimen skulle till sitt väsen företräda ett nytt socialt system, byråkratin en ny härskande klass, och proletariatet skulle inte ha några utsikter att bli den nya härskande klassen. Det är ingen tillfällighet att denna uppfattnings viktigaste *teoretiker* till slut har mötts i helt andra läger än arbetarrörelsens eller, i bästa fall, har stängt in sig i sig själva.

Försvararna av teorin om kapitalismens återupprättande i Sovjetunionen och andra arbetarstater kan emellertid inte undvika att svara på följande fråga. Bör den revolution, som skall föra proletariatet till makten i sovjetstaten huvudsakligen ha *politiska* eller *sociala* uppgifter? Frågan är om de grundläggande förändringarna skall göras i statens ekonomiska och sociala struktur, eller i dess politiska struktur? Trotskij förklarade sig benägen att göra eftergifter på det terminologiska området, förutsatt att det politiska innehållet var klart. En genomgång av de revolutionära tendenser som fortlöpande framträder i Sovjetunionen och i de andra stater där kapitalismen har störtats bekräftar om man bortser från att de betraktar ledningarna som "kaster", "klasser" eller något annat, att av dem som väljer kampens väg mot parti- och statsledningen (som Kuron och Modzelewskis brev¹¹ och vissa dokument som cirkulerade under den tjeckoslovakiska *nya kursen*), så grundar sig kampprogrammet som föreslås huvudsakligen på krav av *politisk* karaktär.

En undersökningsmetods giltighet kan för marxister inte prövas efter dess förmåga att *punktvis* förutse den eller den händelsen, utan efter förmågan att *urskilja huvudtendensen* och på det sätt denna verkar. Ur denna synvinkel kan man inte förneka att Trotskij's metod har fått utomordentligt starka belägg även i frågan om Sovjetunionens sociala natur. Det räcker att citera det bevis som utvecklingen i Östeuropa under efterkrigstiden har gett beträffande den sovjetiska byråkratins tendens att assimilera de stater som den ockuperade militärt, vilket noggrant påpekades av Trotskij. Ett annat exempel är bestämningen av de krafter, som verkade bakom paktens mellan Stalin och Hitler och förutsägelsen av den oundvikliga konflikten mellan Sovjetunionen och Tyskland. Under tiden begränsade sig oppositionen, för att inte tala om Stalin,¹² till att göra sina förutsägelser genom att undersöka ytliga och sekundära fakta. Slutligen räcker det att betänka det sovjetiska proletariatets heroiska motstånd, i alla dess former, mot den nazistiska invasionen, för att visa att handlingsparollen om försvar att Sovjetunionen säkerligen inte utgör någon vag och abstrakt politisk anvisning.

*

Utvecklingen som följde efter polemiken och splittringen utgjorde ännu ett bevis på riktigheten i de ståndpunkter som Trotskij och majoriteten inom SWP intog. Den uppsplittring och skingring som ex-oppositionen inom SWP genomgick bekräftade Trotskij's bedömning av deras position som väsentligen instabil. Oppositionen hade brutit med den politiska och ideologiska inriktningen hos den proletära flygeln i SWP under ett yttre tryck. Den kunde därför inte ha tillräckligt hållbara politiska ståndpunkter för att den skulle kunna spela någon roll i ett längre perspektiv.¹³

Några av Burnhams mest övertygade försvarare hade, även före splittringen, visat tendenser att föregripa de logiska konsekvenserna av hans ståndpunkter för att sedan genast förkasta dem. Det rörde sig om individuella men nog så representativa fall, som D. Lawrence, företrädare för oppositionen i Boston, och Robertson, ledare för den kanadensiska minoriteten.

¹¹ *Brev till polska arbetarepartiet*. Rene Coeckelberghs Partisanförlag. Halmstad 1969.

¹² Det är nu allmänt bekant att Stalin ända till det sista ögonblicket vägrade tro på möjligheten av en tysk attack på Sovjetunionen.

¹³ Ta t.ex. *tredje ståndpunkten*, som i sitt innehåll uttryckte den småborgerliga utopin, lika långt från borgerligheten som från proletariatet i ögonblick av politisk och social spänning.

Den oppositionskärna som lyckades existera politiskt under en viss period gav upphov till en ny politisk organisation: The Workers Party. Då den var befriad från varje slag av taktisk hänsyn som den var påtvingad under tendensstriden i SWP, var oppositionen nu i stånd att utveckla de egna ståndpunkterna till sina logiska slutsatser. Vi citerar några exempel på detta.

Till frågan om Sovjetunionen hade Workers Party efter Hitlers attack på Sovjetunionen ogenerat förnekat vad man hade försvarat beträffande pakten mellan Hitler och Stalin. De lanserade en ny *djärv* vision med reaktionärt innehåll: Hitler skulle ha krossat den stalinistiska regimen; det sovjetiska folket skulle ha befriats från detta hinder, "*härdat av den stora revolutionen och uppfostrat till avsky för fascismen*" skulle det ha skakat av sig Hitlerregimen från ryggen. "*Genom att med vapen krossa den totalitära stalinistiska regimen, kommer Hitler att, som trollkarlens lärling i sagan, befria historiens krafter som kommer att få revolutionens floder att sätta sig i rörelse*".¹⁴ Förlusten av varje slags klassperspektiv hade fått sina verkningar. Uppgiften att störta Stalins regim anförtroddes den internationella reaktionens värsta företrädare. Den logiska utvecklingen av en sådan ståndpunkt åberopades och tillämpades i förhållandena till de kommunistiska partierna. The Workers Party vägrade varje slags enhetsfrontspolitik med det Kommunistiska Partiet, liksom även ingå i en front mot hotet från de fascistiska organisationerna. De hävdade att "*även om fascismen och stalinismen inte är identiska, så är de liknande fenomen*". Den distinktion som Workers Party gjorde mellan socialdemokrati och stalinism baserades på inställningen att "*Den socialdemokratiska regimen är en mer eller mindre borgerligt demokratisk regim?. Den stalinistiska regimen, kalla den proletär eller vad ni vill, är utan tvivel en totalitär och antidemokratisk regim.*"¹⁵

Från samma källa uppstod ståndpunkten till den kinesiska revolutionen. Medan SWP deklarerade: "Idag är de kinesiska massornas huvud fiende den amerikanska imperialismen och dess allierade Kuomintang. Det är därför vi tar ställning till klasskampen som utvecklar sig i Kina på arbetarnas och böndernas sida även om dessa är under en stalinistisk ledning mot den amerikanska imperialismen och Kuomintang",¹⁶ gjorde The Workers Party följande analys: "...medan ett av lägren, som representerade den nationella bourgeoisie, bara utgjorde en utpost för den amerikanska imperialismen, är den andra, trots sin bondesammansättning, ett instrument för den stalinistiska imperialismen ... Ett stöd till denna rörelse kan idag inte ha någon annan effekt än att utvidga det stalinistiska imperiet och underställa en stor del av det kinesiska folkets territorium ett liknande imperium."¹⁷

Slutligen kunde inte The Workers Party göra annat än att orientera sig mot en partitolkning som bättre motsvarade dess politiska mål och reflekterade dess egen ideologiska labilitet. Även på denna punkt utvecklades de ståndpunkter, som oppositionen inom SWP haft, till sina logiska konsekvenser. Det räcker att citera ett inlägg av Shachtman i en intern diskussion i The Workers Party, där han bekräftade: "*Skillnaderna i de rörelser som föregått oss (bolsjevikerna före 1917, det Amerikanska Kommunistpartiet, Communist League of America) ligger i det faktum att våra styrkor är mycket större, medan vårt program och vår teori är mindre klart och koncist definierat. Vårt parti rekryterar folk, vars åsikter avviker från partiets politik och teori, vilket inte skulle tolererats i de rörelser som har föregått oss. Men detta är inte allt. Detta skapar utrymme, så att dessa människor kan röra sig fritt. Jag tror inte att det någonsin har existerat något revolutionärt marxistiskt parti, som i sina egna led har tolererat en sådan skala av åsiktsskillnader, som den som existerar bland oss. En sådan*

¹⁴ *New International*, september 1941.

¹⁵ *Ibid*, februari 1943. Understrykningarna finns i texten.

¹⁶ *Fourth International*, oktober 1945.

¹⁷ Resolution av Workers Party från 1946.

*skala av åsiktsskillnader skulle kunna existera i ett reformistiskt parti, men det har aldrig visat sig att de har träffats/mötts i ett revolutionärt parti.*¹⁸

Slutligen kunde det vara nyttigt att ge några upplysningar om verksamheten de tre huvudsakliga företrädarna för oppositionen i SWP kom att bedriva.

Banden mellan Burnham och de kamrater, med vilka han lämnade SWP varade kort tid. Den 21 maj 1940 utträdde han ur The Workers Party.¹⁹ Han fortsatte att inneha en professorstol i filosofi vid universitetet i New York, och producerade böcker med antikommunistiskt innehåll. Mot slutet av 1940 skrev han *The Managerial Revolution* [sv. övers. ”Direktörernas revolution” – *Red anm*] vilken renderade honom ett visst anseende även utanför USA. Boken publicerades 1941, det år när Roosevelt förde in USA i kriget och började förfölja alla organisationer och militanter som förklarade sig vara mot kriget.

Men Burnhams *tredje ståndpunkt* blev inte långlivad. Under kriget uppoffrade den nitiske professorn sig att organisera litteratur- och matematikkurser för arméenheter, och efter kriget gjorde han sin plikt i det antikommunistiska korståget under det kalla krigets skydd.

Under 1950 utnyttjade han en tjänstledighetsperiod från universitetet för att fara runt Europa och Asien och ordna en rad konferenser vid militära skolor och andra institut som användes av den amerikanska imperialismen för sina egna ändamål. Typen av *konferenser* framstår klart i de böcker som han skrev under denna period.

I boken *The Struggle for World Power* (1947) framhåller Burnham att USA borde överge den avvaktande neutralitetspolitiken för att skapa ett *amerikanskt imperium* med det enda målet att blockera den *kommunistiska imperialismen*. År 1948 skrev han en bok i samarbete med Andre Malraux till stöd för De Gaulle (*The Case for de Gaulle*). I arbetet *The Coming Defeat of Communism* (1950) [gavs samma år ut på svenska under titeln ”Kommunismens kommande nederlag” – *Red anm*], där han föreslog en strategi för det kalla kriget, som skulle inriktas på propaganda för att uppmuntra det *inhemska motståndet* inom arbetarstaterna. År 1953 accentuerades hans reaktionära kurs med boken *Communism or Liberation?* där han kom fram till nödvändigheten att störta efterkrigstidens kapitalistiska stater då de var alltför kraftlösa mot kommunismen. År 1954 bidrog han till den maccarthystiska vågen med en bok med titeln *The Web of Subversion: Underground Networks in the US Government*.

Från 1954, då han lämnat sin post vid universitetet, deltog han mer aktivt i den journalistiska verksamheten. Från 1955 deltar han i redaktionen för en ultrakonservativ tidskrift, *National Review*, under ledning av William Buckley, och ansågs som tidskriftens teoretiker. Hans senaste bok, som skrevs 1964, avviker inte från hans alltmer reaktionära inriktning. Bokens titel är *The Suicide of the West*. Under 1964 har han deltagit i Goldwaters valapparat.

Max Shachtman fortsatte att definiera sig själv och sin grupp som *marxistisk* och även *trotskistisk* för en viss period. Efter att ha brutit med Burnham förklarade Workers Party att det inte delade dennes ståndpunkt om Sovjetunionens sociala natur och orienterade sig mot uppfattningen om den *kollektiva byråkratin*. Därmed undvek man att föra Burnhams tolkning till dess logiska slutsats.

Shachtman kunde emellertid inte undfly logiken i sitt ställningstagande för någon längre tid. Det tenderade att föra honom allt närmare socialdemokratien. Efter att ha motstått trycket från några delar av gruppen att åter söka ett närmande till SWP, omvandlade han Workers Party till ett slags förbund med dimmiga organisatoriska konturer, som kallades *Independent*

¹⁸ Från *Workers Party International Bulletin* nr 14, från 15 maj 1946. Shachtman fortsatte att kalla det för ett revolutionärt parti, även om det i sin struktur inte var något annat än ett reformistiskt parti.

¹⁹ Se brevet med avskedsansökningen som publiceras i denna boks appendix.

Socialist League. Det kalla kriget och maccarthyismen påskyndade dess kurs åt höger. Till- sammans med Norman Thomas, ledare för det Socialistiska Partiet, skrev han en broschyr med titeln *Stalinism is not Socialism*, vilken State Department fann så utmärkt att de använde den genom att sprida ut hundratusentals kopior från luften på kinesiskt territorium under Koreakrigets början. År 1955 understödde hans tidning *Labor Action* Ngo Dinh Diem mot Bao Dai och mot Viet Minh, i det de betraktade honom som en "revolutionär nationalist". 1956-58 förde han sin organisation mot en sammanslagning med Socialistiska Partiet, som var tydligt orienterad mot att understödja State Department. De accepterade obesvärat kravet att offentligt förneka varje leninistisk eller trotskistisk övertygelse.

Inom det Socialistiska Partiet slöt Shachtman genast upp bakom den högra flygeln. Han understödde exempelvis de kontrarevolutionära kubanerna som invaderade Kuba i april 1961. Han förklarade sig för uteslutningen av den grupp ungdomar som bojkottade valet mellan Johnson och Goldwater 1964, och ända sedan början av 1965 har han förklarat sig stödja bombningen av Nord-Vietnam.

Av de tre ledarna inom ex-oppositionen var Martin Abern den ende, som upprätthöll ett nödvändigt minimum av värdighet och trohet mot arbetarrörelsen, fastän i motsättning till sin politiska ställning. Trots att han deltog i Workers Party och senare i Independent Socialist League, stödde Abern uppfattningen om försvaret av Sovjetunionen mot imperialismen, oaktat dess byråkratiska ledning. Mot slutet av 40-talet fanns några tecken som tydde på att han ville återvända till SWP, och följa exemplet från tendensen Johnson-Forrest, som återförenades med SWP 1947. Han dog den 28 april 1949.

Trotskijs sätt att föra diskussionen är ett exempel på hur man kan utbilda partiet även under en tendenskamp. I sin ton och sin stil kontrasteras hans skrifter mot Burnhams ytliga och intellektualistiska dokument. Detta tycks mera eftersträva att vara ett vitsordande av författarens personlighet än att ge ett bidrag till partiets linje (händelserna efteråt skulle bekräfta detta).

I sitt förhållande till Burnham var Trotskijs ton fast och hård. Han hade sedan länge förstått dennes personlighet och var inte benägen att uttrycka någon uppskattning beträffande den. Trotskij var förvisso inte en ledare som tenderade att personalisera de politiska striderna, men han vidhöll att de människor som var engagerade i den borde värderas och bedömas reservationslöst efter den roll de spelade. Det är för övrigt intressant att notera skillnaden i ton som han bibehöll i sin respekt för en kamrat som Molinier, som trots att han hade lämnat den Fjärde Internationalen bevarade den ryske revolutionärens förtroende genom den kampduglighet han visade.

Trotskij oroades med tiden för ökningen av de intellektuellas speciella betydelse inom SWP och konsekvenserna därav. Några av partiets basorganisationer med övervägande intellektuell sammansättning tenderade att omvandlas till diskussions-klubbar och liknande företeelser närdes hela tiden av en tendens av permanent slag. Många som fann kommunistpartiets byråkratism motbjudande tenderade att betrakta den som en oundviklig produkt av den demokratiska centralismen och reagerade därför mot varje form av disciplin.²⁰ Det botemedel som Trotskij föreslog (och som återupptogs av Cannon) bestod i att avstå från intellektuella sympatisörer som inte var förmögna att rekrytera arbetare till partiet ... Det kunde kanske förefalla överdrivet, men utgjorde ett talande vittnesbörd över hur ett sådant problem upplevdes.

Trotskij var alltså ganska hård när han uttryckte sin egen bedömning beträffande de småborgerliga intellektuella som inte förstod nödvändigheten av att anpassa sig till de militanta arbetarna. Några karakteristiska ställen i hans polemik ägnas denna aspekt.

²⁰ En reaktion av detta slag är inte okänd för oss. Många av de spontanistiska tendenser som blomstrat har sin bas i reaktionen mot de traditionella arbetarpartierna.

Enligt vår uppfattning rör det sig inte alls varken om någon polemisk överskattning eller om bedömningar som rör speciella fall. Tyvärr var fenomenet varken nytt vid tiden för den polemik där den ryske revolutionären deltog, eller övervunnet i arbetarrörelsens nuvarande fas. Som Trotskij antydde²¹ har dominansen av intellektuella i många revolutionära organisationer visat sig vara ett oundvikligt fenomen under en hel epok. Det vore därför ett fel att vägra erkänna de negativa aspekterna och inte arbeta för att begränsa proportionerna.

Den beskrivning som Trotskij gör av kännetecknen hos de intellektuella, vilka inte lyckas förena sig med arbetarrörelsen, tycks oss ganska levande och träffande.

En ofta förekommande småborgerlig intellektuell utmärks genom sin förmåga att på ett *briljant* sätt kunna lägga fram partiets linje, bättre än vad man kan göra i ett torrt dokument. Men detta bör inte förväxlas med en verklig politisk duglighet. Prövningen kommer när han bryter med den revolutionära rörelsen under ett yttre tryck. Då han saknar en organisk linje, går hans skicklighet under i ett osammanhängande stammande. Stilen kan inte fylla det vakuum som skapats av bristen på en politisk linje.

De militanta arbetarnas hållning till dessa kännetecknen för de småborgerliga intellektuella var alltför tålmodigt. *"Det är inte sant"*, skriver Cannon,²² *"att de militanta arbetarna visar fiendlighet mot de intellektuella. Det är t.o.m. tvärtom. De har en överdriven respekt för varje intellektuell som närmar sig den revolutionära rörelsen och gör en överdriven värdering av varje liten tjänst som dessa bidrar med."*

Trotskij dolde inte svårigheten att lösa problemet bara med lösningen att arbeta framför fabriker, däri inbegripet skolningen av de intellektuella kadren, arbetarrekruteringen, eller kampen mot de mest skadliga inställningarna hos de småborgerliga intellektuella. Han var medveten om att allt detta under en viss period inte hade förändrat den sociala sammansättningen i den revolutionära minoritetsorganisationen. Problemet bestod i att på samma gång kunna använda och neutralisera de intellektuella som inte på något varaktigt sätt lyckades ge sitt bidrag till den revolutionära kampen. Vägen var att förena sig med arbetarrörelsen och överge mentaliteten hos deras egen klass. Det rörde sig om att dra nytta av deras bidrag, men hindra att de kunde skada partiet. Den enda vägen var att så mycket som möjligt undvika att placera dem på ansvariga poster.²³ Även vid sådana beslut visade den ryske revolutionären sin verkliga skicklighet och erfarenhet av politiskt ledarskap.

Boken som vi presenterar baserar sig på fakta och händelser där huvudpersonerna i stor utsträckning ännu är i livet. Det har därför varit nödvändigt att utöka den svenska utgåvan med en rad förklarande noter om namn och fakta som för det mesta är okända för den svenske läsaren. För detta ändamål har bidragen från några av huvudpersonerna, bland andra George Novack och i synnerhet Joe Hansen, varit betydelsefulla. Ett speciellt bidrag har getts av Pierre Frank, ledare för Fjärde Internationals, som var Trotskij's sekreterare under dennes vistelse på Prinkipo.

Jag tar tillfället i akt att tacka dem för deras värdefulla samarbete.

24 februari 1972

Sirio di Giuliomaria

---

²¹ Jfr. sid. xxx.

²² *The Struggle for a Proletariat Party*, Pioneer Publishers, New York 1943, sid. 20. [sv. övers: [Kampen för ett arbetarparti](#)]

²³ Jfr. sid. 135 och 149.

Ett brev till James P. Cannon

12 september 1939¹

Jag gör för närvarande en utredning om SSSR:s (Sovjetunionens) sociala karaktär i samband med krigsfrågan. Skrivandet och översättningen av det kommer att ta åtminstone ytterligare en vecka i anspråk. De bärande tankegångarna är följande:

1. Vår definition av SSSR kan vara riktig eller felaktig, men jag ser ingen anledning att låta denna definition bli beroende av den tysk-sovjetiska pakten.
2. SSSR:s sociala karaktär bestäms inte av dess vänskapsförhållande till demokrati eller fascism. Den som gör sig till tolk för en sådan uppfattning förblir fången i den stalinistiska inställningen till folkfrontsepoken.
3. Den som påstår att SSSR inte längre är en degenererad arbetarstat utan en ny social bildning, borde klart utsäga vad han tillägger våra *politiska slutsatser*.
4. Frågan om SSSR kan inte avskiljas som något unikt i förhållande till hela vår tids historiska process. Antingen är stalinstaten en övergångsform, en deformation av en arbetarstat i ett efterblivet och isolerat land, eller så är "byråkratisk kollektivism" (Bruno R. *La Bureaucratization du Monde*; Paris 1939) en ny social bildning som ersätter kapitalismen världen kring (stalinism, fascism, New Deals, etc.). De terminologiska experimenten (arbetarstat, icke-arbetarstat; klass, icke-klass; etc.) är bara meningsfulla utifrån denna historiska aspekt. Den som väljer det andra alternativet medger, öppet eller i tysthet, att alla revolutionära potentialer hos världsproletariatet är uttömda, att den socialistiska rörelsen är bankrutt, och att den gamla kapitalismen omvandlar sig själv till "byråkratisk kollektivism" med en ny härskande klass.

Den ofantliga betydelsen av en sådan slutsats är självklar. Den angår hela världsproletariatets och mänsklighetens öde. Med vilken rätt kan vi vilseleda oss själva genom rent terminologiska experiment med en ny historisk uppfattning som visar sig stå i ett fullständigt motsatsförhållande till vårt program, vår strategi och taktik? Ett äventyrligt snedsteg av det slaget skulle just nu, inför världskriget, vara dubbelt kriminellt, när perspektivet om den

---

¹ *James P. Cannon*: amerikansk trotskistisk ledare. Han var en av grundarna av den amerikanska trotskistiska rörelsen och han har i många år varit en av dess främsta företrädare. Ännu idag, vid en ålder av 77 år, är han en av de mest kända personligheterna inom det revolutionära avantgardet i Förenta Staterna.

Hans skrifter under kampen mot den småborgerliga oppositionen inom SWP och hans korrespondens med Trotskij i den här frågan har kommit ut i volymen *The Struggle for a Proletarian Party* (Pioneer Publishers, New York, 1943) [*Kampen för ett arbetarparti*]. Av mycket stort intresse är hans bok *The History of American Trotskyism* (Pioneer Publishers, New York, 1944), den amerikanska trotskismens historia fram till kampen mot Burnham – Shachtmangruppen. Medan han var sekreterare för Socialist Workers Party drogs han inför rätta tillsammans med 29 andra ledare för partiet och avdelning 544 av biltransportarbetarförbundet. Detta var första gången som Smith Act (en repressiv lag som Roosevelt genomdrivit mot åsiktsbrott) tillämpades. Vid rättegången talade Cannon i sitt och de andra anklagades namn, och han försvarade marxismens idéer och program. Hans inlägg under rättegången i Minneapolis har getts ut i broschyren *Socialism on Trial* (Pioneer Publishers, New York, 1942) [*Socialism inför rätta*]. Rättegången avslutades med att Cannon och 17 andra anklagade dömdes till ett års fängelse. 1944 måste han och hans kamrater avtjäna domen, trots Civil Rights Defence Committees intensiva kampanj. Nyligen kom de brev han skrev under fängelsetiden (*Letters from Prison*, Merit Publishers, New York, 1968) ut, och de ger en levande beskrivning av SWP:s problem under den här tiden och Cannons intryck av fängelselivet.

Efter fängelselivet återtog Cannon sin ställning inom SWP. Hans bidrag var speciellt värdefulla under den svåra maccarthytiden. 1953 flyttade han till Los Angeles och där bor han fortfarande. Några av hans viktigaste artiklar har samlats i en volym med titeln *Notebook of an Agitator* (Pioneer Publishers, New York, 1958). Hans bok *The First Ten Years Of American Communism* är mycket intressant. Den behandlar det amerikanska kommunistpartiets grundande och dess degeneration. Den innehåller också en uppsats om Eugene V. Debs och en annan om bolsjevismets inflytande på negerfrågan i Förenta Staterna. Boken gavs ut 1962 av Lyle Stuart i New York med förord av historikern Theodore Draper.

socialistiska revolutionen blir en överhängande realitet och alla kommer att uppleva fallet SSSR som en övergångsepisod i världens socialistiska revolutionsprocess.

Jag skriver dessa rader under brådska, vilket förklarar deras otillräcklighet, men jag hoppas att om en vecka kunna skicka dig mina mer fullständiga teser.

Kamratliga hälsningar

V.T.O. (*Leo Trotskij*)²

Sovjetunionen i krig

Den tysk-sovjetiska pakten och SSSR:s karaktär

Är det möjligt att efter den tysk-sovjetiska paktens ingående betrakta SSSR (Sovjetunionen) som en arbetarstat? Sovjetstatens framtid har gång på gång givit upphov till diskussion bland oss. Det är inte att undra på; vi bevittnar historiens första experiment med en arbetarstat. Aldrig förut och någon annanstans har detta fenomen varit tillgängligt för analys. Vad det gäller frågan om SSSR:s sociala karaktär härrör misstagen vanligen, som vi förut slagit fast, från att det historiska faktumet ersatts av den programmatiska normen. Detta konkreta faktum avviker från normen. Detta innebär emellertid inte att det kullkastat normen, tvärtom, det har åter bekräftat den från den negativa sidan. Den första arbetarstatens degeneration, vilken fastslagits och förklarats av oss, har till yttermera visso bara grafiskt visat vad arbetarstaten borde vara, vad den kunde och skulle vara under vissa historiska betingelser. Motsättningen mellan detta konkreta faktum och normen tvingar oss inte att förkasta normen, utan tvärtom, att kämpa för den genom att följa den revolutionära vägen. Programmet för den annalkande revolutionen i SSSR bestäms å ena sidan av vår värdering av SSSR som ett objektivt historiskt faktum och å andra sidan genom en *norm* om arbetarstaten. Vi säger inte: ”Allt är förlorat, vi måste börja om från början.” Vi anger klart de element i arbetarstaten som på ett givet stadium kan räddas, bevaras och vidare utvecklas.

De som i våra dagar försöker bevisa att den tysk-sovjetiska pakten förändrar vår bedömning av sovjetstaten tar – i allt väsentligt – ställning för Kominterns position – eller för att vara mer exakt, Kominterns position av igår. Enligt denna logik blir det arbetarstatens historiska mission att kämpa för den imperialistiska demokratin. ”Förräderiet” av demokratierna till förmån för fascismen medför att SSSR inte kan betraktas som en arbetarstat. Men faktum är, att undertecknandet av fördraget med Hitler bara tillhandahåller ännu ett mått med vilket man kan mäta graden av sovjetbyråkratins degeneration och dess förakt för den internationella arbetarklassen, Komintern inräknat, men det ger ingen som helst grund för en omvärdering av den sociologiska bedömningen av SSSR.

Är skillnaderna politiska eller terminologiska?

Låt oss börja genom att ställa frågan om sovjetstatens natur. Men inte på det abstrakt-sociologiska planet utan på de konkret-politiska uppgifternas plan. Låt oss för ögonblicket medge att byråkratin är en ny ”klass” och att den nuvarande regimen i SSSR är ett speciellt system för klassutsugning. Vilka nya politiska slutsatser kan vi dra utifrån dessa definitioner? Fjärde internationalen erkände för länge sedan nödvändigheten av att störta byråkratin genom en revolutionär resning av arbetarna. Ingenting annat har föreslagits eller kan föreslås av dem som proklamerar byråkratin som en utsugande ”klass”. Det mål som skall uppnås genom att störta byråkratin är sovjetväldets återupprättande och den nuvarande byråkratins avstängning

---

² På grund av de omständigheter han befann sig i under vistelserna i de olika länder han levde i efter exilen, använde Trotskij ofta pseudonymer i sina brev. Hans brev undertecknades ofta med hans engelska sekreterares namn.

från det. Ingenting annat kan föreslås eller har föreslagits av de vänsterradikala kritikerna.³ Det är de pånyttfödda sovjeternas uppgift att medverka i världsrevolutionen och bygga ett socialistiskt samhälle. Byråkratins störtande förutsätter därför bevarandet av statsegendomen och planekonomin. Håri ligger hela problemets kärna.

Givetvis kommer produktivkrafternas fördelning bland ekonomins olika branscher och generellt sett hela planens innehåll snabbt att förändras, när denna plan inte bestäms utifrån byråkratins intressen utan av producenterna själva. Men eftersom frågan om störtandet av den parasiterande oligarkin fortfarande är sammanlänkad med frågan om bevarandet av den nationaliserade (stats)egendomen, kallar vi den framtida revolutionen politisk. Vissa av våra kritiker (Ciliga,⁴ Bruno och andra) föredrar, vad som än händer, att kalla den framtida revolutionen social. Låt oss erkänna denna definition. Vad är det den i grund och botten förändrar? Till de uppgifter för revolutionen som vi räknat upp lägger den ingenting överhuvudtaget.

Våra kritiker godtar i regel fakta i det skick vi en gång framlagt dem. De lägger på inget vis något väsentligt till bedömningen av vare sig byråkratins eller arbetarnas ställning, eller av Kremls roll på den internationella arenan. Inom alla dessa sfärer misslyckas de inte bara med att vederlägga vår analys, utan de baserar sig tvärtom fullständigt på den och begränsar sig t.o.m. helt till den. Den enda anklagelse de riktar mot oss är att vi inte drar de nödvändiga ”slutsatserna”. Vid en analys visar det sig emellertid att dessa slutsatser är av en helt terminologisk karaktär. Våra kritiker vägrar att kalla den degenererade arbetarstaten – en arbetarstat. De kräver att den totalitära byråkratin kallas en härskande klass. Revolutionen mot denna byråkrati föredrar de att betrakta inte som politisk utan som social. Om vi skulle göra dem dessa terminologiska eftergifter skulle vi försätta våra kritiker i en mycket besvärlig situation, så till vida som de själva inte skulle veta vad de skulle göra av sin rent verbala seger.

Låt oss rannsaka oss själva igen

Det skulle därför vara ett stycke monstruös dumhet att splittra sig från kamrater som i frågan om SSSR:s sociologiska natur har en uppfattning som skiljer sig från vår, så länge som de solidariserar sig med oss när det gäller de politiska uppgifterna. Men det skulle å andra sidan vara huvudlöst av oss att ignorera rent teoretiska och t.o.m. terminologiska skillnader, eftersom de i framtiden kan få kött och blod och leda till diametralt motsatta politiska slutsatser. Liksom en ordentlig husmor aldrig tillåter spindelnät och sopor att samlas, kan inte ett revolutionärt parti tolerera förvirring, tvetydighet och brist på klarhet. Huset måste hållas rent!

Låt mig för åskådlighetens skull påminna om thermidor. Under en lång tid antogs vi att thermidor i SSSR bara förbereddes och ännu inte fullbordats. Senare, när vi undersökte analogin till thermidor utifrån en mer precis och avvägd karaktäristik, kom vi till slutsatsen att thermidor redan ägt rum för länge sedan. Denna oförbehållsamma korrigerande av vårt misstag gav inte upphov till den minsta bestörtning inom våra led. Varför? Därför att *innehållet* i processerna i Sovjetunionen bedömdes på ett identiskt sätt av oss alla, när vi dag för dag tillsammans studerade reaktionens framväxt. Det var för oss bara en fråga om att förläna

³ Man bör komma ihåg några av de kamrater, som i byråkratin såg en ny klass, samtidigt helt motsatte sig ett uteslutande av byråkratin ur sovjeterna.– L. T.

⁴ *Ante Ciliga*: jugoslavisk revolutionär. 1926 begav han sig till Sovjetunionen för att arbeta för Komintern. Han blev medlem av det sovjetiska kommunistpartiet och arbetade inom vänsteroppositionen. 1930 arresterades han och deporterades, men släpptes och utvisades ur Sovjetunionen 1935. Under den sista tiden i häktet övergav han den trotskistiska rörelsen. Han accepterade inte längre dess analys av Sovjetunionens sociala natur. Se hans bok *Nel paese della grande menzogna*, Cadini, 1951 [I den stora lögnens land, finns i engelsk översättning under titeln *The Russian Enigma*]

större precision åt en historisk analogi, inget mer. Trots några kamraters försök att avslöja meningsskiljaktigheter i frågan om "försvaret av SSSR" – varom mer strax – hoppas jag att vi genom att helt enkelt precisera våra idéer kan bevara vår enighet på grundval av Fjärde Internationalens program.

Är den en cancersvulst eller ett nytt organ?

Våra kritiker har vid mer än ett tillfälle menat att den nuvarande sovjetbyråkratin har en mycket blygsam likhet med vare sig borgar- eller arbetarbyråkrati i kapitalistiska samhällen; att den i långt högre grad än fascistbyråkratin utgör en ny och mycket mäktigare social bildning. Det är helt riktigt och vi har aldrig blundat inför det. Men om vi betraktar sovjetbyråkratin som en "klass" tvingas vi omedelbart slå fast, att denna klass på inget vis liknar någon av de besuttna klasser som vi känner från historien; vad vi vunnit är således inte mycket. Vi kallar allt som oftast sovjetbyråkratin en kast, och understryker därmed dess slutna karaktär, dess despotiska styre och drygheten hos det härskande skikt som anser sina föregångare härröra från Brahmas heliga läppar, medan folkets massa finner sitt ursprung i de mer vidlyftiga delarna av dennes anatomi. Men även denna definition har givetvis inte en strikt vetenskaplig karaktär. Dess relativa överlägsenhet ligger i att termens provisoriska prägel är uppenbar för alla, eftersom det aldrig skulle falla någon in att identifiera moskvaoligarkin med brahminernas hindukast. Den gamla sociologiska terminologin hade inte och kunde inte ha ett namn för en helt ny social företeelse som befinner sig i utvecklingsprocess (degeneration) och inte antagit stabila former. Emellertid fortsätter alla av oss att kalla sovjetbyråkratin en byråkrati, utan att glömma dess historiska säregenheter. Detta borde enligt vår mening vara tillräckligt i dagens läge.

Vetenskapligt och politiskt – och inte rent terminologiskt – gäller frågan detta: Representerar byråkratin en temporär utväxt på en social organism eller har denna utväxt redan omvandlats till ett historiskt oundgängligt organ? Sociala utväxter kan vara produkten av en "tillfällig" (dvs. temporär och ovanlig) insnärjning av historiska omständigheter. Ett socialt organ (och ett sådant är varje klass, också en utsugande klass) kan endast ta form som resultat av de djupt rotade inre behoven hos själva produktionen. Om vi inte besvarar denna fråga, kommer hela kontroversen att degenerera till en ofruktbar lek med ord.

Byråkratins tidiga degeneration

Varje härskande klass' historiska berättigande bestod i detta – att det utsugningssystem den förestod drev fram utvecklingen av produktivkrafterna till en ny nivå. Utan minsta tvivel gav sovjetregimen en mäktig impuls till ekonomin. Men källan till denna impuls var nationaliseringen av produktionsmedlen och de planerade första ingreppen och på inget vis det faktum att byråkratin tilltvingade sig herraväldet över ekonomin. Tvärtom, byråkratin, som system, blev den värsta hämskon på landets tekniska och kulturella utveckling. Detta blev för en viss tid undanskymt av det faktum att sovjetekonomin under två decennier var sysselsatt med att överföra och uppta de avancerade kapitalistländernas teknologi och organisering av produktionen. Tiden av lån och imitation kunde fortfarande, på ont och gott, anpassas till den byråkratiska automatismen, dvs. kvävandet av allt initiativ och all skapande drivkraft. Men ju mer ekonomin utvecklades, ju mer komplexa dess fordringar blev, desto odrägligare blev det hinder som den byråkratiska regimen utgjorde. Den motsättning som fortgående skärps mellan dem leder till oavbrutna politiska konvulsioner, till en systematisk tillintetgörande av de mest framstående elementen inom alla aktivitetsområden. Innan byråkratin ur sig själv kunde utsöndra en "härskande klass", kom den därför i en olöslig motsättning till de krav utvecklingen ställde. Förklaringen till detta står att finna just i det faktum att byråkratin inte bär upp ett nytt ekonomiskt system som är den främmande och omöjligt utan den, utan är en parasitär svulst på arbetarstaten.

Betingelserna för byråkratins allmakt och fall

Den sovjetiska oligarkin har de gamla härskande klassernas alla lyten men saknar deras historia mission. Det som kommer till uttryck i sovjetstatens byråkratiska degeneration är inte det moderna samhällets allmänna lagar från kapitalism till socialism utan en speciell, exceptionell och temporär refraktion av dessa lagar under de förhållanden som råder i ett efterblivet revolutionärt land i en kapitalistisk omgivning. Knappheten på konsumtionsvaror och den allomfattande kampen att förskaffa dem framskapar en polisman som tillerkänner sig själv fördelningens uppgift. Ett fientligt tryck utifrån påtvingar polismannen rollen av landets ”försvarare”, utrustar honom med nationell auktoritet och ger honom möjlighet att tvåfalt plundra landet.

De båda villkoren för byråkratins allmakt – landets efterblivenhet och den imperialistiska omgivningen – är emellertid temporära och av övergångskaraktär och måste försvinna med världsrevolutionens seger. T.o.m. borgerliga ekonomer har räknat ut att det med planekonomi skulle vara möjligt att snabbt höja USA:s nationalinkomst till 200 miljarder dollar om året och att man därmed inte bara skulle tillfredsställa hela befolkningens primära behov utan försäkra den verklig bekvämlighet. Å andra sidan skulle världsrevolutionen göra sig av med den bidragande orsak till byråkratisering som faran från omgivningen utgör. Eliminierandet av behovet att spendera en enorm del av nationalinkomsten på upprustning skulle höja massornas levnadsstandard och kulturella nivå än mer. Under dessa betingelser skulle behovet av en polisman-fördelare falla av sig självt. Administration som ett gigantiskt kooperativ skulle mycket snabbt tränga undan statsmakten. Det skulle inte finnas plats för en ny härskarklass eller en ny utsugarregim, mellan kapitalism och socialism.

Och om den socialistiska revolutionen inte genomförs?

Kapitalismens upplösning har liksom den gamla härskarklassens upplösning nått ytterlighetens gränser. Detta systems vidare fortbestånd är en omöjlighet. Produktivkrafterna måste organiseras i enlighet med en plan. Men vem kommer att genomföra denna uppgift – proletariatet eller en ny härskande klass av ”kommissarier”-politiker, administratörer och tekniker? Enligt vissa rationaliserande uppfattningar ger historiska erfarenheter vid handen, att man inte kan sätta hopp till proletariatet. Proletariatet visade sig inte ”kapabelt” att omvandla det senaste imperialistiska kriget fastän de materiella förutsättningarna för en socialistisk revolution redan förelåg vid den tiden. Fascismens framgångar efter kriget var återigen en konsekvens av proletariatets ”oförmåga” att leda det kapitalistiska samhället ur återvändsgränden. Sovjetstatens byråkratisering var i sin tur en konsekvens av ”oförmågan” hos proletariatet självt att reglera samhället genom demokratins mekanism. Den spanska revolutionen ströps av de fascistiska och stalinistiska byråkratierna inför världsproletariatets åsyn. Slutligen är den sista länken i denna kedja, det nya imperialistiska kriget, vars förberedelse ägde rum helt öppet inför ett fullständigt kraftlöst världsproletariat. Om man anammar denna uppfattning, dvs. om det tillkännages att proletariatet inte har styrka nog att genomföra den socialistiska revolutionen, då måste den trängande uppgiften att förstatliga produktivkrafterna uppenbarligen genomföras av någon annan. Av vem? Av en ny byråkrati som kommer att ersätta en avtynad bourgeoisi som ny härskande klass i världsskala. Det är så frågan börjar ställas av de ”vänsterradikaler” som inte låter sig nöja med att bolla med ord.

Det nuvarande kriget och det moderna samhällets öde

Genom själva händelsernas gång har nu denna fråga ställts mycket konkret. Det andra världskriget har börjat. Det ger obestriddligen vid handen att samhället inte längre kan fortleva på kapitalismens grundval. Det gör därigenom proletariatet till föremål för en ny och kanske avgörande prövning.

Om detta krig framkallar en proletär revolution, vilket vi bestämt tror, måste det oundvikligen leda till störtandet av byråkratin i SSSR och till pånyttfödelsen av sovjetdemokratien på en vida högre ekonomisk och kulturell nivå än 1918. I så fall blir frågan om huruvida den stalinistiska byråkratin var en "klass" eller en svulst på arbetarstaten automatiskt löst. Det kommer att stå klart för var individ att sovjetbyråkratin under världsrevolutionens utveckling bara var ett *tillfälligt* återfall.

Om det emellertid medges att det nuvarande kriget inte kommer att framkalla revolution utan ett förtvinande proletariat, så återstår ett annat alternativ: monopolkapitalismens fortsatta nedgång, dess fortsatta sammanväxt med staten och ersättandet av demokratien, där den ännu finns kvar, med en totalitär regim. Proletariatets oförmåga att ta ledningen över samhället kan under dessa förhållanden faktiskt leda till framväxten av en ny härskande klass ur den bonapartistiska fascistbyråkratin. Detta skulle, enligt alla tecken, vara ett förfallets regim, signalen till civilisationens förmörkelse.

Ett likartat resultat kan bli följden för den händelse proletariatet i de avancerade kapitalist-länderna, efter att ha erövrat makten, skulle visa sig oförmöget att behålla den och, som SSSR, överlämna den till en privilegierad byråkrati. Därmed skulle vi tvingas erkänna att anledningen till det byråkratiska återfallet inte har sina rötter i landets efterblivenhet och inte i den imperialistiska omgivningen utan i proletariatets medfödda oförmåga att bli en härskande klass. Därmed skulle det vara nödvändigt att med en blick bakåt i tiden slå fast, att dagens SSSR utifrån sina grundläggande kännemärken var föregångaren till en ny utsugarregim i internationell skala.

Vi har avlägsnat oss väldigt långt ifrån den terminologiska kontroversen om sovjetstatens nomenklatur. Men låt inte våra kritiker protestera, ty endast genom att skapa sig det nödvändiga historiska perspektivet kan man försäkra sig själv ett riktigt omdöme om sådana frågor som en regims ersättande av en annan. Det historiska alternativet är, om man löper linan ut, följande: antingen är stalinregimen ett motbudande steg tillbaka i det borgerliga samhällets omvandling till ett socialistiskt, eller så är stalinregimen det första stadiet i ett nytt utsugarsamhälle. Om den andra prognosen visar sig vara riktig, kommer naturligtvis byråkratin att bli en ny utsugande klass. Hur betryckande det andra alternativet än må vara, om världsproletariatet faktiskt skulle visa sig oförmöget att fullfölja den mission som pålagts det under tidens lopp, så skulle inget annat återstå än att erkänna att det socialistiska programmet, som baserats på det kapitalistiska samhällets inre motsättningar, slutade som en utopi. Det är självklart att ett nytt "minimi"-program skulle krävas – till försvar av slavarnas intressen i det totalitära byråkratiska samhället.

Men finns det idag sådana obestridliga eller ens övertygande objektiva fakta, vilka skulle tvinga oss att uppge utsikten om den socialistiska revolutionen? Det är hela frågan.

Teorin om "byråkratisk kollektivism"

Strax efter Hitlers maktövertagande kom en tysk "vänsterkommunist", Hugo Urbahns, till slutsatsen att i kapitalismens ställe var en ny era av "statskapitalism" nära förstående. Som första exempel på en sådan regim nämnde han Italien, SSSR och Tyskland. Urbahns drog emellertid inte de politiska slutsatserna av sin teori. Nyligen har en italiensk "vänsterkommunist", Bruno R., som förut bekände sig till Fjärde Internationalen,⁵ kommit till slutsatsen att "byråkratisk kollektivism" skulle komma att ersätta kapitalismen. (Bruno R. – *La Bureaucratization du Monde*, Paris 1939, 350 s.) Den nya byråkratin är en klass, dess

⁵ Trotskij hade inte några exakta upplysningar om Bruno Rizzi. Han kände honom endast genom hans bok. I själva verket hade Rizzi aldrig varit medlem av Fjärde Internationalen, utan han hade endast under en tid sökt kontakt med några av dess medlemmar.

förhållande till arbetarna består i kollektiv utsugning, proletärerna omformas till totalitära utsugares slavar.

Bruno R. jämför planekonomi i SSSR med fascism, nationalsocialism och Roosevelts "New Deal". Alla dessa regimer har otvivelaktigt gemensamma drag, vilket i sista hand bestäms av den moderna ekonomins kollektivistiska tendenser. Lenin formulerade t.o.m. före oktoberrevolutionen den imperialistiska kapitalismens avgörande egenheter, vilka är följande: enorm koncentration av produktivkrafter, tilltagande fusion mellan monopolkapital och stat, en organisk tendens till ohöjd diktatur som resultat av denna fusion. Både centralisering och kollektivisering bestämmer revolutionens politik och kontrarevolutionens, men det betyder på inget vis att det är möjligt att jämföra revolution, thermidor, fascism och amerikansk "reformism". Bruno har fastnat för det faktum att kollektiviseringstendenserna som resultat av arbetarklassens utmattning antagit formen av "byråkratisk kollektivism". Fenomenet är i sig obestridligt. Men vilka är dess begränsningar, och vad är dess historiska betydelse? Det vi betraktar som deformationen av en övergångsperiod, resultatet av en ojämn utveckling av en mångfald faktorer i en social process, uppfattas av Bruno R. som en självständig social bildning i vilken byråkratin är en härskande klass. Bruno R. ska i varje fall ha förtjänsten av att ha försökt överföra frågan från glosövnings trollekrets till de stora historiska generaliseringsplanerna. Detta gör det så mycket lättare att avslöja hans misstag.

Liksom många ultravänstermänniskor identifierar Bruno R. stalinismens väsen med fascismens. Å ena sidan har sovjetbyråkratin upptagit fascismens politiska metoder, å andra sidan rycker fascistbyråkratin, vilken fortfarande begränsar statsingripandena till "partiella" åtgärder, fram emot och kommer snart att uppnå fullständigt förstatligande av ekonomin. Det första påståendet är helt riktigt. Men Brunos påstående att fascistisk "antikapitalism" är förmögen att expropriera bourgeoisin är fullkomligt vilseledande. "Partiella" åtgärder av statsingripanden och nationalisering skiljer sig i verkligheten från planerad statsekonomi på samma sätt som reformer skiljer sig från revolution. Mussolini och Hitler "koordinerar" bara de besuttnas intressen och "reglerar" den kapitalistiska ekonomin och, till yttermera visso, i första hand för krigsändamål. Kremloligarkin är återigen något annat: Den har möjlighet att styra ekonomin som helhet vilket bara beror på det faktum att den ryska arbetarklassen genomfört den största omvälvningen av egendomsförhållanden i historien. Denna skillnad får man inte ta miste på.

Men även om vi tar för givet att stalinism och fascism från motsatta poler en dag når fram till ett och samma slags utsugarsamhälle ("byråkratisk kollektivism" enligt Bruno R:s terminologi) kommer detta ändå inte att leda mänskligheten ur återvändsgränd. Det kapitalistiska systemets kris är inte bara en produkt av privategendomens reaktionära roll utan också av nationalstatens inte mindre reaktionära roll. Även om de olika fascistregeringarna skulle lyckas att var för sig skapa ett planekonomisystem, skulle kampen, bortsett från de i det långa loppet oundvikliga proletära revolutionära rörelser som ingen plan kan förutspå, mellan de totalitära staterna för världsherravälde fortsätta och även intensifieras. Krig skulle förtära frukterna av planekonomin och förstöra civilisationens grundvalar. Bertrand Russell tror faktiskt att en segerrik stat, som resultat av kriget, kan ena hela världen i ett totalitärt skruvstäd. Men även om en sådan hypotes skulle förverkligas, vilket är högst tvivelaktigt, skulle en militär "förening" inte vara stabilare än versaillefördraget. Nationella uppror och pacifikationer skulle kulminera i ett nytt världskrig, vilket vore civilisationens grav. Det är inte våra subjektiva önskningar utan den objektiva verkligheten som talar för att mänsklighetens enda utväg är en socialistisk världsrevolution. Alternativet är ett återfall i barbari.

Proletariatet och dess ledarskap

Vi ska mycket snart ägna en separat artikel åt frågan om förhållandet mellan klassen och dess ledarskap. Vi ska här begränsa oss till det nödvändigaste. Bara vulgär-”marxister” som fattar politiken som en i huvudsak och direkt ”återspeglning” av ekonomin förmår tänka sig ledarskapet som en direkt och enkel återspeglning av klassen. I verkligheten böjer sig ledarskapet, som höjt sig över den förtryckta klassen, oundvikligen för den härskande klassens tryck. De amerikanska fackföreningarnas ledarskap t.ex., ”återspeglar” inte så mycket proletariatet som bourgeoisin. Urskiljandet och utbildandet av ett sant revolutionärt ledarskap, som har förmåga att motstå bourgeoisins tryck är en utomordentligt svår uppgift. Dialektiken i den historiska processen har fått ett strålande uttryck i det faktum att proletariatet i det mest efterblivna landet. Ryssland, under vissa historiska betingelser kunnat uppvisa det mest framsynta och modiga ledarskap, medan tvärtom proletariatet i det land som har den äldsta kapitalistiska kulturen. Storbritannien, t.o.m. än idag har det mest tjockskalliga och servila ledarskap.

Det kapitalistiska samhällets kris som fick ett öppet uttryck i juli 1914 skapade från krigets allra första dag en stark kris i det proletära ledarskapet. Under de 25 år som förflutit sedan dess har proletariatet i de avancerade kapitalistländerna ännu inte skapat ett ledarskap som kunnat höja sig till den nivå vår tids uppgifter kräver. Den ryska erfarenheten vittnar emellertid om att ett sådant ledarskap kan frambringas. (Detta betyder naturligtvis inte att det kommer att bli immunt mot degeneration.) Man kan följaktligen ställa frågan så: Kommer den historiska objektiva nödvändigheten att i det långa loppet bana sin väg till medvetandet hos arbetarklassens avantgarde: dvs. kommer under detta krig och de djupa chocker det måste genomlida ett genuint revolutionärt ledarskap att utbildas som är förmöget att leda proletariatet till maktövertagandet?

Fjärde Internationalen har besvarat denna fråga jakande, inte bara genom sitt program utan också genom själva sin existens. Alla olika typer av desillusionerade och skrämde representanter för pseudomarxismen utgår *tvärtom* från antagandet att ledarskapets bankrutt bara ”återspeglar” proletariatets oförmåga att fullfölja sin historiska mission. Det är inte alla av våra opponenter som klart uttrycker denna tanke, men alla av dem – ultravänstermänniskor, centrister, anarkister, för att inte nämna stalinister och socialdemokrater – överflyttar ansvaret från sig själva till proletariatets skuldror. Ingen av dem anvisar exakt under vilka betingelser proletariatet skulle vara kapabelt att genomföra den socialistiska omvälvningen.

Om vi utgår från att det är sant att orsaken till nederlagen har sina rötter i själva proletariatets sociala beskaffenheter, måste det moderna samhällets situation bedömas som hopplöst. Under den ruttnande kapitalismens betingelser växer proletariatet varken numeriskt eller kulturellt. Det finns därför ingen anledning förvänta att det en dag kommer att höja sig till de revolutionära uppgifternas nivå. Heltigenom annorlunda kommer saken att förefalla den som gjort klar för sig den grundläggande antagonismen mellan de arbetande massornas organiska, djupgående och oövervinnerliga drivkraft att slita sig loss ur kapitalets blodiga kaos, och den konservativa, patriotiska och fullständigt borgerliga karaktären hos arbetarklassens uttjänta ledarskap. Av dessa två oförenliga uppfattningar måste vi välja en.

Totalitär diktatur – ett tillstånd av akut kris och inte en stabil regim

Oktoberrevolutionen var ingen tillfällighet. Den förutsågs långt i förväg. Händelserna bekräftade denna förutsägelse. Degenerationen motsäger inte förutsägelsen, eftersom marxister aldrig hade trott att en isolerad arbetarstat i Ryssland kunde hålla sig upprätt i all oändlighet. Vi väntade faktiskt att sovjetstaten skulle knäckas snarare än degenereras; eller för att vara exaktare, vi drog ingen skarp gräns mellan dessa två möjligheter. Men de motsäger på intet vis varandra. Degenerationen måste ofrånkomligen övergå i en kollaps vid ett visst stadium.

En totalitär regim, om den så är av stalinistisk eller fascistisk typ, kan till själva sitt väsen bara vara en temporär övergångsregim. Den ohöljda diktaturen har genom historien generellt sett varit produkten av och symptomet på en speciellt allvarlig social kris och inte alls på en stabil regim. Allvarliga kriser kan inte vara ett permanent samhällstillstånd. En totalitär stat kan undertrycka sociala motsättningar under en viss tid, men den är oförmögen att förlänga sin egen existens. De ohyggliga utrensningarna i SSSR vittnar på ett övertygande sätt om det faktum att sovjetsamhället organiskt dras emot byråkratins fördrivande.

Det är förvånande att Bruno R. just i de stalinistiska utrensningarna ser bevis för att byråkratin har blivit en härskande klass, ty enligt hans mening kan bara en härskande klass vidta åtgärder i en så stor skala.⁶ Han glömmer emellertid att tsarismen, som inte var en klass, också tillät sig själv tämligen omfattande utrensningståtgärder och därtill just i den period när dess slutgiltiga dom var förstående. Det är betecknande för Stalins växande dödsångest att han genom sin utrensning ödeläggande och oerhörda svekfullhet ger vittnesbörd om inget annat än byråkratins oförmåga att omvandla sig själv till en stabil härskande klass. Skulle vi inte komma i en löjlig dager om vi tillskrev den bonapartistiska oligarkin namnet av en ny härskande klass bara några år eller t.o.m, några få månader innan dess nesliga fall? Om denna fråga ställs klart borde detta enligt vår mening vara tillräckligt för att avhålla kamraterna från terminologiska experiment och överilade generaliseringar.

Orientering mot världsrevolution och regenerationen av SSSR

Ett kvartssekel visade sig vara en alltför kort tid för den revolutionära upprustningen av världsproletariatets förtrupp, och en alltför lång period för att bevara sovjetsystemet intakt i ett isolerat, efterblivet land. Mänskligheten får nu betala för detta med ett nytt imperialistiskt krig; men den grundläggande uppgiften i vår epok har inte förändrats av den enkla anledningen att den ännu inte lösts. En kolossal tillgång under det senaste kvartsseket och ett ovärderligt löfte inför framtiden utgörs av det faktum att en avskild del av världsproletariatet i handling förmådde visa *hur* uppgiften måste lösas.

Det andra imperialistiska kriget ställer den olösta uppgiften på en högre historisk nivå. Den prövar ånyo inte bara de existerande regimernas stabilitet utan också proletariatets förmåga att ersätta dem. Resultaten av denna prövning kommer otvivelaktigt att ha en avgörande betydelse för vår värdering av dagens epok som den proletära revolutionens epok. Om oktoberrevolutionen mot all sannolikhet under det nuvarande kriget, eller omedelbart därefter, misslyckas att finna sin förlängning i något av de avancerade länderna; och tvärtom, om proletariatet överallt slås tillbaka på alla fronter – då skulle vi utan tvekan tvingas att ta upp frågan om en omvärdering av vår uppfattning av dagens epok och dess drivkrafter. I så fall skulle det inte vara fråga om att sätta en glosboksetikett på SSSR eller det stalinistiska gänget utan om en ny värdering av det världshistoriska perspektivet för de nästa decennierna om inte seklen: Har vi nått den socialistiska revolutionens och det socialistiska samhällets epok, eller, tvärtom, epoken för den totalitära byråkratins förfallande samhälle?

De tvåfaldiga misstag som schematiker som Hugo Urbahns och Bruno R. begår, består först i att de proklamerar denna senare regim som redan för tid och evighet installerad; därefter i att de förklarar den som en förlängd samhällelig övergångsfas mellan kapitalism och socialism.

---

⁶ I sin boks sista del, vilken består av fantastiska motsägelser, förnekar faktiskt Bruno R. helt medvetet och uttalat sin teori om "byråkratisk kollektivism", vilken utvecklas i bokens första del och förklarar att stalinism, fascism och nazism är parasitära bildningar av övergångskaraktär; historiens straff för proletariatets kraftlöshet. M.a.o., efter att ha gjort Fjärde Internationalens åsikter till föremål för den allvarligaste kritik, återvänder Bruno R. till dessa åsikter men bara för att ånyo lansera en radda blint famlande. Vi finner ingen anledning att följa fotstegen av en författare som uppenbarligen förlorat sin balans. Vi är intresserade av de av hans argument, med vilka han försöker befästa sina åsikter om byråkratin som klass. – L. T.

Ändå är det helt självklart att om det internationella proletariatet, som resultat av erfarenheterna av hela vår epok och det pågående nya kriget, visar sig oförmöget att bli det nya samhällets herrar, skulle detta betyda förlorandet av allt hopp om den socialistiska revolutionen, eftersom det är omöjligt att vänta sig gynnsammare betingelser; i varje fall kan ingen förutse dem nu eller karaktärisera dem. Marxister har inte den minsta rätt (om nu inte förlorade illusioner och trötthet betraktas som "rättigheter") att dra slutsatsen att proletariatet har förverkat sina revolutionära möjligheter och måste avsäga sig alla aspirationer på hegemonin under den omedelbart förestående eran. När det är fråga om de mest djupgående förändringar i de ekonomiska och kulturella systemen, väger 25 år på historiens skala mindre än en timme i en människas liv. Vad för slags människa är det som på grund av erfarenhetsmässiga misslyckanden under loppet av en dag uppger det mål han uppställt för sig på grundval av hela sitt tidigare livs erfarenheter och analyser? Under den ryska revolutionens allra mörkaste år (1907-1917) tog vi som vår utgångspunkt de revolutionära möjligheter som det ryska proletariatet öppnat 1905. Under världsreaktionens år måste vi fortsätta utifrån de möjligheter det ryska proletariatet uppenbarade 1917. Det var ingen tillfällighet att Fjärde Internationalesen kallade sig själv den socialistiska revolutionens världsparti. Vår väg kommer inte att ändras. Vi styr vår kurs mot världsrevolutionen och just därigenom mot SSSR:s pånyttfödelse som arbetarstat.

Utrikespolitik är inrikespolitikens fortsättning

Vad försvarar vi i SSSR? Inte det vari det liknar de kapitalistiska länderna utan just precis vari det skiljer sig från dem. I Tyskland förespråkar vi också ett uppror mot den härskande byråkratin, men bara för att omedelbart tillintetgöra den kapitalistiska egendomen. I SSSR är byråkratins störtande oundgänglig för statsegendomens bevarande. Endast i denna mening försvarar vi SSSR.

Det finns inte en enda ibland oss som tvivlar på att de sovjetiska arbetarna skulle försvara statsegendomen, inte bara mot byråkratins parasitism, utan också mot tendenser till privat ägande för t.ex. kolschosaristokratins del. Men, när allt kommer omkring, så är utrikespolitiken en fortsättning på inrikespolitiken. Om vi i inrikespolitiken sätter försvaret av oktoberrevolutionens erövringar i samband med den oförsonliga kampen mot byråkratin, så måste vi göra samma sak vad utrikespolitiken anbelangar. Naturligtvis försäkrar oss Bruno R., när han utgår från det faktum att den "byråkratiska kollektivismen" redan segrat över hela linjen, att ingen hotar statsegendomen, eftersom Hitler (och Chamberlain?), som ni förstår, är lika intresserade av att bevara den som Stalin. Bruno R:s försäkringar är ledsamt nog tanklösa. I händelse av seger kommer Hitler med all trolighet att kräva återlämnandet av all den egendom till tyska kapitalister som en gång exproprierats från dem; därefter kommer han att säkra ett liknande återställande för engelsmännen, fransmännen och belgarna för att nå en överenskommelse med dem på SSSR:s bekostnad; slutligen kommer han att i den tyska militärmaskinens intresse göra Tyskland till leverantör för de viktigaste statsföretagen i SSSR. Inte heller Chamberlain, slutligen, skulle under liknande omständigheter handla annorlunda än Hitler.

Försvaret av SSSR och klasskampen

Misstag i frågan om SSSR:s försvar härrör allt som oftast från en oriktig förståelse av metoderna för "försvar". Försvaret av SSSR innebär på inget vis ett närmande till kremlbyråkratin, ett accepterande av dess politik, eller en försoning med dess allierades politik. I denna fråga, liksom i alla andra, håller vi oss fullständigt på den internationella klasskampens grundvalar.

I den lilla franska tidskriften, *Que Faire*, slogs det nyligen fast att eftersom "trotskisterna" är defaitister i förhållande till Frankrike och England är de därför också defaitister i förhållande till SSSR. M.a.o.: Om ni vill försvara SSSR måste ni sluta upp med att vara defaitister i förhållande till dess imperialistiska allierade. *Que Faire* räknade med att "demokratierna" skulle

vara SSSR:s allierade. Vad dessa vise män kommer att säga nu vet vi inte. Men det har knappast någon betydelse, för själva deras metod är rutten. Att avsvärja sig defaitism i förhållande till det imperialistiska läger SSSR idag ansluter sig till eller kan ansluta sig till i morgon är att skuffa fiendelägrets arbetare över till deras regering; det innebär att man avsvärjar sig defaitism i allmänhet. Att avsvärja sig defaitism under det imperialistiska krigets betingelser, vilket vore liktydigt med förkastandet av den socialistiska revolutionen – förkastandet av revolution i namn av ”försvar av SSSR” – skulle döma SSSR till ett slutgiltigt sönderfall och undergång.

”Försvar av SSSR” som Komintern tolkar det, baseras liksom gårdagens ”kamp mot fascismen”, på ett avståndstagande från självständig klasspolitik. Proletariatet omvandlas – av skilda anledningar under skilda förhållanden, men alltid och oföränderligt – till en hjälptrupp för det ena borgerliga lägret mot det andra. I motsats till detta säger några av våra kamrater: Eftersom vi inte vill bli Stalins och hans bundsförvantes verktyg, tar vi därför avstånd från försvaret av SSSR. Men därigenom visar de bara att deras uppfattning om ”försvar” i grund och botten sammanfaller med opportunisternas uppfattning; de tänker inte utifrån proletariatets självständiga politik. Vi försvarar i verkligheten SSSR på samma sätt som vi försvarar kolonierna, som vi löser alla våra problem, inte genom att stödja en imperialistisk regering mot en annan utan genom den metod som den internationella klasskampen i kolonierna såväl som metropolens centra utgör.

Vi är inget regeringsparti; vi är den oförsonliga oppositionens parti, inte bara i de kapitalistiska länderna utan också i SSSR. Våra uppgifter, bland dem ”försvaret av SSSR”, förverkligar vi inte genom det medium som de borgerliga regeringarna utgör och inte ens genom regeringen i SSSR, utan uteslutande genom utbildning av massorna genom agitation, genom att förklara för arbetarna vad de borde försvara och vad de borde störta. Ett sådant ”försvar” kan inte ge omedelbara mirakulösa resultat. Men vi gör inte ens anspråk på att vara mirakelarbetare. Som läget nu är, är vi en revolutionär minoritet. Vårt arbete måste inriktas på att de arbetare vi har inflytande över kan uppfatta händelser korrekt och inte låter sig själva tas på sängen, samt förbereda det allmänna medvetandet hos deras egen klass för den revolutionära lösningen av de problem vi konfronteras med.

Försvaret av SSSR sammanfaller för vår del med förberedandet av världsrevolutionen. Endast de metoder kan tillåtas som inte står i konflikt med revolutionens intressen. Försvaret av SSSR förhåller sig till den socialistiska världsrevolutionen som en taktisk uppgift förhåller sig till en strategisk. En taktik är underordnad ett strategiskt mål och kan under inga förhållanden stå i motsättning till det senare.

Frågan om ockuperade territorier

När jag skriver dessa rader är frågan om de territorier som ockuperas av Röda Armén fortfarande höljt i dunkel. Meddelandena motsäger varandra, eftersom det från båda sidor ljugs en hel del; men de faktiska förhållandena på scenen är utan tvivel fortfarande ytterst förvirrade. De flesta av de ockuperade territorierna kommer utan tvivel att bli en del av SSSR. I vilken form?

Låt oss för ett ögonblick anta att moskvaregeringen genom fördraget med Hitler låter rätten till privategendom i de ockuperade områdena förbli orubbad och begränsar sig till ”kontroll” efter det fascistiska mönstret. En sådan eftergift skulle vara av djupgående principiell karaktär och kunde bli en utgångspunkt för ett nytt kapitel i sovjetregimens historia; och följaktligen en utgångspunkt för en ny värdering av sovjetstatens natur från vår sida.

Det är emellertid mer troligt att moskvaregeringen i de territorier som står på SSSR:s upptagningslista kommer att genomföra en expropriation av de stora landägarna och förstatligande

av produktionsmedlen. Denna variant är troligast inte därför att byråkratin förblir det socialistiska programmet troget utan därför att den varken önskar eller kan dela makten, och de privilegier det senare innefattar, med de gamla härskande klasserna i de ockuperade territorierna. Här erbjuder sig bokstavligt talat en analogi. Den första bonaparten hejdade revolutionen genom en militärdiktatur. Men när de franska trupperna invaderade Polen, undertecknade Napoleon ett dekret: ”Slaveriet är upphävt”. Denna åtgärd föranleddes inte av Napoleons sympati för bönderna, eller av demokratiska principer, utan snarare av det faktum att Bonapartes diktatur inte grundade sig på feodala utan på borgerliga egendomsförhållanden. Emedan Stalins bonapartistiska diktatur inte grundar sig på privat- utan statsegendom, borde Röda Arméns invasion av Polen enligt sakens natur medföra ett upphävande av kapitalistisk privategendom för att därmed bringa de ockuperade territoriernas regim i överensstämmelse med regimen i SSSR.

Denna åtgärd, som till sin karaktär är revolutionär – ”expropriation av expropriatorerna” – utförs i detta fall efter militärbyråkratisk modell. Uppfordrandet av massornas självständiga aktivitet i de nya territorierna – och utan en sådan uppfordring, om de så uttalas med yttersta försiktighet, är det omöjligt att konstituera en ny regim – kommer imorgon utan tvivel att kvävas genom skoningslösa polisiära åtgärder för att säkra byråkratins makt över de vaknande revolutionära massorna. Detta är en sida av saken. Men det finns en annan. För att skapa sig en möjlighet att ockupera Polen genom en militärallians med Hitler, har Kreml sedan länge förrått och fortsätter att förråda massorna i SSSR och hela världen och har därigenom förorsakat en fullständig upplösning inom dess egen kommunistiska internationals led. Det primära politiska kriteriet är för oss inte omvandlingen av egendomsförhållandena i det eller det området, hur viktiga de i sig må vara, utan snarare förändringen i världsproletariatets medvetande och organisering, höjandet av dess förmåga att försvara tidigare erövringar och genomföra nya. Utifrån denna och enda avgörande ståndpunkt bevarar Moskvas politik i sin helhet fullständigt sin reaktionära karaktär och förblir det avgörande hindret på världsrevolutionens väg.

Vår *allmänna* värdering av Kreml och Komintern förändrar emellertid inte det *särskilda* faktum att egendomens förståtligande i de ockuperade territorierna i sig själv är en progressiv åtgärd. Det måste vi öppet erkänna. Om Hitler imorgon skulle kasta sina arméer mot öster för att återställa ”lag och ordning” i östra Polen, skulle de medvetna arbetarna försvara dessa nya egendomsformer som etablerats av den bonapartistiska sovjetbyråkratin mot Hitler.

Vi lägger inte om vår kurs!

Förstatligandet av produktionsmedlen är, som vi nämnde, en progressiv åtgärd. Men det progressiva i det är relativt; dess specifika vikt beror av alla de andra faktorernas totala summa. Vi måste därför först av allt slå fast att utvidgandet av det territorium som dominerats av byråkratisk autokrati och parasitism, och gömmts under socialistiska åtgärders täckmantel, kan öka Kremls prestige och skapa illusioner om möjligheten att ersätta den proletära revolutionen med byråkratiska manövrar osv. Detta onda väger långt tyngre än det progressiva innehållet i de stalinistiska reformerna i Polen. För att den nationaliserade egendomen i de ockuperade områdena, såväl som i SSSR, ska bli en grundval för en äkta progressiv, dvs. socialistisk utveckling, är det nödvändigt att störta moskvabyråkratin. Vårt program behåller följaktligen all giltighet. Händelserna tog oss inte på sängen. Det är bara nödvändigt att tolka dem korrekt. Det är nödvändigt att ha en klar uppfattning om de skarpa motsättningar som ryms i SSSR:s karaktär och i dess internationella läge. Det är omöjligt att frigöra sig från dessa motsättningar med hjälp av terminologiska konstgrepp (”arbetarstat” – ”icke-arbetarstat”). Vi måste ta fakta som de är. Vi måste bygga vår politik på att ta de verkliga förhållandena och motsättningarna som vår utgångspunkt.

Vi tror inte Kreml om någon historisk mission. Vi var och förblir motståndare till nya territoriella upptagningar från Kremels sida. Vi är för Sovjetukrainas självständighet, och om vitryssarna så önskar – för Sovjetvitrysslands. På samma gång måste Fjärde Internationalens partisaner i de delar av Polen som ockuperats av Röda Armén spela den mest avgörande rollen i exproprieringen av godsägarna och kapitalisterna, i fördelningen av jorden bland bönderna, i skapandet av sovjeter och arbetarkommittéer, etc. Medan de gör detta, måste de bevara sin politiska självständighet, under val till sovjeter och fabrikskommittéer måste de kämpa för en fullständig självständighet för de senare från byråkratin, och de måste sprida revolutionär propaganda i en anda av misstro mot Kreml och dess lokala agenter.

Men låt oss anta att Hitler vänder sina vapen mot öster och invaderar de områden som besatts av Röda Armén. Under dessa betingelser kommer Fjärde Internationalens partisaner, utan att för den skull på något sätt förändra sin inställning till kremloligarkin, att som den allra viktigaste uppgiften för stunden föra fram nödvändigheten av militärt motstånd mot Hitler. Arbetarna kommer att säga: ”Vi kan inte överlåta störtandet av Stalin åt Hitler; det är *vår egen uppgift*”. Under den militära kampen mot Hitler kommer de revolutionära arbetarna att sträva efter att komma i bästa möjliga kamratliga förhållande till Röda Arméns soldater. Medan man tillfogar Hitler nederlag kommer bolsjevik-leninisterna på samma gång att sprida revolutionär propaganda mot Stalin och förbereda hans störtande vid nästa eller kanske ytterligare nästa fas.

Detta slags ”försvar av SSSR” kommer naturligtvis att skilja sig som himmel och jord från det officiella försvar som nu förs fram under parollen: ”För fäderneslandet! För Stalin!” Vårt försvar av SSSR förs fram under parollen: ”För socialism! För världsrevolutionen! Mot Stalin!” För att dessa två varianter av ”försvar för SSSR” inte ska blandas ihop i massornas medvetande, är det nödvändigt att klart och exakt veta hur man ska formulera paroller som svarar mot den konkreta situationen. Men framför allt är det nödvändigt att klart fastställa just vad vi försvarar, just hur vi försvarar det och mot vem vi försvarar det. Våra paroller kommer att skapa förvirring bland massorna bara om vi själva inte har ett klart grepp om våra uppgifter.

Slutsatser

Vi har ingen som helst anledning att för närvarande förändra vår principiella inställning i förhållande till SSSR.

Krig accelererar de olika politiska processerna. Det kan accelerera den revolutionära regenerationsprocessen i SSSR. Men det kan också accelerera dess slutgiltiga degenerationsprocess. Det är av detta skäl oundgängligt att vi oförtrutet och utan förutfattade meningar följer dessa modifieringar som kriget ingjuter i SSSR:s inre liv så att vi kan ta ögonblicket i akt att värdera dem.

Våra uppgifter i de ockuperade territorierna förblir i grund desamma som i själva SSSR; men eftersom händelserna ställer dem i en ytterst skarp form, blir det desto lättare för oss att klargöra de allmänna uppgifterna i förhållande till SSSR.

Vi måste formulera våra paroller på ett sådant sätt att arbetarna klart kan se exakt vad vi försvarar i SSSR (statsegendom och planekonomi), och mot vilka vi för en oförsonlig kamp (den parasitära byråkratin och dess Komintern). Vi får inte för ett ögonblick förlora det faktum ur sikte att frågan om sovjetbyråkratin störtande för oss är underordnad frågan om bevarandet av statsegendomen i SSSR:s produktionsmedel; att frågan om att bevara statsegendomen i SSSR:s produktionsmedel för oss är underordnad frågan om proletariats världrevolution.

25 september 1939

Ett brev till Sherman Stanley

8 oktober 1939 ⁷

Käre kamrat Stanley,

Jag mottog ditt brev till O'Brien med anledning av hans avresa. Brevet gjorde ett underligt intryck på mig, därför att det i motsats till dina mycket fina artiklar är fyllt av motsägelser.

Jag har ännu inte fått något material om plenumet och känner varken till majoritetsresolutionen mellan M.S' text⁸, men du försäkrar att det inte råder någon oförsonlig motsättning mellan de båda texterna. I samma andetag försäkrar du att en "katastrof" närmar sig partiet. Varför? Även om det funnits två oförsonliga positioner skulle inte det innebära en "katastrof" utan att man nödvändigtvis låter den politiska kampen utkämpas till sitt slut. Men om de båda motionerna bara representerar nyanser av samma åsikt som uttalas i Fjärde Internationalens program, hur kan då en katastrof växa fram ur denna (enligt din mening) icke-principiella skiljaktighet? Att majoriteten föredrog sin egen nyans (om det endast är en nyans) är naturligt. Men vad som är absolut onaturligt är att minoriteten proklamerar: "eftersom ni, majoriteten, accepterar er egen nyans och inte vår, förebådar vi en katastrof." Från vems sida???? .... Och du försäkrar att du "ser objektivt på de olika grupperingarna." Det är ingalunda mitt intryck.

Du skriver t.ex. att i min artikel "saknades av någon anledning en sida." Du uttrycker på detta sätt en mycket giftig misstanke mot ansvariga kamrater. Sidan kom att saknas genom en beklaglig nonchalans från vårt kontor här, och vi har redan sänt en ny, fullständig text för översättning.⁹

Ditt argument om det degenererade arbetarimperiet förefaller mig inte vara ett helt lyckat påfund. "Ett tsaristiskt expansionsprogram" var den anklagelse bolsjevikerna fick höra nästan från oktoberrevolutionens första dag. Även en frisk arbetarstat skulle sträva efter expansion, och de geografiska gränserna skulle oundvikligen sammanfalla med de allmänna gränserna för den tsaristiska expansionen, eftersom revolutioner inte vanligen förändrar geografiska förhållanden. Det vi vänder oss emot i kregmlängets politik är inte expansionen och inte den geografiska inriktningen av expansionen utan de byråkratiska, kontrarevolutionära metoderna för expansionen. Men på samma gång, eftersom vi som marxister "ser objektivt" på historiska händelser, erkänner vi att varken tsaren, eller Hitler, eller Chamberlain hade eller har för vana att upphäva kapitalistisk egendom i de ockuperade länderna, och detta faktum – ett mycket progressivt sådant – beror på ett annat faktum; nämligen att oktoberrevolutionen inte definitivt har likviderats av byråkratin, och att den senare genom sin position är tvingad att

⁷ *Sherman Stanley*: administrativ direktör för SWP:s tidningsverksamhet från den 30 april till den 4 augusti 1939 då han blev vice organisationsdirektör, vilket han förblev fram till den 9 mars 1940. (Martin Abern var organisationsdirektör vid den här tiden).

Stanley sysslade mycket med situationen i Indien. Under fraktionsstriden tillhörde han oppositionen, och som företrädare för den angrep han majoriteten genom att ställa frågan: *Vilken hållning skulle den inta om Röda Armén skulle invadera Indien?*

I ett brev den 24 november 1939 till de ceylonesiska trotskisterna sade Trotskij: Frågan om möjligheten av en militär intervention från Röda Arméns sida i Indien (för att inte tala om Ceylon) har väckts av några amerikanska kamrater på ett mycket artificiellt sätt.

Trotskij:s brev publicerades i SWP:s interna bulletin tillsammans med Sherman Stanleys svar. I detta vidhöll han: "Vi vill inte för ett ögonblick avstå från vår analys, som fört oss till slutsatsen att Stalin förbereder en öppen intervention i Indien. Varje dag bekräftar nya bevis detta".

⁸ M.S. = Max Shachtman.

⁹ Trotskij:s dokument Sovjetunionen i krig anlände under ett av SWP:s nationalkommittés sammanträden. Dokumentets politiska slutsatser hade Trotskij lagt fram i ett brev till Cannon den 12 september 1939. Dokumentet accepterades i sin helhet och man beslöt att publicera det. Minoriteten gjorde skandal av att en sida av texten fattades, och insinuerade att den med avsikt avlägsnats av majoriteten. För ytterligare detaljer om denna episod se *The Struggle for a Proletarian Party* av J. Cannon. op. cit., sid. 73, 74.

vidta åtgärder, vilka vi i en given situation måste försvara mot imperialistiska fiender. Dessa progressiva åtgärder är naturligtvis utan jämförelse mindre viktiga än byråkratins allmänna kontrarevolutionära aktivitet: det är därför vi finner det nödvändigt att störta byråkratin ...

Kamraterna är mycket upprörda över Stalin-Hitler-pakten. Det är förståeligt. De vill hämnas på Stalin. Utmärkt. Men idag är vi svaga och vi kan inte omedelbart störta Kreml. Några kamrater försöker då att finna en rent verbal tillfredsställelse: de utplånar titeln arbetarstat från SSSR, liksom Stalin berövar en funktionär, som råkat i onåd, leninordern. Jag finner det hela, min käre vän, en smula barnsligt. Marxistisk sociologi är absolut oförenligt med hysteri.

Mina bästa kamratliga hälsningar

CRUX (Leo Trotskij)

Igen och återigen om SSSR:s natur

Psykoanalys och marxism

Vissa kamrater, eller forna kamrater, som Bruno R., som glömt Fjärde Internationalens gamla diskussioner och beslut, försöker förklara min personliga uppfattning av sovjetstaten psykoanalytiskt. "Eftersom Trotskij deltog i den ryska revolutionen är det svårt för honom att befria sig från idén om arbetarstaten, eftersom han då skulle bli tvungen att förneka hela sin livsgärning," etc. Jag tror nog att den gamle Freud, som var mycket skarpsynt, skulle ha undfägnat psykoanalytiker av det slaget några örffilar. Av naturliga skäl skulle jag aldrig själv påta mig det arbetet. Jag kan icke desto mindre försäkra mina kritiker, att subjektivitet och sentimentalitet inte ligger för mig utan för dem.

Moskvas uppförande, som sprängt alla skrankor av uselhet och cynism, frammanar en lätt revolt inom varje proletär revolutionär. Revolt alstrar ett behov av att förkasta. När inte krafter för omedelbar handling finns tillhands, blir otåliga revolutionärer benägna att tillgripa artificiella metoder. Därför uppstår t.ex. den individuella terrorns taktik. Än oftare tar man sin tillflykt till starka uttryck, till förolämpningar och till förbannelser. I det fall som angår oss, är vissa kamrater uppenbarligen benägna att söka kompensation genom "terminologisk" terror. Men även utifrån denna infallsvinkel är en bestämning av byråkratin som klass värdelöst. Om detta bonapartistiska byke är en klass, innebär det att det inte är ett missfall utan ett livskraftigt barn av historien. Om dess plundrande parasitism är "utsugning" i termens vetenskapliga betydelse, innebär det att byråkratin har en historisk framtid som den härskande klass som är oundgänglig för det givna ekonomiska systemet. Hit leder den otåliga revolten när den avskär sig från marxistisk disciplin!

När en känslös mekaniker betraktar en bil i vilken, låt oss säga, gangsters undkommit en polisjakt över dåliga vägar, och finner ramen skev, hjulen ur led och motorn delvis skadad, kan han med all rätt säga: "Det är ingen bil – fan vet vad det är!" En sådan värdering skulle sakna allt tekniskt och vetenskapligt värde, men den skulle uttrycka en legitim reaktion hos mekanikern över dessa gangsters verk. Låt oss emellertid anta, att samma mekaniker måste reparera det objekt han kallade "fan-vet-vad-det-är". I detta fall skulle han till att börja med erkänna att det är en skadad bil han har framför sig. Han kommer att fastställa vilka delar som fortfarande är hela och vilka som måste ersättas för att bestämma sig om hur han ska påbörja arbetet. Den klassmedvetne arbetaren kommer att ha en liknande attityd gentemot SSSR. Han har all rätt att säga att byråkratins gangsters har förvandlat arbetarstaten till "fan-vet-vad-det-är". Men när han övergår från denna häftiga reaktion till lösningen av det politiska problemet, tvingas han erkänna att det är en skadad arbetarstat han har framför sig, i vilken ekonomins motor är skadad men fortsätter att gå och fullständigt kan återställas om några delar byts ut. Naturligtvis är det här bara en analogi. Därmed inte sagt att det inte är värt att reflektera över.

”En kontrarevolutionär arbetarstat”

Några utropar: ”Om vi fortsätter att erkänna SSSR som arbetarstat, måste vi fastställa en ny kategori: den kontrarevolutionära arbetarstaten.” Detta argument försöker lamslå vår fantasi genom att kontrastera en god programmatisk norm mot en bedrövlig, eländig, t.o.m. högst stötande verklighet. Men har vi inte observerat hur sovjetstaten för var dag sedan 1923 spelat en alltmer kontrarevolutionär roll på den internationella arenan? Har vi glömt erfarenheten av den kinesiska revolutionen, av generalstrejken 1926 i England och slutligen den mycket färskva erfarenheten av den spanska revolutionen? Det finns två fullständigt kontrarevolutionära arbetarinternationaler. Dessa kritiker har uppenbarligen glömt denna ”kategori”. Fackföreningarna i Frankrike, Storbritannien, Förenta Staterna och andra länder stödde helhjärtat sin bourgeoisie kontrarevolutionära politik. Detta hindrar oss inte från att beteckna dem som fackföreningar, från att stödja deras progressiva åtgärder och från att försvara dem mot bourgeoisin. Varför är det omöjligt att begagna sig av samma metod när det gäller de kontrarevolutionära arbetarstaterna? Till syvende och sist är en arbetarstat en fackförening som erövrat makten. Skillnaden i inställning i dessa båda fall kan förklaras av det enkla faktum att fackföreningarna har en lång historia och vi har vant oss att betrakta dem som realiteter och inte enbart som ”kategorier” i vårt program. Men när det gäller arbetarstaten har det ådagalagts en oförmåga att lära sig att närma sig den som ett verkligt historiskt faktum, vilket inte underordnat sig självt vårt program.

”Imperialism?”

Kan Kremls nuvarande expansion betecknas som imperialism? Först av allt måste vi fastställa det sociala innehåll som ryms i denna term. Historien känner den romerska statens ”imperialism” baserad på slavarbete, de feodala jordägarnas imperialism, handels- och industrikapitalets imperialism, tsarmonarkins imperialism, etc. Drivkraften bakom moskva-byråkratin är otvivelaktigt dess strävan efter makt, prestige och statsintäkter. Detta är ”imperialismens” ingrediens i ordets vidaste bemärkelse, och den var i gångna tider en egenskap hos alla monarkier, oligarkier, härskande kaster, medeltida stånd och klasser. Men i den samtida litteraturen, åtminstone den marxistiska, förstås imperialismen som *finanskapitalets expansionistiska politik*, vilken har ett mycket skarpt definierat innehåll. Att begagna sig av termen ”imperialism” för Kremls utrikespolitik – utan att sprida ett förklarande ljus över exakt vad detta innebär – betyder helt enkelt att man identifierar den bonapartistiska byråkratins politik med monopolkapitalets politik på den grunden att både den ena och den andra använder militärmakt för expansion. En sådan identifikation, som bara förmår att sprida förvirring, passar mycket bättre småborgerliga demokrater än marxister.

Fortsättning av tsarimperialismens politik

Kreml deltar i en ny delning av Polen. Kreml lägger vantarna på de baltiska staterna. Kreml orienterar sig mot Balkan, Persien och Afghanistan; m.a.o. fortsätter Kreml tsarimperialismens politik. Har vi inte i det här fallet rätt att benämna själva Kremls politik imperialistisk? Det historisk-geografiska argumentet övertygar inte mer än något av de andra. Den proletära revolutionen, som ägde rum på det tsaristiska imperiets territorium, försökte från allra första början erövra och hade för en tid erövrat de baltiska länderna; försökte tränga in i Rumänien och Persien och ledde en gång sina arméer till Warszawa (1920). Gränserna för den revolutionära expansionen var desamma som för tsarismen, eftersom revolution inte förändrar geografiska förhållanden. Det är anledningen till att mensjevikerna redan vid den tiden talade om bolsjevikimperialism som ett övertagande av tsardiplomatins traditioner. Den småborgerliga demokratin tar villigt sin tillflykt till detta argument än idag. Jag upprepar: vi har ingen anledning att ta efter dem i det här fallet.

I imperialismens tjänst?

Dock, bortsett från det sätt på vilket man värderar själva SSSR:s expansionistiska politik, kvarstår så frågan om den hjälp Moskva ger Berlins imperialistiska politik. Här är det först av allt nödvändigt att slå fast, att under vissa betingelser – upp till en viss grad och i en viss form – skulle stödet av den eller den imperialismen vara oundviklig även för en fullkomligt frisk arbetarstat – på grund av omöjligheten att bryta sig ur de fjättrar världsimperialismens relationer utgör. Brest-Litovsk-freden förstärkte utan minsta tvivel temporärt den tyska imperialismen mot Frankrike och England. En isolerad arbetarstat kan inte undgå att manövrera sig fram mellan de fientliga imperialistiska lägren. Att manövrera innebär att temporärt stödja det ena av dem mot det andra. Att veta exakt vilket av de två lägren som det är mer fördelaktigt eller mindre farligt att stödja vid ett visst ögonblick är inte en principiell fråga utan en fråga om praktiska kalkyler och förutseende. Den oundvikliga nackdel som blir konsekvensen av detta tvungna stöd av den borgerliga staten mot en annan uppvägs mer än väl av det faktum att den isolerade arbetarstaten därmed ges möjligheten att förlänga sin existens.

Men det finns manövrerade och manövrerande. Vid Brest-Litovsk offrade sovjetregeringen Ukrainas nationella självständighet för att rädda arbetarstaten. Ingen kunde tala om förräderi mot Ukraina, eftersom alla klassmedvetna arbetare fattade att detta offer var framtvingat. Med Polen är det fullständigt annorlunda. Kreml har aldrig och någonstans framställt frågan som om den *tvingats* offra Polen. Tvärtom skryter den cyniskt med sin kombinationsförmåga som med rätta skymfar de mest elementära demokratiska känslorna hos de förtryckta klasserna och folken världen kring och därmed till ytterlighet försvagar Sovjetunionens internationella situation. De ekonomiska förändringarna i de ockuperade provinserna kompenserar inte detta med ens en tiondel!

Hela Kremels utrikespolitik i allmänhet grundas på en skurkaktig försköning av den ”vänskapliga” imperialismen och leder därmed till att de grundläggande intressena hos världens arbetarrörelse offras för sekundära och obeständiga fördelar. Efter att i fem år ha duperat arbetarna med paroller om ”försvar av demokratierna” sysselsätter sig nu Moskva med att skyla över Hitlers skövlingspolitik. Detta förändrar fortfarande i sig inte SSSR till en imperialistisk stat. Men Stalin och hans Komintern är nu tveklöst imperialismens mest värdefulla agent.

Om vi exakt vill definiera Kremels utrikespolitik, måste vi säga att det är en politik av *den bonapartistiska byråkratin i en degenererad arbetarstat inringad av imperialismen*. Denna definition är inte lika kortfattad eller klangfull som ”imperialistisk politik”, men i gengäld desto exaktare.

”Det mindre onda”

Röda Arméns ockupation av östra Polen är förvisso ett ”mindre ont” än om nazitruupper ockuperat samma område. Men detta mindre onda uppnåddes därför att Hitler var förvissad om att utföra ett större ont. Om någon tänder, eller hjälper till att tända eld på ett hus och därefter räddar fem av husets tio inneboende i syfte att förvandla dem till sina halvslavar, så är detta förvisso ett mindre ont än att ha bränt upp alla tio. Men det är tveksamt om denne pyroman förtjänar en medalj för räddningen. Om han icke desto mindre hade fått en medalj, skulle han ögonblicket efteråt ha skjutits i likhet med hjälten i en av Victor Hugos romaner.

”Väpnade missionärer”

Robespierre sade en gång att folk inte gillar missionärer med bajonetter. Med detta ville han ha sagt att det är omöjligt att påtvinga andra människor revolutionära idéer och inrättningar genom militärt våld. Denna riktiga tanke innebär naturligtvis inte att det skulle vara otillåtet

med militärt ingripande i andra länder för att samarbeta i en revolution. Men ett dylikt ingripande, såsom en del av en revolutionär internationell politik, måste förstås av det internationella proletariatet och måste svara mot de arbetande massornas önsknings i det land, vars territorium de revolutionära trupperna beträder. Teorin om socialismen i ett land förmår naturligtvis inte att skapa denna aktiva internationella solidaritet, vilken är den enda som kan förbereda och rättfärdiga väpnat ingripande. Kreml ställer och löser frågan om militärt ingripande, liksom alla andra politiska frågor, helt oberoende av den internationella arbetarklassens meningar och känslor. På grund av detta komprometterar Kremls senaste diplomatiska "framgångar" SSSR oerhört och skapar en extrem förvirring inom världsproletariatets led.

Uppror på två fronter

Men om nu frågan tar den formen – säger några kamrater – är det då rätt att tala om försvaret av SSSR och de ockuperade provinserna? Vore det inte riktigare att uppmana arbetarna och bönderna i det forna Polens båda delar att resa sig mot såväl Hitler som Stalin? Det är naturligtvis mycket lockande. Om revolutionen skulle välla fram samtidigt i Tyskland och SSSR, inbegripet de nyligen ockuperade provinserna, skulle detta lösa många problem i en handvändning. Men vi kan inte bara grunda vår politik på den gynnsammaste och mest lyckliga kombinationen av omständigheter. Frågan gäller därför: Vad bör göras om Hitler, innan revolutionen krossar honom, anfaller Ukraina innan revolutionen krossat Stalin? Kommer Fjärde Internationalens partisaner att i detta fall kämpa mot Hitlers trupper på samma sätt som de gjorde i Spanien mot Franco i de republikanska truppernas led? Vi är fullständigt och helhjärtat för ett självständigt (från Hitler såväl som Stalin) Sovjetukraina. Men vad bör göras om Hitler, innan denna självständighet uppnåtts, försöker inta Ukraina, vilket befinner sig under den stalinistiska byråkratins herravälde? Fjärde Internationalen svarar: Mot Hitler försvarar vi det Ukraina som Stalin förslavat.

"Villkorslöst försvar av SSSR"

Vad innebär "villkorslöst" försvar av SSSR? Det innebär att vi inte ställer några villkor på byråkratin. Det innebär att vi oberoende av motivet och orsakerna till kriget försvarar SSSR:s sociala grundval, om den imperialistiska faran hotar.

Några kamrater säger: "Och om den Röda Armén i morgon invaderar Indien och börjar slå ned en revolutionär rörelse där, ska vi i så fall stödja den?" Det är inte alls konsekvent att ställa en fråga på det viset. Det är framförallt inte klart varför Indien blandas in. Är det inte enklare att fråga: Om Röda Armén blir ett hot mot arbetarstrejker eller bondeprotester mot byråkratin i SSSR, ska vi då stödja den eller ej? Utrikespolitiken är inrikespolitikens fortsättning. Vi har aldrig lovat att stödja *alla* aktioner av Röda Armén, vilken är ett instrument i händerna på den bonapartistiska byråkratin. Vi har bara lovat att försvara SSSR som arbetarstat och enbart de företeelser i den som tillhör en arbetarstat.

En förslagen sofist kan säga: Om Röda Armén, oberoende av karaktären av det "arbete" den utfört, besegras av de upproriska massorna i Indien, så kommer detta att försvaga SSSR. Till detta svarar vi: Krossandet av en revolutionär rörelse i Indien, med den Röda Arméns hjälp, skulle innebära en ojämförligt större fara för den sociala grundvalen i SSSR än ett tillfälligt nederlag för Röda Arméns kontrarevolutionära truppstyrkor i Indien. I samtliga fall kommer Fjärde internationalen att kunna urskilja var och när Röda Armén enbart handlar som ett instrument för den bonapartistiska reaktionen och när den försvarar den sociala grundvalen i SSSR.

En fackförening, som styrs av reaktionära bedragare, organiserar en strejk mot negerarbetares inträde i en viss bransch inom industrin. Ska vi ge vårt stöd åt en sådan skamlig strejk?

Naturligtvis inte. Men låt oss föreställa oss att pamparna, genom att utnyttja den givna strejken, gör ett försök att krossa fackföreningen och i allmänhet omöjliggöra arbetarnas organiserade självförsvar. I så fall skulle vi försvara fackföreningen som en självklarhet trots dess reaktionära ledarskap. Varför kan inte samma politik tillämpas på SSSR?

Den grundläggande regeln

Fjärde Internationalen har eftertryckligt fastslagit att i alla imperialistiska länder, oberoende av om de är allierade med SSSR eller befinner sig i dess fiendeläger, måste de proletära partierna under kriget utveckla klasskampen med målsättningen att gripa makten. På samma gång får inte proletariatet i de imperialistiska länderna förlora försvaret av SSSR (eller de koloniala revolutionerna) ur sikte och det måste, när det är absolut nödvändigt, tillgripa de mest beslutsamma handlingar, t.ex. strejker, sabotageaktioner etc. Maktgrupperingarna har radikalt förändrats sedan Fjärde Internationalen formulerade denna regel. Men regeln i sig behåller hela sin giltighet. Om England och Frankrike i morgon hotar Leningrad eller Moskva, borde de engelska och franska arbetarna vidta de mest beslutsamma åtgärder för att hindra sändandet av soldater och militära förnödenheter. Om Hitler genom situationens logik ser sig själv tvingad att sända Stalin militära förnödenheter, skulle de tyska arbetarna tvärtom inte ha någon anledning att i detta konkreta fall tillgripa strejker och sabotage. Ingen, hoppas jag, kommer att föreslå någon annan lösning.

"Revision av marxismen"?

Några kamrater var tydligen överraskade av att jag i min artikel ("SSSR i krig") talade om systemet "byråkratisk kollektivism" som en teoretisk möjlighet. De upptäckte t.o.m. en fullständig revision av marxismen i detta. Detta är ett uppenbart missförstånd. Den marxistiska uppfattningen av historisk nödvändighet har ingenting gemensamt med fatalism. Socialismen förverkligas inte "av sig självt", utan som en kamp mellan levande krafter, klasser och deras partier. Proletariatets avgörande fördel i denna kamp består i det faktum att det representerar historiskt framåtskridande, medan bourgeoisin förkroppsligar reaktion och nedgång. Just häri ligger källan till vår segerförvisning. Men vi har all rätt att fråga oss själva: Hur kommer samhället att gestaltas om reaktionens krafter vinner?

Marxister har formulerat alternativet ett oräkneligt antal gånger: antingen socialism eller återgång till barbari. Efter den italienska "erfarenheten" upprepade vi vid tusentals tillfällen: antingen kommunism eller fascism. Den verkliga övergången till socialism kan inte undgå att tyckas vara ojämförligt mer komplicerad, mer heterogen, mer fylld av motsättningar än som förutspåddes i det allmänna historiska schemat. Marx talade om proletariatets diktatur och dennas framtida bortdöende men sade ingenting om byråkratisk degeneration av diktaturen. Vi har för första gången genom erfarenhet kunnat observera och analysera en sådan degeneration. Är detta revision av marxismen?

Händelsernas gång har lyckats visa att den socialistiska revolutionens försening frambringar det otvivelaktiga fenomenet barbari – kronisk arbetslöshet, utarmning av småbourgeoisin, fascism, slutligen utrotningskrig som inga nya vägar öppnar. Vilka sociala och politiska former kan det nya "barbariet" anta, om vi medger att mänskligheten teoretiskt sett inte kommer att förmås höja sig självt till socialismen? Vi har större möjligheter än Marx att uttrycka oss konkret i detta ämne. Fascism å ena sidan, degeneration av sovjetstaten å den andra skisserar neobarbariets sociala och politiska former. Ett alternativ av detta slag – socialism eller totalitärt slaveri – har inte bara teoretiskt intresse, utan också en enorm betydelse i agitation, därför att i dess ljus framträder nödvändigheten av den socialistiska revolutionen som allra åskådligast.

Om vi skall tala om en revision av Marx, så är det i verkligheten en revision av de kamrater som projekterar en ny typ av stat, ”icke-borgerlig” och ”icke-arbetar-”. Eftersom det alternativ jag utvecklat leder dem att föra sina egna tankar till sitt logiska slut, anklagar några av dessa kritiker mig, skrämde av slutsatserna av sin egen teori ... för att revidera marxismen. Jag föredrar att tro att det helt enkelt är fråga om ett skämt i all vänskap.

Rätten till revolutionär optimism

Jag strävade i min artikel ”SSSR i krig” att visa att perspektivet om ett icke-arbetar- och icke-borgerligt utsugarsamhälle, eller ”byråkratisk kollektivism”, är perspektivet om det internationella proletariats fullständiga nederlag och förfall, den allra mest genomgripande historiska pessimismens perspektiv. Det är inte onödigt att undersöka detta bland våra klassfiender.

I den välkända tidningen *Paris-Soir's* veckobilaga från den 31 augusti 1939 redogörs för en ytterst lärorik konversation från den 25 augusti mellan den franske ambassadören Coulondre och Hitler, vid tiden för deras sista intervju. (Källan till informationen är utan tvivel Coulondre själv.) Hitler fräser och yvs över den pakt han slutit med Stalin (”en realistisk pakt”) och ”beklagat” att tyskt och franskt blod kommer att spillas.

”Men”, invänder Coulondre, ”Stalin spelar ett högt dubbelspel. Den verkliga segraren (om det blir krig) kommer att bli Trotskij. Har ni tänkt på det?”

”Jag vet,” – svarar Führern, ”men varför gav Frankrike och Storbritannien fullständig handlingsfrihet åt Polen?”, etc.

Dessa herrar föredrar att sätta en personlig etikett på revolutionens spöke. Men detta är naturligtvis inte det väsentliga i denna dramatiska konversation just i det ögonblick när diplomatiska förhållanden var stadda i upplösning. Med påståendet ”Krig kommer ofrånkomligen att framkalla revolution”, skrämmer representanten för imperialistdemokratien, som själv är ytterst skräckslagen, sin motståndare.

”Jag vet”, svarar Hitler, som gällde det en fråga som avgjorts för länge sedan. ”Jag vet”. En förbluffande dialog!

Både Hitler och Coulondre representerar det barbari som rycker fram över Europa. På samma gång tvivlar ingen av dem på att deras barbari kommer att övervinnas av en socialistisk revolution. Så förhåller det sig nu med medvetandet hos de härskande klasserna i världens alla kapitalistländer. Deras fullständiga demoralisering är ett av de viktigaste elementen i klassernas styrkeförhållanden. Proletariatet har ett ungt och ännu svagt revolutionärt ledarskap. Men bourgeoisins ledarskap ruttar på fot. Redan vid själva inledningen till det krig de inte kan förhindra, är dessa herrar i förväg övertygande om sin regims kollaps. Enbart detta faktum måste för oss vara källan till en oövervinnelig revolutionär optimism!

18 oktober 1939

Den allmänna omröstningen och demokratisk centralism

Vi kräver en allmän omröstning i krigsfrågan¹⁰ eftersom vi vill paralysera eller försvaga den imperialistiska statens centralism. Men kan vi erkänna den allmänna omröstningen som en normal metod att besluta i frågor rörande vårt eget parti? Man kan inte besvara denna fråga annat än negativt.

¹⁰ Under sin fraktionstid framlade minoriteten krav på en allmän omröstning i frågan om SSSR:s sociala natur. Majoriteten motsatte sig detta. Trotskij stödde majoritetens förkastande av omröstningen.

Var och en som talar till förmån för en allmän omröstning erkänner därmed att ett partibeslut bara är en aritmetisk totalsumma av delbeslut, där varje del ofrånkomligen begränsas av sina egna krafter och sin egen begränsade erfarenhet. Var och en som talar till förmån för en allmän omröstning måste tala för imperativa mandat; dvs. för en procedur där varje lokalgrupp har rätt att tvinga sin representant vid en partikongress att rösta på ett bestämt sätt. Var och en som erkänner imperativa mandat förnekar automatiskt kongressens betydelse som partiets högsta organ. Istället för en kongress är det tillräckligt att införa en räkning av lokalgruppernas röster. Partiet som en centraliserad helhet försvinner. Genom att acceptera en allmän omröstning ersätts inflytandet från de mest avancerade delarna och de mest erfarna och framsynta kamraterna från huvudstads- eller industricentra med inflytandet från de minst erfarna, efterblivna sektionerna, etc.

Naturligtvis är vi för en allsidig prövning och röstning i varje fråga av varje partidistrikt, av varje particell. Men på samma gång måste varje delegat, som valts av ett partidistrikt, ha rätt att väga alla de argument mot varandra som är förbundna med frågan på kongressen och rösta i enlighet med sitt politiska omdöme. Om han på kongressen röstar mot den majoritet som valt honom, och om han inte efter kongressen kan övertyga sin organisation om hur rätt han haft, så kan organisationen följaktligen beröva honom sitt politiska förtroende. Sådana fall är oundvikliga. Men de är ett ojämförligt mindre ont än systemet med allmänna omröstningar eller imperativa mandat som fullständigt tar död på partiet som helhet.

Coyoacán, D.F. 21 oktober 1939

Ett brev till Sherman Stanley

22 oktober 1939

Käre kamrat Stanley:

Det är med ett visst dröjsmål som jag svarar på ditt brev från den 11 oktober.

1) Du säger att "det inte kan finnas några allvarliga skiljaktigheter eller meningsmotsättningar" i den ryska frågan. Om det är på det viset, varför detta fruktansvärda ramaskri inom partiet mot nationalkommittén, dvs. dess majoritet? Du borde inte låta din egen uppfattning ersätta den hos medlemmarna i nationalkommitténs minoritet, vilka betraktade frågan som tillräckligt allvarlig och brännande för att väcka diskussion på krigets tröskel.

2) Jag kan inte hålla med dig om att mitt uttalande inte står i motsättning till kamrat M.S.' Motsättningen gäller två fundamentala punkter:

a) SSSR:s klassmässiga beskaffenhet.

b) Försvaret av SSSR.

På den första frågan sätter kamrat M.S. ett frågetecken, vilket betyder att han bestrider det gamla beslutet och väntar med att fatta ett nytt beslut. Ett revolutionärt parti kan inte leva mellan två beslut, ett upphävt, det andra inte framlagt. I frågan om försvaret av SSSR, eller de nya ockuperade territorierna mot Hitlers (eller Storbritanniens) anfall, föreslår kamrat M.S. en revolution mot Stalin och Hitler. Denna abstrakta formel innebär ett förnekande av försvaret i en konkret situation. Jag försökte analysera denna fråga i en ny artikel som jag igår skickade med flyg till nationalkommittén.

3) Jag håller fullständigt med dig om att bara en seriös diskussion kan klargöra frågan, men jag tror inte att en samtidig röstning för majoritetens utlåtande och kamrat M.S.' kan bidra till det nödvändiga klargörandet.

4) Du slår i ditt brev fast att det huvudsakliga problemet inte är den ryska frågan utan den ”inre regimen”.¹¹ Jag har ofta hört denna anklagelse sedan närapå första dagen för vår rörelse i USA. Formuleringarna varierade en smula, grupperingarna också, men ett antal kamrater stod alltid i opposition till ”regimen”. De var t.ex. emot inträdet i Socialistpartiet¹² (för att inte gå längre tillbaka i tiden). Det framkom emellertid omedelbart att inträdet inte var den ”huvudsakliga stridsfrågan” utan regimen. Nu upprepas samma formel än en gång i samband med den ryska frågan.

5) Jag tror för min del att passagen genom Socialistpartiet var en välgörande åtgärd för vårt partis utveckling och att ”regimen” (eller ledarskapet), vilken säkerställde denna passage, hade rätt gentemot oppositionen som vid den tiden representerade en stagnationstendens.

6) Nu, vid krigets början, uppstår en ny skarp opposition i den ryska frågan. Den gäller riktigheten av vårt program som arbetats fram genom otaliga dispyter, polemiker och diskussioner under de senaste tio åren. Våra beslut gäller naturligtvis inte i evighet. Om någon i en ledande position hyser tvivel och bara tvivel, är det hans plikt mot partiet att klargöra sig själv genom ytterligare studier eller genom diskussioner inom partiets ledande instanser, innan han för ut frågan till partiet – inte i form av genomarbetade nya beslut, utan i form av tvivel. Ur partistadgarns synvinkel har naturligtvis alla, även en medlem av den politiska kommittén, rätt att göra det, men jag tror inte att denna rättighet har brukats på det vederbörliga sätt som skulle bidragit till att förbättra partiregimen.

7) Jag har förut ofta hört anklagelser från kamrater mot nationalkommittén som helhet – dess brist på initiativ o.s.v. Jag är inget ombud för nationalkommittén, och jag är säker på att många saker har försummats som borde ha gjorts. Men närhelst jag yrkade på en konkretisering av anklagelserna, erfor jag ofta att otillfredsställelsen över deras egen lokala aktivitet, deras egen brist på initiativ, omvandlades till en anklagelse mot nationalkommittén, vilken antogs vara Allvetande, Allestädes närvarande, Allgod.

8) I föreliggande fall anklagas nationalkommittén för ”konservatism”. Jag anser att det är nationalkommitténs grundläggande plikt att försvara det gamla programbeslutet till dess att det ersatts av ett nytt. Jag anser att en sådan ”konservatism” dikteras av partiets själv-bevarelsedrift.

---

¹¹ Burnham-Shachtman-fraktionen attackerade nationalkommitténs majoritet genom att anklaga den för att ha infört byråkratisk konservatism. Se Trotskijs polemik i denna fråga längre fram. Minoritetens ståndpunkt om förhållandena inom SWP finns framförda i tillägget till *The Struggle for a Proletarian Party* (Cit, sid. 257 och följande.)

¹² I december 1935 bröt sig högerflygeln, som var minoritet, ut ur Förenta Staternas socialistparti. Efter denna händelse blev socialistpartiet ett intressant verksamhetsfält för de amerikanska trotskisterna, som sedan en tid ställt sig frågan hur de skulle kunna få något inflytande på en del av vänsterflygeln inom partiet. Trotskisterna hade vid den tiden gått tillsammans med American Workers Party, vars ledare var A. J. Muste (om Muste se not 24), och bildat Workers Party. Inom socialistpartiet fanns det många ungdomar och arbetare med mycket avancerade ståndpunkter, men då de saknade ledning lyckades de inte finna en klar politisk linje och bli medvetna om partiets opportunistiska karaktär.

För att ”fånga upp” denna flygel inom socialistpartiet och för att förhindra att den föll under stalinisternas inflytande, föreslog trotskisterna Workers Party att gå in i socialistpartiet och arbeta inom det som organiserad grupp. En kongress sammankallades inom Workers Party i mars 1936 för att diskutera denna fråga. Förslaget mottogs med stor majoritet. Muste och Abern förklarade sig vara emot beslutet. Socialistpartiets trotskistflygels aktivitet gynnades av en serie politiska händelser på det internationella planet (spanska inbördeskriget, Moskva-processerna och ökningen av de franska arbetarnas kamp) och på det nationella planet (den amerikanska fackföreningsrörelsens utveckling kring CIO). Dessa händelser och trotskisternas analyser och exakta politiska förslag stärkte deras ställning inom partiets basorganisationer. Trotskisternas aktivitet oroade mycket partiets ledning, och denna började attackera och utesluta dem. Trotskisterna, som under tiden vunnit över många ungdomar och många arbetare på sin sida, stod 1938 utanför socialistpartiet, och vid ett möte i Chicago i december bildade man Socialist Workers Party.

9) Kamrater som varit missnöjda med ”regimen” har därmed, enligt min mening, haft en felaktig politisk inställning i två av den senaste periodens allra viktigaste frågor. Regimen måste vara ett instrument för en riktig politik och inte en felaktig. När oriktigheten i deras politik alltmer uppenbaras, frestas deras förkämpar ofta att säga att inte denna speciella stridsfråga är avgörande utan regimen i allmänhet. Under Vänsteroppositionens och Fjärde Internationalens utveckling opponerade vi oss hundratals gånger mot sådana substitutioner. När Vereecken eller Sneevliet eller t.o.m. Moliniers¹³ led nederlag på alla sina särskiljande frågor, förklarade de att det verkliga bekymret med Fjärde Internationalen inte är det eller det beslutet utan den dåliga regimen.

10) Jag vill inte sätta det minsta likhetstecken mellan den nuvarande oppositionens ledare i vårt amerikanska parti och dessa Vereeckens, Sneevliets osv.; jag vet mycket väl att oppositionens ledare är högt kvalificerade kamrater och jag hoppas uppriktigt att vi kommer att fortsätta att arbeta tillsammans i all vänskap. Men jag kan inte undgå att oroas över det faktum att några av dem upprepar samma misstag vid varje nytt steg i partiets utveckling med stöd från en grupp personliga anhängare. Jag tror att i den nuvarande diskussionen måste denna slags procedur analyseras och allvarligt fördömas av den allmänna opinionen i partiet, vilket nu har väldiga uppgifter att utföra.

Med bästa kamratliga hälsningar CRUX (Leo Trotskij)

P.S. – Med tanke på att jag i detta brev talar om nationalkommitténs majoritet och minoritet, särskilt om kamraterna bakom M.S.’ resolution, sänder jag en kopia av detta brev till kamraterna Cannon och Shachtman.

Ett brev till James P. Cannon

28 oktober 1939¹⁴

Käre Jim,

Två saker står klart för mig i ditt brev från 24 oktober: 1) att en mycket allvarlig ideologisk strid har blivit oundviklig och politiskt nödvändig; 2) att det skulle vara ytterst menligt om

¹³ *George Vereecken*: militant inom Belgiens kommunistiska parti från 1921 till 1928. Han var en av grundarna av vänsteroppositionen och Internationella kommunistiska förbundet i Belgien. Han var aktiv inom den internationella trotskistiska rörelsen från 1929 till 1939. Två gånger avlägsnade han sig från den belgiska och internationella trotskistiska rörelsen. Första gången 1934 därför att han inte gillade den taktik som föreslagits av Trotskij och som gick ut på att man skulle ”gå in” i socialistpartiet (den s.k. franska svängningen). 1936 gick han in i organisationen igen. Han lämnade den för andra gången 1938. Denna gång därför att han motsatte sig bildandet av Fjärde Internationalen och den kamp Trotskij förde mot POUM (Spanien) och RSAP (Holland).

Henri Sneevliet (1883-1942): militant holländsk socialist och fackföreningsman, som började sin politiska aktivitet vid 17 års ålder. Han verkade i flera år i Indonesien och utvisades ur landet 1919. Han var medlem av Hollands kommunistiska parti. Vid Kommunistiska Internationalens andra kongress var han sekreterare för kolonialkommittén Där representerade han Indonesiens kommunistiska parti, som han varit med om att grunda. För Internationalens räkning arbetade han i Kina (under pseudonymen Maring). 1927 bröt han med kommunistpartiet, blev ledare för en fackförening (NSA) och bildade ett nytt parti (RSAP) 1939. 1933 fängslades han och anklagades för att ha stött krigsfartyget *Zeven Provinciens* myteri. Samma år proklamerade Trotskij bildandet av Fjärde Internationalen och han närmade sig då åter den trotskistiska rörelsen. 1936 bröt han med trotskisterna för att stödja POUM:s politik under spanska inbördeskriget. Under kriget arresterades han av Gestapo. Den 13 april 1942 avrättades han tillsammans med sju andra kamrater. ”Vi är stolta över att vara de första i Holland som döms för Internationalens sak och för att dö för dess idéer” sade han innan avrättningen. Han bad att bli skjuten sist, och han vägrade ta på sig ögonbindel.

Roland Molinier: medlem av Frankrikes kommunistiska parti. Han bidrog till grundandet av den trotskistiska tidningen *La Vérité* 1929. Fram till krigsutbrottet var han en av ledarna för den franska trotskistiska rörelsen. Då han inte var överens om dess politik och organisation bröt han med den.

¹⁴ Detta brev blev av misstag utelämnat från volymen *In Defense of Marxism* och trycktes för första gången i James P. Cannons *The struggle for a Proletarian Party*, sid 98-99, fotnot.**

inte fatalt att sätta denna ideologiska strid i samband med perspektivet om en splittring, om en utrensning, eller uteslutningar osv., osv.

Jag hörde t.ex. att kamrat Gould på ett medlemsmöte förkunnat: ”Ni vill utesluta oss”. Men jag vet inte vilken reaktion som kom från andra sidan på detta. Jag skulle för min egen del omedelbart protestera på det allra våldsammaste mot sådana misstankar. Jag skulle föreslå att en speciell kontrollkommission skapades för att stävja sådana påståenden och rykten. Om det skulle inträffa att någon i majoriteten framkastar sådana hot skulle jag för min egen del rösta för ett fördömande eller en allvarlig varning.

Ni har många nya medlemmar och oskolade ungdomar. De behöver en seriös skolande diskussion i ljuset av de stora händelserna. Om deras tankar till en början upptas av perspektivet om personlig *degradering*, dvs. prestigeförlust, diskvalificeringar, avlägsningar från centralkommittén, osv., skulle diskussionen förgiftas och ledarskapets auktoritet komprometteras.

Om ledarskapet tvärtom inleder en skoningslös kamp mot småborgerligt idealistiska uppfattningar och organisatoriska fördomar men på samma gång ger alla nödvändiga garantier för själva diskussionen och för minoriteten, kommer resultatet inte bara att bli en ideologisk seger utan ett viktigt stärkande av ledarskapets auktoritet.

”En förlikning och kompromiss i toppen” i de frågor som är särskiljande skulle naturligtvis vara brottsligt. Men jag skulle för min del föreslå minoriteten i toppen en överenskommelse, om du så vill, en kompromiss om diskussionsmetoder och parallellt om det politiska samarbetet. T.ex. a) kan båda sidor utesluta alla hot, personliga omflyttningar, osv. från diskussionen; b) båda sidor påtar sig förpliktelsen att lojalt samarbeta under diskussionen; c) varje falskt drag (hot, eller rykten om hot, eller ett rykte om föregivna hot, avsägelser osv.) borde undersökas av nationalkommittén eller en speciell kommission som ett enskilt faktum och inte dras in i diskussionen osv.

Om minoriteten accepterar en sådan överenskommelse, får ni möjlighet att disciplinera diskussionen och också fördelen av att ha tagit ett gott initiativ. Om de förkastar det kan ni vid vart och ett av partiets medlemsmöten lägga fram ert skrivna förslag till minoriteten som den bästa vederläggningen av deras klagomål och som ett gott exempel på vår ”regim”.

Det tycks mig som om den senaste kongressen slog slint i ett mycket olyckligt ögonblick (tiden var inte mogen) och blev ett slags missfall. De verkliga diskussionerna kommer någon gång efter kongressen. Detta betyder att ni inte kan undvika en ny kongress till jul eller så. Idén om en allmän omröstning är absurd. Den skulle bara underlätta en splittring efter lokala indelningar. Men jag tror att majoriteten i den överenskommelse som nämnts ovan kan föreslå minoriteten en ny kongress på grundval av två plattformar med alla organisatoriska garantier för minoriteten.

Kongressen blir kostsam, men jag ser inga andra medel att avsluta den nuvarande diskussionen och den kris den medfört i partiet.

J.Hansen (Leo Trotskij)

P.S. – Varje seriös och skarp diskussion kan naturligtvis leda till några deserteringar, avgångar, eller t.o.m. uteslutningar, men hela partiet borde övertygas av logiken i alla fakta att de är oundvikliga resultat som framkallats trots ledarskapets goda vilja, och inte ett mål eller en strävan hos ledarskapet, och inte en utgångspunkt för hela diskussionen. Detta är enligt min mening den avgörande punkten i hela frågan.

Ett brev till Max Shachtman

6 november 1939

Käre kamrat Shachtman:

Jag mottog den avskrift av ditt tal från den 15 oktober¹⁵ som du skickade mig, och jag läste det naturligtvis med all vederbörlig uppmärksamhet. Jag fann en hel del utmärkta idéer och formuleringar som tycktes mig helt överensstämma med vår allmänna position, som den uttrycks i Fjärde Internationalens grundläggande dokument. Men det jag inte kunde finna var en förklaring av ditt utfall mot vår förutvarande position som "otillräcklig, inadekvat och föråldrad."

Du säger att "Det som förändrar situationen är att händelsernas konkretion avviker från våra teoretiska hypoteser och förutsägelser." (sid. 17) Men olyckligtvis talar du mycket abstrakt om händelsernas "konkretion", så jag kan inte se i vilken mening de förändrar situationen och vilka konsekvenserna blir av dessa förändringar för vår politik. Du nämner några exempel från det förflutna. Följaktligen "såg vi och förutspådde", enligt dig, Tredje Internationalens degeneration (sid 18); men först efter Hitlers seger fann vi det nödvändigt att tillkännage Fjärde Internationalen. Detta exempel är oprecist formulerat. Vi förutspådde inte bara Tredje Internationalens degeneration utan också möjligheten av dess regeneration. Först den tyska erfarenheten 1929-33 övertygade oss om att Komintern var dömd och att ingenting kunde väcka den till liv. Men därefter lade vi i grund om vår politik: mot Tredje Internationalen satte vi Fjärde Internationalen.

Men vi drog inte samma slutsatser angående sovjetstaten. Varför? Tredje Internationalen var ett parti, ett urval människor på grundval av idéer och metoder. Detta urval ställde sig i en sådan fundamental motsättning till marxismen att vi tvingades uppge allt hopp om att återuppliva det. Men sovjetstaten är inte bara ett ideologiskt urval, den är ett komplex av sociala inrättningar som fortsätter att bestå, trots att byråkratins idéer nu nästan är direkt motsatta oktoberrevolutionens idéer. Det är anledningen till att vi inte förnekade möjligheten av att pånyttföda sovjetstaten genom en politisk revolution. Anser du nu att vi måste ändra denna attityd? Om inte, och jag är säker på att du inte föreslår det, vad består den grundläggande förändring i som händelsernas konkretion skapat?

I samband härmed citerar du parollen om det *självständiga Sovjetukraina*, vilket jag med tillfredsställelse ser att du accepterar. Men du tillägger: "Som jag fattat vår grundinställning innebar den alltid att motsätta sig separatistiska tendenser i Den Förenade Sovjetrepubliken." (sid. 19) Med anledning av detta finner du en fundamental "förändring av politiken". Men 1) Parollen om ett självständigt Sovjetukraina ställdes före Hitler-Stalinpakten. 2) Denna paroll är bara en tillämpning på den nationella frågans område av vår allmänna paroll om det revolutionära störtandet av byråkratin. Med samma rätt kunde du säga: "Som jag fattat vår grundinställning innebar den alltid att motsätta sig varje upprorisk handling mot sovjetregeringen." Naturligtvis, men vi ändrade denna grundinställning för många år sedan. Jag förstår inte riktigt vilken ny ändring du nu föreslår i samband med detta.

Du anför Röda Arméns inmarsch i Polen och Georgien 1920, och du fortsätter: "Om det nu inte är något nytt i situationen, varför välkomnar då inte majoriteten Röda Arméns framryckning i Polen, i de baltiska staterna, i Finland ..." (sid. ??) I denna avgörande del av ditt tal fastslår du att något är "nytt i situationen" mellan 1920 och 1939. Naturligtvis! Det nya i situationen är Tredje Internationalens bankrutt, sovjetstatens degeneration, Vänsteropposi-

¹⁵ Detta tal hölls vid ett medlemsmöte i New Yorksektionen av Socialist Workers Party. Det finns återgivet i *Internal Bulletin*, Vol 11, No 3, utgiven den 14 november 1939.

tionens utveckling och skapandet av Fjärde internationalen. Denna ”händelsernas konkretion” uppträdde just mellan 1920 och 1939. Och dessa händelser är en tillräcklig förklaring till varför vi radikalt har ändrat vår inställning till Kremels politik, dess militära politik inbegripet.

Det förefaller mig som om du glömmer att vi 1920 inte bara stödde Röda Arméns dåd utan också GPU:s. Utifrån vår uppfattning av staten ser vi ingen principiell skillnad mellan Röda Armén och GPU. De är i sin aktivitet inte bara intimt sammankopplade utan också insnärjda i varandra. Vi kan säga att vi 1918 och åren därefter välkomnade Tjekan i dess kamp mot ryska kontrarevolutionärer och imperialistspioner, men när GPU 1927 började arrestera, förvisa och skjuta gamla bolsjeviker, ändrade vi vår uppfattning om denna institution. Denna konkreta förändring uppträdde minst 11 år före den tysk-sovjetiska pakten. Det är av den anledningen jag blir en smula förvånad över att du sarkastiskt talar om ”vägran t.o.m. (!) från majoriteten att hysa samma inställning idag som vi alla hyste 1920...” (sid. 20) Vi började ändra denna inställning 1923. Vi fortskred stegvis i mer eller mindre överensstämmelse med den objektiva utvecklingen. Den avgörande fasen i denna revolution var för oss 1933-34. Om vi inte förmår se just vilka fundamentala ändringar i vår politik som du föreslår, betyder det inte att vi behöver gå tillbaka till 1920!

Du insisterar speciellt på nödvändigheten av att överge parollen om det villkorlösa försvaret av SSSR, varpå du tolkar denna paroll i det förflutna som vårt villkorlösa stöd av varje diplomatisk och militär aktion från Kremels sida; dvs. av Stalins politik. Nej, min käre Shachtman, denna framställning svarar inte mot ”händelsernas konkretion”. Vi proklamerade redan 1927 i centralkommittén: ”för det socialistiska fäderneslandet? Ja! För den stalinistiska kursen? Nej!” (*The Stalin School of Falsification*, sid 177¹⁶). Du tycks därefter glömma de s.k. ”teserna om Clemenceau”, vilka innebar att i intresset av ett verkligt försvar av SSSR, kan det proletära avantgardet bli tvunget att eliminera stalinregimen och ersätta den med sin egen. Detta proklamerades 1927¹⁷! Fem år senare förklarade vi för arbetarna att detta regeringsbyte endast kan genomföras av en politisk revolution. Vi åtskildje därmed i grund försvaret av SSSR som *arbetarstat* från byråkratin försvar av SSSR. Varpå du tolkar vår gångna politik som ett villkorslöst stöd av Stalins diplomatiska och militära aktiviteter! Tillåt mig säga att detta är en horribel förvanskning av hela vår position, inte bara sedan skapandet av Fjärde internationalen utan sedan själva Vänsteroppositionens begynnelse.

Villkorslöst försvar av SSSR innebär nämligen att vår politik inte bestäms av kreml-byråkratin dåd, manövrer eller brott, utan endast av vår uppfattning om sovjetstatens och världsrevolutionens intressen.

Mot slutet av ditt tal anför du Trotskijs formel om nödvändigheten av att försvaret av den nationaliserade egendomen i SSSR underordnas världsrevolutionens intressen, och du fortsätter: ”Som jag förstått vår tidigare inställning, förnekade vi våldsamt varje möjlig konflikt mellan de två .... Jag förstod aldrig vår tidigare inställning som att vi skulle underordna den ena den andra. Om jag förstår engelska rätt, implicerar termen antingen att det föreligger en konflikt mellan de två eller möjligheten av en sådan konflikt.” (sid. 37) Och från detta härrör du omöjligheten av att behålla parollen om villkorslöst försvar av Sovjetunionen.

Detta argument baseras på minst två missförstånd. Hur och varför skulle intresset att bevara den nationaliserade egendomen stå i konflikt med världsrevolutionens intressen? Du drar underförstått slutsatsen att *Kremels* (inte vår) försvarspolitik kan råka i konflikt med världsrevolutionens intressen. Naturligtvis! Vid varje steg! I alla avseenden! Vår försvarspolitik

¹⁶ Första upplagan av Trotskijs *The Stalin School of Falsification*, Pioneer Publishers New York utkom 1937. Den andra upplagan utkom 1962. [svensk översättning: *Stalins förfalskarskola*]

¹⁷ För en mer detaljerad utläggning av Trotskijs Clemenceau-deklaration se *Den avväpnade profeten* av Isaac Deutscher, kap. 5. Rene Coeckelberghs Partisanförlag.

betingas emellertid inte av Kremls politik. Detta är det första missförståndet. Men, frågar du, om det inte föreligger någon konflikt, varför är det så nödvändigt med en underordning? Här föreligger det andra missförståndet. Vi måste underordna försvaret av SSSR världsrevolutionen liksom vi underordnar en *del* en *helhet*. År 1918 i polemiken mot Bucharin, som insisterade på ett revolutionärt krig mot Tyskland, svarade Lenin i stort sett: "Om det skulle bli revolution i Tyskland nu, då skulle det vara vår plikt att gå i krig, även om vi riskerar att förlora det. Tysklands revolution är viktigare än vår, och om det vore nödvändigt så skulle vi offra sovjetmakten i Ryssland (för en tid) för att medverka till att den upprättas i Tyskland." Ert strejk i Chicago vid denna tidpunkt skulle vara oförnuftig i och för sig, men om det gäller att understödja en generalstrejk på det nationella planet, borde arbetarna i Chicago underordna sina intressen klassens intressen och mana till strejk. Om SSSR dras in i kriget på Tysklands sida, skulle den tyska revolutionen säkert kunna hota det omedelbara intresset att försvara SSSR. Borde vi ge de tyska arbetarna rådet att inte handla? Komintern skulle med säkerhet ge dem ett sådant råd, men inte vi. Vi kommer att säga: "Vi måste underordna intresset av Sovjetunionens försvar världsrevolutionens intressen."

Det förefaller mig som om några av dina egna argument besvarats i Trotskijs senaste artikel, "Igen och återigen om SSSR:s natur", som skrevs innan jag mottog avskriften av ditt tal.

Ni har hundratals och åter hundratals nya medlemmar som inte haft del av vår gemensamma erfarenhet. Jag fruktar att din framställning kan förleda dem till misstaget att tro, att vi var för ett villkorslöst stöd till Kreml, åtminstone på det internationella planet, att vi inte förutsåg en sådan möjlighet som Stalin-Hitler-samarbetet, att vi togs på sängen av händelserna, och att vi i grund måste ändra vår inställning. Detta är inte sant! Och oberoende av alla andra frågor som du diskuterar eller berör i ditt tal (ledarskap, konservatism, partiregim osv.) måste vi, enligt min mening, återigen gå igenom vår inställning i den ryska frågan med all nödvändig noggrannhet med tanke på den amerikanska sektionen såväl som på Fjärde Internationalen som helhet.

Den verkliga faran för stunden är inte det "villkorslösa" försvaret av det som är värt att försvara, utan direkt eller indirekt hjälp åt den politiska strömning som till demokratiernas gagn försöker identifiera SSSR med de fascistiska staterna, eller till den besläktade strömning som drar alla tendenser över samma kam för att förlika bolsjevism eller marxism med stalinism. Vi är det enda parti som verkligen förutspådde händelserna, naturligtvis inte i deras empiriska konkretion, utan till deras allmänna tendens. Vår styrka består i det faktum att vi inte behöver ändra vår inriktning när kriget börjar. Och jag finner det mycket bedrägligt att några av våra kamrater, drivna av fraktionsstriden för en "bra regim", vilken de, så vitt jag vet, aldrig definierat, fortfar att skrika: "Vi togs på sängen! Vår inriktning visade sig vara felaktig! Vi måste åstadkomma en ny linje! O.s.v." Detta syns mig vara fullkomligt oriktigt och farligt.

Med varmaste kamratliga hälsningar LUND (*Leo Trotskij*)

Kopior till J.P. Cannon

P.S. – Formuleringarna i detta brev är långt ifrån perfekta, eftersom det inte är en genomarbetad artikel, utan bara ett brev som dikterats av mig på engelska och rättats av min medarbetare under diktamen.

Ett brev till James P. Cannon

15 december 1939

Käre kamrat Cannon,

Oppositionens ledare har till dags dato inte accepterat kampen på ett principiellt plan och kommer otvivelaktigt att försöka undvika den även i framtiden. Det är följaktligen inte svårt att gissa vad oppositionens ledare kommer att säga med avseende på den bifogade artikeln. ”Det finns många riktiga elementära sanningar i artikeln”, kommer de att säga; ”vi förnekar dem på inget vis, men artikeln förmår inte besvara de brännande ’konkreta’ frågorna. Trotski befinner sig alltför långt ifrån partiet för att kunna göra en riktig bedömning. Inte alla småborgerliga element är med oppositionen, inte alla arbetare med majoriteten.” Några av dem kommer med säkerhet att tillägga att artikeln ”pådyvlar” dem idéer de aldrig hyst, etc.

Som svar på ”konkreta” frågor vill oppositionens män ha recept från en kokbok för de imperialistiska krigens epok. Jag har inte för avsikt att skriva en sådan kokbok. Men utifrån vårt principiella sätt att närma oss de grundläggande frågorna, borde vi alltid kunna komma till en riktig lösning för varje konkret problem, hur komplicerat det än må vara. Det var just i den finländska frågan som oppositionen demonstrerade sin oförmåga att besvara konkreta frågor.

Det finns aldrig några fraktioner som är kemiskt rena till sin sammansättning. Småborgerliga element finns ovillkorligen i varje arbetarparti och – fraktion. Frågan är bara vem som anger tonen. Hos oppositionen anges tonen av småborgerliga element.

Den ofrånkomliga anklagelsen att artikeln pådyvlar oppositionen idéer den aldrig hyst förklaras av den formlöshet och motstridighet som präglar oppositionens idéer, vilka inte tål att utsättas en kritisk analys. Artikeln ”pådyvlar” inte oppositionens ledare någonting, den utvecklar bara deras idéer till dessas slut. Naturligtvis kan jag bara se kampens utveckling från åskådarplats. Men kampens allmänna drag iakttas ofta bättre därifrån.

Jag trycker dina händer med värme. L. TROTSKIJ

Coyocacán. D. F.

En småborgerlig opposition inom Socialist Workers Party

Det är nödvändigt att nämna saker vid deras rätta namn. När nu de båda fraktionernas positioner i kampen fullständigt klarlagts, måste det sägas att nationalkommitténs minoritet leder en typiskt småborgerlig tendens. Liksom varje småborgerlig grupp inom den socialistiska rörelsen, karaktäriseras den nuvarande oppositionen av följande egenskaper: en föraktfull attityd till teori och en benägenhet till eklekticism; respektlöshet inför deras egen organisations tradition; omsorg om personlig ”självständighet” på bekostnad av omsorg om objektiv sanning; nervositet istället för fasthet; beredvillighet att hoppa från den ena positionen till den andra; brist på förståelse för revolutionär centralism och fientlighet mot den; och slutligen, en benägenhet att ersätta partidisciplin med kotteribindningar och personliga relationer. Inte alla av oppositionens medlemmar uppvisar dessa egenskaper med samma styrka. Icke desto mindre, som alltid är fallet i en brokig samling, ges prägeln av dem som avlägsnat sig längst från marxism och proletär politik. Vi har uppenbarligen en långvarig och allvarlig kamp framför oss. Jag gör inget försök att uttömma problemet i denna artikel, men jag kommer att försöka ta fram de allmänna dragen.

Teoretisk skepticism och eklekticism

I januarinumret av *New International*¹⁸ från 1939 publicerades en lång artikel av kamraterna Burnham och Shachtman¹⁹, ”Intellektuella på reträtt”. Samtidigt som artikeln rymmer många

¹⁸ *New International* var sedan 1934 den amerikanska trotskistiska rörelsens organ. Efter brytningen med Burnham-Shachtmangruppen ägdes den enligt lagen av en av den gruppens medlemmar. Tidningen fortsatte alltså att utkomma som organ för den organisation som skapats av Shachtman (Workers Party). SWP:s nuvarande teoretiska tidskrift är månadstidningen *International Socialist Review*.

riktiga idéer och träffande politiska karaktäriseringar, fördäras den av en fundamental brist om inte fel. Samtidigt som den polemiserar mot opponenter som framför allt – utan tillräckliga skäl – betraktar sig själva som förfäktare av ”teori”, lyfter artikeln medvetet inte problemet till en teoretisk höjd. Det blev absolut nödvändigt att förklara varför amerikanska ”radikala” intellektuella godtar marxismen utan dialektiken (en klocka utan drivfjäder). Hemligheten är enkel. I inget annat land har man så förkastat klasskampen som i landet med ”obegränsade möjligheter”. Förnekandet av sociala motsättningar som den drivande kraften i utvecklingen ledde till förnekandet av dialektiken som motsättningarnas logik på det teoretiska tänkandets domän. Liksom det ansågs möjligt för alla att på politikens område övertygas om riktigheten av ett ”rättfärdigt” program med hjälp av välfunna syllogismer, och att samhället kunde rekonstrueras genom ”rationella” åtgärder, så hölls det på teorins område för bevisat att den aristoteliska logiken, sänkt till det ”sunda” förnuftets nivå, var tillräcklig för att lösa alla frågor.

Pragmatismen – en blandning av rationalism och empiricism – blev Förenta Staternas nationalfilosofi. Max Eastmans (19) teoretiska metodologi skiljer sig i grund och botten inte från Henry Fords metodologi – båda betraktar det levande samhället utifrån en ”ingenjörsk” infallsvinkel (Eastman – platoniskt). Historiskt sett förklaras dagens föraktfulla inställning till dialektiken helt enkelt av det faktum, att Max Eastmans farfäder och mormorsmodrar inte var i behov av dialektiken för att erövra landet och göra sig rika. Men tiderna förändras och pragmatismens filosofi har trätt in i bankruttens tidevarv, liksom den amerikanska kapitalismen.

Artikelförfattarna visade inte, kunde inte och brydde sig inte om att visa detta inre sammanhang mellan filosofi och samhällets materiella utveckling, och de förklarade helt framt varför.

”De två författarna skiljer sig grundligt åt i synen på den allmänna teorin om dialektisk materialism; en av dem accepterar den och den andre förkastar den ... Det finns inget abnormt i en sådan situation. Ehuru teorin utan tvekan alltid på ett eller annat sätt är relaterad till praktiken, är inte relationen oföränderligt direkt eller omedelbar; och som vi förut haft tillfälle att påpeka, så handlar mänskliga varelser ofta inkonsekvent. Utifrån vardera författares utgångspunkt finns det hos den andre en viss dylik inkonsekvens mellan ”filosofisk teori” och politisk praktik, vilken vid vissa tillfällen kan leda till avgörande konkreta politiska meningsskiljaktigheter. Men den drabbar nu inte, och ingen har heller påvisat att enighet eller oenighet om de mer abstrakta doktrinerna i den dialektiska materialismen nödvändigtvis skulle drabba dagens och morgondagens konkreta politiska frågor – och politiska partier, program och strider är baserade på sådana konkreta frågor. Vi får alla hoppas, att när vi går vidare eller har mer tid, så kan enighet också uppnås i de mer abstrakta frågorna. Under tiden har vi fascism och krig och arbetslöshet.”

---

¹⁹ *Max Eastman*: vänsterintellektuell och mycket känd före första världskriget. Han var chefredaktör för tidskriften *Masses* och sedan för *Liberator*. Han var poet, socialist, kännare av John Dewey och beundrare av Sigmund Freud. Runt sig samlade han en grupp betydande författare och konstnärer. Den ryska revolutionen attraherade honom. Han skrev in sig i kommunistpartiet och begav sig till Ryssland, där han träffade ledande bolsjevik och ryska intellektuella. Vid de första tecknen på byråkratisering i Sovjetunionen lämnade han partiet 1923. När vänsteroppositionen växte fram 1924 befann han sig i Moskva. Han kom då i kontakt med Trotskij idéer och under en tid hjälpte han till att sprida dessa i Förenta staterna. 1932 översatte han *Ryska revolutionens historia* och 1937 *Den förrådade revolutionen*. Hans bok *Marxism, Is It a Science?*, som han skrev under andra världskriget, visar klart att han var på väg bort från marxismen. Idag medarbetar han i en extrem högertidning, *National Review*, som utges av Burnham. Sedan 1941 är han chefredaktör för den konservativa tidskriften *Reader's Digest*. Han har skrivit antikommunistiska böcker t.ex. *Reflections on the Failure of Socialism* 1955. I ett av kapitlen i sina memoarer (*Great Companions*) skriver han med bitterhet om den period då han samarbetade med Trotskij.

Vad är innebörden i detta ytterst förbluffande resonemang? Eftersom några människor genom en dålig metod *ibland* drar riktiga slutsatser, och eftersom några människor genom en riktig metod *inte sällan* drar oriktiga slutsatser, så är därför ... metoden inte av så stor betydelse. Vi ska fundera över metoder någon gång när vi får tillfälle, men nu har vi annat att göra. Föreställ er hur en arbetare skulle reagera, när han klagar hos sin förman över att hans verktyg är dåliga och får svaret: Med dåliga verktyg är det möjligt att göra ett gott arbete och med bra verktyg slösar många människor bara med material. Jag är rädd att en sådan arbetare, särskilt om han har ackordsarbete, skulle ge sin förman ett något oakademiskt svar. En arbetare ställs inför ett motspänstigt material, vilket därför tvingar honom att sätta värde på fina verktyg, medan en småborgerlig intellektuell – ack! – som sina ”verktyg” använder flyktiga iakttagelser och ytliga generaliseringar – tills stora händelser bankar honom i skallen.

Att begära att varje partimedlem skulle syssla med dialektikens filosofi vore naturligtvis ett själlöst pedanteri. Men en arbetare som genomgått klasskampens skola vinner ur sin egen erfarenhet en fallenhet för dialektiskt tänkande. Även om han är omedveten om detta begrepp, godtar han beredvilligt själva metoden och dennas slutsatser. Med en småborgare blir det värre. Det finns naturligtvis småborgerliga element som organiskt länkats till arbetarna, som övergår till den proletära ståndpunkten utan en inre revolution. Men dessa utgör en obetydlig minoritet. Saken är helt annorlunda med den akademiskt tränade småbourgeoisin. Deras teoretiska fördomar har redan getts en slutgiltig form i skolbänken. Eftersom de lyckats vinna en hel del kunskap som var både nyttig och onyttig utan dialektikens hjälp, tror de att de utan vidare kan fortsätta hela livet ut utan den. I verkligheten undvarar de dialektiken bara i den mån de misslyckas att gå igenom, slipa, och teoretiskt skärpa sina tankeverktyg, och i den mån de misslyckas att i praktiken bryta sig ur de dagliga förhållandenas trånga cirkel. När de ställs inför stora händelser förlorar de lätt sig själva och faller återigen in i de småborgerliga tankebanorna.

Att åberopa ”inkonsekvens” som ett rättfärdigande av ett principlöst teoretiskt block, innebär att man ger sig själv dåliga kreditiv som marxist. Inkonsekvens är ingen tillfällighet, och i politiken uppträder den inte enbart som ett individuellt symptom. Inkonsekvens tjänar vanligen en social funktion. Det finns sociala grupperingar som inte kan vara konsekventa. Småborgerliga element, som inte befriat sig själva från förlegade småborgerliga tendenser, är inom ett arbetarparti systematiskt nödgade att göra teoretiska kompromisser med sitt eget samvete.

Kamrat Shachtmans inställning till den dialektiska metoden, som den manifesterats i den ovan citerade argumentationen, kan inte kallas annat än eklektisk skepticism. Det är uppenbart att Shachtman inte smittats av denna inställning i Marx' skola utan bland de småborgerliga intellektuella för vilka alla former av skepticism duger.

Varning och verifiering

Artikeln förbluffade mig till den grad att jag omedelbart skrev till kamrat Shachtman: ”Jag har just läst den artikel du och Burnham skrev om de intellektuella. Många delar är utmärkta. Delen om dialektiken är emellertid det hårdaste slag som du personligen, som redaktör för *New International*, kunde ha riktat mot den marxistiska teorin. Kamrat Burnham säger: ‘Jag erkänner inte dialektiken.’ Det är klart uttryckt och det måste alla erkänna. Men du säger: ‘Jag erkänner dialektiken, men det spelar ingen roll, den har ändå inte den minsta betydelse.’ Läs åter om vad du skrev. Denna del av fruktansvärt vilseledande för läsarna av *New International* och den bästa gåva alla slags Eastmans någonsin kunnat få. Gott! Vi ska tala offentligt om saken.”

Mitt brev skrevs den 20 januari, några månader före dagens diskussion. Shachtman svarade inte förrän den 5 mars, och han svarade då i huvudsak att han inte kunde förstå varför jag

gjorde sådant väsen av saken. Den 9 mars svarade jag Shachtman med följande ord: ”Jag förkastade inte på minsta vis möjligheten av samarbete med antidialektiker utan endast det välbetänkta i att skriva en artikel tillsammans med sådana, när frågan om dialektiken spelar, eller borde spela, en mycket viktig roll. Polemiken utvecklas på två plan: det politiska och det teoretiska. Din politiska kritik är OK. Din teoretiska kritik är otillräcklig; den stannar vid den punkt där den just borde bli aggressiv. Uppgiften består nämligen i att påvisa att deras misstag (så långt det är *teoretiska* misstag) är produkter av deras oförmåga att tänka sig igenom sakerna dialektiskt. Denna uppgift skulle kunna genomföras med mycket betydande pedagogisk framgång. Istället deklarerar du att dialektiken är en privatsak och att man kan vara en mycket bra kompis utan att tänka dialektiskt.” Genom att i *denna* fråga förena sig med antidialektikern Burnham berövar sig Shachtman möjligheten att påvisa varför Eastman, Hook²⁰ och många andra började med en filosofisk kamp mot dialektiken men slutade med en politisk kamp mot den socialistiska revolutionen. Det är dock detta frågan gäller.

Den nuvarande politiska diskussionen inom partiet har bekräftat mina farhågor och varningar i en ojämförligt skarpare form än jag skulle ha väntat, eller rättare, fruktat. Shachtmans metodologiska skepticism bar sina bedrägliga frukter i frågan om sovjetstatens natur. Burnham började för någon tid sedan att på grundval av sina omedelbara förnimmelser rent empiriskt konstruera en icke-proletär och icke-borgerlig stat, och likviderade i förbigående den marxistiska teorin om staten som organ för klasstyre. Shachtman intog oväntat en undvikande position: ”Ni förstår att frågan är föremål för fortsatt övervägande”; därtill har inte den sociologiska definitionen av SSSR någon direkt omedelbar betydelse för våra ”politiska uppgifter”, i vilka Shachtman fullständigt instämmer med Burnham. Låt vår läsare åter hänvisa till vad dessa kamrater skrev om dialektiken. Burnham förkastar dialektiken. Shachtman tycks acceptera den, men ... ”inkonsekvensens” gudomliga gåva tillåter dem att mötas i gemensamma politiska slutsatser. *Inställningen hos var och en av dem till sovjetstatens natur reproducerar punkt för punkt deras inställning till dialektiken.*

I båda fallen påtar sig Burnham den ledande rollen. Detta förvånar inte: han är i *besittning* av en metod – pragmatismen. Shachtman har ingen metod. Han anpassar sig till Burnham. Utan att påta sig fullständigt ansvar för de antimarxistiska uppfattningarna hos Burnham, försvarar han tillsammans med Burnham sina hopade aggressioner mot de marxistiska begreppen såväl inom filosofins som sociologins sfär. I båda fallen framträder Burnham som pragmatiker och Shachtman som eklektiker. Detta exempel har den ovärderliga fördelen, att den fullständiga parallellen mellan Burnhams och Shachtmans positioner på två olika tankeplan och i två frågor av primär betydelse kommer att sticka i ögonen på t.o.m. de kamrater som inte haft någon erfarenhet av rent teoretiskt tänkande. Tankemetoden kan vara dialektisk eller vulgär, medveten eller omedveten, men den existerar och ger sig till känna.

---

²⁰ *Sidney Hook*: filosofiprofessor vid New Yorks universitet. Under den stora depressionen i början av trettioåret drogs han, som så många andra, bl.a. Burnham, till marxismen. Karaktäristiska för hans sporadiska och amatör-mässiga intresse för marxismen är hans böcker *Towards an Understanding of Karl Marx* (1933) och *From Hegel to Marx* (1936). Tillsammans med Burnham valdes han in i American Workers Partys nationalkommitté. Han övergav det aktiva politiska livet så snart partiet gått samman med den trotskistiska organisationen och bildat Workers Party (1934). 1936 stödde han trotskisternas inträde i socialistpartiet, men strax därefter avbröt han sin flirt med marxismen. 1943 skrev han en bok (*The Hero in History*), i vilken han polemiserar mot fascismen och kommunismen och sätter dem på samma plan. Han blev sedan rektor för New Yorks universitets filosofiska fakultet. 1949 blev han rektor för den filosofiska och psykologiska avdelningen vid nämnda universitets Graduate School. Denna tjänst upprätthåller han alltjämt. Han har skrivit öppet antikommunistiska böcker t.ex. *Marx and the Marxists* (1955), som rönt en viss framgång bland socialdemokraterna. Under maccarthytiden skrev han en bok vars titel talar för sig själv: *Heresy, Yes – Conspiracy, No* (1953) (Ja till kätteri – Nej till sammansvärjning). Han utmärkte sig också som en av dem som vägrade hjälpa häxjaktens offer.

I januari hörde vi från våra författare ”Men det gör det nu inte, och inte heller har någon ännu påvisat att enighet eller oenighet i den dialektiska materialismens mer abstrakta doktriner nödvändigtvis skulle påverka dagens eller morgondagens konkreta politiska frågeställningar ...” Inte heller har någon ännu påvisat! Det hann inte gå mer än några månader innan Burnham och Shachtman själva påvisade hur deras inställning till en sådan ”abstraktion” som dialektisk materialism fick ett bestämt uttryck i deras inställning till sovjetstaten.

Det är utan tvivel nödvändigt att nämna att skillnaden mellan de båda exemplen är tämligen viktig, men den är av politisk och inte teoretisk karaktär. I båda fallen bildade Burnham och Shachtman ett block på grundval av ett förkastande och ett halvt förkastande av dialektiken. Men i det första exemplet riktades blocket mot opponenter av det proletära partiet. I det andra exemplet ingicks blocket mot den marxistiska falangen i deras eget parti. Fronten för de militära operationerna har s.a.s. ändrats, men vapnen förblir desamma.

Folk är i och för sig ofta inkonsekventa. Det mänskliga medvetandet strävar icke desto mindre mot en viss homogenitet. Filosofi och logik är tvungna att förlita sig på denna homogenitet i det mänskliga medvetandet och inte på vad som brister i denna homogenitet, dvs. inkonsekvens. Burnham erkänner inte dialektiken, men dialektiken erkänner Burnham, dvs. utsträcker sitt inflytande över honom. Shachtman tror att dialektiken inte har någon betydelse i politiska slutsatser, men i Shachtmans egna politiska slutsatser finner vi de sorgliga frukterna av hans föraktfulla inställning till dialektiken. Vi borde ta med detta exempel i läroböckerna om dialektisk materialism.

Förra året fick jag besök av en ung brittisk professor i politisk ekonomi, en sympatisör till Fjärde Internationalen. Under vårt samtal om sätten och medlen att förverkliga socialismen, uttryckte han plötsligt den brittiska utilitarismens strävanden i Keynes och andras anda: ”Det är nödvändigt att bestämma ett klart ekonomiskt mål för att kunna välja de mest förnuftiga medlen för dettas förverkligande,” etc. Jag anmärkte: ”Jag förstår att du är motståndare till dialektiken.” Han svarade, något förvånat: ”Javisst, jag ser ingen mening med den.” ”Dock”, svarade jag, ”gjorde dialektiken det möjligt för mig att på grundval av några av dina iakttagelser om ekonomiska problem bestämma vilken kategori av filosofiskt tänkande du tillhör – bara detta visar att det finns ett väsentligt värde i dialektiken.” Fastän jag inte hört ett enda ord om min besökare sedan dess, tvivlar jag inte på att denne antidialektiske professor hyser åsikten att SSSR inte är en arbetarstat, att villkorslöst försvar av SSSR är en ”förlegad” åsikt, att våra organisationsmetoder är dåliga etc. Om det är möjligt att fastställa en given persons allmänna tankesätt på grundval av hans förhållande till konkreta praktiska problem, är det också möjligt att i huvudsak förutsäga, om man känner hans allmänna tankesätt, hur en given individ kommer att angripa ett eller annat praktiskt problem. Detta är det utomordentligt pedagogiska värdet med den dialektiska tankemetoden.

Den materialistiska dialektikens ABC

Anfrätta skeptiker som Souvarine²¹ tror att ”ingen vet” vad dialektiken är. Och det finns ”marxister” som vördnadsfullt knäfaller inför Souvarine och hoppas lära sig något av honom. Och dessa marxister gömmer sig inte bara i *Modern Monthly*. En souvarinistisk strömning

²¹ *Boris Souvarine*: fransk tidningsman av ryskt ursprung, född 1893. 1920 hävdade han att det franska socialistpartiet måste ansluta sig till Kommunistiska Internationalen. Han var chefredaktör för det franska kommunistpartiets teoretiska organ. Han var också sitt partis representant i Kommunistiska Internationalens internationella exekutivkommitté. Han utslöts ur PCF 1924 på grund av ”odisciplin”, därför att han hade spridit Trotskijs idéer i Frankrike. Efter en snabb politisk degeneration bröt han med kommunismen 1927. Därefter anslöt han sig till talrika antikommunistiska kampanjer av maccarthistisk typ. Han skrev en mycket väldokumenterad bok om Stalin, i vilken han presenterar stalinismen som en naturlig utveckling ur bolsjevismen.

existerar olyckligtvis inom den nuvarande oppositionen i SWP. Och här är det nödvändigt att varna unga kamrater: Akta er för denna elakartade infektion!

Dialektiken är varken en fiktion eller en mysticism, utan en vetenskap om vårt tänkandes former i den mån det inte är begränsat till livets vardagsproblem utan försöker uppnå en förståelse av mer komplicerade och utdragna processer. Den dialektiska och formella logiken står i ett liknande förhållande till varandra som den högre och lägre matematiken.

Jag skall här försöka att skissera problemets kärna i en mycket koncis form. Den aristoteliska logiken om den enkla syllogismen utgår från påståendet att "A" är lika med "A". Detta postulat accepteras som ett axiom för en mängd praktiska mänskliga handlingar och elementära generaliseringar. Men i verkligheten är "A" inte lika med "A". Detta är lätt att bevisa genom att undersöka dessa två bokstäver i ett mikroskop – de är helt olika varandra. Men, invänder man nu, det är inte fråga om bokstävernans form eller storlek, eftersom de bara är symboler för lika kvantiteter, t.ex. ett kilo socker. Invändningen träffar inte målet. I verkligheten är ett kilo socker aldrig lika med ett kilo socker – en känsligare våg avslöjar alltid en skillnad. Men, kan man då invända: ett kilo socker är lika med sig självt. Men inte heller detta är sant – alla kroppar förändras oavbrutet ifråga om storlek, vikt färg etc. De är aldrig lika med sig själva. En sofist kan då svara att ett kilo socker är lika med sig självt i "ett givet ögonblick". Förutom det mycket tvivelaktiga praktiska värdet i detta "axiom" tål det inte heller en teoretisk kritik. Hur bör vi egentligen förstå ordet "ögonblick"? Om det är ett oändligt litet tidsintervall, då är vårt kilo socker offer för oundvikliga förändringar under detta "ögonblick". Eller är "ögonblicket" en rent matematisk abstraktion, dvs. tidens nollpunkt? Men allting existerar i tiden och själva existensen är en oavbruten process av förändringar. Tiden är följaktligen ett fundamentalt element i existensen. Sålunda innebär axiomet "A" är lika med "A" att ett ting är lika med sig självt om det inte förändras, dvs. om det inte existerar.

Vid första ögonkastet kan det tyckas att dessa "subtiliteter" är meningslösa. Men i själva verket är de av avgörande betydelse. Axiomet "A" är lika med "A" är å ena sidan utgångspunkten för all vår kunskap, och å andra sidan utgångspunkten för alla misstag i vår kunskap. Att strafflöst använda axiomet "A" är lika med "A" är endast möjligt inom vissa *gränser*. När kvantitativa förändringar i "A" är betydelslösa för den uppgift vi har för handen, då kan vi förmoda att "A" är lika med "A". Det är exempelvis så en köpare och en säljare betraktar ett kilo socker. Vi betraktar solens temperatur likadant. Tills helt nyligen såg vi på samma sätt på dollarns köpkraft. Men kvantitativa förändringar som går utanför vissa gränser förvandlas till kvalitativa. Ett kilo socker som är underkastat vattnets eller fotogenets inverkan upphör att vara ett kilo socker. När presidenten tar hand om dollarn upphör den att vara en dollar. Att i rätta ögonblicket avgöra när den kritiska punkten nåtts då kvantitet övergår till kvalitet är en av de viktigaste och svåraste uppgifterna inom alla kunskapsområden, inklusive sociologin.

Varje arbetare vet att det är omöjligt att göra två helt likvärdiga föremål. När man tillverkar konlager tillåts en viss avvikelse för konerna, vilken emellertid inte får gå utanför vissa gränser (detta kallas "toleransen"). Om toleransnormerna uppfylls anses konerna vara likvärdiga ("A" är lika med "A"). När toleransen överskrides förvandlas kvantiteten till kvalitet. Med andra ord: konlagren blir sekunda eller totalt värdelösa.

Vårt vetenskapliga tänkande är bara en del av vår allmänna praktik, inklusive tekniken. För begreppen existerar det också en "tolerans", vilken inte upprättas av den formella logiken som hävdar axiomat "A" är lika med "A", utan av den dialektiska logiken som utgår från axiomat att allting alltid förändras. "Det sunda förnuftet" karakteriseras av det faktum att det systematiskt överskrider den dialektiska "toleransen".

Det vulgära tänkandet opererar med sådana begrepp som kapitalism, moral, frihet, arbetarstat etc., som bestämda abstraktioner, vilket förutsätter att kapitalism är lika med kapitalism,

moral är lika med moral etc. Det dialektiska tänkandet analyserar alla ting och alla fenomen i deras ständiga förändring, samtidigt som det under dessa förändringars materiella förhållande bestämmer den kritiska punkt där "A" upphör att vara "A", en arbetarstat upphör att vara en arbetarstat. Den fundamentala bristen i det vulgära tänkandet ligger i det faktum att det vill nöja sig med orörliga bilder i en verklighet som består av en ständig rörelse. Det dialektiska tänkandet ger genom sina noggrannare approximationer, rättelser, konkretiseringar, begreppen en rikedom i innehåll och flexibilitet; jag skulle till och med vilja säga, en saft som i viss mån nästan gör dem till levande fenomen. Inte kapitalismen i allmänhet, utan en given kapitalism i ett givet stadium av dess utveckling. Inte en arbetarstat i allmänhet, utan en given arbetarstat i ett efterblivet land i en imperialistisk omgivning etc.

Dialektiskt tänkande förhåller sig till vulgärt tänkande på samma sätt som en spelfilm till ett fotografi. Spelfilmen utesluter inte fotografiet utan kombinerar en serie av dem enligt rörelselagen. Dialektiken förnekar inte syllogismen, utan lär oss att kombinera syllogismer på ett sådant sätt att den för vårt förstående närmare den ständigt föränderliga verkligheten. I sin *Logik* (1812-16) upprättade Hegel en serie lagar: kvantitetens förvandling till kvalitet, utveckling genom motsättningar, konflikt mellan innehåll och form, kontinuitetens avbrytande, förvandlingen av möjlighet till oundviklighet etc., vilka är lika viktiga för det teoretiska tänkandet som den enkla syllogismen för mer elementära uppgifter. Hegel verkade före Darwin och Marx. Tack vare den kraftiga impuls som den franska revolutionen hade givit till tänkandet, föregrep Hegel vetenskapens allmänna utveckling. Men just därför att det bara var ett *föregripande*, om än ett genialt sådant, fick det av Hegel en idealistisk karaktär. Hegel opererade med de ideologiska skuggorna som den slutliga verkligheten. Marx visade att dessa ideologiska skuggors rörelse inte var någonting annat än reflexer av de materiella kropparnas rörelse.

Vi kallar vår dialektik materialistisk därför att dess rötter varken finns i himlen eller i den "fria viljans" djup utan i den objektiva verkligheten, i naturen. Medvetandet växte fram ur det omedvetna, psykologin ur fysiologin, den organiska världen ur den oorganiska, solsystemet ur nebulosorna. Vid alla steg på denna utvecklingsstege, förvandlades de kvantitativa förändringarna till kvalitativa. Vårt tänkande, inklusive det dialektiska tänkandet, är bara en av uttrycksformerna för en föränderlig verklighet. Det finns i detta system ingen plats vare sig för Gud eller Djävulen eller den odödliga själen eller lagens och moralens eviga normer. Tänkandets dialektik som har vuxit fram ur naturens dialektik, äger följaktligen en helt igenom materialistisk karaktär. Darwinismen, som förklarade arternas utveckling genom kvantitativa förändringar till kvalitativa, var dialektikens största triumf på det organiska området. En annan stor triumf var upptäckten av de kemiska elementens atomviktstabell, och vidare, förvandlingen av ett element till ett annat.

Nära sammanbunden med dessa förändringar (arter, element etc.) är frågan om klassificering, lika viktig inom naturvetenskapen som inom samhällsvetenskaperna. Linnés system (1700-talet) hade arternas oföränderlighet som sin utgångspunkt och begränsades därför till en beskrivning och klassificering av växterna enligt deras yttre karakteristika. Botanikens barndom är analog till logikens barndom, ty formerna för vårt tänkande utvecklas liksom allting som lever. Endast ett bestämt förnekande av tanken om de bestämda arterna, bara ett stadium av växternas utvecklingshistoria och deras anatomi förberedde basen för en verkligt vetenskaplig klassificering.

Marx, som till skillnad från Darwin var en medveten dialektiker, upptäckte en bas för den vetenskapliga klassificeringen av de mänskliga samhällena i utvecklingen av deras produktivkrafter och strukturen i äganderättsförhållandena, vilka konstituerar samhällets anatomi. Marxismen ersätter den vulgära, beskrivande klassificeringen av samhällena och stater, vilken fortfarande florerar vid universiteten, med en materialistisk dialektisk klassificering. Endast

genom att använda Marx' metod är det möjligt att korrekt bestämma både begreppen för en arbetarstat och ögonblicket för dess förfall.

Allt detta innehåller, som vi ser, ingenting ”metafysiskt” eller ”skolastiskt” som inbiliska dilettanter påstår. Den dialektiska logiken uttrycker rörelselagen i det samtida vetenskapliga tänkandet. Kampen emot den materialistiska dialektiken uttrycker tvärtom ett avlägset förflutet, småbourgeoisins konservatism, universitetsrutinisternas självbedrägeri och ... en glimt av hopp om ett liv efter detta.

SSSR:s natur

Den definition av SSSR som gjorts av kamrat Burnham, ”en icke-arbetar och en icke-borgerlig stat”, är helt och hållet negativ, bortsliten från den historiska utvecklingens kedja, dinglande i luften, tömd på den minsta sociologiska partikel och representerar helt enkelt en teoretisk kapitulation av pragmatismen inför ett *motsägelsefullt* historiskt fenomen.

Om Burnham vore en dialektisk materialist, skulle han grundligt ha undersökt följande tre frågor: 1) Vilket är SSSR:s historiska ursprung? 2) Vilka förändringar har denna stat genomgått under sin tillvaro? 3) Övergick dessa förändringar från det kvantitativa stadiet till det kvalitativa? Dvs., skapade de ett historiskt nödvändigt herravälde av en ny utsugande klass? För att kunna svara på dessa tre frågor skulle Burnham ha tvingats dra den enda möjliga slutsatsen – att SSSR fortfarande är en degenererad arbetarstat.

Dialektiken är ingen magisk nyckel till alla frågor. Den ersätter inte konkret vetenskaplig analys. Men den leder analysen längs den rätta vägen, och skyddar den mot ofruktbara vandringar i subjektivitetens och skolastikens öken.

Bruno R. sätter både Sovjet och fascistregimerna under kategorin ”byråkratisk kollektivism”, eftersom SSSR, Italien och Tyskland alla styrs av byråkratier; både här och där finns planeringsprinciperna; i ett fall likvideras den privata egendomen, i det andra begränsas den, etc. På grundval av den relativa likheten mellan vissa yttre karaktäristika av olika ursprung, av olika specifik vikt, av olik klassinnehåll, konstrueras en grundläggande *identitet* mellan sociala regimer, helt i andan av borgerliga professorer som konstruerar kategorier som ”kontrollerad ekonomi”, ”centraliserad stat”, utan att överhuvudtaget reflektera över den ena eller andras klasskaraktär. Bruno R. och hans anhängare, eller semianhängare som Burnham, stannar i bästa fall på den sociala klassifikationens område på Linnes nivå, till vars försvar emellertid ska sägas att han levde före Hegel, Darwin och Marx.

Kanske än värre och farligare är de eklektiker som framför idén att sovjetstatens klasskaraktär ”inte spelar någon roll”, och att inriktningen av vår politik bestäms av ”krigets karaktär”. Som om kriget vore en självständig översocial substans; som om krigets karaktär inte bestämdes av den härskande klassens karaktär, dvs. av samma sociala faktor som också bestämmer statens karaktär. Förbluffande hur lätt vissa kamrater glömmar marxismens ABC under händelsernas dråpslag!

Det förvånar inte att oppositionens teoretiker, som förkastar det dialektiska tänkandet, ömkligt kapitulerar inför SSSR:s motsägelsefyllda natur. Motsättningen mellan den sociala grundval som lagts av revolutionen och karaktären av den kast som växte fram ur revolutionens degeneration är emellertid inte bara ett ovedersägligt historiskt faktum utan också en drivande kraft. I vår kamp för att störta byråkratin baserar vi oss själva på denna motsättning. Under tiden har några ultra-vänstermänniskor redan nått det absurdas slutpunkt genom att tillkännage, att det är nödvändigt att offra den sociala strukturen i SSSR för att störta den bonapartistiska oligarkin! Den misstanken har aldrig föresvävat dem att SSSR minus den sociala struktur som byggts av oktoberrevolutionen skulle vara en fascistregim.

Evolution och dialektik

Kamrat Burnham kommer antagligen att protestera över att han som evolutionist inte är mindre intresserad av samhälls- och statsformers utveckling än vi dialektiker. Vi ska inte tvista om detta. Varje bildad person efter Darwin har gett sig själv epitetet "evolutionist". Men en verklig evolutionist måste även tillämpa evolutionsidén på sitt eget tänkesätt. Elementär logik, som grundlagts under den tid när själva evolutionsidén ännu inte existerade, räcker uppenbarligen inte till för att analysera evolutionära processer. Hegels logik är evolutionens logik. Man får bara inte glömma att själva begreppet "evolution" fullständigt har korrumpats av universitetsprofessorer och liberala skribenter till att betyda fredligt "framåtskridande". Var och en som kommer till insikt att evolution fortskrider genom en kamp mellan antagoniska krafter; att en långsam ackumulation av förändringar i ett visst ögonblick spränger det gamla skalet och framkallar en katastrof, revolution; var och en som slutligen lärt sig att tillämpa evolutionens allmänna lagar på själva tänkandet, han är en dialektiker, till skillnad från vulgärevolutionister. En dialektisk träning av sinnet, vilket är lika nödvändigt för en revolutionär kämpe som fingerövningar för en pianist, kräver att man nalkas alla problem som *processer* och inte som *orörliga kategorier*. Medan vulgärevolutionister, som i allmänhet begränsar sig till att erkänna evolution inom enbart vissa sfärer, i alla övriga frågor låter sig nöja med det "sunda förnuftets" banaliteter.

Den amerikanske liberalen, som försonat sig med existensen av SSSR, eller exaktare, med moskvabyråkratin, tror, eller trodde åtminstone fram till den tysk-sovjetiska pakten, att sovjetregimen på det hela taget är en "progressiv sak", att de stötande dragen hos byråkratin ("Ja, naturligtvis finns dom!") med tiden kommer att falla av och att fredligt och smärtfritt "framsteg" därmed säkras.

En vulgär småborgerlig radikal liknar en "progressiv" liberal i att han tar SSSR som en helhet, och misslyckas att förstå dess inre motsättningar och dynamik. När Stalin ingick allians med Hitler, invaderade Polen, och nu Finland, triumferade vulgärradikalerna; identiteten mellan stalinismens och fascismens metoder hade bevisats! De fann sig emellertid i knipa när de nya auktoriteterna inbjöd befolkningen att expropriera landägarna och kapitalisterna – de hade inte förutsett denna möjlighet överhuvudtaget! Under tiden kom de revolutionära åtgärder, som genomfördes med byråkratiska militära medel, att inte bara misslyckas med att rubba vår, dialektiska, definition av SSSR som en degenererad arbetarstat, utan gav den den mest obestridliga bekräftelse. I stället för att utnyttja denna triumf för den marxistiska analysen för en ihärdig agitation, började de småborgerliga oppositionella att med kriminell tanklöshet skrika, att händelserna hade vederlagt vår förutsägelse, att våra gamla formler inte längre var tillämpbara, att det behövdes nya ord. Vilka ord? De har ännu inte bestämt sig.

Försvar av SSSR

Vi började med filosofi och övergick sedan till sociologi. Det blev klart att av oppositionens två ledande personligheter på dessa båda områden, hade en intagit en antimarxistisk, den andre en eklektisk position. Om vi nu tar politiken i betraktande, särskilt frågan om försvaret av SSSR, kommer vi att finna att lika stora överraskningar väntar.

Oppositionen upptäckte att vår formel om "villkorslöst försvar av SSSR", vårt programs formel, är "vag, abstrakt och föråldrad (!)". Olyckligtvis förklarar de inte under vilka framtida "betingelser" de är redo att försvara revolutionens erövringar. För att åtminstone ge ett uns vett åt sin nya formel försöker oppositionen framställa saken som om vi till dags dato "villkorslöst" försvarat kremlregeringens internationella politik med dess Röda Armé och GPU. Allt har ställts på huvudet! I verkligheten har vi inte sedan lång tid tillbaka försvarat Kremles internationella politik, inte ens villkorligt, särskilt från den dag vi öppet proklamerade nöd-

vändigheten av att krossa kremloligarkin genom uppror! En felaktig politik vanställer inte bara de dagliga uppgifterna utan tvingar en också att framställa sitt eget förflutna i ett falskt ljus.

I den ovan citerade artikeln i *New International*, gav Burnham och Shachtman begåvat gruppen av desillusionerade intellektuella etiketten "Förbundet övergivna förhoppningar", och frågade envetet hur detta sorgliga förbund skulle ställa sig i händelse av militär konflikt mellan ett kapitalistiskt land och Sovjetunionen. "Vi tar därför tillfället i akt", skrev de, "att kräva *otvetydiga* deklARATIONER från Hook, Eastman och Lyons²² i frågan om Sovjetunionens försvar mot anfall av Hitler eller Japan – eller England för den delen ..." Burnham och Shachtman uppställde inga "villkor" de specificerade inga "konkreta" omständigheter, och på samma gång krävde de ett "otvetydigt" svar. "...Skulle Förbundet (övergivna förhoppningar) också avstå från att ta ställning eller skulle det förklara sig neutralt?" fortsatte de; "Kort sagt, är de för försvaret av Sovjetunionen mot imperialistiska attacker, *utan hänsyn till och trots den stalinistiska regimen?*" (Min kursivering.) Ett citat att förundra sig över! Och detta är exakt vad vårt program deklarerar. Burnham och Shachtman ställde sig bakom ett villkorslöst försvar av Sovjetunionen och definierade betydelsen av villkorslöst försvar helt korrekt som "utan hänsyn till och trots den stalinistiska regimen." Och ändå skrevs denna artikel när erfarenheten av den spanska revolutionen redan uttömts till fullo. Kamrat Cannon har helt rätt, när han säger att stalinismens roll i Spanien var ojämförligt mer kriminell än i Polen och Finland. I det första fallet kvävde byråkratin med bödelmetoder en socialistisk revolution. I det andra fallet ger den en impuls till den socialistiska revolutionen genom byråkratiska metoder. Varför? Vi kan inte betrakta Shachtmans överabstrakta hänvisningar till "händelsernas konkretion" som en förklaring. Kremls deltagande i det republikanska lägret i Spanien stöddes av de borgerliga demokraterna världen över. Stalins arbete i Polen och Finland möts med ett ursinnigt fördömande från samma demokrater. Trots alla sina högljudda recept råkar oppositionen vara en återspeglning inom Socialist Workers Party av stämningarna hos "vänster"-småbourgeoisin. Detta faktum är olyckligtvis obestridligt.

"Våra objekt", skrev Burnham och Shachtman om Förbundet övergivna förhoppningar, "stoltserar med att tro att de bidrar med någonting 'fräscht', att de gör en 'omvärdering i ljuset av nya erfarenheter', att de är 'icke-dogmatiker' ('konservativa'? – L.T.) som vägrar att ompröva sina 'grundläggande antaganden', etc. Vilket patetiskt självbedrägeri! Ingen av dem har dragit fram några nya fakta i dagen, bidragit med någon ny förståelse av samtiden eller framtiden." Ett förbluffande citat! Borde vi inte lägga ett nytt kapitel till deras artikel "Intellektuella på reträtt"? Jag erbjuder kamrat Shachtman mitt samarbete ...

Hur kommer det sig att framstående individer som Burnham och Shachtman, som obetingat hängett sig åt proletariats sak, kunde skrämmas så av de inte alltför skräckinjagande herrarna i Förbundet övergivna förhoppningar! På det rent teoretiska planet beror det för Burnhams del på hans felaktiga metod, för Shachtmans del på hans likgiltighet inför metod. En riktig metod underlättar inte bara uppnåendet av en riktig slutsats, utan fäster också slutsatserna i minnet genom att förbinda varje ny slutsats med de föregående slutsatserna i en konsekutiv kedja. Om politiska slutsatser dras empiriskt, om inkonsekvens proklamerar som

²² *Eugene Lyons*: journalist, författare och vänstersympatisör vid tiden för första världskriget. Han försvarade Sacco och Vanzetti och skrev många artiklar och en bok, *Life and Death of Sacco and Vanzetti*, om dem. Efter att i många år ha varit journalist i Sovjetunionen och då skrivit positiva artiklar om den sovjetiska regimen, blev han antistalinist, och kom snart i opposition till socialismen och den ryska revolutionen. Hans bok *Red Decade: The Stalinist Penetration of America* tar mycket föraktfullt upp många amerikanska vänsterintellektuellas politiska aktivitet. Boken åsamkade honom flera stämningar. Han var chefredaktör för den konservativa tidskriften *American Mercury* (1939-1944) och liksom Eastman medarbetade han i *Readers Digest* (1945-1952). Han gav ut flera antikommunistiska verk. Bland dem en broschyr, *Our Secret Allies*, som uppmanade den amerikanska imperialismen att egga ryssarna till revolt mot den sovjetiska regimen.

en slags fördel, så kommer det marxistiska politiska systemet att undantagslöst ersättas av impressionism – vilken på så många sätt utmärker småborgerliga intellektuella. Varje ny vändning i händelseutvecklingen tar empiricist-impressionisten på sängen, tvingar honom att glömma vad han själv skrev dagen innan, och framkallar en brinnande önskan om nya formler innan nya idéer trängt fram i hans huvud.

Det sovjet-finska kriget

Oppositionens resolution i frågan om det sovjet-finska kriget är ett dokument som kunde undertecknas, måhända med smärre ändringar, av bordagisterna, Vereecken, Sneevliet, Fenner Brockway, Marceau Pivert²³ och dylika, men under inga förhållanden av bolsjevik-leninister. Uteslutande baserad på sovjetbyråkratins egenskaper och på det blotta faktumet ”invasionen”, är resolutionen helt tom på det minsta sociala innehåll. Den ställer Finland och SSSR på samma nivå och ”fördömer, förkastar och opponerar sig mot båda regeringarna och deras arméer”. När man emellertid märkte att något var gale, kom resolutionen oväntat och utan något som helst samband med texten att tillägga: ”Vid tillämpningen (!) av detta perspektiv kommer Fjärde Internationalen naturligtvis (hur förunderligt är inte detta ”naturligtvis”) att ta i beräkningen (!) de skilda ekonomiska förhållandena i Finland och Ryssland.” Varje ord är en pärla. Med ”konkreta” omständigheter menar våra älskare av det ”konkreta” den militära situationen, stämningarna bland massorna och i tredje hand de motsatta ekonomiska regimerna. Hur nu dessa tre ”konkreta” omständigheter kommer att ”tas i beräkningen”, ger inte resolutionen den minsta vink om. Om oppositionen på ett likvärdigt sätt motsätter sig ”båda regeringarna och deras arméer” i relation till detta krig, hur kommer den då att ”ta i beräkningen” skillnaderna i den militära situationen och de sociala regimerna? Definitivt ingenting av detta är begripligt.

För att straffa stalinisterna för de brott de obestriddigen begått, nämner resolutionen, i alla skiftande småborgerliga demokraters efterföljd, inte så mycket som ett ord om att Röda armén exproprierar stora jordägare och inför arbetarkontroll, medan den förbereder expropriationen av kapitalisterna.

I morgon kommer stalinisterna att kväva de finska arbetarna. Men nu ger de – därtill tvingade – en enastående impuls till klasskampen i dess skarpaste form. Oppositionens ledare bygger inte sin politik på den ”konkreta” process som äger rum i Finland, utan på demokratiska abstraktioner och ädla känslor.

Det sovjet-finska kriget börjar uppenbarligen att utökas med ett inbördeskrig, i vilket Röda Armén på detta stadium finner sig själv i samma läger som de finska småbönderna och arbetarna, medan den finska armén åtnjuter stödet från de härskande klasserna, den konservativa arbetarbyråkratin och de anglosaxiska imperialisterna. De förhoppningar som den Röda Armén väcker bland de finska fattiga kommer, om inte en internationell revolution kommer emellan, att visa sig vara en illusion; Röda Arméns samarbete med de fattiga kommer bara att bli temporärt; Kreml kommer snart att rikta sina vapen mot de finska arbetarna och bönderna. Vi vet allt detta nu, och vi säger det öppet som en varning. Men i detta ”konkreta” inbördeskrig som äger rum på finländskt territorium, vilken ”konkret” position måste Fjärde Internationalens partisaner inta? Om de i Spanien kämpade i det republikanska lägret, trots det faktum att stalinisterna höll på att kväva den socialistiska revolutionen, så mycket viktigare

²³ *Fenner Brockway*: ledare för det engelska *Independent Labour Party*. Av ett skotsk elektorat valdes han in i parlamentet. Idag är han medlem av *Labour Party* och har blivit *Lord Brockway*.

Marceau Pivert: medlem av det franska socialistpartiet. Han grundade en vänsterfalang 1935 (*La Gauche Révolutionnaire*), innan trotskisterna uteslöts ur partiet. Efter det att han hade uteslutits 1937, bildade han PSOP (*Parti Socialiste Ouvrier et Paysan*). Det var ett centerparti, som försvann då kriget bröt ut. Efter kriget återvände han till Socialistpartiet. Han dog 1958.

blir det att delta i Finland i det läger där stalinisterna är tvingade att ge sitt stöd åt expropriationen av kapitalisterna.

Våra innovatörer täcker luckorna i sin position med våldsamma fraser. De stämplar SSSR:s politik som ”imperialistisk”. Ett ofantligt berikande av vetenskapen! Från och med nu kommer både finanskapitalets utrikespolitik och politiken att tillintetgöra finanskapitalet att kallas imperialism. Detta kommer att vara en betydelsefull hjälp för arbetarnas medvetandegörande och klasskolning! Men samtidigt – kommer, låt oss säga, den mycket häftige Stanley att skrika – så stöder Kreml finanskapitalets politik i Tyskland! Denna invändning grundas på det ena problemets ersättande med det andra, i upplösandet av det konkreta i det abstrakta (vulgärtänkandets vanliga misstag).

Om Hitler imorgon tvangs sända vapen till de upproriska indierna, måste de revolutionära tyska arbetarna då motsätta sig denna konkreta aktion genom strejker eller sabotage? Tvärtom, de måste försäkra sig om att de upproriska får vapen så snabbt som möjligt. Vi hoppas att *detta* står klart för Stanley. Men exemplet är rent hypotetiskt. Vi använde det för att visa att t.o.m. en finanskapitalets fascistregering under vissa betingelser skulle vara tvingad att stödja en *nationell* revolutionär rörelse (för att nästa dag försöka kväva den). Hitler skulle aldrig under några som helst omständigheter stödja en proletär revolution i t.ex. Frankrike. För Kremels del gäller att det för närvarande är tvingat – och detta är ingen hypotetisk utan en verklig situation – att framkalla en social revolutionär rörelse i Finland (för att imorgon kunna kväva den politiskt). Att innefatta en given social revolutionär rörelse under den allomfattande termen imperialism, bara därför att den framkallats, vanställts och samtidigt kvävts av Kreml vittnar blott och bart om ens teoretiska och politisk torftighet.

Det är nödvändigt att tillägga att uttänjandet av begreppet ”imperialism” t.o.m. saknar nyhetens behag. För närvarande beskriver inte bara ”demokraterna” utan också bourgeoisin i de demokratiska länderna den sovjetiska politiken som imperialistisk. Bourgeoisins mål skiner klart igenom – att utplåna de sociala motsättningarna mellan kapitalistisk och sovjetisk expansion, att dölja egendomsfrågan, att på detta vis bistå den äkta imperialismen. Vilket är målet för Shachtman och andra? Det vet de inte själva. Deras terminologiska nymodighet leder dem objektivt sett bort från Fjärde Internationalens marxistiska terminologi och för dem närmare ”demokraternas” terminologi. Denna omständighet vittnar tyvärr återigen om oppositionens extrema känslighet för trycket från den småborgerliga allmänna opinionen.

”Den organisatoriska frågan”

Från oppositionens led hörs allt oftare: ”Den ryska frågan har inte någon avgörande betydelse i och för sig; den viktigaste uppgiften är att förändra partiregimen.” Man måste ha klart för sig att en regimförändring innebär en förändring i ledarskapet, eller rättare, avlägsnandet av Cannon och hans närmaste medarbetare från styrande poster. Dessa larmande röster demonstrerar att tendensen till en kamp mot ”Cannons fraktion” föregick den ”händelsernas konkretion” som Shachtman och andra refererar till, när de förklarade sin ändrade inställning. På samma gång minner dessa röster oss om en hel radda gamla oppositionella grupper som tog upp en strid vid skilda tillfällen; och vilka, när den principiella grunden började falla sönder under deras fötter, övergick till den s.k. ”organisatoriska frågan” – det var samma sak med Molinier, Sneevliet, Vereecken och många andra. Hur obehagliga alla dessa föregångare än må synas, är det omöjligt att förbigå dem.

Det skulle emellertid vara oriktigt att tro, att kampens överflyttning till den ”organisatoriska frågan” utgör en enkel ”manöver” i fraktionsstriden. Nej, oppositionens inre aningar talar sannerligen om för dem, om än något förvirrat, att frågan inte bara gäller det ”ryska problemet”, utan snarare hela inställningen till politiska problem i allmänhet, däribland också metoderna för partibygandet. Och i en viss mening är detta riktigt.

Vi har också ovan försökt påvisa att frågeställningen inte bara gäller det ryska problemet utan fastmer oppositionens tankemetod, vilken har sina sociala rötter. Oppositionen står under inflytande av småborgerliga strömningar och tendenser. Det är vad hela saken gäller.

Vi såg helt klart den ideologiska influensen från en annan klass i fallen Burnham (pragmatism) och Shachtman (eklekticism). Vi tog aldrig upp andra ledare som kamrat Abern, eftersom han i allmänhet inte deltar i principiella diskussioner, utan begränsar sig till den ”organisatoriska frågans” nivå. Detta innebär emellertid inte att Abern är utan betydelse. Tvärtom, det är möjligt att påstå att Burnham och Shachtman är oppositionens amatörer, medan Abern är den obestridligt professionelle. Abern, och endast han, har sin egen traditionella grupp, vilken växte fram ur det gamla Kommunistpartiet och svetsades samman under den första perioden av ”Vänsteroppositionens” självständiga existens. Alla de övriga som har olika skäl för kritik och missnöje tyr sig till denna grupp.

Varje allvarlig fraktionsstrid i ett parti är alltid i sista hand en återspeglings av klasskampen. Majoritetsfraktionen fastslog från början oppositionens ideologiska beroende av den småborgerliga demokratin. Oppositionen gör tvärtom, just p.g.a. sin småborgerliga prägel, inte ens några försök att leta efter det motsatta lägre sociala rötter.

Oppositionen tog upp en häftig fraktionsstrid som nu paralyserar partiet vid ett mycket kritiskt ögonblick. För att en sådan strid skall kunna rättfärdigas och inte skoningslöst fördömas, borde den gå tillbaka på mycket allvarliga och djupgående anledningar. För en marxist kan sådana anledningar bara ha klasskaraktär. Innan de började sin bittra strid, borde oppositionens ledare ha ställt sig denna fråga: Vilket icke-proletärt klassinflytande återspeglas i nationalkommitténs majoritet? Men oppositionen har inte gjort det minsta försök till en sådan klassvärdering av meningsskiljaktigheterna. Den ser bara ”konservatism”, ”fel”, ”dåliga metoder” och liknande psykologiska, intellektuella och tekniska ofullkomligheter. Oppositionen är inte intresserad av oppositionsfraktionens klasskaraktär, liksom den inte är intresserad av SSSR:s klasskaraktär. Detta faktum är i sig tillräckligt för att påvisa oppositionens småborgerliga karaktär, med dess bismak av akademiskt pedanteri och journalistisk impressionism.

För att förstå vilka klasser eller strata som återspeglas i fraktionsstriden, är det nödvändigt att studera båda fraktionernas strid historiskt. De av oppositionens medlemmar som försäkrar att den nuvarande striden inte har ”någonting gemensamt” med de gamla fraktionsstriderna, demonstrerar återigen sin ytliga inställning till det egna partiets liv. Den inre kärnan i oppositionen är densamma som för tre år sedan sammanslöt sig kring Muste och Spector.²⁴ Den inre

²⁴ A.J. Muste (1885-1967): Han föddes i Holland och emigrerade till Förenta staterna vid sex års ålder. Han var protestantisk präst, men kom i konflikt med sin kyrka, därför att han var pacifistiskt aktiv under första världskriget. 1918 drogs han till arbetarrörelsen. Han anslöt sig till en grupp pacifister, som försökte hjälpa textilarbetarna i Lawrence (Massachusetts). Han greps helt av strejken, deltog i första ledet i kampen mot det polisiära förtrycket och förde arbetarna till seger. Senare blev han ombudsman för textilarbetarna och arbetade under många år som fackföreningsorganisator.

1921 lämnade han sitt jobb som ombudsman för att bli rektor för Brookwood Labour College i Katonah (New York). Denna befattning gjorde honom känd bland fackföreningsaktivister, och bland dem utförde han ett intressant fackförenings- och politiskt utbildningsarbete. I slutet av tjugotalet började Muste läsa Marx, Lenin och Trotskij, och han övergav sina pacifistiska idéer för den marxistiska klasskampen. 1929 bildade han en grupp som antog namnet *Conference for Progressive Labour Action*. Dess medlemmar var mycket aktiva under den ekonomiska krisen, och de lyckades organisera stora grupper arbetslösa och dra in dem i kampen. I slutet av 1933 hade gruppens anhängare mognat politiskt, och de beslöt att bilda ett parti. Så föddes *American Workers Party*. AWP:s anhängare var mycket aktiva i många av de fackföreningskamper som förde fram till bildandet av CIO, bland dem bilarbetarstrejken i Toledo (Ohio). Det var en av de viktigaste och mest betydelsefulla strejkerna vid den tiden, dels för dess militanta karaktär, dels för de nya metoder som användes i kampen.

1935 gick AWP ihop med *Communist League of America*, den trotskistiska organisationen. Muste blev en av de mest kända ledarna för den nya organisationen *Workers Party*. Han var dock inte lämpad för en ledande roll i en revolutionär organisation, ty han var inte skolad inom en sådan. Han var inte överens om den taktik, som fick

kärnan i majoriteten är densamma som sammanslöt sig kring Cannon. Av de ledande gestalterna har bara Shachtman och Burnham övergått från det ena lägret till det andra. Men hur intressanta dessa personliga övergångar än må vara, förändrar de inte de båda gruppernas allmänna karaktär. Jag ämnar inte gå in på fraktionsstridens historiska ordningsföljd, utan hänvisar läsaren till den i alla avseenden utmärkta artikeln av Joseph Hansen, ”Organisatoriska metoder och politiska principer.”

Om vi drar ifrån allt oavsiktligt, personligt och episodiskt, om vi reducerar de nuvarande grupperingarna till deras grundläggande politiska typer, så har otvivelaktigt kamrat Aberns kamp mot kamrat Cannon varit den mest konsekventa. I denna strid representerar Abern en propagandistisk grupp, småborgerlig till sin sociala sammansättning, och sammanhållen av gamla personliga band vilket nästan ger den familjekaraktär. Cannon representerar det proletära partiet i utvecklingsprocess. Den historiska rätten i denna kamp – oberoende av vilka fel och misstag som begåtts – vilar helt på Cannons sida.

När oppositionens representanter utgöt sig över att ”ledarskapet än bankrutt”, ”förutsägelseorna visade sig inte vara riktiga”, ”händelserna tog oss på sängen”, ”det är nödvändigt att ändra våra paroller”, allt utan minsta försök att på allvar tänka igenom frågorna, uppträdde de i grund som partidefaitister. Denna bedrövliga attityd förklaras av den gamla propagandakretsens irritation och rädsla inför de nya uppgifterna och de nya partiförhållandena. De personliga bindningarnas sentimentalitet vill inte underkasta sig sinnet för plikt och disciplin. Den uppgift som partiet står inför är att bryta sönder de gamla smågruppsbanden och upplösa de bästa elementen från det propagandistiska förgångna i det proletära partiet. Det är nödvändigt att utveckla en sådan känsla av partipatriotism, att ingen vågar säga: ”Problemet är inte så mycket den ryska frågan, som att vi känner oss mer obesvärade och förnöjda under Aberns ledarskap än under Cannons.”

Personligen kom jag inte fram till denna slutsats igår. Jag har faktiskt råkat uttrycka det hundratals gånger i samtal med medlemmar av Aberns grupp. Jag har ständigt betonat den småborgerliga sammansättningen av denna grupp. Jag har enträget och upprepade gånger

---

Workers Partys anhängare att för en tid gå in i Socialistpartiet (se not 12), och detta gjorde att han återupptog sin individuella aktivitet. Eftersom han rönt föga framgång demoraliserades han och övergav marxismen, för att återgå till sitt gamla arbete som protestantisk präst inom Presbyterian Labour Temple i New York.

Under och efter andra världskriget var han personligen mycket aktiv men endast som pacifist. En kombination av hans utom tvivel personliga kvalitet, moraliska och intellektuella ärlighet, upppoffrande sinnelag och andra omständigheter gjorde att han åtnjöt stort anseende inom alla vänsterkretsar. I början av Vietnamkriget blev han en av centralfigurerna i kampen mot kriget i New York. Han var ordförande för *Fifth Avenue Vietnam Peace Parade Committée*. Den samlade alla krafter, som kämpade mot kriget, och baserade sig på principen att ingen politisk grupp skulle uteslutas. Denna princip stöddes helt av Muste. Senare spelade han en avgörande roll för att samordna kampen på det nationella planet, bl.a. genom att skapa *Spring Mobilization Committee* vars ordförande han blev.

Under valkampanjen i staten New York 1966 stödde Muste H. Aptheker, kommunistpartiets kandidat till kongressen, och Judy White, SWP:s kandidat till guvernörsposten. På så sätt tillämpade han sin tes om att inga politiska krafter skulle uteslutas. 1966 begav han sig till Saigon, för att demonstrera mot det smutsiga kriget, och året därefter firade han, strax innan han dog, sin 82:a födelsedag i Hanoi, dit han hade åkt, för att till vietnameserna framföra en del av det amerikanska folkets stöd.

Maurice Spector: en av grundarna av Kanadas kommunistiska parti, vars första tidning *The Communist* (som var underjordisk) han utgav. 1923 begav han sig till Tyskland på ett politiskt uppdrag, där han utvecklade en kritisk ståndpunkt, mycket lik Trotskijs, till händelserna i Tyskland. Han var delegat till Kommunistiska Internationals tredje kongress. Där träffade han Cannon, och tillsammans beslutade de att till Amerika föra en kopia av Trotskijs kritik av Internationals program. Han utslöts ur kommunistpartiet och bildade den kanadensiska trotskistiska rörelsen. 1956 begav sig Spector till New York för att delta i Fjärde Internationals amerikanska sektionens arbete. En rad politiska händelser och personliga svårigheter fick honom att först bryta med majoriteten inom partiets ledning och sedan med partiet och att dra sig tillbaka från det politiska arbetet. Han dog i New York 1968.

föreslagit att sådan småborgerlig barlast, som visat sig oförmögna att rekrytera arbetare till partiet, överförs från medlemskap till kandidatur. Privatbrev, samtal och förmaningar har som de senare händelserna visat inte lett till någonting – folk lär sig sällan av andras erfarenheter. Antagonismen mellan de två partiskikten och de två perioderna i dess utveckling steg upp till ytan och antog karaktären av en bitter fraktionsstrid. Det återstår inget annat än att klart och en gång för alla uttala min åsikt till den amerikanska sektionen och hela internationalen. ”Vänskap är vänskap men plikt är plikt” – säger ett ryskt ordspråk.

Man kan ställa följande fråga: Om oppositionen är en småborgerlig tendens, innebär det att enighet i fortsättningen är en omöjlighet? Hur ska man då förlika den småborgerliga tendensen med den proletära? Att ställa frågan på det sättet innebär att man gör en ensidig, odialektisk och därmed felaktig bedömning. Oppositionen har i den nuvarande diskussionen klart uttryckt sina småborgerliga drag. Men detta innebär inte att oppositionen inte skulle ha andra drag. Majoriteten av medlemmarna i oppositionen är dubbelt hängiven proletariets sak och förmår att lära. Om de idag är bundna till en småborgerlig miljö kan de imorgon binda sig till proletariet. De inkonsekventa kan under erfarenhetens inflytande bli mer konsekventa. När partiet omfattar tusentals arbetare kan även de professionella fraktionisterna omskola sig själva i den proletära disciplinens anda. Det är nödvändigt att ge dem tid till det. Detta förklarar varför kamrat Cannons förslag att hålla diskussionen fri från varje hot om splittring, uteslutningar, etc., var helt riktigt och på sin plats.

Det förblir inte desto mindre troligt, att om partiet som helhet skulle slå in på oppositionens väg, skulle det kunna råka ut för en total tillintetgörande. Den nuvarande oppositionen förmår inte ge partiet en marxistisk ledning. Den nuvarande nationalkommitténs majoritet uttrycker mer konsekvent, seriöst och genomgripande partiets proletära uppgifter än minoriteten. Just p.g.a. detta kan majoriteten inte ha något intresse av att inrikta kampen på en splittring – de riktiga idéerna kommer att segra. Inte heller kan oppositionens friskare element önska en splittring – erfarenheten påvisar sedan gammalt mycket klart att alla de olika slags improviserade grupper som avskiljer sig från Fjärde Internationalen dömde sig själva till ofruktbarhet och upplösning. Det är anledningen till att det är möjligt att se fram emot nästa partikongress utan fruktan. Den kommer att förkasta oppositionens antimarxistiska nymodigheter och garantera partiets enhet.

15 december 1939

Ett brev till John G. Wright

19 december 1939²⁵

Käre vän,

Jag läste ditt brev till Joe.²⁶ Jag instämmer helt i din uppfattning om nödvändigheten av en

²⁵ *John C. Wright* (Joseph Vanzler): ledare för SWP. Han var en av nationalkommitténs ledamöter vid den kongress som hölls i april 1940. Innan Trotskij dog översatte han många av hans verk. Han har utgivit *The Third International after Lenin* och *The Stalin School of Falsification*. Många av Trotskijs skrifter publicerade han i *The Militant*, *New International* och *Fourth International*. Efter Trotskijs död har Wright i två volymer samlat och publicerat den ryske revolutionärens bidrag till Tredje Internationalen *The First Five Years of The Communist International*.

Han bidrog också till SWP:s interna politiska arbete. Han var specialist på frågor som rörde Sovjetunionens politiska utveckling och på Förenta staternas ekonomi. Han dog 1956.

²⁶ *Joseph Hansen*: född i Salt Lake City 1910. Han studerade vid staten Utahs universitet. Under studietiden anslöt han sig (1934) till trotskismen, och sedan dess har han oavbrutet deltagit i det revolutionära arbetet. Åren därefter medarbetade han i tidningarna *Voice of the Federation*, organ för det just då bildade sjömansförbundet på västkusten, och *Labour Action*, en veckotidning som utgavs av James Cannon.

hård och t.o.m. oförsonlig teoretisk och politisk strid mot oppositionens småborgerliga tendenser. Du kommer att se att jag i min senaste artikel, vilken sänds med flyg till dig i morgon, kommer att karaktärisera oppositionens avvikelser än skarpare än majoriteten har gjort. Men på samma gång tror jag att den oförsonliga ideologiska kampen borde föras parallellt med en mycket varsam och klok organisatorisk taktik. Ni har inte det minsta intresse av en splittring, om så oppositionen av en händelse skulle hamna i majoritet på nästa kongress. Ni har inte den minsta anledning att ge oppositionens heterogena och obalanserade armé en förevändning till splittring. Även som en eventuell minoritet borde ni, enligt min mening, förbli disciplinerade och lojala mot partiet i sin helhet. Detta är av yttersta vikt för skolningen i äkta partipatriotism, om vars nödvändighet Cannon helt riktigt skrev till mig en gång.

En majoritet sammansatt av denna opposition skulle inte hålla längre än några månader. Därefter skulle partiets proletära tendens återigen bli i majoritet med oerhört ökad auktoritet. Var ytterst hård men tappa inte fattningen – detta gäller nu mer än någonsin för strategin hos partiets proletära flygel.

Med bästa kamratliga hälsningar och välönskningar.

Din

LEO TROTSKIJ

Coyoacán, D.F.

P.S. – Det onda kommer av: 1) Dålig sammansättning speciellt av den mycket viktiga New Yorkavdelningen; 2) Brist på erfarenhet speciellt hos de medlemmar som kom över från Socialist Party (Youth). Att komma över dessa svårigheter, som ärvt från det förgångna, är inte möjligt genom exceptionella åtgärder. Fasthet och tålmod är nödvändiga. L.T.

Ett brev till Max Shachtman

20 december 1939

Käre kamrat Shachtman,

Jag skickar dig en kopia av min senaste artikel.²⁷ Du kommer att märka av min polemik att jag betraktar skiljaktigheterna som varande av avgörande karaktär. Jag tror att du befinner dig på fel sida om barriaderna, min käre vän. Genom din position uppmuntrar du alla småborgerliga och antimarxistiska element att bekämpa vår lära, vårt program och vår tradition. Jag har inga förhoppningar om att övertyga dig med dessa rader, men jag uttalar förutsägelsen, att om du nu vägrar att finna en väg till samarbete med den marxistiska flygeln mot de småborgerliga revisionisterna, kommer du oundvikligen att i årtal få begråta ditt livs största misstag.

Om jag hade möjlighet skulle jag omedelbart ta ett plan till New York City för att oavbrutet diskutera med dig i 48 eller 72 timmar. Jag beklagar djupt att du inte känner behov av att i detta läge komma hit och diskutera frågan med mig. Eller gör du? Det skulle glädja mig ...

I september 1937 begav han sig till Mexiko, för att arbeta som Trotskijs sekreterare fram till mordet på denne i augusti 1940. Han var en av de första, som skyndade till Trotskijs rum efter mördarens hugg. Hansen har arbetat inom SWP ända sedan dess grundande. Han har varit chefredaktör för dess veckotidning *The Militant* och för den teoretiska tidskriften *International Socialist Review*. Han har bidragit till diskussionerna inom och utom partiet, speciellt frågan om Sovjetunionens sociala natur under tiden för den polemik som behandlas i den här boken. Han har också intresserat sig för de östeuropeiska staternas. Kubas och Kinas sociala natur. 1950 ställde han upp som SWP:s kandidat till senatorsposten för staten New York.

Bland hans mest intressanta skrifter om den kubanska revolutionen kan nämnas *Theory of the Cuban Revolution*, *In Defence of the Cuban Revolution* och *Cuba: the Acid Test*. För närvarande är han chefredaktör för en veckotidning om den internationella arbetarrörelsen, *Intercontinental Press*.

²⁷ Artikelhänvisningen gäller ”En småborgerlig opposition i Socialist Workers Party.” Se sid. 80 i denna volym.

L. TROTSKIJ

Coyoacán, D.F.

Fyra brev till Nationalkommitténs majoritet

Coyoacán, D.F.

26 december 1939

Kära vänner,

Jag lutade förut åt tanken att föra in diskussionen i *Socialist Appeal*²⁸ och *New International*, men jag måste erkänna att era argument är mycket allvarliga särskilt i samband med kamrat Burnhams argument.²⁹

New International och *Socialist Appeal* är inga diskussionsinstrument under en speciell diskussionskommittés kontroll, utan snarare partiets och dess nationalkommittés instrument. För diskussionsbulletinens del kan oppositionen begära samma rättigheter som majoriteten, men de officiella partipublikationerna är förpliktigade att försvara partiets och Fjärde Internationalens åsikter intill dess de förändrats. En diskussion på de officiella partipublikationernas sidor kan endast föras inom de gränser som nationalkommitténs majoritet dragit upp. Det är så självklart att argument inte behövs.

De permanenta juridiska garantierna för minoriteten är sannerligen inte hämtade från den bolsjevikiska erfarenheten. Men de är inte heller ett påhitt av kamrat Burnham; det franska socialistpartiet har sedan länge haft sådana konstitutionella garantier som helt motsvarar andan i avundsamma litterära och parlamentariska koterier, men aldrig förhindrar arbetarnas underkastelse under dessa koteriers koalition.

Det proletära avantgardets organisationsstruktur måste underordnas den revolutionära kampens positiva krav och inte de negativa garantierna mot deras degeneration. Om partiet inte vore rustat att möta den socialistiska revolutionens behov, skulle det degenerera trots de visaste juridiska bestämmelser. På det organisatoriska området visar Burnham en fullkomlig frånvaro av revolutionär uppfattning av partiet liksom han visade det på det politiska området i den lilla men mycket betydelsefulla frågan om Dieskommittén.³⁰ I båda fallen föreslår han en rent negativ attityd, liksom han i frågan om sovjetstaten gav en rent negativ definition. Det är inte tillräckligt att ogilla det kapitalistiska samhället (en negativ attityd), det är också nödvändigt att acceptera alla de praktiska slutsatserna av en socialrevolutionär uppfattning. Men tyvärr, så är inte fallet med kamrat Burnham.

Mina praktiska slutsatser?

Först är det nödvändigt att inför partiet officiellt fördöma försöket att förinta partilinjens genom att ställa partiprogrammet på samma nivå som varje nytänkande, som inte accepterats av partiet.

²⁸ *Socialist Appeal* var SWP:s veckotidning. SWP:s nuvarande veckotidning heter *The Militant*.

²⁹ Dieskommittén arbetade för Förenta Staternas representanthus och hade i uppdrag att ”göra undersökningar om den antiamerikanska aktiviteten. I slutet av 1939 erbjöd sig Trotskij att vittna inför Dieskommittén (som är uppkallad efter den senator som ledde den) apropå den undersökning som påbörjats om det amerikanska kommunistpartiet. Han förklarade att han skulle motsätta sig att partiet förbjöds, och att han skulle använda sig av kommittén som tribun, varifrån han skulle attackera Stalins politik och uppmana arbetarna att omvandla andra världskriget till revolution.

Trotskijs plan verkställdes inte, dels på grund av Burnhams opposition, och dels därför att Dieskommittén, som förstod vad för slags vittnesmål Trotskij skulle lämna, vägrade att lyssna till honom. Förenta Staternas regering vägrade honom också inresevisum.

³⁰ Nationalkommitténs minoritet begärde att diskussionen skulle föras i *Socialist Appeal* och *New International*. Detta förkastades av majoriteten.

För det andra, om nationalkommittén finner det nödvändigt att ägna ett nummer av *New International* åt diskussionen (det föreslår jag nu inte), borde det göras på sådant sätt att läsaren inser vad som är partiets position och vad som är ett försök till revision, och att det sista ordet förblir hos majoriteten och inte hos oppositionen.

För det tredje, om internbulletinerna inte räcker till, borde det vara möjligt att publicera en speciell samling artiklar som ägnas kongressens dagordning.

Den största lojalitet i diskussionen, men inte den minsta eftergift åt den småborgerliga, anarkistiska andan!

W. RORK (Leo Trotskij)

Coyoacán, D.F.

27 december 1939

Kära vänner,

Jag måste bekänna att ert meddelande om kamrat Burnhams och Shachtmans yrkanden på publicering av de kontroversiella artiklarna i *New International* och *Socialist Appeal* till en början överraskade mig. Vad kan det finnas för skäl, frågade jag mig. Att de känner sig så säkra på sin ställning är helt uteslutet. Deras argument är väldigt primitiva, motsättningarna dem emellan är skarpa och de kan inte annat än känna att majoriteten representerar traditionen och den marxistiska läran. De kan inte hoppas på att gå segrande ur en teoretisk strid; inte bara Shachtman och Abern utan också Burnham måste begripa det. Vilken är då källan till deras publicitetshunger? Förklaringen är mycket enkel: de brinner av otålighet att rättfärdiga sig själva inför den demokratiska allmänna opinionen, att få ropa till alla eastmans, hooks och andra att de, oppositionen, inte är så dåliga som vi. Denna inre nödvändighet måste vara särskilt trängande hos Burnham. Det är samma slags inre kapitulation som vi kunde iakta hos Zinovjev och Kamenev vid oktoberrevolutionens inledning och hos många ”internationallister” under trycket av den patriotiska krigsvågen. Om vi abstraherar bort alla individuella säregenheter, missöden eller missförstånd och felaktigheter, så har vi framför oss det första socialpatriotiska syndafallet i vårt eget parti. Detta faktum slog ni helt riktigt fast från början, men för mig står det klart först nu sedan de proklamerat sin önskan att liksom poumisterna, pivertisterna och många andra³¹ – tillkännage – att de inte är så dåliga som ”trotskisterna”.

Denna synpunkt är ytterligare ett argument mot varje eftergift åt dem på detta område. Under nuvarande betingelser har vi all rätt att säga till dem: ni måste invänta partiets dom och inte överklaga förrän domen uttalats inför de demokratiskt patriotiska domarna.

Jag betraktade förut frågan alltför abstrakt, dvs. bara utifrån den teoretiska kampens synvinkel, och utifrån den synvinkeln håller jag fullständigt med kamrat Goldman om att bara vi kan vinna. Men det större politiska kriteriet utvisar att vi borde eliminera den förhastade inblandningen av den demokratiskt patriotiska faktorn i vår inre partistrid och att oppositionen i diskussionen liksom majoriteten bara borde lita till sin egen styrka. Under dessa förhållanden skulle prövningen och urskiljningen av olika element inom oppositionen vara mycket verksammare och resultatet bli mycket mer till partiets förmån.

Engels talade en gång om stämningen hos den förbittrade småborgaren. Det tycks mig som om ett spår av denna stämning kan återfinnas inom oppositionens led. Igår var många av dem hypnotiserade av den bolsjevikiska traditionen. De upptog den aldrig inom sig men vågade aldrig utmana den öppet. Men Shachtman och Abern ingöt mod i dem och nu gottar de sig öppet i denna förbittrade småborgares stämning. Detta är t.ex. det intryck jag fick av Stanleys

³¹ *Poumister*: medlemmar av den spanska POUM. *Pivertister*: anhängare till Marcel Pivert (se not 23).

senaste artiklar och brev. Han har totalt förlorat sin självkritik och tror på fullt allvar att varje ingivelse som hemsöker hans hjärna är värd att proklamas och tryckas om den bara riktas mot vårt partis program och tradition. Shachtmans och Aberns brott består speciellt i att ha framkallat en sådan explosion av småborgerlig självbelåtenhet.

W. RORK (Leo Trotskij)

P.S. – Det är helt säkert att stalinistiska agenter arbetar ibland oss i avsikt att skärpa diskussionen och framkalla en splittring. Det borde vara nödvändigt att undersöka många fraktions-”kämpar” utifrån denna speciella synpunkt. W.R.

3 januari 1940

Kära vänner,

Jag mottog oppositionens två dokument,³² studerade den om byråkratisk konservatism och studerar nu den andra om den ryska frågan. Vilka bedrövliga skrivelser! Det är svårt att hitta en mening som uttrycker en riktig idé eller placerar en riktig idé på rätt plats. Intelligent och begåvade människor intar en uppenbart felaktig position och driver sig själva allt längre in i återvändsgränd.

Aberns fras om ”splittringen” kan betyda två saker: antingen att han vill skrämja er med en splittring såsom han gjorde under inträdesdiskussionen,³³ eller så önskar han verkligen begå politiskt självmord. I det första fallet kommer han naturligtvis inte att hindra oss att ge en marxistisk värdering av oppositionens politik. I det andra fallet kan ingenting göras; om en vuxen person vill begå självmord är det svårt att hindra honom.

Burnhams reaktion är en brutal utmaning mot alla marxister. Om dialektiken är en religion och om det är sant att religion är ett opium för folket, hur skulle han kunna vägra att befria sitt eget parti från detta gift? Jag skriver nu ett öppet brev till Burnham i denna fråga. Jag tror inte att den allmänna opinionen inom Fjärde Internationalen skulle tillåta redaktören för den teoretiska marxistiska tidskriften³⁴ att begränsa sig själv till tämligen cyniska aforismer om grundvalen för den vetenskapliga socialismen. I vilket fall som helst kommer jag inte att hålla mig stilla förrän Burnhams antimarxistiska uppfattningar avklätts inpå bara benen inför partiet och internationalen. Jag hoppas kunna skicka det öppna brevet, åtminstone den ryska texten, i övermorgon.

Samtidigt skriver jag en analys av de två dokumenten. Utmärkt är förklaringen varför de är ense om att vara oeniga i den ryska frågan.

Jag gnisslar mina tänder över att behöva slösa bort min tid på att läsa dessa fullkomligt unkna dokument. Felaktigheterna är så elementära att det är nödvändigt att anstränga sig för att komma ihåg de nödvändiga argumenten från marxismens ABC.

W. RORK (Leo Trotskij)

Coyoacán, D.F.

³² s. 13. Dessa dokument var Kriget och den byråkratiska konservatismen och Vad ligger till grund för kontroversen i den ryska frågan.

³³ Abern var emot arbetet inom socialistpartiet (se not 12).

³⁴ Burnham var chefredaktör för *New International*.

4 januari 1940

Kära vänner,

Jag bifogar en kopia av mitt brev till Shachtman, vilket jag skickade för mer än två veckor sedan.³⁵ Shachtman svarade mig inte. Det visar vilken stämning han försatt sig igenom sin principlösa strid. Han ingår ett block med antimarxisten Burnham och vägrar att besvara mina brev om detta block.

Detta faktum är i sig självt naturligtvis av tvivelaktig betydelse men det har en ofrånkomlig symptomatisk underström. Detta är mitt skäl för att skicka er mitt brev till Shachtman.

Med varmaste välgångsönskningar

L. TROTSKIJ

Coyoacán, D.F.

Ett brev till Joseph Hansen

5 januari 1940

Käre Joe,

Tack för den intressanta informationen. Om det befins nödvändigt eller rådligt kan Jim publicera vår korrespondens och den med Wright om splittringsfrågan. Denna korrespondens visar vår fasta vilja att bevara partiets enhet trots den skarpa fraktionsstriden. Jag nämnde i mitt brev till Wright³⁶ att bolsjevikflygeln enligt min mening även som minoritet borde förbli disciplinerad och Jim svarade att han helhjärtat höll med mig om det. Dessa två citat är avgörande i frågan.

Angående mina anmärkningar om Finland i artikeln om den småborgerliga oppositionen, kommer jag här att säga bara några ord. Finns det en principiell skillnad mellan Finland och Polen – ja eller nej? Åtföljdes Röda Arméns intervention i Polen av ett inbördeskrig – ja eller nej? Mensjevikernas press, som är mycket välinformerad tack vare sin vänskap med Bund och med PPS-emigranter,³⁷ säger öppet att en revolutionär våg omgav Röda Arméns framryckning. Och inte bara i Polen utan också i Rumänien.

Kreml skapade kuusinenregeringen i det klara syftet att utöka kriget med ett inbördeskrig. Det fanns information om ett försök att skapa en finsk Röd Armé, om ”entusiasm” bland finska fattigbönder i de ockuperade områdena där de stora landegendomarna konfiskerades, osv. Vad är detta om inte en början till ett inbördeskrig?

Inbördeskrigets fortsatta utveckling berodde fullständigt på Röda Arméns framryckning. Folkets ”entusiasm” var uppenbarligen inte häftig nog för att framkalla självständiga uppror av bönder och arbetare under bödeln Mannerheims svärd. Röda Arméns reträtt kom med nödvändighet att hejda ansatserna till inbördeskrig i själva begynnelsestadiet.

Om imperialisterna på ett effektivt sätt hjälper den finska bourgeoisin att försvara den kapitalistiska regimen, så skulle ett inbördeskrig vara en omöjlighet den närmaste tiden. Men om Röda Arméns förstärkta trupper, vilket är mer troligt, skulle tränga in i landet med framgång, så kommer vi ofrånkomligen att få bevittna utvecklingen av ett inbördeskrig parallellt med invasionen.

³⁵ Brevet till Shachtman (daterat 20 december) återges ovan.

³⁶ Brev till Wright 19 december, se ovan

³⁷ Pilsudskis polska socialistparti. Det var motståndare till Polens och Lettlands socialdemokratiska parti och till Rosa Luxemburg.

Vi kan inte förutspå alla militära händelser, upp- och nedgångar av rent taktiskt intresse, eftersom de inte ändrar den allmänna ”strategiska” händelsekedjan. I detta fall, liksom i alla andra, åstadkommer oppositionen en rent konjunkturell och impressionistisk politik istället för en principiell. (Vi behöver inte upprepa att inbördeskriget i Finland, liksom fallet var i Polen, skulle få en begränsad, halvt kvävd karaktär och att det i nästa stadium kan övergå till ett inbördeskrig mellan de finska massorna och moskvabyråkratin. Detta känner vi till åtminstone lika väl som oppositionen, och vi varnar öppet massorna. Men vi analyserar processen som den är och identifierar inte det första stadiet med det andra.)

Med varma välönskningar och hälsningar åt alla vänner. L. TROTSKIJ

Coyoacán, D.F.

Ett öppet brev till Kamrat Burnham

Käre kamrat:

Man har underrättat mig om att du, som reaktion på min artikel om den småborgerliga oppositionen, uttryckt att du inte har för avsikt att diskutera om dialektik med mig och att du bara kommer att diskutera de ”konkreta frågorna”. ”Jag har för länge sedan slutat diskutera religion”, tillade du ironiskt. Jag hörde en gång Max Eastman uttala samma uppfattning.

Är det logiskt att identifiera logik med religion?

Som jag uppfattar det, förutsätter dina ord att dialektiken hos Marx, Engels och Lenin tillhör religionens område. Vad innebär detta påstående? Tillåt mig än en gång påminna om att dialektiken är *evolutionens logik*. Liksom en maskinverkstad i en fabrik tillhandahåller verktyg åt alla avdelningar, är logiken oundgänglig för alla områden av mänsklig kunskap. Om du inte anser logik i allmänhet vara en religiös fördom (oppositionens motsägelsefyllda skrivelser får en tråkigt nog att alltmer luta åt denna sorgliga tanke), vilken logik accepterar du i så fall? Jag känner till två logiska system som är värda uppmärksamhet: Aristoteles logik (formallogik) och Hegels logik (dialektiken). Den aristoteliska dialektiken tar sin utgångspunkt i oföränderliga objekt och fenomen. Det vetenskapliga tänkandet i vår epok studerar alla fenomen i deras ursprung, förändring och upplösning. Menar du att vetenskapens framsteg, inräknat darwinism, marxism, modern fysik, kemi, etc., inte på något sätt influerat våra tankeformer? Menar du med andra ord att syllogismen i en värld där allt förändras allena förblir oförändrad och evig? Johannes evangelium börjar med orden: ”I begynnelsen var ordet,” dvs. i begynnelsen fanns Förnuft eller Ordet (förnuftet uttryckt i ordet, nämligen syllogismen). För Johannes är syllogismen en av de litterära pseudonymerna för Gud. Om du anser syllogismen oföränderlig, dvs. varken har ursprung eller utveckling, då betyder det att den för dig är produkten av en gudomlig uppenbarelse. Men om du erkänner att vårt tänkandes logiska former utvecklas under vår anpassningsprocess till naturen, var då så god och gör dig besväret att tala om för oss just vem som i Aristoteles efterföljd analyserade och systematiserade den påföljande logiska processen. Så länge du inte klargör denna punkt, tar jag mig friheten att hävda att identifieringen av logik (dialektiken) med religion avslöjar en enorm okunnighet och ytlighet i det mänskliga tänkandets grundläggande frågor.

Är inte revolutionären tvungen att bekämpa religion?

Låt oss emellertid anta att din mer än förmätta anspelning är riktig. Men detta förändrar inte läget till din fördel. Religionen, vilket jag hoppas du medger, avleder uppmärksamheten från verklig till fiktiv kunskap, från kampen för ett bättre liv till falska förhoppningar om belöning i ett liv efter detta. Religionen är ett opium för folket. Var och en som ej förmår kämpa mot religionen är ovärdig namnet revolutionär. På vilka grunder rättfärdigar du då din vägran att bekämpa dialektiken om du håller den för en av religionens varianter?

Du slutade, som du säger, att för länge sedan bekymra dig om religionsfrågan. Men du slutade *bara för din egen del*. Förutom dig finns det alla de andra. En hel del av dem. Vi revolutionärer ”slutar” aldrig att bekymra oss om religiösa frågor, så tillvida som våra uppgifter består i att befria inte bara oss själva utan också massorna från religionens inflytande. Om dialektiken är en religion, hur är det då möjligt att uppge kampen mot detta opium inom ens eget parti?

Eller du kanske vill antyda att religion inte har någon politisk betydelse? Att det är möjligt att vara religiös och på samma gång en konsekvent kommunist och revolutionär kämpe? Du dristar dig knappast till ett så obetänksamt påstående. Av naturliga skäl intar vi den mest hänsynsfulla attityd till en efterbliven arbetares religiösa fördomar. Ville han kämpa för vårt program skulle vi acceptera honom som partimedlem; men på samma gång skulle vårt parti ihärdigt skola honom i den materialistiska och ateistiska andan. Om du håller med om detta, hur kan du då underlåta att kämpa mot en ”religion” som, enligt min vetskap, omfattas av en överväldigande majoritet av ditt eget partis medlemmar som är intresserade av teoretiska frågor? Du har tydligen förbisett denna mycket viktiga aspekt av frågan.

Bland den bildade bourgeoisin är det inte få som personligen brutit med religionen, men vars ateism enbart angår deras egen privata konsumtion; de håller tankar som dessa för sig själva men framhåller ofta inför allmänheten att det är bra att folk har en religion. Är det möjligen så att du intar en sådan ståndpunkt gentemot ditt eget parti? Är det möjligen så att detta förklarar din vägran att diskutera marxismens filosofiska grundvalar med oss? Om så är fallet, så ljuder under din avsky mot dialektiken en ton av förakt inför partiet.

Var nu så god och invänd inte att jag baserat mig på en fras som du uttalat i ett privat samtal, och att du inte befattar dig med att offentligt förneka dialektisk materialism. Detta är inte sant. Dina förflugna ord tjänar bara som en illustration. Närhelst det har funnits möjlighet har du av olika anledningar förkunnat din negativa inställning till den lära som utgör vårt programs teoretiska grundval. Detta känner alla inom partiet väl till. I artikeln ”Intellektuella på reträtt”, som skrevs av dig i samarbete med Shachtman och publicerades i partiets teoretiska organ, försäkras det kategoriskt att du förkastar dialektisk materialism. Har inte partiet rätt, när allt kommer omkring, att få veta just varför? Tar du verkligen för givet att en redaktör för ett teoretiskt organ inom Fjärde Internationalen kan inskränka sig till att blott deklarerar: ”Jag förkastar den dialektiska materialismen på det bestämdaste” – som om det var fråga om en erbjuden cigarett: ”Nej tack, jag röker inte”. Frågan om en riktig filosofisk lära, dvs. om en riktig tankemetod, är av avgörande betydelse för ett revolutionärt parti på samma sätt som en bra maskinverkstad är av avgörande betydelse för produktionen. Det är fortfarande möjligt att försvara det gamla samhället med de materiella och intellektuella metoder som ärvt från det förgångna. Det är helt otänkbart att detta gamla samhälle kan störtas och ett nytt byggas utan att man först kritiskt analyserat de gängse metoderna. Om partiet går vilse i själva sitt tänkandes grundvalar, är det din elementära plikt att peka ut den rätta vägen. Annars kommer ditt förhållningssätt oundvikligen att tolkas som en akademikers överlägsna attityd mot en proletär organisation som, när allt kommer omkring, är oförmögen att sätta sig in i en verkligt ”vetenskaplig” lära. Kan man tänka sig något värre?

Instruktiva exempel

Var och en som lärt känna tendenskampernas historia inom arbetarpartier vet att deserteringarna till opportunistens läger började inte sällan med ett förkastande av dialektiken. Småborgerliga intellektuella betraktar dialektiken som marxismens mest sårbara punkt och på samma gång drar de fördel av det faktum att det är mycket svårare för arbetare att konstatera skillnader på det filosofiska planet än på det politiska. Detta sedan länge kända faktum bestyrks av alla erfarenhetsmässiga bevis. Men, än en gång, det är oförlåtligt att bortse från ett

ännu viktigare faktum, nämligen att alla de stora och framstående revolutionärerna – först och främst Marx, Engels, Lenin, Luxemburg, Franz Mehring – stod på den dialektiska materialismens grund. Kan man anta att alla av dem var oförmögna att skilja mellan vetenskap och religion? Är du inte alltför övermodig, kamrat Burnham? Exemplet Bernstein, Kautsky och Franz Mehring är ytterst instruktiva. Bernstein förkastade kategoriskt dialektiken som ”skolastik” och ”mysticism”. Kautsky förhöll sig likgiltig inför frågan om dialektiken, ungefär som kamrat Shachtman. Mehring var en oförtröttlig propagandist och försvarare av den dialektiska materialismen. Han följde under decennier alla nyskapelser inom filosofi och litteratur, oförtrutet avslöjande det reaktionära innehållet i idealism, neo-kantianism, utilitarism, alla former av mysticism, etc. Det politiska ödet för dessa tre individer är välbekant. Bernstein slutade sitt liv som en självbelåten småborgerlig demokrat; Kautsky övergick från att vara centrist till vulgär opportunist. Vad Mehring beträffar, dog han som revolutionär kommunist.

I Ryssland började tre prominenta akademiska marxister, Struve, Bulgakov och Berdjajev med att förkasta marxismens filosofiska lära och slutade i reaktionens och den ortodoxa kyrkans läger. I Förenta Staterna utnyttjade Eastman, Sidney Hook och deras vänner opposition mot dialektiken som täckmantel för sin omvandling från proletariats reskamrater till bourgeoisins. Ett otal liknande exempel kunde anföras från andra länder. Exemplet Plechanov, vilket tycks utgöra ett undantag, bekräftar i verkligheten bara regeln. Plechanov var en beaktansvärd propagandist för den dialektiska materialismen, men under hela sitt liv fick han aldrig tillfälle att delta i den faktiska klasskampen. Hans tänkande var avskilt från praktiken. Revolutionen 1905 och därefter världskriget slungade in honom i det småborgerligt demokratiska lägret och tvingade honom i verkligheten att förneka den dialektiska materialismen. Under världskriget framträdde Plechanov öppet som en förkämpe för det kantska kategoriska imperativet på de internationella relationernas område: ”Gör icke andra vad du icke vill att de ska göra dig.” Exemplet Plechanov bevisar bara att den dialektiska materialismen *i och för sig* likväl inte gör en människa till en revolutionär.

Shachtman menar å andra sidan att Liebkecht lämnade ett postumt arbete riktat mot dialektiken som han skrivit i fängelse. Många idéer anträder en människas sinne när hon är fängslad vilka inte kan prövas i förening med andra människor. Liebkecht, som ingen, minst av allt han själv, betraktade som teoretiker, blev en symbol för hjältemod i världens arbetarrörelse. Skulle någon av de amerikanska opponenterna av dialektiken uppvisa samma självupppoffring och självständighet från patriotism under kriget, ska vi erkänna vad som tillkommer honom som en revolutionär. Men detta kommer därmed inte att lösa frågan om den dialektiska metoden.

Det är omöjligt att säga vilka Liebkechts egna slutgiltiga slutsatser skulle ha varit om han behållit sin frihet. I vilket fall skulle han innan han publicerat sitt arbete otvivelaktigt ha visat det för sina mer kompetenta vänner, nämligen Franz Mehring och Rosa Luxemburg. Det är helt möjligt att han på deras inrådan helt enkelt skulle ha kastat manuskriptet på elden. Låt oss emellertid anta att han icke desto mindre mot de människors inrådan som långt överträffade honom på teorins område hade beslutat att publicera sitt arbete. Mehring, Luxemburg, Lenin och andra skulle naturligtvis inte ha föreslagit att han därför skulle ha uteslutits ur partiet: tvärtom, de skulle bestämt ha ingripit till hans förmån om någon ställde ett sådant dumt förslag. Men på samma gång skulle de inte ha bildat ett filosofiskt block med honom, utan snarare bestämt avgränsat sig från hans teoretiska misstag.

Kamrat Shachtmans beteende är, noterar vi, helt annorlunda. ”Ni kommer att se”. säger han – och detta för att lära de unga! – ”att Plechanov var en framstående teoretiker i dialektisk materialism men slutade som en opportunist; Liebkecht var en betydande revolutionär men hade sina tvivel om den dialektiska materialismen.” Detta argument, om det nu innebär något

överhuvudtaget, betyder att den dialektiska materialismen inte är till någon som helst nytta för en revolutionär. Genom dessa exempel med Liebknecht och Plechanov, som på ett konstlat sätt plockats ur historien, förstärker och ”fördjupar” Shachtman idén från sin artikel förra året, nämligen att politik inte beror av metod, såtillvida som metod är avskild från politik genom inkonsekvensens gudomliga gåva. Genom en felaktig tolkning av de två ”undantagen” försöker Shachtman upphäva regeln. Om detta är argumentet från en ”försvarare” av marxismen, vad kan vi då vänta av en motståndare? Revision av marxismen övergår här till en regelrätt likvidation; mer än så, till en likvidation av varje lära och varje metod.

Vad har ni att föreslå istället?

Den dialektiska materialismen är naturligtvis ingen evig och oföränderlig filosofi. Att tänka sig något annat är att motsäga dialektikens anda. En fortsatt utveckling av det vetenskapliga tänkandet kommer utan tvivel att skapa en mer genomgripande lära i vilken den dialektiska materialismen rätt och slätt kommer att ingå som ett rent strukturellt material. Det finns emellertid ingen grund att vänta sig att denna filosofiska revolution kommer att genomföras under bourgeoisins fallfärdiga regim, för att nu inte nämna det faktum att en Marx inte föds varje år eller decennium. Proletariatets livsavgörande uppgift består idag inte av att *tolka* världen än en gång, utan att *omskapa* den från grund och botten. Under nästa epok kan vi vänta oss stora revolutionärer i handling men knappast en ny Marx. Endast på den socialistiska kulturens grundval kommer mänskligheten att känna behovet av att se tillbaka på det ideologiska arvet från det förflutna och kommer otvivelaktigt att långt överträffa oss inte bara på ekonomins område utan också på det intellektuella skapandets område. Den bonapartistiska byråkratins regim i SSSR är kriminell inte bara därför att den skapar en ständigt växande skillnad på livets alla områden utan också därför att den degraderar landets intellektuella aktivitet till djupet av GPU:s otyglade fårsallar.

Låt oss emellertid ta för givet att proletariatet i motsats till vårt antagande är så lyckosamt under den nuvarande epoken av krig och revolutioner, att det frambringar en ny teoretiker eller en ny uppsättning teoretiker som kommer att överträffa marxismen och speciellt upphöja logiken över den materialistiska dialektiken. Det är då självklart att alla avancerade arbetare kommer att lära av de nya lärarna och gamlingarna kommer att behöva omskola sig igen. Men tills vidare förblir detta en framtidens musik. Eller misstar jag mig? Du kanske kan uppmärksamma mig på de verk som skulle kunna tränga undan det dialektiskt materialistiska systemet för proletariatet? Om dessa fanns till hands skulle du med säkerhet inte ha vägrat att föra en kamp mot det dialektiska opiumet. Men det existerar inget. Medan du försöker misskreditera marxismens filosofi föreslår du inget som kan ersätta den.

Föreställ dig en ung amatörläkare som i dispyt med en kirurg som använder en skalpell framhåller att modern anatomi, neurologi, etc. är värdelös, att mycket i dem fortfarande är oklart och ofullständigt och att endast ”konservativa byråkrater” kan gå till verket med skalpell på grundval av dessa pseudovetenskaper, etc. Jag tror att kirurgen skulle be sin oansvariga kollega att lämna operationsrummet. Vi kan inte heller, kamrat Burnham, falla undan för futtiga anspelningar om den filosofiska och vetenskapliga socialismen. Tvärtom, eftersom frågan under fraktionsstriden har ställts rakt på sak, ska vi säga inför partiets alla medlemmar, särskilt ungdomen: Se upp för infiltration av borgerlig skepticism inom era led. Kom ihåg att socialismen till dags dato inte fått något högre vetenskapligt uttryck än marxismen. Var medveten om att den vetenskapliga socialismens metod är den dialektiska materialismen. Sysselsätt er med seriösa studier! Studera Marx, Engels, Plechanov, Lenin och Franz Mehring. Detta är hundra gånger viktigare för er än att studera tendentiösa, ofruktbara och smått löjliga avhandlingar om Cannons konservatism. Låt den nuvarande diskussionen

producera åtminstone det positiva resultatet, att ungdomen i sina sinnen försöker innesluta en seriös teoretisk grundval för revolutionär kamp!

Falsk politisk "realism"

I ditt fall är emellertid inte frågan begränsad till dialektiken. Anmärkningarna i din resolution med innebörden att du inte vill framlägga frågan om sovjetstatens natur för partibeslut nu, betyder i realiteten att du *ställer* denna fråga, om inte juridiskt så teoretiskt och politiskt. Det skulle bara småbarn inte begripa. Men just detta uttalande har likafullt en annan innebörd, långt mer upprörande och fördärvligt. Det innebär att du avskiljer politik från marxistisk sociologi. Likväl ligger stötestenen för oss just i detta. Om det är möjligt att ge en korrekt definition av staten utan att använda den dialektiska materialismens metod; om det är möjligt att på ett korrekt sätt bestämma politiken utan att göra en klassanalys av staten, då uppställer sig frågan: Finns det överhuvudtaget något behov av marxismen?

Medan de är oense om sovjetstatens klassnatur är oppositionens ledare ense om att Kremls utrikespolitik måste stämplas som "imperialistisk" och att SSSR inte kan stödjas "villkorslöst". (En kolossalt solid plattform!) När den opponerande "klicker" för fram frågan om sovjetstatens natur rakt på sak vid kongressen (vilket brott!) har ni i förväg kommit överens om ... att vara oense, dvs. att rösta olika.³⁸ I den brittiska "national"regeringen förekommer detta bland ministrar som "kommer överens om att vara oense," dvs. att rösta olika. Men Hans Majestäts ministrar åtnjuter den fördelen, att de är mycket väl medvetna om sin stats natur och kan tillåta sig lyxen att vara oense i mindre viktiga frågor. Oppositionens ledare befinner sig i ett långt mindre fördelaktigt läge. De tillåter sig själva lyxen att vara oense i de grundläggande frågorna för att kunna solidarisera sig med varandra i mindre viktiga frågor. Om detta är marxism och principiell politik så vet jag rakt inte vad principiös kombinationism skulle innebära.

Du tycks uppenbarligen anse att genom att vägra diskutera dialektisk materialism och sovjetstatens klassnatur och genom att hålla dig till "konkreta" frågor, så handlar du som en realistisk politiker. Detta självbedrägeri är ett resultat av din otillräckliga kännedom om de senaste 50 årens historia av fraktionsstrider inom arbetarrörelsen. I varje principiell konflikt har marxisterna, utan ett enda undantag, ständigt strävat att rättframt ställa partiet inför de grundläggande problemen angående lära och program, besinnande att endast under denna betingelse kunde de "konkreta" frågorna få sin rätta plats och proportion. Å andra sidan satte ständigt opportunisterna av olika schatteringar, särskilt de som redan lidit några nederlag på den principiella diskussionens område, mot den marxistiska klassanalysen "konkreta" konjunkturmässiga uppskattningar vilka de, som vanligt är, formulerade under trycket från den borgerliga demokratin. Genom decennier av fraktionsstrider har denna uppdelning av roller bestått. Oppositionen har inte, tillåt mig försäkra dig, hittat på något nytt. Den fortsätter revisionismens tradition i teorin och opportunistens i politiken.

Mot slutet av förra århundradet blev de revisionistiska angreppen av Bernstein, som i England kom under inflytande av anglosaxisk empiricism och utilitarism – skoningslöst tillbakaslagna.

³⁸ Vid SWP:s nationalkommittés möte den 30 september 1939 avstod Burnham från att låta det dokument, som han hade spridit och i vilket han påstod att Sovjetunionen inte längre kunde kallas en arbetarstat, gå till omröstning. Shachtman presenterade en resolution, där han begärde att man skulle skjuta upp diskussionen om Sovjetunionens sociala natur. Han hävdade att det var nödvändigt att man begränsade sig till att "*omedelbart svara på de konkreta frågor som uppstått till följd av Hitler-Stalinpakten*". Han hävdade att Röda Arméns invasion av Polen var ett "*uttryck för imperialistisk politik*" och att det var nödvändigt att "*omvärdera vårt villkorlösa försvar av Sovjetunionen*". Abern visade hur litet han höll på sina principer genom att rösta för både Shachtmans och majoritetens resolutioner. Denna resolution fastslog "*vår grundläggande analys då det gäller Sovjetunionens klassnatur*", och den stödde de politiska värderingar som framförts i Trotskijs dokument *Sovjetunionen i krig*. Efter omröstningen var de tre överens om att begära att diskussionen skulle begränsas till konkreta frågor.

Varpå de tyska opportunisterna plötsligt drog sig tillbaka från filosofi och sociologi. På kongressen och i pressen upphörde de aldrig att läxa upp de marxistiska ”pedanter” som ersatte ”konkreta politiska frågor” med allmänna principiella överväganden. Läs igenom den tyska socialdemokratins skriftliga vittnesbörder mot slutet av förra och början av detta sekel – och du kommer själv att förstummas över den omfattning som, med fransmännens ord, *le mort saisit le vif* (den döde griper tag i den levande)!

Du är inte obekant med den stora roll *Iskra* spelade i den ryska marxismens utveckling. *Iskra* började med kampen mot den s.k. ”ekonomismen” i arbetarrörelsen och mot Narodniki (socialrevolutionärernas parti). ”Ekonomisternas” huvudargument var att *Iskra* flyter omkring i teorins sfär medan de. ”ekonomisterna”, föreslår ledandet av den konkreta arbetarrörelsen. Socialrevolutionärernas huvudargument var följande: *Iskra* vill grunda en skola i dialektisk materialism medan vi vill störta tsarautokratin. Det bör framhållas att narodnikterroristerna tog sina egna ord på fullaste allvar: med en bomb i handen offrade de sina liv. Vi invände mot dem: ”Under vissa betingelser är en bomb en utmärkt tingest, men först bör vi göra klart för oss vad vi vill.” Det är ett historiskt rön att den största revolutionen i historien inte leddes av ett parti som började med bomber utan av ett parti som började med dialektisk materialism.

När bolsjevikerna och mensjevikerna ännu var medlemmar i samma parti, präglades tiden före kongressen och själva kongressen ständigt av en bitter strid om dagordningen. Som första punkt på dagordningen brukade Lenin föreslå frågor som klargörande av tsarmonarkins natur, analys av revolutionens klasskaraktär, en bedömning av de stadier i revolutionen som vi genomgick, etc. Martov och Dan, mensjevikernas ledare, invände alltid: Vi är ingen sociologisk klubb utan ett politiskt parti; vi måste komma överens inte om tsarmonarkins klasskaraktär utan om de ”konkreta politiska uppgifterna”. Jag citerar detta ur minnet men löper därför ingen risk att missta mig, eftersom dessa dispyter upprepades från år till år och förblev ett stående inslag. Jag kan tillägga att jag personligen begick inte så få synder i det avseendet. Men jag har lärt mig en del sedan dess.

För dem som var förälskade i ”konkreta politiska frågor” förklarade Lenin ständigt att vår politik inte är av konjunkturrell utan av principiell karaktär; att taktik är underordnad strategi; att det primära intresset i varje politisk kampanj för oss var att den skulle leda arbetarna från de enskilda frågorna till de allmänna; att den skulle lära dem det moderna samhällets natur och karaktären hos dess grundläggande krafter. Mensjevikerna kände alltid behovet av att skyndsamt bagatellisera principiella skiljaktigheter i deras instabila åsiktsgytter genom att kringgå dessa, medan Lenin tvärtom ställde principiella frågor rakt på sak. Oppositionens nuvarande argument mot filosofi och sociologi till förmån för ”konkreta politiska frågor” är en försenad upprepning av Dans argument. Inte ett enda nytt ord! Så tråkigt att Shachtman bara respekterar marxismens principiella politik när den blivit gammal nog för arkiven.

Speciellt klumpigt och otillbörligt låter uppmaningen att övergå från marxistisk teori till ”konkreta politiska frågor” i din mun, kamrat Burnham, ty det var inte jag utan du som tog upp frågan om SSSR:s karaktär, och därmed tvingade mig att ställa frågan om den metod med vilken statens klasskaraktär fastställs. Det är sant att du tog tillbaka din resolution. Men denna fraktionsmanöver har ingen som helst objektiv betydelse. Du drar dina *politiska* slutsatser utifrån din sociologiska premiss, även om du för tillfället lät den glida ner i din portfölj. Shachtman drar exakt samma politiska slutsatser utan en sociologisk premiss: han anpassar sig själv till dig. Abern försöker dra nytta av både den dolda premissen och frånvaron av en premiss för sina ”organisatoriska” kombinationer. Detta är det verkliga och inte det diplomatiska läget inom oppositionens läger. Du förfar som en antimarxist; Shachtman och Abern – som *platoniska* marxister. Vem som är värst är inte gott att säga.

Dialektiken i den nuvarande diskussionen

När vi konfronteras med den diplomatiska front som överskyler våra opponenter dolda premisser och brist på premisser svarar vi, de ”konservativa”, naturligtvis: En fruktbar diskussion om ”konkreta frågor” är endast möjlig om vi klart specificerar vilka klasspremissar vi tar som utgångspunkt. Vi är inte tvungna att begränsa oss till de ämnen som ni artificiellt valt ut i denna diskussion. Om någon skulle föreslå att vi som ”konkreta” frågor skulle diskutera sovjetflottans invasion av Schweiz eller längden på svansen hos en häxa från Bronx, så vore jag berättigad att i förväg ställa frågor som, har Schweiz en kust? Finns det häxor överhuvudtaget?

Varje seriös diskussion utvecklas från det enskilda och t.o.m. det tillfälliga till det allmänna och fundamentala. En diskussions omedelbara orsaker och motiv är i de flesta fall bara av symptomatiskt intresse. Av en faktisk politisk betydelse är bara de problem som diskussionen reser i sin utveckling. För vissa intellektuella, som känner det angeläget att anklaga någon för ”byråkratisk konservatism” och att uppvisa sin egen ”dynamiska anda”, kan det tyckas att frågor om dialektiken, marxismen, statens natur, centralism har rests ”artificiellt” och att diskussionen har tagit en ”felaktig” vändning. Kärnpunkten består emellertid i detta, att diskussionen har sin egen objektiva logik som på inget vis sammanfaller med den subjektiva logiken hos individer eller grupper. Diskussionens *dialektiska* karaktär utgår från det faktum att dess objektiva kurs bestäms av de motsatta tendensernas levande konflikt och inte av en förutbestämd logisk plan. Diskussionens *materialistiska* grund består i dess återspeglning av trycket från olika klasser. Den nuvarande diskussionen inom SWP, liksom den historiska processen som helhet, utvecklas därmed – med eller utan ditt medgivande, kamrat Burnham – enligt den dialektiska materialismens lagar. Ingen undgår dessa lagar.

”Vetenskap” mot marxism och ”Experiment” mot program

Medan du anklagar dina motståndare för ”byråkratisk konservatism” (en rent psykologisk abstraktion så långt inga specifika sociala intressen kan påvisas som ligger bakom denna ”konservatism”), kräver du i ditt dokument att konservativ politik utbyts mot ”kritisk och experimentell politik – kort sagt, vetenskaplig politik”. (sid 32.) Detta uttalande, som vid första anblick ter sig så oskyldigt och meningslöst i all sin uppblåsthet, är i sig självt en fullständig demaskering. Du talar inte om marxistisk politik. Du talar inte om proletär politik. Du talar om ”experimentell”, ”kritisk”, ”vetenskaplig” politik. Varför denna pretentiösa och medvetet dunkla terminologi som är så ovanlig ibland oss? Det ska jag säga dig. Den är produkten av din anpassning, kamrat Burnham, till den borgerliga allmänna opinionen, och Shachtmans och Aberns anpassning till din anpassning. Marxismen är inte längre salongsfärdig ibland borgerliga intellektuellas vidare kretsar. Skulle man för övrigt nämna marxism, det Gud förbjude, kunde man tas för en dialektisk materialist. Det är säkrast att undvika detta misskrediterade ord. Vad ska man ersätta det med? Med ”vetenskap” så klart, t.o.m. Vetenskap med stor bokstav. Och vetenskap grundas, som alla vet, på ”kritik” och ”experiment”. Den har sin egen krets; så solid, så tolerant, så icke-sekteristisk, så professionell! Med denna formel kan man komma in i vilken demokratisk salong som helst.

Var vänlig och läs åter om ditt eget uttalande: ”I stället för konservativ politik måste vi sätta en djärv, flexibel, kritisk och experimentell politik – kort sagt, vetenskaplig politik.” Du kunde inte ha gjort det bättre! Men detta är exakt den formel som alla småborgerliga empiricister, alla revisionister och, sist men inte minst, alla politiska äventyrare har satt i motsatsställning till ”smalspårig”, ”begränsad”, ”dogmatisk”, och ”konservativ” marxism.

Buffon sade en gång: Stilen gör människan. Politisk terminologi gör inte bara människan utan även partiet. Terminologin är en av klasskampens beståndsdelar. Det är bara andefattiga pedanter som inte begriper detta. I ditt dokument utplånar du omsorgsfullt – ja, ingen annan

än du, kamrat Burnham – inte bara sådana termer som dialektik och materialism utan också marxism. Du står över allt detta. Du är den ”kritiska”, ”experimentella” vetenskapens man. Av exakt samma anledning valde du ut etiketten ”imperialism” för att beskriva Kremls utrikespolitik. Detta påhitt skiljer dig från Fjärde Internationalens alltför pinsamma terminologi genom skapandet av mindre ”sektariska”, mindre ”religiösa”, mindre rigorösa formler, gemensamma för dig och – oh lyckliga tillfällighet! – borgerlig demokrati.

Du vill experimentera? Men tillåt mig påminna dig om att arbetarrörelsen har en lång historia bakom sig utan brist på erfarenhet och, om du så föredrar, experiment. Denna dyrköpta erfarenhet har utkristalliserats till en slutgiltig lära, själva marxismen vars namn du så sorgfälligt undviker. Innan partiet ger dig rätt att experimentera, har det rätt att fråga: Vilken metod kommer du att använda? Henry Ford skulle knappast tillåta en man att experimentera i sitt företag om denne inte assimilerat de erforderliga slutsatserna av den senaste utvecklingen inom industrin och de otaliga experiment som redan utförts. Dessutom är experimentlaboratorier i fabriker noggrant avskiljda från massproduktionen. Än otillåtnare är trollkarls-experiment på arbetarrörelsens område – även om de utförs under den anonyma ”vetenskapens” fana. För oss är arbetarrörelsens vetenskap marxismen. Namnlös socialvetenskap, vetenskap med stort V, överlämnar vi helt till Eastman och hans gelikars förfogande.

Jag vet att du råkat i dispyt med Eastman och att du i några frågor har argumenterat mycket bra. Men du debatterar med honom som representant för din egen krets och inte som en företrädare för hans klassfiende. Du avslöjade detta på ett iögonfallande sätt i din och Shachtmans artikel, när ni avslutade med den oväntade invitationen till Eastman, Hook, Lyons och de övriga att de skulle utnyttja *New Internationals* sidor för att förkunna sina åsikter. Det bekymrade dig inte ens att de kunde ställa frågan om dialektiken och därmed driva dig ut ur din diplomatiska tystnad.

Den 20 januari förra året, följaktligen långt före denna diskussion, insisterade jag i ett brev till kamrat Shachtman på den tvingande nödvändigheten av att uppmärksamt följa det stalinistiska partiets inre utveckling. Jag skrev: ”Det vore tusen gånger viktigare än att invitera Eastman, Lyons och de andra att framföra sina personliga utsöndringar. Jag undrade en smula över varför du gav utrymme åt Eastmans senaste obetydliga och arroganta artikel. Han har till sitt förfogande *Harpers Magazine*, *Modern Monthly*, *Common Sense*, etc. Men jag är fullkomligt förbryllad över att du personligen inviterade dessa människor att besudla *New Internationals* inte alltför talrika sidor. Förlängningen av denna polemik kan intressera några småborgerliga intellektuella men inte de revolutionära elementen. Det är min fasta övertygelse att en viss omorganisering av *New International* och *Socialist Appeal* är nödvändig: mer avlägsen Eastman, Lyons, etc.: och närmare arbetarna och, i så måtto, till det stalinistiska partiet.”

Som alltid i sådana fall svarar Shachtman tanklöst och slarvigt. Frågan löstes i verkligheten genom det faktum att de fiender till marxismen som ni inviterat vägrade acceptera er inbjudan. Denna episod förtjänar emellertid närmare uppmärksamhet. Å ena sidan inviterar du, understödd av Shachtman, borgerliga demokrater att skicka in vänliga förklaringar att tryckas på vårt partiorgans sidor. Å andra sidan vägrar du, understödd av samme Shachtman, att engagera dig i en debatt med mig om dialektiken och sovjetstatens klasskaraktär. Betyder inte detta att du tillsammans med din vapenbroder Shachtman vänt era blickar något mot de borgerliga halvopponenterna och era ryggar mot ert eget parti? Abern kom för länge sedan till slutsatsen att marxismen var en lära som borde hedras, men en god oppositionell sammansättning vore något långt mer gediget. Under tiden halkar och kanar Shachtman alltmer nedåt och tröstar sig med kvickheter. Jag anar emellertid att hans hjärta känns en smula tungt. När han når en viss punkt kommer Shachtman, hoppas jag, att ta sig själv samman och åter börja klättra uppåt. Här finns det hopp om att hans ”experimentella” fraktionspolitik till slut kommer att tjäna ”Vetenskapen”.

”En omedveten dialektiker”

Med min anmärkning om Darwin som underlag har Shachtman fastslagit, har det sagts mig, att du är en ”omedveten dialektiker”. Denna tvetydiga komplimang innehåller ett uns sanning. Varje individ är en dialektiker, *i mer eller mindre utsträckning*, i de flesta fall, omedvetet. En hemmafru vet att en viss mängd salt gör soppan smaklig, men att ytterligare salt gör soppan onjubar. Följaktligen låter en illitterat bondkvinna sig ledas i soppkokning av den hegelska lagen om kvantitetens övergång i kvalitet. Liknande exempel från det dagliga livet kan ges utan ände. T.o.m. djur kommer fram till sina praktiska slutsatser inte enbart på grundval av den aristoteliska syllogismen utan också på grundval av den hegelska dialektiken. En räv är därför medveten om att fyrfotad djur och fåglar är näringsrika och smakliga. När han spanar in en hare, en kanin, eller en höna, drar räven slutsatsen: denna speciella varelse tillhör den smakliga och näringsrika sorten och – tar upp jakten på bytet. Vi har här en fullständig syllogism, ehuru räven, kan man anta, aldrig läst Aristoteles. När samme räv emellertid möter det första djur som är större än han själv, t.ex. en varg, sluter han sig snabbt till att kvantiteten övergår i kvalitet och tar till benen. Det är uppenbart att rävens ben är försedda med vissa hegelianska strävanden, även om dessa inte är helt medvetna. Allt detta demonstrerar, i förbigående, att våra tankemetoder, både formallogik och dialektik, inte är godtyckliga konstruktioner hos vårt intellekt utan snarare uttryck för faktiska inbördes förhållanden i själva naturen. I denna mening är universum heltigenom genomsyrat av ”omedveten” dialektik. Men naturen satte inte stopp här. Det var ingen obetydlig utveckling som föregick omformningen av naturens inre förhållanden till medvetna rävars och människors språk, och människan förmådde därefter generalisera dessa medvetandeformer och omvandla dem till logiska (dialektiska) kategorier, och skapade därmed möjligheten att tränga djupare in i den värld som omger oss.

Det mest fulländade uttrycket hittills för de dialektiska lagar som råder i natur och samhälle har givits av Hegel och Marx. Trots att Darwin inte var intresserad av att verifiera sina logiska metoder, nådde hans empiricism – ett genis – på naturvetenskapens område de högsta dialektiska generaliseringar. I denna mening var Darwin, som jag slog fast i min föregående artikel, en ”omedveten dialektiker”. Vi sätter emellertid inte värde på Darwin för hans oförmåga att höja sig till dialektikens nivå, utan att han, trots sin filosofiska efterblivenhet, förklarar arternas ursprung för oss. Engels var, kan det påpekas, förargad över den darwinska metodens trånga empiricism, fastän han, liksom Marx, oförbehållsamt uppskattade storheten i teorin om det naturliga urvalet. Darwin förblev däremot tyvärr okunnig om betydelsen av Marx sociologi till sin död. Hade Darwin i pressen attackerat dialektiken eller materialismen, skulle Marx och Engels ha returnerat med fördubblad styrka för att inte medge att hans auktoritet blev en täckmantel för ideologisk reaktion.

I Shachtmans försvarsplädering med innebörden att du skulle vara en ”omedveten dialektiker” måste betoningen läggas på omedveten. Shachtmans syfte (också delvis omedvetet) är att försvara sitt block med dig genom att degradera den dialektiska materialismen. Ty i verkligheten säger Shachtman: Skillnaden mellan en ”medveten” och en ”omedveten” dialektiker är inte så stor att man behöver tvista om det. Shachtman försöker därmed misskreditera den marxistiska metoden.

Men det onda överskrider även detta. Våldigt många omedvetna och halvt omedvetna dialektiker finns i denna värld. Några av dem tillämpar utmärkt den materialistiska dialektiken på politiken, fastän de aldrig bekymrat sig om metodfrågor. Det skulle helt uppenbart vara pedantisk tråskallighet att attackera sådana kamrater. Men med dig är det annorlunda, kamrat Burnham. Du är redaktör för ett teoretiskt organ vars uppgift det är att skola partiet i den marxistiska metodens anda. Likväl är du en *medveten motståndare till dialektiken* och på inget vis en *omedveten dialektiker*. Även om du, som Shachtman insisterar, med framgång

följt dialektiken i politiska frågor, dvs. även om du var utrustad med en dialektisk ”instinkt”, så skulle vi ändå vara tvungna att påbörja en kamp mot dig, eftersom din dialektiska instinkt, liksom andra individuella kvaliteter, inte kan förmedlas andra, medan den medvetna dialektiska metoden i mer eller mindre grad kan göras tillgänglig för hela partiet.

Dialektiken och herr Dies

Även om du hade en dialektisk instinkt – jag åtar mig inte att bedöma detta – är den i det närmaste förkvävd av akademisk rutin och intellektuell högfärd. Vad vi kallar arbetarens klassinstinkt godtar med relativ lätthet det dialektiska sättet att angripa frågor. Det kan aldrig vara tal om en sådan klassinstinkt hos en borgerlig intellektuell. Endast genom att *medvetet* övervinna sin småborgerliga anda kan en intellektuell, avskiljd från proletariatet, nå upp till marxistisk politik. Olyckligtvis brukar Shachtman och Abern all sin kraft på att spärra denna väg för dig. Genom sitt stöd gör de dig en mycket stor tjänst, kamrat Burnham.

Understödd av ditt block, vilket kan benämnas ”Förbundet otyglad fraktionism”, begår du den ena blundern efter den andra: i filosofi, i sociologi, i politik, på det organisatoriska området. Dina missgrepp är inga tillfälligheter. Du angriper varje fråga genom att isolera den, genom att avskilja den från sitt samband med andra frågor, från dess samband med sociala faktorer, och – oberoende av internationell erfarenhet. Den dialektiska metoden fattas dig. Trots all din bildning betar du dig i praktiken som en trollkarl.

I frågan om Dieskommittén manifesterade sig din gallimatias inte mindre iögonenfallande än i Finlandsfrågan. På mina argument till förmån för ett utnyttjande av denna parlamentariska institution svarade du, att frågan inte borde avgöras genom principiella överväganden utan genom några särskilda omständigheter som bara du kände till, men vilka du avstod ifrån att specificera. Tillåt mig tala om för dig vilka dessa omständigheter var: Ditt ideologiska beroende av den borgerliga allmänna opinionen. Fastän den borgerliga demokratin i alla dess förgreningar uppstår fullt ansvar för den kapitalistiska regimen, inräknat Dieskommittén, är den skamsat tvingad att i just denna kapitalisms intresse vända bort uppmärksamheten från regimen alltför nakna organ. En arbetsdelning helt enkelt! En gammal bluff som emellertid effektivt fortsätter att verka! Vad det gäller arbetarna, till vilka du vagt refererar, är en del av dem, och en mycket betydande del, liksom du själv, under den borgerliga demokratis inflytande. Men den genomsnittlige arbetaren, som inte smittats av arbetararistokratis fördomar, skulle glatt välkomna varje rättfram revolutionärt ord som slungats i klassfiendens ansikte. Och ju mer reaktionär den institution är som tjänar som slagfält, ju fullkomligare blir arbetarens tillfredsställelse. Detta har bevisats av historiska erfarenheter. Dies själv, som skrämdes och drog sig tillbaka i tid, demonstrerade hur felaktig din ståndpunkt var. Det är alltid bättre att tvinga fienden på reträtt än att gömma sig utan strid.

Men på denna punkt ser jag Shachtmans rasande skepnad hejda mig med en åtbörd av protest: ”Oppositionen uppstår inget ansvar för Burnhams åsikter om Dieskommittén. Denna fråga fick aldrig fraktionskaraktär,” o.s.v. Allt detta känner jag till. Som om det enda som fattades var att hela oppositionen skulle uttrycka sig till förmån för bojkott-taktiken, så ytterligt meningslöst i detta fall! Det är tillräckligt att ledaren för oppositionen, som har åsikter och öppet uttryckt dem, talade till förmån för bojkott. Om du råkat växa ur den ålder när man tvistar om ”religion”, då anser jag, det ska bekännas, att hela Fjärde Internationalen vuxit ur den ålder när politisk avhållsamhet räknas som den mest revolutionära politiken. Frånsett din brist på metod, avslöjade du i detta fall en uppenbar brist på politisk klokhet. I den situation som förelåg skulle aldrig en revolutionär ha behövt diskutera länge innan han rusat genom den dörr som fienden lämnat vidöppen och utnyttjat tillfället på bästa sätt. För de medlemmar av oppositionen som tillsammans med dig talade emot ett deltagande i Dieskommittén – och deras antal är inte så litet – är det enligt min mening nödvändigt att ordna speciella grund-

kurser för att förklara för dem den revolutionära taktikens elementära sanningar, vilka inget har gemensamt med de intellektuella kretsarnas pseudoradikala underlåtenhet att rösta.

”Konkreta politiska frågor”

Oppositionen är svagast just på det område den själv inbillar sig vara starkast – på den dagliga revolutionära politikens område. Detta gäller framförallt dig, kamrat Burnham. Vanmakt inför stora händelser manifesterades allra bjärtast hos dig, liksom hos hela oppositionen, i frågan om Polen, de baltiska staterna och Finland. Shachtman började med att upptäcka de vises sten: genomförandet av ett samtidigt uppror mot Hitler och Stalin i det ockuperade Polen. Idén var utsökt; det vara bara synd att Shachtman berövades möjligheten att omsätta den i praktiken. De avancerade arbetarna i östra Polen kunde med rätta säga: ”Ett samtidigt uppror mot Hitler och Stalin i ett land som ockuperats av trupper kan kanske arrangeras ganska bekvämt från Bronx; men just här på stället är det svårare. Vi skulle vilja höra Burnhams och Shachtmans svar på en ’konkret politisk fråga’: Vad skall vi göra från och med nu tills upproret kommer?” Under tiden uppmanade sovjetarméns kommando bönderna och arbetarna att erövra jorden och fabrikerna. Denna uppmaning, som understöddes med vapenmakt, spelade en enorm roll för livet i det ockuperade landet. Moskvatidningar svämmade över av rapporter om den gränslösa ”entusiasmen” hos arbetare och fattigbönder. Vi borde och måste nalkas dessa rapporter med berättigad misstänksamhet: lögn är det ingen brist på. Men det är icke desto mindre otillständigt att skygga inför fakta. Uppmaningen att göra upp med jordägarna och att driva ut kapitalisterna kunde inte ha undgått att ingjuta mod i förföljda och underkuvade ukrainska och vitryska bönder och arbetare, som i de polska jordägarna såg en dubbel fiende.

Mensjevikerna, som solidariserar sig med den borgerliga demokratin i Frankrike och inte med Fjärde Internationalen, fastslår kategoriskt i sitt partiorgan att Röda Arméns framryckning åtföljdes av en våg av revolutionärt uppsving, vars ekon trängde igenom de rumänska bondemassorna. Vad som ger detta organs underrättelser en speciell betydelse är det nära sambandet mellan mensjevikerna och ledarna för det judiska Bund, det Polska Socialistpartiet och andra organisationer som är fientliga till Kreml och som flydde från Polen. Vi hade därför helt rätt när vi sade till bolsjevikerna i östra Polen: ”Tillsammans med arbetarna och bönderna, och i första ledet, måste vi föra en kamp mot jordägarna och kapitalisterna; avlägsna er inte från massorna, trots alla deras illusioner, liksom ryska revolutionärerna inte avlägsnade sig från de massor som ännu inte frigjort sig från sina förhoppningar om tsaren (den blodiga söndagen, 22 januari 1905); skola massorna under kampens gång, varna dem för naiva förhoppningar om Moskva, men avlägsna er inte från dem, kämpa i deras läger, försök utsträcka och fördjupa deras kamp och ge den den största möjliga självständighet. Endast på detta sätt kan ni förbereda det kommande upproret mot Stalin.” Händelseutvecklingen i Polen har fullständigt bekräftat detta direktiv, vilket var en fortsättning och en utveckling av all vår tidigare politik, speciellt i Spanien.

Eftersom det inte fanns någon principiell skillnad mellan den polska och den finska situationen, finns det ingen anledning för oss att ändra vårt direktiv. Men oppositionen, som inte förmådde uppfatta innebörden i de polska händelserna, försöker nu gripa tag i Finland som en ny räddningsplanka. ”Var finns inbördeskriget i Finland? Trotskij talar om ett inbördeskrig. Vi har inte sett något om det i pressen,” o.s.v. Finlandsfrågan tycks för oppositionen vara principiellt åtskiljd frågan om västra Ukraina och Vitryssland. Varje fråga isoleras och betraktas avsidet och för sig självt i förhållande till utvecklingens allmänna förlopp. Förbryllad av händelsernas utveckling strävar oppositionen varje gång att stödja sig på några tillfälliga, sekundära, temporära och konjunkturmässiga omständigheter.

Betyder dessa ramaskrin om frånvaron av inbördeskrig i Finland att oppositionen skulle anamma vår politik om inbördeskrig verkligen skulle sätta igång i Finland? Ja eller nej? Om ja, så fördömer oppositionen därmed sin egen politik i förhållande till Polen, eftersom de i detta fall, trots inbördeskriget, inskränkte sig till att vägra delta i händelserna, medan de väntade på en samtidig resning mot Stalin och Hitler. Det är uppenbart, kamrat Burnham, att du och dina bundsförvanter inte tänkt igenom denna fråga till slutet.

Hur förhåller det sig med mitt påstående om ett inbördeskrig i Finland? Vid själva påbörjandet av militära fientligheter kunde man ha förmodat att Moskva genom en "liten" straffexpedition försökte åstadkomma en förändring av regeringen i Helsingfors och att etablera samma relationer med Finland som med de andra baltiska staterna. Men utnämmandet av kuusinregeringen i Terijoki påvisade att Moskva hade andra planer och syften. Underrättelser talade sedan om skapandet av en finsk "Röd Armé". Det var naturligtvis bara frågan om små enheter som skapades ovanifrån. Kuusinens program offentliggjordes. Nästa gång gällde underrättelserna uppdelningen av stora jordegendomar bland fattigbönder. I sin helhet innebar dessa underrättelser ett försök från Moskvas sida att organisera ett inbördeskrig. Detta inbördeskrig är naturligtvis av ett speciellt slag. Det växer inte fram spontant från massornas djup. Det förs inte under ledarskap av det finska revolutionära parti som bakom sig har massornas stöd. Det införs på bajonettspetsar utifrån. Det kontrolleras av moskvabyråkratin. Allt detta känner vi till, och vi behandlade det när vi diskuterade Polen. Men det är icke desto mindre just en fråga om inbördeskrig, av en uppmaning till de ringa, till de fattiga, en uppmaning till dem att expropriera de rika, driva bort dem, arrestera dem, etc. Jag vet inget annat namn för dessa handlingar än inbördeskrig.

"Men, när allt kommer omkring, utvecklades inget inbördeskrig," invänder oppositionens ledare. "Detta innebär att dina spådomar aldrig slog in". Med Röda Arméns nederlag och reträtt, svarar jag, kan naturligtvis inte inbördeskriget i Finland utvecklas under Mannerheims bajonetter. Detta faktum är inget argument mot mig utan mot Shachtman; eftersom det påvisar att under krigets första stadier, när disciplinen inom armén fortfarande är stark, är det mycket lättare att organisera ett uppror, och till på köpet på två fronter, från Bronx snarare än Terijoki.

Vi förutsåg inte nederlagen för Röda Arméns första trupper. Vi kunde inte förutse den utsträckning i vilken dumhet och demoralisering härskar i Kreml och inom de toppar i armén som halshuggits av Kreml. Vad det gäller är icke desto mindre en militär episod som inte kan bestämma vår politiska linje. Skulle Moskva, efter sitt första olycksaliga försök, helt avstå från någon ytterligare offensiv mot Finland, då skulle själva den fråga som idag fördunklar hela världssituationen inför oppositionens ögon avlägsnas från dagordningen. Men härtill är chansen liten. Om å andra sidan England, Frankrike och Förenta Staterna, genom att basera sig på Skandinavien, kom att bistå Finland med militärmakt, då skulle den finska frågan dränkas i ett krig mellan SSSR och de imperialistiska länderna. I detta fall måste vi anta att t.o.m. en majoritet av oppositionens medlemmar skulle erinra sig Fjärde Internationalens program.

För närvarande är emellertid oppositionen inte intresserad av dessa två varianter: antingen ett inställande av offensiven från SSSR:s sida, eller ett utbrott av fientligheter mellan SSSR och de imperialistiska demokratierna. Oppositionen är enbart intresserad av den isolerade frågan om SSSR:s invasion i Finland. För all del, låt oss ta detta som vår utgångspunkt. Om den andra offensiven, vilket man kan anta, förbereds och leds bättre, så kommer Röda Arméns framryckning i landet att åter ställa frågan om inbördeskrig på dagordningen, och dessutom i en mycket större skala än under det första och nesligt olycksaliga försöket. Våra direktiv behåller följaktligen fullständig giltighet så länge som frågan själv kvarstår på dagordningen. Men vad föreslår oppositionen för den händelse Röda Armén framgångsrikt rycker in i Finland och inbördeskrig bryter ut där? Oppositionen har uppenbarligen inte tänkt sig den

möjligheten överhuvudtaget, ty den lever från dag till dag, från en händelse till en annan, griper tag i episoder, klamrar sig fast vid isolerade fraser i en ledarspalt, livnär sig på sympatier och antipatier: Svagheten hos empiricister och impressionister avslöjas alltid obarmhärtigt i deras inställning till ”konkreta politiska frågor”.

Teoretisk förvirring och politisk avhållsamhet

Genom alla oppositionens vacklanden och konvulsioner, hur motstridiga de än må vara, går två allmänna drag som en röd tråd från teorins tinnar ner till de mest obetydliga politiska episoder. Det första allmänna draget är frånvaron av en enhetlig uppfattning. Oppositionens ledare splittrar sociologi från dialektisk materialism. De splittrar politik från sociologi. På politikens område splittrar de våra uppgifter i Polen från vår erfarenhet i Spanien – våra uppgifter i Finland från vår inställning till Polen. Historien omformas till en serie exceptionella händelser; politiken omformas till en serie improvisationer. Vi ser här, i ordets fulla bemärkelse, marxismens upplösning, det teoretiska tänkandets upplösning, upplösningen av politiken till dess beståndsdelar. Empiricismen och dennas fosterbror, impressionismen, dominerar från topp till tå. Det är därför det ideologiska ledarskapet, kamrat Burnham, vilar på dig som opponent till dialektiken, som en empiricist, oförskräckt av sin egen empiricism.

Genom oppositionens alla vacklanden och konvulsioner finns det ett andra allmänt drag som är intimt förbundet med det första, nämligen en tendens att avstå ifrån aktivt deltagande, en tendens att eliminera sig själv, politisk avhållsamhet, naturligtvis under skydd av ultraradikala fraser. Du är för att störta Hitler och Stalin i Polen; Stalin och Mannerheim i Finland. Och tills detta är gjort, förkastar du båda sidor i lika hög grad, m.a.o., du drar dig ur striden, inräknat inbördeskriget. Att du anför frånvaron av inbördeskrig i Finland är bara ett tillfälligt konjunkturmässigt argument. Om inbördeskriget skulle bryta ut, kommer oppositionen att försöka att inte lägga märke till det, liksom de inte försökte lägga märke till det i Polen, eller de kommer att förklara att eftersom moskvabyråkratins politik är ”imperialistisk” till karaktären tar ”vi” inte del i denna smutsiga affär. Genom att i ord snabbt vara ”konkreta” politiska uppgifter på spåren, ställer sig oppositionen i verkligheten utanför den historiska processen. Din inställning, kamrat Burnham, i förhållande till Dieskommittén förtjänar uppmärksamhet exakt därför att det är ett grafiskt uttryck för just samma tendens till politisk avhållsamhet och förvirring. Din ledande princip är fortfarande densamma: ”Nej tack, jag röker inte”.

Naturligtvis kan varje människa, varje parti och även varje klass bli förvirrad. Men för småbourgeoisin är förvirring, speciellt inför stora händelser, ett ofrånkomligt och s.a.s. medfött tillstånd. De intellektuella försöker uttrycka sitt förvirrade tillstånd med ”vetenskapens” språk. Oppositionens motsägelsefulla plattform reflekterar den småborgerliga förvirringen uttryckt i de intellektuellas bombastiska språk. Det finns inget proletärt i det.

Småbourgeoisin och centralism

På det organisatoriska området är dina åsikter just lika schematiska, empiriska, icke-revolutionära som på teorins och politikens område. A. Stolberg³⁹ jagar med lykta i hand efter den ideala revolution som inte åtföljs av några övergrepp och som är försäkrad mot

³⁹ *Benjamin Stolberg*: historiker och journalist. Under trettioalet skrev han om arbetar- och fackföreningsrörelsen i olika tidskrifter, t.ex. *The Nation*. Han var medlem av Dewey-kommissionen, som grundats på uppmaning av Trotskij själv, för att bedöma de anklagelser som riktades mot honom under Moskva-processerna. Efter denna händelse bröt han, som så många andra intellektuella, strax de svaga band som knöt honom till den revolutionära socialismen. 1938 skrev han CIO:s historia och 1940 skrev han om de kvinnliga beklädnadsarbetarnas fackförening (en politiskt mycket avancerad fackförening). I Isaac Deutschers bok, *Den förvisade profeten*, Rene Coeckelberghs Partisanförlag, kan man läsa mer om Eastman (se not 19,) Hook (se not 20) och Stolberg.

Thermidor och kontrarevolution; du söker på samma sätt en ideal partidemokrati som för evigt och för alla skulle säkra möjligheten att säga och göra allt vad som faller en in, och som skulle försäkra partiet mot byråkratisk degeneration. Du bortser från en småsak, nämligen att partiet inte är platsen för den fria individualitetens spelrum, utan ett instrument för den proletära revolutionen; att endast en segerrik revolution förmår förhindra degenerationen inte bara av partiet utan av proletariatet självt och den moderna civilisationen som helhet. Du inser inte att vår amerikanska sektion inte lider av för mycket centralism – det är skrattretande att ens tala om det – utan av ett ohyggligt missbruk och förvrängning av demokratin från de småborgerliga elementens sida. Häri ligger roten och upphovet till den nuvarande krisen.

En arbetare tillbringar sin dag på fabriken. Han har jämförelsevis få timmar över till partiet. På mötena är han intresserad av att lära sig de viktigaste sakerna: en korrekt värdering av läget och de politiska slutsatserna. Han uppskattar de ledare som gör detta på det klaraste och mest exakta sättet och håller jämna steg med händelserna. Småborgare, och speciellt deklasserade element, avskärmade från proletariatet, vegeaterar i en artificiell och instängd tillvaro. De har gott om tid att fuska med politik eller dess surrogat. De söker fel, och utbyter all slags godbitar och skvaller om händelser bland parti”topparna”. De hittar alltid en ledare som sätter in dem i alla ”hemligheter”. Diskussionen är deras naturliga element. Demokratin blir aldrig tillräckligt mycket demokrati för dem. För deras krig med ord söker de en fjärde dimension. De blir nervösa, de kretsar i en ond cirkel och de släcker sin törst med saltvatten. Vill ni veta oppositionens organisatoriska program? Den består av en vanvettig jakt efter partidemokratis fjärde dimension. I praktiken innebär det att begrava politik under diskussion; och begrava centralism under de intellektuella kretsarnas anarki. När några tusen arbetare går in i partiet kommer de med skärpa att mana de småborgerliga anarkisterna till ordning. Ju förr, desto bättre.

Slutsatser

Varför vänder jag mig till dig och inte till de andra ledarna inom oppositionen? Därför att du är blockets ideologiska ledare. Kamrat Aberns fraktion, i avsaknad av program och fana, är alltid i behov av skydd. En gång i tiden tjänade Shachtman som täckmantel, sedan kom Muste med Spector, och nu du, med Shachtman som anpassar sig till dig. Din ideologi betraktar jag som uttryck för borgerligt inflytande i proletariatet.

För vissa kamrater kan kanske tonen i detta brev tyckas alltför skarp. Ändå, det måste jag bekänna, gjorde jag allt i min makt för att lägga band på mig. Ty, när allt kommer omkring, är det fråga om – varken mer eller mindre – ett försök att förkasta, odugligförklara och tillintetgöra de teoretiska grundvalarna, politiska principerna och organisatoriska metoderna för vår rörelse.

Det har sagts mig att kamrat Abern, som reaktion på min föregående artikel, anmärkt: ”Detta innebär splittring”. Ett sådant svar påvisar enbart att Abern inte är partiet och Fjärde Internationalen hängiven; han är en kretsens man. I vilket fall som helst kommer hot om splittring inte att förhindra oss att lägga fram en marxistisk analys av skiljaktigheterna. För oss marxister är det inte fråga om att splittra utan att skola partiet. Det är min bestämda förhoppning att den kommande kongressen skoningslöst slår tillbaka revisionisterna.

Kongressen måste, enligt min mening, kategoriskt förklara att oppositionens ledare, genom sina försök att avskilja sociologi från dialektisk materialism och politik från sociologi, brutit med marxismen och blivit en överföringsmekanism för småborgerlig empiricism. Medan det ånyo bekräftar, bestämt och fullständigt, sin lojalitet mot den marxistiska läran och bolsjevismens politiska och organisatoriska metoder, medan det förpliktigar redaktionerna för sina officiella publikationer att förkunna och försvara denna lära och dessa metoder, kommer partiet naturligtvis att i framtiden upplåta sina tidskrifters sidor åt de av dess medlemmar som

anser sig kunna tillföra den marxistiska läran något nytt. Men det kommer inte att tillåta en kurrageömmalek med marxismen och lättsinniga smädelser om den.

Ett partis politik har klasskaraktär. Utan en klassanalys av staten, partierna och de ideologiska strömningarna, är det omöjligt att uppnå en riktig politisk kartläggning. Partiet måste fördöma försöket att bestämma politiken i förhållande till SSSR utifrån händelse till händelse och oberoende av sovjetstatens klasskaraktär som vulgär opportunism.

Kapitalismens upplösning, som väcker till liv ett starkt missnöje bland småbourgeoisin och driver dess bottenskikt till vänster, öppnar stora möjligheter men innebär också allvarliga faror. Fjärde Internationalen behöver bara de emigranter från småbourgeoisie som fullständigt brutit med sitt sociala förflutna och som på ett avgörande sätt övergått till proletariats ståndpunkt.

Denna teoretiska och politiska överföring måste åtföljas av ett faktiskt brott med den gamla omgivningen och innebär ett upprättande av intima band med arbetarna, speciellt genom att delta i rekryteringen och skolningen av proletärer för sitt parti. Emigranter från den småborgerliga miljön som visar sig oförmögna att rota sig i den proletära miljön måste efter en viss tid överföras från medlemskap i partiet till sympatisörsstatus.

Medlemmar i partiet som inte prövats i klasskampen får inte placeras i ansvarsställning. Hur talangfull och hängiven socialismen en emigrant från den borgerliga miljön än må vara, måste han först gå i arbetarklassens skola innan han blir lärare. Unga intellektuella får inte ställas i ledningen för den intellektuella ungdomen utan skickas ut i provinserna under några år, till rent proletära centra, för hårt praktiskt arbete. Partiets klassammansättning måste svara mot dess klassprogram. Fjärde Internationalens amerikanska sektion kommer antingen att bli proletär eller så upphör den att existera.

Kamrat Burnham! Om vi kan nå en överenskommelse med dig på grundval av dessa principer, då skall vi utan svårighet nå en riktig politik i förhållande till Polen, Finland och t.o.m. Indien. På samma gång förpliktigar jag mig själv att hjälpa dig föra en kamp mot varje yttring av byråkratism och konservatism det vara månne. Dessa är enligt min mening de nödvändiga villkoren för att göra slut på den nuvarande krisen.

Med bolsjevikiska hälsningar
L. TROTSKIJ

Coyoacán, D.F.
7 januari, 1940

Ett brev till James P. Cannon

9 januari, 1940

Käre vän,

Igår skickade jag den ryska texten av min nya artikel som skrivits i form av ett brev till Burnham. Det är möjligt att inte alla kamrater är nöjda med det faktum att jag ger frågan om dialektiken den mest framträdande platsen i diskussionen. Men jag är säker på att det nu är det enda sättet att påbörja partiets teoretiska skolning, särskilt av ungdomen, och att ingjuta avsky mot empiricism och eklektiker.

W. RORK (Leo Trotskij)

Ett brev till Farrel Dobbs

10 januari, 1940 ⁴⁰

Käre vän,

I min artikel som jag skickade till Wright för översättning nämner jag inte alls två frågor:

Först den om byråkratisk konservatism. Jag tror att vi diskuterade saken något med dig här. Som politisk tendens representerar byråkratisk konservatism ett visst socialt stratum materiella intressen, nämligen den privilegierade arbetararistokratins intressen i de kapitalistiska staterna, särskilt i de imperialistiska, och i en ojämförligt högre grad i SSSR. Det vore fantasiskt, för att inte säga enfaldigt, att söka sådana rötter till ”byråkratisk konservatism” hos majoriteten. Om byråkratism och konservatism inte bestäms av sociala betingelser så representerar de personliga karaktärsdrag hos några ledare. Sådant händer. Men hur ska man i så fall motivera bildandet av en fraktion? Är det fråga om ett urval av konservativa personligheter? Här har vi en psykologisk och inte en politisk förklaring. Om vi medger (jag gör det inte) att Cannon t.ex. har byråkratiska tendenser, då måste vi ofrånkomligen dra slutsatsen att majoriteten ger Cannon sitt stöd *trots* hans tendenser och inte *tack vare* dem. Det betyder att frågan om fraktionskampens sociala grundvalar inte ens berörts av minoritetsledarna.

För det andra, för att kompromettera mitt ”försvar” av Cannon insisterar de på att jag har felaktigt försvarat Molinier.⁴¹ Jag vore den siste att förneka att jag kan begå misstag av politisk natur såväl som när det gäller personliga värderingar. Men trots allt är argumentet inte så genomtänkt. Jag stödde aldrig Moliniers felaktiga teorier. Det var nämligen en fråga om hans personliga karaktär: brutalitet, brist på disciplin och hans privata finansaffärer. Några kamrater, bland dem Vereecken, insisterade på omedelbar skilsmässa från Molinier. Jag yrkade på nödvändigheten för organisationen att försöka disciplinera Molinier. Men när Molinier 1934 försökte ersätta partiprogrammet med ”fyra paroller” och skapade en tidning på denna grundval, var jag bland dem som föreslog hans uteslutning. Detta är hela historien. Man kan ha en annan mening om visheten i mitt tålmodiga uppförande vad gäller Molinier, jag vägledades emellertid naturligtvis inte av det personliga intresset för Molinier, utan av intresset för partiets skolning: våra egna sektioner ärvde något av Kominterns gift i den meningen att många kamrater är benägna att missbruka sådana åtgärder som uteslutning, splittring eller hot om uteslutning och splittringar. I Moliniers fall, liksom i några amerikanska kamraters fall (Field, Weisbord och några andra),⁴² var jag för en mer tålmodig attityd. I många fall hade jag

⁴⁰ *Farrel Dobbs*: militant revolutionär och amerikansk trotskistisk ledare. Han blev en nationell personlighet under den viktiga biltransport arbetarstrejken i Minneapolis 1934 (en av de tre mest militanta strejker som bidrog till grundandet av CIO). Under den strejken var han ledare för avdelning 544 av Minneapolis Teamsters Union. Han var en av de bästa organisatörerna av lastbilschaufförerna i de elva staterna i mellanvästern, och han spelade en dynamisk och avgörande roll under Teamsters Unions framväxt, som blev en av Förenta staternas största fackföreningar. 1939 lämnade han fackföreningsarbetet för att arbeta som en av ledarna för Socialist Workers Party. 1940 blev han ansvarig för fackföreningsarbetet över hela landet. Han var en av de anklagade vid processen i Minneapolis 1941 (se not 1), och han fängslades tillsammans med Cannon och 16 andra 1944. Här följer en uppräknig av de uppdrag han haft inom SWP: han har varit chefredaktör för *The Militant* och presidentkandidat vid valen 1948, 1952, 1956 och 1960. Han efterträdde Cannon som partiets sekreterare 1953, och denna post upprätthåller han alltjämt.

⁴¹ Molinier var en av de ledande figurerna i den franska trotskistiska rörelsen. Han uteslöts ur denna rörelse för grovt åsidosättande av disciplinen.

⁴² *Robert Weisbord*: intellektuell kommunist. Han gjorde sig känd som fackföreningsorganisatör, strejkledare och talare. Han uteslöts ur Amerikas kommunistiska parti 1931 och bildade då Communist League of Struggle. Han sympatiserade först med trotskisterna men bröt med dem, eftersom han inte var överens om den politik, som innebar att man skulle gå in i socialistpartiet. Hans lilla grupp upplöstes snabbt, och Weisbord drog sig ur det politiska arbetet.

framgång, i många andra blev det ett misslyckande. Men jag ångrar på inget vis min mer tålmodiga attityd gentemot några tvivelaktiga figurer i vår rörelse. I vilket fall som helst var mitt ”försvar” av dem aldrig ett block på principernas bekostnad. Om någon t.ex. skulle föreslå att kamrat Burnham utesluts, skulle jag energiskt motsätta mig detta. Men jag skulle samtidigt finna det nödvändigt att föra den mest oförtrutna ideologiska kamp mot hans anti-marxistiska uppfattningar.

Broderliga hälsningar,
L. TROTSKIJ

Coyoacán, D. F.

Ett brev till John G. Wright

13 januari 1940

Käre kamrat Wright,

Jag är fullständigt överens med dig i din värdering av kamrat Shachtmans pamflett.⁴³ Det är den *svage* Shachtman multiplicerad med fraktionell hänförelse. Han saknar en liten sak som kallas den proletära ståndpunkten. Han lever i den litterära skuggvärldens rike: när han står med ansiktet vänt mot proletariatet och marxismen är hans skugga till sin fördel eftersom den mer eller mindre svarar mot verkligheten; nu vänder han ryggen åt partiets proletära majoritet och mot marxismen och som resultat blir vartenda ord han skriver en fantastisk vantolkning av fakta och idéer. Jag tvingas nu återigen slösa bort ett par dagar för att underkasta hans helt besynnerliga dokument en mer omsorgsfull analys. Jag hoppas kunna visa partimedlemmarna, inräknat minoritetens majoritet, att Shachtmans dokument i varje rad är en patetisk brytning med marxism och bolsjevism.

Broderliga hälsningar L. TROTSKIJ

Ett brev till James P. Cannon

16 januari, 1940 Käre vän,

Vilken ynkelig skrift är inte Shachtmans öppna brev. Dess enda förtjänst är att den tvingade mig att säga honom hela sanningen om hans politik. Mitt svar är redan dikterat, jag behöver bara putsa det. Tyvärr blir det inte kortare än mitt brev till Burnham.

L.T.

B.J. Field: han deltog i den amerikanska trotskistiska organisationen. Han var mycket begåvad, och 1933 fick han i uppdrag att leda den trotskistiska gruppen inom hotellarbetarförbundet i New York. Under denna fackförenings första strejk, ledd och organiserad av trotskisterna, framstod Field som den viktigaste ledaren. När han plötsligt befann sig i ledningen för en massorganisation, började han avlägsna sig från den trotskistiska rörelsen eftersom han ansåg den vara en liten organisation, och han började handla på eget initiativ. Den trotskistiska organisationen höll fast vid sina principer och uteslöt honom. När han inte längre stöddes av sin egen organisation, utvecklade han sin individualistiska logik, och han förlorade den ställning som han hade inom fackföreningen. I mitten av trettioåret lämnade han politiken.

⁴³ Pamfletten ifråga är *Krisen i det amerikanska partiet* – ett öppet brev till kamrat Leo Trotskij, publicerad i Vol. II, nr. 7 av *Internal Bulletin*, daterad 1 januari, 1940.

Ett brev till William F. Warde

16 januari, 1940⁴⁴

Käre kamrat Warde,

Du är en av de jämförelsevis få kamrater som på allvar är intresserad av de metodologiska frågorna i vår rörelse. Tror du inte att ett ingripande i diskussionen från din sida utifrån denna infallsvinkel kunde vara av stor nytta?

Vänner har skrivit till mig att intresset för dialektisk materialism inom vårt parti, särskilt bland de unga, håller på att bli mycket starkt. Tror du inte att kamrater som kan orientera detta intresse nu borde skapa ett rent teoretiskt sällskap i syfte att befördra den dialektiska materialismen inom partiet? Du själv, kamrat Wright, kamrat Gerland⁴⁵ (mycket väl förtrogen med ämnet) kunde möjligtvis bilda den första kärnan till ett sådant sällskap, naturligtvis under överinseende av nationalkommitténs propagandaavdelning. Detta är förvisso bara ett vagt förslag långt bortifrån som borde diskuteras med de ansvariga partiinstitutionerna.

Kamratliga hälsningar,
LEO TROTSKIJ

Coyoacán, D. F.

Ett brev till Joseph Hansen

18 januari, 1940 Käre Joe,

Min artikel mot Shachtman är redan skriven. Jag behöver nu bara två dagar för att putsa den, och jag kommer att försöka använda några av dina citat.

Men jag vill här tala om en annan viktig fråga. Några av oppositionens ledare förbereder en splittring; varigenom de i framtiden kommer att representera oppositionen som förföljd minoritet. Det är mycket utmärkande för deras sinnestillstånd. Jag tror att vi måste svara dem ungefär som följer:

---

⁴⁴ *William F. Warde* (George Novack): militant revolutionär och ledare för SWP. I mitten av trettioalet var han med i *Amerikanska kommittén för Trotskijs försvar*, vilken utgav Deweykommissionens rapport om Moskvaprocesserna. Han var den viktigaste ledaren och organisatören av *Civil Rights Defence Committee*, som mellan 1941 och 1945 oförtrutet kämpade mot regeringens kampanj mot SWP. Den startade också en kampanj till förmån för de anklagade vid Minneapolisprocessen. Det stora stöd som man lyckades mobilisera begränsade de utdömda straffen.

En krigsinvalid från andra världskriget James Kutcher drabbades av maccarthytidens häxjakt, och Warde organiserade hans försvar. Tack vare Wardes ansträngningar blev kampanjen framgångsrik, och Kutcherfallet blev symbol för det segerrika motståndet mot maccarthismen.

Han är en betydande historiker och filosof och han har bidragit till SWP:s kadrers utbildning, speciellt då det gäller den dialektiska materialismen. Han skrev flera broschyrer om denna bl.a. *Introduction to the Logic of Marxism, Combined an Uneven Development in History, The Long view of History*. Hans bok *Origins of Materialism* blev en stor framgång.

Han var filosofen John Deweys elev, och han skrev ett svar till dennes polemik mot Trotskijs skrift *Deras moral och vi*. Hans svar grundade sig på de idéer som Trotskij själv utarbetat. Han polemiserade mot C. Wright Mills idéer och mot New Lefts med broschyren *Who Will Change the World?* Han redigerade en antologi med Trotskijs skrifter. Förordet skrevs av Isaac Deutscher och titeln var *The Age of Permanent Revolution [Den permannta revolutionens epok]*.

Han redigerade också ett urval viktiga skrifter om existensialismen och utgav dem tillsammans med marxistiska skrifter om denna fråga. Boken *Existentialism versus Marxism* blev en stor succé. Den har kommit ut i tre upplagor.

För SWP:s tidningar har han skrivit många artiklar om den amerikanska historien, negerfrågan, den sovjetisk-kinesiska konflikten, kulturrevolutionen och krisen i Tjeckoslovakien.

⁴⁵ *Gerland*: pseudonym för en av Trotskijs sekreterare.

”Är ni redan rädda för framtida repressalier? Vi föreslår er ömsesidiga garantier för den framtida minoriteten, oberoende av vilka som utgör denna minoritet, ni eller vi. Dessa garantier kan formuleras i fyra punkter: 1) Inga fraktionsförbud; 2) Inga andra begränsningar av fraktionsaktiviteten än de som dikteras av nödvändigheten av samfällid aktion; 3) De officiella publikationerna måste naturligtvis representera den linje som fastställts av den nya kongressen; 4) Den framtida minoriteten kan, om den så önskar, ha en internbulletin avsedd för partimedlemmar, eller en gemensam diskussionsbulletin med majoriteten”.

Att fortsätta med diskussionsbulletiner omedelbart efter en lång diskussion och en kongress är naturligtvis inte regel utan ett undantag, ett ganska beklagansvärt sådant. Men vi är ingalunda några byråkrater. Våra regler är inte oföränderliga. Vi är dialektiker också på det organisatoriska fältet. Om vi i partiet har en betydande minoritet som är missnöjd med kongressens beslut, så är det så mycket mer att föredra att diskussionen legaliseras efter kongressen än att en splittring uppstår.

Vi kan, om nödvändigt, gå än längre och föreslå dem att under nationalkommitténs överinseende publicera speciella diskussionssymposier, inte bara för partimedlemmar utan också för allmänheten. Vi borde gå så långt som möjligt i detta avseende för att avvärja deras åtminstone förhastade klagomål och göra det svårt för dem att framkalla en splittring.

För min del tror jag att en förlängning av diskussionen, om den kanaliseras av god vilja från båda sidor, endast kan tjäna partiets skolning under nuvarande förhållanden.

Jag tycker att majoriteten borde offentliggöra dessa förslag inom nationalkommittén i skriven form. Vad än deras svar må bli kan endast partiet vinna.

Med bästa hälsningar,
CORNELL (*Leo Trotskij*)

Coyoacán, D.F.

Från rispa – till fara för kallbrand

Diskussionen utvecklas i enlighet med sin inre logik. Vardera läger försöker att utifrån sin egen sociala karaktär och politiska fysiologi slå mot de punkter där dess motståndare är svagast och mest sårbar. Det är just detta som bestämmer diskussionens förlopp och inte *a priori* oppositionsledarnas planer. Det är nu för sent och ofruktbart att beskärma sig över diskussionens uppflammande. Det är bara nödvändigt att hålla ett skarpt öga på den roll som spelas av stalinistiska provokatörer vilka otvivelaktigt finns inom partiet och som beordrats att förgifta diskussionens atmosfär och leda den ideologiska kampen mot en splittring. Det är inte så svårt att känna igen dessa herrar; deras nit är överdriven och naturligtvis konstlad; de ersätter idéer och argument med skvaller och förtal. De måste avslöjas och slängas ut med förenade ansträngningar av båda fraktioner. Men den principiella kampen måste föras till sitt slut, dvs. till ett seriöst klargörande av de viktigaste frågor som ställts. Det är nödvändigt att utnyttja diskussionen på så sätt att den höjer partiets teoretiska nivå.

En anseelig del av den amerikanska sektionens medlemmar, såväl som hela vår unga international, kom till oss från antingen Komintern under dess nedgångsperiod eller från Andra Internationalen. Dessa är dåliga skolor. Diskussionen har avslöjat att vida kretsar inom partiet saknar en sund teoretisk skolning. Det är exempelvis tillräckligt att hänvisa till omständligheten att New Yorkdelen av partiet inte svarade med en kraftfull försvarsreflex på det lättsinniga försöket till en revision av den marxistiska läran och programmet; tvärtom gav en majoritet sitt stöd till revisionisterna. Detta är olyckligt men möjligt att åtgärda i så måtto som vår amerikanska sektion och hela Internationalen består av ärliga individer som helhjärtat strävar mot den revolutionära vägen. De önskar och vill lära. Men det finns ingen tid att för-

lora. Det är just partiets inträngande i fackföreningarna och i arbetarmiljön i allmänhet som kräver en höjning av vår kaders teoretiska förmåga. Jag menar med kader inte ”apparaten”, utan partiet i sin helhet. Varje partimedlem borde och måste betrakta sig själv som en officer i den proletära armén.

”Sen när har ni blivit specialister på den filosofiska frågan?” frågar nu de oppositionella ironiskt majoritetens representanter. Här är det verkligen inte på sin plats med ironi. Vetenskaplig socialism är det medvetna uttrycket för den omedvetna historiska processen; nämligen proletariatets instinktiva och elementära drift att rekonstruera samhället på kommunistiska grunder. Dessa organiska tendenser i arbetarens psykologi lever upp med utomordentlig fart i dagens epok av kriser och krig. Diskussionen har på ett obestridligt sätt uppenbarat en konflikt mellan en småborgerlig tendens och en proletär tendens. Den småborgerliga tendensen avslöjar sin förvirring i alla sina försök att reducera partiets program till de ”konkreta frågor-nas” lilla mynt. Den proletära tendensen strävar i motsats till detta att korrelera alla delfrågor till en teoretisk enhet. Det som för närvarande står på spel är inte den utsträckning i vilken individuella medlemmar av majoriteten medvetet tillämpar den dialektiska metoden. Vad som är viktigt, är det faktum att majoriteten som helhet anstränger sig att ställa frågor på det proletära sättet och därigenom strävar att assimilera dialektiken, vilken är ”revolutionens algebra”. De oppositionella, har man underrättat mig, hälsar varje omnämnande av ”dialektiken” med skrattsalvor. Fåfängt. Denna ovärdiga metod hjälper inte. Dialektiken i den historiska processen har vid mer än ett tillfälle grymt straffat dem som försökt göra narr av den.

Kamrat Shachtmans senaste artikel ”Ett öppet brev till Leo Trotskij”, är ett alarmerande symptom. Den avslöjar att Shachtman vägrar att ta lärdom av diskussionen och istället framhärdar i att fördjupa sina misstag, därmed utnyttjande inte bara partiets otillräckliga teoretiska nivå utan också dess småborgerliga flygels speciella fördomar. Alla är medvetna om med vilken färdighet Shachtman kan linda olika historiska episoder kring en eller annan axel. Denna förmåga gör Shachtman till en talangfull journalist. Olyckligtvis är detta i sig inte tillräckligt. Det avgörande är vilken axel man väljer. Shachtman är alltid absorberad av politikens återspeglning i litteraturen och i pressen. Han saknar intresse för klasskampens faktiska förlopp, massornas liv, de inbördes förhållandena mellan de olika skikten inom arbetarklassen, etc. Det är inte så få utmärkta och t.o.m. briljanta artiklar av Shachtman som jag läst, men aldrig har jag sett en enda kommentar av honom som grundligt undersökt livet bland den amerikanska arbetarklassen eller dess avantgarde.

En reservation måste göras härvidlag – att inte bara Shachtmans personliga misslyckande uttryckts i detta, utan ödet för en hel revolutionär generation, vilken på grund av en speciell förening av historiska betingelser växt upp vid sidan av arbetarrörelsen. Jag har förut vid mer än ett tillfälle haft anledning att tala och skriva om faran av att dessa värdefulla element skulle degenerera, *trots* att de är hängivna revolutionen. Vad som en gång var en ofrånkomlig egenskap hos de uppväxande har övergått i en svaghet. Svaghet inbjuder till ohälsa. Ohälsan kan bli ödesdiger om den inte åtgärdas. För att undgå denna fara är det nödvändigt att medvetet öppna ett nytt kapitel i partiets utveckling. Fjärde internationalens propagandister och journalister måste påbörja ett nytt kapitel i sitt eget medvetande. Det är nödvändigt att göra helt om kring sin egen axel: att vända ryggen åt småborgerliga intellektuella, och vända blicken mot arbetarna.

Att anse att orsaken till den nuvarande krisen inom partiet ligger i konservatismen hos dess arbetardel; att söka lösningen på krisen genom en seger för det småborgerliga blocket – det är svårt att tänka sig ett farligare misstag för partiets del. Faktum är, att kärnpunkten i den nuvarande krisen är konservatismen hos de småborgerliga element som genomgått en rent propagandistisk skola och ännu inte funnit en stig till klasskampens väg. Den nuvarande krisen är dessa elements slutgiltiga självbevarelsekamp. Varje oppositionell kan som individ,

om han envetet så vill, finna en värdig plats för sig själv i den revolutionära rörelsen. Som fraktion är de dömda. I den kamp som utvecklas befinner sig Shachtman inte i det läger han borde vara. Som alltid i sådana fall har hans starka sidor trätt i bakgrunden medan hans svaga egenskaper å andra sidan fått ett särskilt fulländat uttryck. Hans "Öppna brev" representerar s.a.s. en utkristallisering av hans svaga egenskaper.

Shachtman har utelämnat en liten sak: sin klasståndpunkt. Härav hans enastående pendlingar, hans improvisationer och språng. Han ersätter klassanalys med lösryckta historiska anekdoter, enbart i syfte att dölja sin egen omvändning för att kamouflera motsättningen mellan hans förr och nu. Detta är Shachtmans procedur med marxismens historia, hans eget partis historia, och den ryska oppositionens historia. När han genomför detta, hopar han misstag på misstag. Alla de historiska analogier han tar till talar, som vi ska se, emot honom.

Det är mycket svårare att rätta till misstag än att begå dem. Jag måste vädja till läsarens tålamod när han steg för steg följer mig genom pendlingarna i Shachtmans mentala operationer. Jag lovar för min egen del att inte begränsa mig till att blott och bart avslöja misstag och motsättningar, utan att från början till slut kontrastera den proletära inställningen mot den småborgerliga, den marxistiska inställningen mot den eklektiska. På så vis kanske alla av oss kan lära något av diskussionen.

"Tidigare fall"

"Hur kunde vi, oförsonliga revolutionärer, så plötsligt bli en småborgerlig tendens?" frågar Shachtman indignerat. Var finns bevisen? "På vad sätt (har) denna tendens manifesterat sig under det senaste året(!), eller näst senaste, bland minoritetens representativa talesmän?" (*Internal Bulletin*, Vol 2, No. 7, jan. 1940, s. 11.) Varför föll vi inte förr om åren till föga inför den småborgerliga demokratins inflytande? Varför gjorde vi under det spanska inbördeskriget ... osv, osv. Detta är Shachtmans triumfargument när han inleder sin polemik mot mig och med vilken han spelar variationer i alla tonarter, tydligen förslående det en utomordentlig betydelse. Det har aldrig fallit Shachtman in att jag kan vända detta argument emot honom.

Oppositionens dokument, "Krig och byråkratisk konservatism", medger att Trotskij har rätt nio gånger av tio, kanske nittionio gånger av hundra. Jag förstår bara alltför väl den kvalificerade och ytterst storsinta karaktären av detta medgivande. Andelen av mina misstag är i verkligheten betydligt större. Hur ska man då förklara det faktum att Shachtman två eller tre veckor efter att detta dokument skrivits plötsligt beslutade att Trotskij:

- a) Är oförmögen till en kritisk attityd mot den information som tillhandahålls honom fastän en av hans rapportörer i tio år varit Shachtman själv.
- b) Är oförmögen att skilja en proletär tendens från en småborgerlig tendens – en bolsjevikisk tendens från en mensjevikisk.
- c) Är förkämpan för det absurda begreppet "byråkratisk revolution" istället för massornas revolution.
- d) Är oförmögen att utarbeta ett riktigt svar på konkreta frågor i Polen, Finland, etc.
- e) Röjer en tendens att kapitulera inför stalinismen.
- f) Inte kan förstå innebörden i demokratisk centralism – osv. *ad infinitum*.

Kort sagt, under en tidsrymd av två eller tre veckor har Shachtman upptäckt att jag begår misstag nittionio gånger av hundra, speciellt när Shachtman själv råkar vara inblandad. Det slår mig att den sista procenten också lider av en lätt överdrift – men denna gång åt motsatt håll. I vilket fall upptäckte Shachtman min tendens att ersätta massornas revolution med "byråkratisk revolution" betydligt plötsligare än jag upptäckte hans småborgerliga avvikelser.

Kamrat Shachtman inbjuder mig att framlägga bevis för existensen av en ”småborgerlig tendens” inom partiet under det sista året; eller t.o.m. två-tre åren. Shachtman är fullständigt berättigad att inte vilja referera till ett mer avlägset förflutet. Men i enlighet med Shachtmans inbjudan skall jag begränsa mig till de senaste tre åren. Var god skärp er uppmärksamhet. På de retoriska frågorna i min skoningslösa kritik skall jag svara med några exakta dokument.

I

Den 25 maj, 1937, skrev jag till New York angående den politik som bedrevs av den bolsjevik-leninistiska fraktionen i Socialistpartiet:

” ... Jag måste citera två färska dokument: a) privatbrevet från ‘Max’ om kongressen, och b) Shachtmans artikel ‘Mot ett revolutionärt socialistparti’. Enbart artikelns titel ger prov på ett felaktigt perspektiv. Det syns mig som om utvecklingen, inräknat den senaste kongressen, slagit fast att partiet inte utvecklas till ett ‘revolutionärt’ parti, utan till ett slags ILP,⁴⁶ dvs. ett ynkligt centristiskt politiskt missfoster utan något perspektiv.

Bekräftandet att det Amerikanska Socialistpartiet nu är ‘närmare den revolutionära marxismens position än något parti inom Andra eller Tredje Internationalen’ är en helt oförtjänt komplimang: det Amerikanska Socialistpartiet är bara mer efterblivet än dess motsvarande bildningar i Europa – POUM, ILP, SAP,⁴⁷ etc... Vår plikt är att demaskera denna negativa fördel för Norman Thomas⁴⁸ o Co., och inte att tala om ‘(krisresolutionens) överlägsenhet varje annan resolution som någonsin antagits av partiet ...’ Detta är en *rent litterär värdering*, därför att varje resolution måste ses i samband med historiska händelser, med den politiska situationen och dess imperativa behov ...”

I båda de dokument som nämnts i brevet ovan, avslöjade Shachtman en överdriven anpasslighet till de småborgerliga demokraternas vänsterflygel – politisk efterrapning – ett mycket farligt symptom hos en revolutionär politiker! Det är ytterligt viktigt att ge akt på denna höga uppskattning av Norman Thomas ”radikala” inställning till kriget ... i Europa. Opportunister är, som bekant, benägna för en allt större radikalism ju längre de befinner sig från händelserna. Med denna lag i minnet är det inte svårt att uppskatta det rätta värdet av det faktum att Shachtman och hans förbundna anklagar oss för en tendens att ”kapitulera inför stalinismen”. Men ack, sitter man i Bronx, är det mycket lättare att skylta med oförsonlighet gentemot Kreml än mot den amerikanska småbourgeoisin.

⁴⁶ ILP: Independent Labour Party i Storbritannien. Partiet grundades 1893 av Badford och var den drivande kraften bakom det nuvarande Labour Party. Under en lång tid var det anslutet till Labour Party (fram till 1918 kunde man inte ansluta sig individuellt till Labour Party) och försåg detta parti med många ledare. I början av trettioalet bröt det sig ur Labour Party och bildade en oberoende organisation. Under mitten av trettioalet nådde det sin höjdpunkt och hade då 40 000 inskrivna. Det var den organisation som gav stommen till Londonbyrån. Under det spanska inbördeskriget organiserade det frivilligbrigader till POUM:s milis. Strax innan det andra världskriget lyckades det få in tre av sina medlemmar i Skottland i parlamentet. Under det andra världskriget var det pacifistiskt. Det är nu ett mycket litet parti av mycket liten betydelse. Dess veckotidning heter Socialist Leader.

⁴⁷ POUM: Partido Obrero de Unificación Marxista. Ett spanskt arbetarparti som bildats av en grupp oliktankande till kommunistpartiet och C.N.T., det s.k. *arbetar- och bondeblocket*, vars främste företrädare var Joaquin Maurín, och tidskriften *Comunismos* trotskistiska grupp, ledd av Andres Nin och Andrade. POUM var emot folkfrontspolitiken och anklagade den för klassamarbete. Det hävdade att det enda alternativet till fascismens seger var revolution. Efter Barcelonadagarna attackerades det häftigt av kommunisterna och förbjöds. Dess ledare arresterades och många mördades.

SAP: Sozialistische Arbeiter Partei. Det var ett centerparti som bildades 1913 genom en splittring av det tyska socialdemokratiska partiet, efter det att detta röstade för krediterna för konstruktionen av ett krigsfartyg. Det orienterade sig först mot vänstern, men drogs med tiden alltmer mot mitten. Det var medlem av Londonbyrån. Efter kriget försvann partiet, och dess medlemmar, bl.a. Willy Brandt, anslöt sig antingen till SDP eller till kommunistpartiet.

⁴⁸ Norman Thomas: en av ledarna för det amerikanska socialistpartiet.

II

Om man får tro kamrat Shachtman, tog jag tjuren vid hornen och tog upp frågan om fraktionernas klassammansättning. Låt oss också här referera till det just timade.

Den 3 oktober skrev jag till New York:

”Jag har ett hundratal gånger betonat att arbetaren, som förblir obemärkt under tider av ‘normalt’ partiliv, röjer anmärkningsvärda kvaliteter i en förändring av läget när allmänna formler och vassa pennor inte räcker till, när kännedom om arbetarnas liv och praktiska förmåga är nödvändig. Under sådana förhållanden röjer en begåvad arbetare tilltro till sig själv och röjer också sin allmänna politiska förmåga.

De intellektuellas övervikt i organisationen är oundviklig under den första perioden av organisationens utveckling. Det är på samma gång ett stort handikapp för den politiska skolningen av de mer begåvade arbetarna ... Det är absolut nödvändigt att på nästa kongress dra in så många arbetare som möjligt i de lokala och centrala kommittéerna. För en arbetare är aktivitet i en ledande partiinstans på samma gång en betydelsefull politisk skolning ...

Svårigheten är att det i varje organisation finns traditionella kommittémedlemmar och att olika sekundära, fraktionella och personliga hänsynstaganden spelar en alltför stor roll för kandidatlistans sammansättning”.

Jag har varken mött uppmärksamhet eller intresse från kamrat Shachtmans sida i frågor av detta slag.

III

Om man får tro kamrat Shachtman, kastade jag fram frågan om kamrat Aberns fraktion som ett koncentrat av småborgerliga individualister på ett konstlat sätt och utan grund i fakta. Ändå den 10 oktober 1937, när Shachtman marscherade skuldra vid skuldra med Cannon och det officiellt ansågs att Abern inte hade någon fraktion, skrev jag till Cannon:

”Partiet har bara en minoritet verkliga fabriksarbetare ... De icke-proletära elementen utgör en mycket nödvändig jäst, och jag tror att vi kan vara stolta över den goda kvaliteten hos dessa element ... Men ... Vårt parti kan översvämmas av icke-proletära element och kan t.o.m. förlora sin revolutionära karaktär. Uppgiften är naturligtvis inte att förhindra tillströmningen av intellektuella genom artificiella metoder, ... utan att i praktiken orientera hela organisationen mot fabriker, strejkerna, fackföreningarna ...

Ett konkret exempel: Vi kan inte ägna tillräckliga eller jämbördiga krafter åt alla fabriker. Våra lokala organisationer kan under nästa period inrikta sin aktivitet på en, två eller tre fabriker inom sitt område eller koncentrera alla sina krafter på dessa fabriker. Om vi har ett par, tre arbetare i en av dem kan vi skapa en speciell hjälpkommission av fem icke-arbetare i syfte att öka vårt inflytande i dessa fabriker.

Samma sak kan göras bland fackföreningarna. Vi kan inte föra in icke-arbetarmedlemmar i fackföreningarna. Men vi kan med framgång bygga upp hjälpporganisationer för muntlig eller skriftlig aktivitet tillsammans med våra kamrater i fackföreningen. De obrytbara villkoren borde vara: *inte kommandera arbetarna utan endast hjälpa dem*, att ge dem förslag, att beväpna dem med fakta, idéer, fabriksblad, särskilda flygblad, osv.

Ett sådant samarbete skulle ha en oerhört skolande betydelse för de arbetande kamraterna å ena sidan, för de icke-arbetande som behöver en gedigen omskolning å den andra.

Ni har t.ex. ett betydande antal judiska icke-arbetare inom era led. De kan bli en mycket värdefull jäst *om partiet efterhand lyckas slita loss dem ur en sluten miljö* och knyta dem till

fabriksarbetarna genom en daglig aktivitet. Jag tror att *en sådan inriktning också skulle säkra en hälsosammare atmosfär inom partiet.*

En huvudregel kan vi omedelbart fastställa: en partimedlem som inte under de närmaste tre eller sex månaderna vinner en ny arbetare för partiet är ingen bra partimedlem.

Om vi på allvar fastställer en sådan allmän inriktning och om vi varje vecka förvissar oss om de praktiska resultaten, kommer vi att undvika *en stor fara*, nämligen att de intellektuella och manschettarbetarna skulle kunna förtrycka arbetarminoriteten, döma den till tystnad, *omvandla partiet till en mycket intelligent diskussionsklubb men absolut obeboelig för arbetarna.*

Samma regler borde i motsvarande form utarbetas för framskapandet och rekryteringen till en ungdomsorganisation, annars löper vi risken att skola unga goda unga element till revolutionära dilletanter och inte till revolutionära kämpar.”

Utifrån detta brev hoppas jag att det nu är klart att jag inte nämnde faran för en småborgerlig avvikelse dagen efter det att Stalin-Hitlerpakten slutits eller dagen efter styckningen av Polen, utan att jag ihärdigt förde fram det för två år sedan eller mer. Vidare var det, som jag då påpekade med i första hand den ”icke-existerande” Abernfraktionen i åtanke, absolut erforderligt – för att rensa partiets atmosfär – att de judiska småborgerliga elementen i New York-distriktet togs ur sin invanda konservativa miljö och uppgick i den verkliga arbetarrörelsen. Det är just av den anledningen som brevet ovan (inte det första i sitt slag), som skrevs mer än två år innan dagens diskussion inleddes, är av långt större vikt som bevis än alla skrivelser av oppositionens ledare om de motiv som drev mig att ta mig an försvaret av ”Cannonklicker”.

IV

Shachtmans benägenhet att falla till föga för det småborgerliga inflytandet, speciellt det akademiska och litterära, har aldrig varit någon hemlighet för mig. Under Dewey-kommissionens⁴⁹ tid skrev jag den 14 oktober 1937 till Cannon, Shachtman och Warde:

”... Jag yrkade på nödvändigheten av att omge kommittén med delegater från arbetargrupper för att skapa kanaler mellan kommittén och massorna ... Kamraterna Warde, Shachtman och andra har sagt sig vara överens med mig på denna punkt. Tillsammans analyserade vi de praktiska möjligheterna att förverkliga denna plan ... Men senare, trots upprepade förfrågningar från min sida, kunde jag aldrig få information om saken och av bara en tillfällighet fick jag höra att kamrat Shachtman motsatte sig det. Varför? Det vet jag inte”.

Shachtman avslöjade aldrig sina skäl för mig. I mitt brev uttryckte jag mig ytterst diplomatiskt, men jag hyste inte det minsta tvivel om att Shachtman, medan han i ord höll med mig, i verkligheten var rädd att såra den omåttliga politiska ömtåligheten hos våra temporära liberala allierade: åt det hållet uppvisar Shachtman en exceptionell ”finkänslighet”.

V

Den 15 april 1938, skrev jag till New York:

”Jag är en smula förvånad över det slags publicitet som ägnats Eastmans brev i *New International*. Publiceringen av brevet går väl an, men den framträdande plats som det fått på omslaget, kombinerat med tystnaden om Eastmans artikel i *Harper's*, syns mig vara en smula komprometterande för *New International*. Många människor kommer att tolka detta faktum som villighet från vår sida att blunda inför principerna när vänskap kommer på tal”.

VI

Den 1 juni 1938, skrev jag till kamrat Shachtman:

⁴⁹ Om Deweykommissionen se not 39.

”Det är svårt att här förstå varför du är så tolerant och t.o.m. vänlig mot hr Eugene Lyons. Han talar, som det tycks, på dina banketter; på samma gång talar han på de Vita gardenas banketter”.

Detta brev fortsatte kampen för en mer självständig och resolut politik mot de s.k. ”liberaler” som, medan de för en kamp mot revolutionen, önskar upprätthålla ”vänskapliga relationer” med proletariatet, eftersom detta fördubblar deras marknadsvärde i den borgerliga allmänna opinionens ögon.

VII

Den 6 oktober 1938, nästan ett år innan diskussionen började, skrev jag om nödvändigheten för vår partipress att på ett bestämt sätt vända sitt ansikte mot arbetarna:

”Mycket viktigt i detta avseende är *Socialist Appeals* inställning. Den är otvivelaktigt en mycket bra marxistisk tidning, men den är inget genuint instrument för politisk handling ... Jag försökte intressera redaktionen för *Socialist Appeal* för denna fråga, men utan framgång”.

Det framgår klart att dessa ord rymmer ett visst missnöje. Och det är ingen tillfällighet. Kamrat Shachtman visar, som redan nämnts, långt större intresse för isolerade episoder i förlänge-sedan-avslutade strider än för den sociala sammansättningen av sitt eget parti eller läsarna av sin egen tidning.

VIII

Den 20 januari 1939, i ett brev som jag redan citerat i samband med den dialektiska materialismen, berörde jag återigen frågan om kamrat Shachtmans dragning till den småborgerliga litterära broderskapsmiljön.

”Jag kan inte förstå varför *Socialist Appeal* nästan negligerar det stalinistiska partiet. Detta parti utgör för ögonblicket en hop av motsättningar. Splittringar är ofrånkomliga. De kommande betydelsefulla förvärven kommer säkerligen från det stalinistiska partiet. Vår politiska uppmärksamhet borde koncentreras på det. Vi borde följa utvecklingen av dess motsättningar dag för dag och timme för timme. Någon ur redaktionen borde ägna huvuddelen av sin tid åt de stalinistiska idéerna och aktionerna. Vi kunde framkalla en diskussion och, om möjligt, publicera brev från vacklande stalinister.

Det vore tusen gången viktigare än att invitera Eastman, Lyons och de andra att framföra sina personliga avsöndringar. Jag undrade en smula över varför du gav utrymme åt Eastmans obetydliga och arroganta artikel ... Men jag är fullkomligt förbryllad över att du personligen inviterade dessa människor att besudla *New Internationals* inte alltför talrika sidor. Förlängningen av denna polemik kan intressera några småborgerliga intellektuella men inte de revolutionära elementen.

Det är min fasta övertygelse att en viss omorganisering av *New International* och *Socialist Appeal* är nödvändig: Mer avlägsen Eastman, Lyons etc. och närmare arbetarna och, i så måtto, till det stalinistiska partiet.”

Senare händelser har beklagligt nog gett vid handen att Shachtman inte vände ryggen åt Eastman och co. utan tvärtom drogs närmare till dem.

IX

Den 27 maj 1939, skrev jag än en gång angående *Socialist Appeals* karaktär i samband med partiets sociala sammansättning:

”Av protokollen kan jag utläsa att ni har svårigheter med *Socialist Appeal*. Tidningen är mycket välgjord ur journalistisk synvinkel; men den är en tidning för arbetarna och inte en arbetartidning ...

Som det nu är, är tidningen uppdelad bland olika skribenter, av vilka var och en är väldigt bra, men som kollektiv tillåter de inte arbetarna att bana sig fram till *Appeals* sidor. Var och en av dem talar för arbetarna (och talar mycket bra) men ingen kommer att höra arbetarna. Trots sin litterära briljans blir tidningen till viss grad offer för journalistisk rutin. Man hör inte alls hur arbetarna lever, slåss, drabbar samman med polisen eller dricker whisky. Det är mycket farligt för tidningen som revolutionärt verktyg för partiet. Uppgiften består inte i att göra en tidning genom en skicklig redaktions förenade krafter, utan att uppmuntra arbetarna att tala för sig själva.

En radikal och orädd förändring är nödvändig som ett villkor för framgång ...

Naturligtvis är det inte bara en fråga om tidningen, utan om hela politikens inriktning. Jag är fortfarande av den meningen att ni har *alltför många småborgerliga pojkar och flickor* vilka är bra och hängivna partiet, men vilka inte till fullo inser att deras plikt inte är att diskutera inom sin egen krets, utan att tränga in i arbetarnas friska miljö. Jag upprepar mitt förslag: Varje småborgerlig medlem av partiet som under en viss tid, låt oss säga tre eller sex månader, inte vinner en arbetare för partiet, borde flyttas ner till kandidatnivå och efter ytterligare tre månader uteslutas från partiet. I några fall kan det vara orättvist, men partiet som helhet skulle få den hälsosamma chock det så väl behöver. En mycket radikal ändring är nödvändig.”

När jag föreslog sådana drakoniska åtgärder som uteslutning av de småborgerliga element som var oförmögna att länka sig till arbetarna, hade jag inte i åtanke ”försvaret” av Cannons fraktion utan partiets räddning undan degeneration.

X

Den 16 juni 1939, skrev jag till kamrat Cannon, kommenterande de skeptiska röster ur Socialist Workers Party som nått mina öron:

”Förkrigssituationen, nationalismens förvärrande osv. är ett naturligt hinder för vår utveckling och den djupare orsaken till depressionen bland våra led. Men det måste nu understrykas att *ju mer småborgerligt partiet är till sin sammansättning, desto mer beroende är det av växlingarna i den allmänna opinionen*. Detta är ett ytterligare argument för nödvändigheten av en orädd och aktiv omorientering mot massorna.

De pessimistiska tongångar du nämner i din artikel är naturligtvis en återspeglning av det patriotiska, nationalistiska trycket från den allmänna opinionen. ‘Om fascismen segrar i Frankrike, ...’ ‘Om fascismen segrar i England ...’ osv. Fascismens segrar är viktiga, men kapitalismens dödsångest är ännu viktigare.”

Frågan om beroendet hos partiets småborgerliga flygel av den allmänna opinionen ställdes följaktligen åtskilliga månader innan den nuvarande diskussionen började och drogs inte alls artificiellt in för att misskreditera oppositionen.

Kamrat Shachtman begärde att jag skulle dra fram ”tidigare fall” av småborgerliga tendenser bland oppositionens ledare under den gångna perioden. Jag gick så långt i mitt svar på denna begäran som att plocka ut kamrat Shachtman själv från oppositionens ledare. Jag har långt ifrån uttömt det material jag har till mitt förfogande. Två brev – ett Shachtmans, det andra mitt – som kanske är ännu intressantare som ”tidigare fall”, ska jag citera i ett annat sammanhang. Låt bara inte Shachtman invända att de försyndelser och misstag korrespondensen behandlar likaväl kunde anföras mot andra kamrater, inräknat representanter för den nuvarande majoriteten. Det är möjligt. Det är troligt. Men det är ingen tillfällighet att Shachtmans namn upprepas i denna korrespondens. Där andra har begått tillfälliga misstag, har Shachtman ådagalagt en tendens.

Under alla förhållanden, helt i motsats till vad Shachtman nu förespråkar angående mina ”plötsliga” och ”oväntade” värderingar, kan jag, med dokument i mina händer, bevisa – och jag tror mig ha bevisat – att min artikel om den ”småborgerliga oppositionen” inte gjorde mer än att sammanfatta min korrespondens med New York under de senaste tre åren. (I verkligheten de senaste tio.) Shachtman har mycket demonstrativt frågat efter ”tidigare fall”. Jag har gett honom ”tidigare fall”. De talar fullständigt emot Shachtman.

Det filosofiska blocket mot marxismen

Oppositionens kretsar anser det möjligt att hävda att frågan om dialektisk materialism introducerades av mig bara därför att jag saknade ett svar på de ”konkreta” frågorna Finland, Lettland, Indien, Afghanistan, Beluchistan, osv. Detta argument, som i sig inga förtjänster har, är emellertid av intresse i det att det ger besked om nivån hos vissa av oppositionens individer, deras inställning till teori och till elementär ideologisk lojalitet. Det skulle därför inte vara förfelat att hänvisa till det faktum, att min första seriösa konversation med kamraterna Shachtman och Warde, på tåget omedelbart efter min ankomst till Mexiko i januari 1937, ägnades åt nödvändigheten av att oförtrutet propagera den dialektiska materialismen. Efter att vår amerikanska sektion splittrats från Socialistpartiet, yrkade jag eftertryckligt på tidigast möjliga utgivning av ett teoretiskt organ, med tanke på behovet av att skola partiet, först och främst dess nya medlemmar, i den dialektiska materialismens anda. I Förenta Staterna, skrev jag vid den tiden, där bourgeoisin systematiskt ingjuter en vulgär empiricism i arbetarna, är det mer än någon annanstans nödvändigt att påskynda rörelsens lyftning till en mer anständig teoretisk nivå. Den 20 januari 1939, skrev jag till kamrat Shachtman angående den artikel han skrivit tillsammans med kamrat Burnham, ”Intellektuella på reträtt”:

”Delen om dialektiken är det största slag som du, personligen, som redaktör för *New International*, kunde ha riktat mot den marxistiska teorin ... Gott! Vi ska tala öppet om saken.”

Sålunda varskodde jag för ett år sedan i förväg Shachtman om att jag ämnade inleda en offentlig kamp mot hans eklektiska tendenser. Vid den tiden var det inget som helst tal om den kommande oppositionen; i vilket fall kunde jag minst av allt tro att det filosofiska blocket mot marxismen lade grunden till ett politiskt block mot Fjärde Internationalens program.

Karaktären av de meningsskiljaktigheter som stigit upp till ytan har bara bekräftat mina tidigare farhågor, både vad gäller partiets sociala sammansättning och vad gäller kaderns teoretiska skolning. Där fanns inget som krävde ett åsiktsbyte eller en ”artificiell” introduktion. Detta är det faktiska förhållandet. Låt mig också tillägga att jag är något förbryllad över det faktum att det nästan är nödvändigt att rättfärdiga att man går ut till försvar för marxismen inom en av Fjärde Internationalens sektioner!

I sitt ”Öppna brev” refererar Shachtman speciellt till det faktum att kamrat Vincent Dunne⁵⁰ uttryckte sin tillfredsställelse över artikeln om de intellektuella. Men den lovordade också jag: ”Många delar är utmärkta.” Emellertid, som det ryska ordspråket säger, kan en tesked tjära förstöra en tunna honung. Den del som ägnats den dialektiska materialismen uttrycker ett antal uppfattningar som utifrån marxistisk ståndpunkt är förfärliga och vars mål, vilket nu står klart, var att lägga grunden till ett politiskt block. Låt mig mot bakgrund av den envishet med vilken Shachtman framhärdar att jag skulle ha kastat mig över artikeln som ren förevändning, återigen citera den centrala passagen i den del som intresserar oss:

⁵⁰ *Vincent Dunne*: en av ledarna för Socialist Workers Party. Han var en av de främsta ledarna för biltransporternas strejk i Minneapolis 1934.

”... inte heller har någon ännu påvisat att enighet eller oenighet i den dialektiska materialismens mer abstrakta doktriner nödvändigtvis skulle påverka (!) dagens och morgondagens konkreta politiska frågeställningar – och politiska partier, program och strider grundas på sådana konkreta frågeställningar.” (*New International*, januari 1939, sid. 7) Räcker det inte med bara detta? Vad som framförallt förvånar är denna formel, ovärdigt en revolutionär: ”... politiska partier, program och strider grundas på sådana konkreta frågeställningar.” Vilka partier? Vilka program? Vilka strider? Alla partier och alla program klumpas här ihop. Proletariatets parti är ett parti som är olikt alla de andra. Det grundas ingalunda på ”sådana konkreta frågeställningar.” Det är till själva sin grundval diametralt motsatt partierna av borgerliga hästskojar och småborgerliga traslappar. Dess uppgift är att förbereda en social revolution och pånyttföda mänskligheten utifrån nytt material och moraliska grundvalar. För att inte duka under för trycket från den borgerliga allmänna opinionen och polisförtryck, måste de proletära revolutionärerna, än mer en ledare, ha en klar, framsynt och fullständigt igenomtänkt världsåskådning. Endast på basis av en enhetlig marxistisk uppfattning är det möjligt att på ett riktigt sätt angripa ”konkreta” frågor.

Just här tar Shachtmans förräderi sin början – inte blott och bart ett misstag som jag ville tro förra året; utan, det framstår nu klart, ett oförbehållsamt teoretiskt förräderi. I Burnhams fotspår lär Shachtman det nya revolutionära partiet att ”ingen har ännu påvisat” på ett antagbart sätt att den dialektiska materialismen påverkar partiets politiska aktivitet. ”Ingen har ännu påvisat”, m.a.o. att marxismen är till någon nytta i proletariatets kamp. Partiet har följaktligen inte det minsta motiv att förvärva och försvara den dialektiska materialismen. Detta är inget annat än ett förnekande av marxismen, av vetenskaplig metod i allmänhet, en eländig kapitulation inför empiricismen. Just detta utgör Shachtmans filosofiska block med Burnham och genom Burnham med den borgerliga ”Vetenskapens” präster. Det är precis detta och enbart detta jag syftade på i mitt brev från den 20 januari förra året.

Den 5 mars, replikerade Shachtman: ”Jag har återigen läst den januariartikel av Burnham och Shachtman som du syftade på. Medan jag i ljuset av vad du skrivit skulle ha föreslagit en annorlunda formulering här (!) och där (!) om artikeln kom att skrivas om igen, är jag inte ense med det huvudsakliga i din kritik.”

Detta svar, som alltid är fallet med Shachtman i en allvarlig situation, uttrycker i verkligheten ingenting överhuvudtaget; men det ger fortfarande intrycket av att Shachtman lämnat en bro öppen för reträtt. Idag lovar han, gripen av fraktionellt vanvett, att i ”morgon göra det igen och återigen.” Göra vad? Kapitulera inför borgerlig ”Vetenskap”? Förneka marxismen?

Shachtman förklarar utförligt för mig (vi ska strax se på vilken grundval) nyttan av det här eller det där politiska blocket. Jag talar om den dödliga faran av teoretiskt förräderi. Om ett block kan rättfärdigas eller inte beror på dess innehåll och omständigheterna. Teoretiskt förräderi kan inte rättfärdigas av något block. Shachtman hänvisar till det faktum att hans artikel är av rent politisk karaktär. Jag talar inte om artikeln utan om den del som förnekar marxismen. Om en lärobok i fysik så bara innehöll två rader om Gud som den första orsaken, skulle jag ha rätt att sluta mig till att författaren är en upplysningsfiende.

Shachtman svarar inte på anklagelsen utan försöker att vända uppmärksamheten mot irrelevanta ämnen. ”Vari skiljer sig det du kallar mitt ‘block med Burnham på filosofins område’ ”, frågar han, ”med Lenins block med Bogdanov? Varför var det senare av principiell natur och vårt icke-principiell? Jag vore mycket intresserad av att få veta svaret på denna fråga.” Jag ska för ögonblicket behandla den politiska skillnaden, eller snarare den politiskt polära motsatsen mellan de två blocken. Vi intresserar oss här för frågan om den marxistiska metoden. Vari ligger skillnaden, frågar du. I detta, att Lenin aldrig till Bogdanovs gagn predikade att den dialektiska materialismen är överflödigt när det gäller att lösa ”konkreta

politiska frågor.” I detta, att Lenin aldrig teoretiskt blandade ihop Bolsjevikpartiet med partier i allmänhet. Han var organiskt oförmögen att yttra sådana vederstyggligheter. Och inte bara han ensam, utan inte en enda av de verkliga bolsjevikerna. Detta är skillnaden. Förstår du? Shachtman lovade mig sarkastiskt att han vore ”intresserad” av ett klart svar. Svaret, hoppas jag, har avgivits. ”Intresset” begär jag inte.

Det abstrakta och konkreta; ekonomi och politik

Den bedrövligaste delen i Shachtmans bedrövliga opus är kapitlet ”Staten och krigets karaktär.” ”Vilken är då vår inställning?” frågar författaren. ”Helt enkelt denna: Det är omöjligt att *direkt* härleda vår politik gentemot ett särskilt krig från en *abstrakt* karaktäristik av klasskaraktären av den i kriget inbegripna staten, i all synnerhet från de egendomsförhållanden som råder i staten. Vår politik måste utgå från en *konkret* undersökning av krigets karaktär i förhållande till den internationella socialistiska revolutionens intressen.” (Loc. cit, sid. 13. Min kursiv) Vilket plotter! Vilken sofistisk härva! Om det är omöjligt att *direkt* härleda vår politik från statens klasskaraktär, varför kan då inte detta göras *icke-direkt*? Varför måste analysen av statens klasskaraktär vara *abstrakt* medan analysen av krigets karaktär är *konkret*? Formellt sett kan man med samma, faktiskt med mycket större rätt, säga att vår politik i förhållande till SSSR kan härledas inte från en *abstrakt* karaktäristik av kriget som ”imperialistiskt”, utan endast från en *konkret* analys av statens karaktär i en given historisk situation. Det grundläggande sofistikeri på vilket Shachtman bygger allting annat är enkelt nog: Eftersom den ekonomiska basen inte är *omedelbart* bestämmande för händelser i överbygganden; eftersom den blotta klasskaraktäristiken av staten *inte är tillräcklig* för att lösa de praktiska uppgifterna, kan ... kan vi därför fortsätta utan att undersöka ekonomi och statens klasskaraktär; genom att ersätta dem, som Shachtman med journalistisk finess uttrycker det, med ”levande händelsers realiteter.” (Loc. cit. sid. 14).

Just samma konstgrepp som Shachtman satte i omlopp för att rättfärdiga sitt filosofiska block med Burnham (den dialektiska materialismen bestämmer inte omedelbart vår politik, följaktligen ... påverkar den *i allmänhet* inte de ”konkreta politiska uppgifterna”), upprepas här ord för ord i förhållande till marxistisk sociologi: Emedan egendomsformerna inte omedelbart bestämmer statens politik är det därför möjligt att kasta den marxistiska sociologin överbord i allmänhet när man fastställer ”konkreta politiska uppgifter”.

Men varför stanna här? Eftersom arbetsvärdelagen inte bestämmer priser ”direkt” och inte ”omedelbart”; eftersom det naturliga urvalets lagar inte ”direkt” och inte ”omedelbart” bestämmer en spädgris födsel; eftersom tyngdlagarna inte ”direkt” och inte ”omedelbart” bestämmer en drucken polismans stapplande nerför en trappa, därför .... låt oss därför lämna Marx, Darwin, Newton och alla andra älskare av ”abstraktioner” att samla damm på en bokhylla. Detta är inget mindre än en högtidligt begravning av vetenskapen, ty, när allt kommer omkring, fortskrider hela vetenskapens utvecklingsförlopp från ”direkta” och ”omedelbara” orsaker till mer avlägsna och djupgående sådana, från en mångfald olikheter och mångskiftande händelser – till de drivande krafternas enhet.

Arbetsvärdelagen bestämmer inte ”omedelbart” priser, men icke desto mindre bestämmer den dem. Sådana ”konkreta” fenomen som New Deals bankrutt förklaras till syvende och sist av den ”abstrakta” värdelagen. Detta vet inte Roosevelt, men en marxist vågar inte gå till verket utan att känna till den. Inte omedelbart utan genom en hel serie mellanliggande faktorer och dessas ömsesidiga samverkan, bestämmer egendomsformerna inte bara politiken utan också moralen. En proletär politiker som försöker ignorera statens klasskaraktär skulle ofrånkomligen sluta som den polis som ignorerar tyngdlagarna; dvs. slå sig i nyllet.

Shachtman tar uppenbarligen inte med i beräkningen distinktionen mellan det abstrakta och det konkreta. Medan vårt sinne strävar mot konkretion arbetar det med abstraktioner. Även

”denna”, ”givna”, ”konkreta” hund är en abstraktion eftersom den förändras, t.ex. genom att sänka svansen i det ”ögonblick” vi pekar på den. Konkretion är ett relativt begrepp och inte ett absolut: vad som är konkret i ett fall är abstrakt i ett annat; dvs. otillräckligt definierad för ett givet ändamål. För att få ett begrepp tillräckligt ”konkret” för ett givet behov är det nödvändigt att korrelera ett flertal abstraktioner till en enda – liksom det för att återge ett stycke liv på en duk, vilken är en bild i rörelse, är nödvändigt att kombinera ett antal stillbilder.

Det konkreta är en kombination av abstraktioner – inte en godtycklig eller subjektiv kombination utan en som svarar mot ett givet fenomenens rörelselagar.

”Den internationella socialistiska revolutionens intressen”, för vilka Shachtman talar mot statens klasskaraktär, utgör i detta givna fall de vagaste av alla abstraktioner. När allt kommer omkring så är den fråga som upptar oss just denna, på vilket konkret sätt kan vi befärma revolutionens intressen? Det vore inte heller förfelat att också komma ihåg att den socialistiska revolutionens uppgift är att skapa en arbetarstat. Innan man talar om den socialistiska revolutionen är det följaktligen nödvändigt att lära sig skilja mellan sådana ”abstraktioner” som bourgeoisin och proletariatet, den kapitalistiska staten och arbetarstaten.

Shachtman slösar verkligen bort sin egen och andras tid när han försöker bevisa att nationaliserad egendom inte ”i och för sig”, ”automatiskt”, ”direkt”, ”omedelbart” bestämmer Kremls politik. I frågan om hur den ekonomiska ”basen” bestämmer den politiska, juridiska, filosofiska, konstnärliga osv. ”överbyggnaden” finns det en riklig marxistisk litteratur. Uppfattningen att ekonomin troligtvis direkt och omedelbart bestämmer en kompositörs skaparförmåga eller t.o.m. en domares utslag representerar en föråldrad karikatyr av marxismen, något som det borgerliga professorömet i alla länder satt i omlopp i tid och otid för att maskera sin intellektuella impotens.⁵¹

Vad det gäller den fråga som omedelbart berör oss, det inre förhållandet mellan sovjetstatens sociala grundvalar och Kremls politik, ber jag att få påminna den frånvarande Shachtman om att vi redan i sjutton år fastslagit, offentligt, den växande *motsättningen* mellan den grundval som lagts av oktoberrevolutionen och tendenserna i statens ”överbyggnad”. Vi har steg för steg följt byråkratins ökande oberoende av det sovjetiska proletariatet och tillväxten av dess beroende av andra klasser och grupper både inom och utom landet. Vad exakt är det Shachtman på detta område vill tillägga den analys som redan gjorts?

Men fastän ekonomin varken bestämmer politiken direkt eller omedelbart, utan endast i sista hand, *bestämmer icke desto mindre ekonomin politiken*. Det är just detta marxisterna slår fast till skillnad från borgerliga professorer och deras lärjungar. Medan vi analyserat och avslöjat byråkratins växande oberoende av proletariatet, har vi aldrig förlorat de objektiva sociala gränserna för detta ”oberoende” ur sikte; nämligen, nationaliserad egendom plus monopol på utrikeshandeln.

Det är förbluffande! Shachtman fortsätter att stödja parollen om en politisk resolution mot sovjetbyråkratin. Har han någonsin på allvar tänkt igenom innebörden av denna paroll? Om vi anser att de sociala grundvalar som grundlagts av oktoberrevolutionen ”automatiskt” skulle återspeglas i statens politik, varför vore det då nödvändigt med en *revolution* mot byråkratin? Om SSSR å andra sidan fullständigt har upphört att vara en arbetarstat, skulle det inte krävas en politisk revolution utan en *social* revolution. Shachtman fortsätter följaktligen att försvara den paroll som följer 1) av SSSR:s karaktär av arbetarstat och 2) av den oförsonliga antagonismen mellan statens sociala grundvalar och byråkratin. Men under det han upprepar denna

⁵¹ Jag rekommenderar unga kamrater att studera Engels (*Anti-Dühring*), Plechanovs och Antonio Labriolas verk härom. – L.T.

paroll försöker han undergräva dess teoretiska grundval. Är det kanske återigen på sin plats att påvisa hans politikens oberoende av vetenskapliga ”abstraktioner”?

Under sken av att gå till kamp mot den borgerliga karikatyren av dialektisk materialism, ställer Shachtman dörrarna vidöppna för historisk idealism. Egendomsformerna och statens klasskaraktär är honom *likgiltigt* när han analyserar regeringens politik. Staten ter sig för honom som ett djur av obestämbar kön. Med båda fötterna fast rotade i sin bädd av kycklingdun, förklarar Shachtman i all uppblåsthet för oss –idag år 1940! – att förutom den nationaliserade egendomen finns också den bonapartistiska ohyran och dennas reaktionära politik. Vilken nyhet! Trodde Shachtman måhända att han talade i en barnkammare?

Shachtman ingår block – även med Lenin

För att dölja sin oförmåga att förstå innebörden av problemet med sovjetstatens natur, kastade sig Shachtman över de ord som Lenin riktat till mig den 30 december 1920, under den s.k. fackföreningsdiskussionen. ”Kamrat Trotskij talar om arbetarstaten. Tillåt mig säga detta, det är en abstraktion ... Vår stat är i verkligheten inte en arbetarstat utan en arbetar- och bondestat ... Vår nuvarande stat är sådan att det inklusivt organiserade proletariatet måste försvara sig självt, och vi måste utnyttja dessa arbetarorganisationer för försvaret av arbetarna mot deras stat och för försvaret av vår stat genom arbetarna.” När Shachtman pekar på detta citat och skyndsamt proklamerar att jag upprepat mitt ”misstag” från 1920, undgår han i brådskan att uppmärksamma ett gravt misstag i citatet angående definitionen av sovjetstatens natur. Den 19 januari skrev Lenin själv följande om sitt tal från den 30 december: ”Jag fastslog, ‘vår stat är i verkligheten inte en arbetarstat utan en arbetar- och bondestat’ ... När jag nu läser diskussionsreferatet, ser jag att jag hade fel ... Jag borde ha sagt: ‘Arbetarstaten är en abstraktion. I verkligheten har vi en arbetarstat med följande särdrag, 1) det är bönderna och inte arbetarna som dominerar inom befolkningen och 2) det är en arbetarstat med byråkratiska deformationer.’ ” Av denna episod följer två slutsatser: Lenin lade så stor vikt vid en exakt sociologisk definition av staten, att han ansåg det nödvändigt att korrigera sig själv mitt i polemikens hetta! Men Shachtman känner så ringa intresse för sovjetstatens klassnatur att han tjugo år senare varken lade märke till Lenins misstag eller Lenins rättelse!

Jag tänker nu inte uppehålla mig med frågan om med vilken rätt Lenin riktade sitt argument mot mig. Jag tror att han gjorde det med orätt – det fanns ingen åsiktsskillnad mellan oss angående definitionen av staten. Men det är inte detta frågan nu gäller. Den teoretiska formulering i frågan om staten, som Lenin gjorde i citatet ovan – i anslutning till den grava rättelse han själv gjorde några dagar senare – är helt korrekt. Men låt oss höra vilket ofattbart bruk Shachtman gör av Lenins definition: ”Liksom det för tjugo år sedan var möjligt”, skriver han, ”att tala om termen ‘arbetarstat’ som en abstraktion, så är det möjligt att tala om termen ‘degenererad arbetarstat’ som en abstraktion.” (Loc. cit. sid. 14) Det är självklart att Shachtman fullständigt undgår att förstå Lenin. För tjugo år sedan kunde inte termen ”arbetarstat” på något sätt betraktas som en abstraktion i *allmänhet*: dvs. någonting icke-verkligt eller icke-existerande. Definitionen ”arbetarstat”, som i och för sig var riktig, var *inadekvat* i förhållande till den *speciella* uppgiften; nämligen, arbetarnas försvar genom sina fackföreningar, och endast i denna mening var den abstrakt. I förhållande till försvaret av SSSR mot imperialismen var emellertid just samma definition 1920, liksom den fortfarande är idag, orubbligt konkret, förpliktigande arbetarna att försvara den givna staten.

Shachtman håller inte med mig. Han skriver: ”Liksom det en gång var nödvändigt i samband med fackföreningsproblemet att konkret tala om vilken *slags* arbetarstat som existerar i Sovjetunionen, så är det nödvändigt att i samband med det nuvarande kriget fastställa *graden* av sovjetstatens degeneration ... Och *graden* av regimens degeneration kan inte fastställas genom en abstrakt hänvisning till existensen av nationaliserad egendom, utan endast genom

att iaktta levande (!) händelsers (!) realiteter (!).” Mot bakgrund av detta blir det fullkomligt obegripligt varför frågan om SSSR:s karaktär 1920 togs upp i samband med fackföreningarna; dvs. särskilda interna frågor hos regimen, medan den idag tas upp i samband med försvaret av SSSR, dvs. i samband med hela statens öde. I det förra fallet sattes arbetarstaten i motsatsställning till arbetarna, i det senare fallet – till imperialisterna. Inte att undra på att analogin haltar på båda benen; vad Lenin satte i motsatsställning sätter Shachtman likhetstecken mellan.

Men även om vi tar Shachtmans ord för kontant, följer att den fråga han bekymrar sig om bara är *graden av degenerationen* (av vad? en arbetarstat?); dvs. av kvantitativa skillnader i värderingen. Låt oss ta för givet att Shachtman utarbetat (var?) ”graden” mer exakt än vi har. Men på vilket sätt kan rent kvantitativa skillnader i värderingen av *arbetarstatens* degeneration påverka vårt beslut vad gäller försvaret av SSSR? Det är omöjligt att finna någon rim och reson i detta. Faktum är att Shachtman, trogen sin eklekticism, dvs. sig själv, bara drog in frågan om ”graden” som ett försök att upprätthålla sitt jämviktsläge mellan Abern och Burnham. Tvistefrågan är faktiskt inte alls den *grad* som bestäms av ”levande händelsers realiteter” (vilken exakt, ”vetenskaplig”, ”konkret”, ”experimentell” terminologi!) utan huruvida dessa *kvantitativa* förändringar har omvandlats till *kvalitativa* förändringar; dvs. huruvida SSSR fortfarande är en arbetarstat, ehuru degenererad, eller huruvida den omvandlats till en ny slags utsugarstat.

På denna grundläggande fråga har Shachtman inget svar; och känner inget behov av att svara. Hans argument är blott och bart en verbal efterrapning av Lenins ord vilka uttalades i ett annat sammanhang, som hade ett annat innehåll och rymde en verklig felaktighet. Lenin förklarar i sin korrigerade version: ”Den givna staten är inte blott och bart en arbetarstat utan en arbetarstat med byråkratiska deformationer.” Shachtman förklarar: ”Den givna staten är inte blott och bart en arbetarstat utan ...” ...utan?” Shachtman har inget mer att säga. Både talaren och åhörarna stirrar på varandra med gapande munnar.

Vad betecknar ”degenererad arbetarstat” i vårt program? På denna fråga svarar vårt program med en grad av konkretion som är helt tillräcklig för att lösa frågan om försvaret av SSSR; nämligen: 1) de drag som 1920 var en ”byråkratisk deformation” hos sovjetsystemet har nu blivit en självständig byråkratisk regim som uppslukat sovjeterna; 2) byråkratins diktatur, oförenlig med socialismens inhemska och internationella uppgifter, har fört in och fortsätter också att föra in djupgående deformationer i landets ekonomiska liv; 3) i grund har emellertid det planekonomiska systemet, på grundval av statens äganderätt till produktionsmedlen, bevarats och kvarstår som en kolossal erövring för mänskligheten. SSSR:s nederlag i ett krig med imperialismen skulle inte enbart innebära likvidationen av den byråkratiska diktaturen, utan också av planekonomin; och landets uppstyckning i inflytelsesfärer; och en ny stabilisering av imperialismen; och ett nytt försvagande av världsproletariatet.

Utifrån omständigheten att den ”byråkratiska” deformationen växt över i en byråkratisk enväldesregim, drar vi slutsatsen, att arbetarnas försvar genom sina fackföreningar (vilka genomgått samma degeneration som staten) idag, i motsats till 1920, är helt orealistiskt; det är nödvändigt att störta byråkratin; denna uppgift kan endast utföras genom att skapa ett illegalt bolsjevikparti i SSSR.

Utifrån omständigheten att det politiska systemets degeneration ännu inte lett till förstörandet av planerad statsekonomi, drar vi slutsatsen, att det fortfarande är världsproletariatets plikt att försvara SSSR mot imperialismen och att bistå det sovjetiska proletariatet i dess kamp mot byråkratin.

Exakt vad i vår definition av SSSR är det Shachtman finner abstrakt? Vilka konkreta ändringar föreslår han? Om dialektiken lär oss att ”sanningen alltid är konkret”, så måste man

kunna tillämpa denna lag med lika stor kraft på kritik. Det räcker inte att beteckna en definition såsom abstrakt. Det är nödvändigt att exakt peka på vad den saknar. Annars blir kritiken själv ofruktbar. Istället för att konkretisera eller förändra den definition han påstår vara abstrakt, ersätter Shachtman den med ett vakuum. Det räcker inte. Ett vakuum, även det mest anspråksfulla vakuum, måste sägas vara den värsta av alla abstraktioner – det kan fyllas med vilket innehåll som helst. Det är inte att undra på att detta teoretiska vakuum, genom att ersätta klassanalysen, sugit åt sig impressionismens och äventyrlighetens politik.

”Koncentrerad ekonomi”

Shachtman går på och citerar Lenins ord om att ”politik är koncentrerad ekonomi” och att i denna mening ”kan politik inte annat än ha företräde framför ekonomi.” Shachtman riktar, mot bakgrund av Lenins ord, den moraliska pekpinne mot mig att jag, kan ni tänka er, enbart skulle vara intresserad av ”ekonomi” (nationaliserade produktionsmedel) och hoppar över ”politik”. Detta andra försök att utnyttja Lenin överglänsar inte det första. Shachtmans missstag antar här sannerligen imponerade proportioner! Lenin menade: när ekonomiska processer, uppgifter och intressen får en *medveten* och *generaliserad* (”koncentrerad”) karaktär, anträder de politikens område genom just detta faktum och utgör politikens grundstomme. I denna mening höjer sig politik som koncentrerad ekonomi över den från dag till dag atomiserade, omedvetna och icke-generaliserade ekonomiska aktiviteten.

Utifrån marxistisk ståndpunkt bestäms politikens riktighet precis i den utsträckning som den genomgripande och allsidigt ”koncentrerar” ekonomin; dvs. uttrycker de progressiva tendenserna i dess utveckling. Det är anledningen till att vi först och främst grundar vår politik på en analys av egendomsformer och klassförhållanden. En mer detaljerad och konkret analys av faktorerna i ”överbyggnaden” är endast möjlig för oss på denna teoretiska basis. Om vi därmed t.ex. skulle anklaga en oppositionell fraktion för ”byråkratisk konservatism” skulle vi omedelbart söka de sociala rötterna, dvs. klassrötterna till detta fenomen. Varje annat tillvägagångssätt skulle stämpla oss som ”platoniska” marxister, om inte helt enkelt som skrämiga efterapare.

”Politik är koncentrerad ekonomi.” Denna sats skulle man också kunna tro gällde för Kremls del. Eller är Moskvaregeringens politik, som undantag från den allmänna lagen, inte ”koncentrerad ekonomi” utan en manifestation av byråkratins fria vilja? Vårt försök att reducera Kremls politik till nationaliserad ekonomi, återspeglad av byråkratins intressen, framkallar ett ursinnigt motstånd från Shachtman. I förhållande till SSSR låter han sig inte vägledas av den medvetna generaliseringen av ekonomi utan genom att ”iaktta levande händelsers realiteter”; dvs. av ögonmått, improvisationer, sympatier och antipatier. Han sätter denna impressionistiska politik i motsats till vår sociologiskt grundade politik och anklagar oss på samma gång för att ... ignorera politiken. Otroligt men sant! Visst är Shachtmans knäsvaga och godtyckliga politik till syvende och sist likväl det ”koncentrerade” uttrycket för ekonomin, men tyvärr – det är den deklasserade småbourgeoisins ekonomi.

Jämförelse med borgerliga krig

Shachtman påminner oss om att borgerliga krig en gång i tiden var progressiva och att de under en senare period blev reaktionära och att det därför inte är tillräckligt att ge en klassdefinition av en stat som invecklats i krig. Detta påstående klargör inte frågan utan trasslar till den. Borgerliga krig kunde vara progressiva enbart vid en tid när hela den borgerliga regimen var progressiv; m.a.o., vid den tid när *borgerlig egendom* i motsats till feodal egendom var en progressiv och konstruktiv faktor. Borgerliga krig blev reaktionära när borgerlig egendom blev en broms på utvecklingen. Vill Shachtman hävda, i förhållande till SSSR, att det statliga ägandet av produktionsmedlen blivit en broms på utvecklingen och att utbredandet av denna egendomsform till andra länder utgör en ekonomisk reaktion?

Shachtman vill uppenbarligen inte hävda det. Han drar helt enkelt inte den logiska slutsatsen av sina egna tankar.

Exemplet med nationella borgerliga krig ger verkligen en mycket instruktiv lärdom, men Shachtman går den spårlöst förbi. Marx och Engels arbetade för en enad tysk republik. Under kriget 1870-71 stod de på Tysklands sida, trots det faktum att kampen för ett enande utnyttjades och förvrängdes av de dynastiska parasiterna.

Shachtman refererar till det faktum att Marx och Engels omedelbart vände ryggen åt Preussen när Alsace-Lorraine annekterades. Men denna vändning åskådliggör vår inställning än klarare. Det är oförlåtligt att för ett ögonblick glömma att vad det gällde var ett krig mellan två *borgerliga* stater. Därmed hade båda lägren en gemensam klassnämnare. Att besluta sig för vilket av dem som var det ”mindre onda” – så långt nu historien i allmänhet lämnade några valmöjligheter – var endast möjligt på grundval av supplementfaktorer. På den tyska sidan var det fråga om att skapa en *nationell* borgerlig stat som ett ekonomiskt och kulturellt område. *National*staten var under denna period en progressiv historisk faktor. I så mån stod Marx och Engels på tyskarnas sida trots Hohenzollern och hans junkrar. Annekteringen av Alsace-Lorraine våldförde sig på principen om nationalstaten med avseende på Frankrike såväl som Tyskland och lade grunden till ett revanschkrig. Marx och Engels vände sig naturligtvis med skärpa mot Preussen. Därvid utsatte de sig på intet vis för risken att göra ett underlägset ekonomiskt system någon tjänst mot ett överlägset, eftersom, vi upprepar, det var borgerliga förhållanden som rådde. Om Frankrike hade varit en arbetarstat 1870, då skulle Marx och Engels redan från början ställt sig på Frankrikes sida, eftersom de – man skäms än en gång över att behöva nämna det – i alla sina handlingar lät sig vägledas av klasskriteriet.

I de gamla kapitalistiska länderna står idag inte längre lösningen av de nationella uppgifterna på dagordningen. Mänskligheten lider tvärtom av motsättningen mellan produktivkrafterna och nationalstatens alltför trånga ram. Planekonomi på grundval av socialiserad egendom som befriats från nationella skrankor är det internationella proletariats uppgift, framförallt – i Europa. Det är just denna uppgift som uttrycks i vår paroll ”För Europas Förenta Socialistiska Stater!” Expropriationen av egendomsägarna i Polen såväl som i Finland är en progressiv faktor i och för sig. Kremels byråkratiska metoder innehar exakt samma plats i denna process som Hohenzollerns dynastiska metoder – i Tysklands enande. Närhelst vi konfronteras med nödvändigheten av att välja mellan försvaret av reaktionära egendomsformer genom reaktionära åtgärder och införandet av progressiva egendomsformer genom byråkratiska åtgärder, ställer vi inte alls båda sidor på samma plan, utan väljer det mindre onda. Här finns inte mer av ”kapitulation” inför stalinismen än det fanns kapitulation inför Hohenzollern i Marx’ och Engels politik. Det är knappast nödvändigt att tillägga att Hohenzollerns roll i kriget 1870-71 varken rättfärdigade dynastins allmänna historiska roll eller ens dess existens.

Konjunkturrell defaitism, eller Columbus och ägget

Låt oss nu ta reda på hur Shachtman, med hjälp av ett teoretiskt vakuum, opererar med ”levande händelsers realiteter” i en särskilt vital fråga. Han skriver: ”Vi har aldrig stött Kremels internationella politik .., men vad är krig? Krig är politikens fortsättning med andra medel. Varför skulle vi då ge vårt stöd åt det krig som är fortsättningen på den internationella politik vi *inte stödde* och inte stödjer” (Loc. cit. sid. 15) Fullständigheten i detta argument kan inte förnekas; i den nakna syllogismens skepnad ställs vi här inför en fullgången *defaitistisk* teori. Det är lika enkelt som Columbus och ägget! Eftersom vi aldrig gett vårt stöd åt Kremels internationella politik, borde vi *aldrig* ge vårt stöd åt SSSR. Varför då inte säga det?

Vi förkastade Kremels inrikes- och internationella politik före den tysk-sovjetiska pakten och före Röda arméns invasion av Polen. Detta innebär att ”levande händelsers realiteter” från

föregående år inte har den minsta inverkan på fallet. Om vi förut var defensister⁵² i samband med SSSR, så var det bara en frukt av vår inkonsekvens. Shachtman reviderar inte bara Fjärde Internationalens nuvarande politik utan också den förutvarande. Eftersom vi är emot Stalin, måste vi också vara emot SSSR. Den uppfattningen har Stalin sedan länge haft. Shachtman har helt nyligen kommit fram till den. Hans förkastande av Kremels politik strålar av fullständig och odelbar defaitism. Varför då inte säga det?

Men Shachtman kan inte förmå sig att säga det. I en tidigare passage skriver han: ”Vi sade – minoriteten fortsätter att säga det – att om imperialisterna angriper Sovjetunionen i syfte att krossa oktoberrevolutionens sista erövring och reducera Ryssland till en hop kolonier, kommer vi att stödja Sovjetunionen villkorslöst.” (Loc.cit. sid. 15) Kan man tänka, kan man tänka, kan man tänka! Kremels internationella politik är reaktionär; kriget är fortsättningen på dess reaktionära politik; vi kan inte stödja ett reaktionärt krig. Hur kan det då helt oväntat komma sig att om de ondskefulla imperialisterna ”angriper” SSSR och om de ondskefulla imperialisterna uppställer det allt annat än lovvärda målet att göra det till en koloni, så kommer Shachtman att under dessa exceptionella ”betingelser” försvara SSSR ... ”villkorslöst”? Hur går det ihop? Var finns logiken? Eller har Shachtman, i Burnhams efterföljd, också hänskjutit logiken till religionens och andra museala utställningsföremåls område?

Nyckeln till detta förvirringens trassel består i det faktum att uttalandet ”Vi har aldrig skött Kremels internationella politik” är en abstraktion. Det måste dissekeras och konkretiseras. I sin nuvarande utrikes- såväl som inrikespolitik, ställer byråkratin försvaret av sina egna parasitära intressen i första rummet. I så måtto för vi en kamp på liv och död mot den, men i sista hand återspeglas arbetarstatens intressen i en mycket förvrängd form genom byråkratins intressen. Dessa intressen försvarar vi – med våra egna metoder. Därmed för vi på intet vis en kamp mot det faktum att byråkratin slår vakt om (på sitt eget sätt) statsegendom, monopolet på utrikeshandel eller vägran att betala tsarens skulder. Vad det ändå gäller i ett krig mellan SSSR och den kapitalistiska världen – oberoende av de händelser som leder fram till detta krig eller ”syftena” hos den eller den regeringen – är ödet för just de historiska erövringar som vi villkorslöst försvarar, dvs., trots byråkratins reaktionära politik. Frågan reduceras följaktligen – *i sista avgörande hand* – till SSSR:s klasskaraktär.

Lenin härledde defaitismens politik från krigets imperialistiska karaktär; men han stannade inte där. Han härledde krigets imperialistiska karaktär från ett specifikt stadium i utvecklingen av den kapitalistiska regimen och dess härskande klass. Eftersom krigets karaktär bestäms just av samhällets och statens klasskaraktär, förordade Lenin att vi, när vi slog fast vår politik gentemot imperialistiska krig, skulle abstrahera oss själva från sådana ”konkreta” omständigheter som demokrati och monarki, som aggression och nationellt försvar.

I motsats till detta föreslår Shachtman att vi härleder defaitismen från konjunkturella betingelser. Denna defaitism är likgiltig inför SSSR:s och Finlands klasskaraktär. Byråkratins reaktionära drag och ”aggressionen” är nog för den. Om Frankrike, England och Förenta Staterna skickar flygplan och gevär till Finland, så har detta ingen betydelse för Shachtman när han fastställer sin politik. Men om brittiska trupper landstiger i Finland, så kommer Shachtman att stoppa en termometer under Chamberlains tunga och fastställa Chamberlains intentioner – huruvida han bara syftar till att rädda Finland undan Kremels imperialistiska politik eller huruvida han därtill syftar till att störta ”oktoberrevolutionens sista erövring”. Helt i enlighet med avläsningen av termometern är Shachtman, defaitisten, redo att förvandla sig själv till en defensist. Detta är vad det innebär att ersätta abstrakta principer med ”levande händelsers realiteter”.

---

⁵² Ung.: anhängare av försvar.

Shachtman kräver, som vi redan sett, enträget att vi anför tidigare fall: när och var har oppositionens ledare tidigare uppenbarat småborgerlig opportunistisk? Det svar som jag redan gett honom på denna punkt måste här utökas med två brev som vi skickade varandra i frågan om defensism och defensismens metoder i samband med händelserna i den spanska revolutionen. Den 18 september 1937, skrev Shachtman till mig:

‘... Du säger, ‘Om vi hade en medlem i Cortes skulle han rösta mot Negrins militärbudget’. Såvida detta inte är en typografisk miss så tycks det oss vara en non-sequitur. Om, som vi alla hävdar, *ett element av imperialistiskt krig* för närvarande inte är förhärskande i den spanska kampen, och om istället det avgörande elementet fortfarande är kampen mellan den förtvinande borgerliga demokratin, med allt det innebär, å ena sidan, och fascismen å den andra, och vidare om vi blir tvingade att militärt bistå kampen mot fascismen, kan vi inte förstå hur det kan vara möjligt att rösta mot militärbudgeten i Cortes ... Om en bolsjevik-leninist på Huescafronten tillfrågades av en socialistisk kamrat varför hans representant i Cortes röstade mot Negrins förslag att avdela en miljon pesetas för inköp av gevär till fronten, vad skulle då denna bolsjevik-leninist svara? Det tycks oss inte som om han skulle ha ett verkningsfullt svar ...’ (Min kursivering.)

Detta brev slog mig med häpnad. Shachtman var villig att uttrycka sitt förtroende för negrinregeringen på den rent negativa grunden att ”ett element av imperialistiskt krig” inte är förhärskande i Spanien.

Den 20 september 1937, svarade jag Shachtman:

”Att rösta för negrinregeringens militärbudget innebär att rösta för hans *politiska* förtroende ... Att göra det vore ett brott. Hur förklarar vi vår röst för de anarkistiska arbetarna? Helt enkelt: Vi har inte det minsta förtroende för denna regerings förmåga att leda kriget och säkra segern. Vi anklagar denna regering för att beskydda de rika och utarma de fattiga. Denna regering måste krossas. Så länge vi inte är starka nog att ersätta den, kämpar vi under dess ledning. Men närhelst vi har tillfälle uttrycker vi öppet vårt misstroende mot den: det är den enda möjligheten att *politiskt* mobilisera massorna mot denna regering och att förbereda dess störtande. Varje alternativ politik vore ett förräderi mot revolutionen”.

Tonen i mitt svar återspeglar bara matt ... den förvåning som Shachtmans opportunistiska inställning frambringade inom mig. Isolerade misstag är naturligtvis oundvikliga, men idag, två och ett halvt år senare, hamnar denna korrespondens i ett nytt ljus. Eftersom vi försvarar borgerlig demokrati mot fascism, resonerar Shachtman, kan vi därför inte vägra den borgerliga regeringen vårt förtroende. När man tillämpar detta teorem på SSSR omvandlas det till sin motsats – eftersom vi inte kan ge kremlregeringen vårt förtroende, kan vi inte försvara arbetarstaten. Pseudoradikalism är också i detta fall bara opportunistens baksida.

Förnekande av klasskriteriet

Låt oss än en gång återvända till vårt ABC. I marxistisk sociologi är utgångspunkten för en analys klassdefinitionen av ett givet fenomen, t.ex. stat, parti, filosofisk riktning, litterär skola, etc. I de flesta fall är emellertid den blotta klassdefinitionen otillräcklig, ty en klass består av olika strata, genomgår olika utvecklingsfaser, påverkas av olika omständigheter, utsätts för andra klassers inflytande. Det blir nödvändigt att ta upp dessa andrahands- och tredjehandsfaktorer för att göra analysen fullständig, och de tas upp antingen partiellt eller fullständigt, beroende på det speciella syftet. Men för en marxist är en analys omöjlig utan en klasskarakteristik av det behandlade fenomenet.

Skelett- och muskelsystemen uttömmar inte ett djurs anatomi; icke desto mindre skulle en anatomisk avhandling, som försökte ”abstrahera” sig själv från ben och muskler, hänga i luften. Krig är inget organ utan en funktion hos samhället; dvs. dess härskande klass. Det är

omöjligt att definiera och studera en funktion utan att förstå sig på organet, dvs. staten; det är omöjligt att vinna vetenskaplig förståelse av ett organ utan att förstå organismens allmänna struktur; dvs. samhället. Samhällets ben och muskler består av produktivkrafterna och klass(egendoms)förhållandena. Shachtman anser det möjligt att en funktion, nämligen krig, kan studeras ”konkret” oberoende av det organ det hänförs till; dvs. staten. Är inte detta ohyggligt?

Detta grundläggande misstag utökas med ännu ett lika påfallande. Efter att ha avskiljt funktion från organ fortsätter Shachtman, tvärtemot alla sina löften, när han studerar själva funktionen, inte från det abstrakta till det konkreta utan upplöser tvärtom det konkreta i det abstrakta. *Imperialistiskt* krig är en av funktionerna hos finanskapitalet; dvs. bourgeoisin, som vid ett visst stadium i utvecklingen stödjer sig på kapitalism med en särskild struktur, nämligen monopolkapital. Denna definition är tillräckligt konkret för våra grundläggande politiska slutsatser. Men genom att utsträcka termen imperialistiskt krig till att också täcka Sovjetstaten, slår Shachtman bort stödet under sina egna fötter. För att uppnå om så bara ett ytligt rättfärdigande av sin tillämpning av en och samma beteckning för finanskapitalets expansion och arbetarstatens expansion, tvingas Shachtman helt och hållet lösgöra sig från de båda staternas sociala struktur genom att proklamera den som – en abstraktion. Medan han så leker kurrageömma med marxismen stämplar Shachtman det konkreta som abstrakt och det abstrakta som konkret!

Denna upprörande lek med teori är ingen tillfällighet. Varenda småborgare i Förenta Staterna är undantagslöst redo att kalla varje territoriell erövring ”imperialistisk”, särskilt idag när Förenta Staterna inte råkar sysselsätta sig med att erövra territorier. Men om man säger till just samme småborgare att hela finanskapitalets utrikespolitik är imperialistisk utan hänsyn till om det vid ett givet ögonblick är sysselsatt med att genomföra en annektering eller att ”försvara” Finland mot annektering – då skulle vår småborgare rygga tillbaka av pliktrogen indignation. Naturligtvis skiljer sig oppositionens ledare från en vanlig småborgare i målsättning och i politisk nivå. Men tyvärr så har deras tänkande gemensamma rötter. En småborgare försöker undantagslöst att avskilja politiska händelser från dess sociala grundval, eftersom det finns en organisk konflikt mellan en klassmässig behandling av fakta och småbourgeoisins sociala ställning och skolning.

Än en gång: Polen

Min anmärkning att Kreml med sina byråkratiska metoder gav en impuls till den socialistiska revolutionen i Polen, omvänds av Shachtman till en försäkran att enligt min mening en ”byråkratisk revolution” av proletariatet antagligen är möjlig. Detta är inte bara felaktigt utan också förrädiskt. Mitt uttryck var strängt begränsat. Det är inte frågan om ”byråkratisk revolution” utan enbart om byråkratisk impuls. Att förneka denna impuls är att förneka verkligheten. Folkets massor i västra Ukraina och Vitryssland kände under alla förhållanden denna impuls, förstod dess mening och använde den för att genomföra en drastisk omvälvning i egendomsförhållandena. Ett revolutionärt parti som undgick att notera denna impuls i tid och vägrade dra nytta av den skulle vara färdigt för soptunnan.

Denna impuls i den socialistiska revolutionens riktning var endast möjlig på grund av att SSSR:s byråkrati vacklar och har sina rötter i arbetarstatens ekonomi. De ukrainska vitryssarnas revolutionära utnyttjande av denna ”impuls” var endast möjlig genom klasskampen i de ockuperade områdena och genom styrkan i oktoberrevolutionens exempel. Den snabba strypningen eller strypning till hälften av denna revolutionära massrörelse, slutligen, möjliggjordes genom isoleringen av denna rörelse och moskvabyråkratins makt. Var och en som inte förmådde begripa det dialektiska samspelet mellan dessa tre faktorer: arbetarstaten, de

förtryckta massorna och den bonapartistiska byråkratin, borde göra bäst i att avhålla sig från löst prat om händelser i Polen.

Vid valen till nationalförsamlingen i västra Ukraina och västra Vitryssland innehöll valprogrammet, som naturligtvis dikterats av Kreml, tre ytterst viktiga punkter: de båda provinsernas uppgående i Sovjetfederationen; konfiskering av jordägarnas ägor till böndernas förmån; nationalisering av storindustri och banker. De ukrainska demokraterna, om man skall döma efter deras uppträdande, håller det för ett mindre ont att enas under en enda stats myndighet. Och utifrån sin uppfattning om den framtida kampen för självständighet har de rätt. Vad det gäller de två andra punkterna i programmet, skulle man kunna tro att det inte kunde finnas något tvivel ibland oss vad dessas progressivitet anbelangar. När Shachtman försöker gå en omväg runt verkligheten, nämligen att det var ingenting annat än SSSR:s sociala grundvalar som påtvingade Kreml ett socialt revolutionärt program, hänvisar han till Litauen, Estland och Lettland där allt förblivit som förr. Ett otroligt argument! Ingen har sagt att sovjetbyråkratin *alltid* och *överallt* antingen önskar eller kan genomföra en expropriation av bourgeoisin. Vi säger bara att ingen annan regering kunde ha genomfört den sociala omvälvningen som kremlbyråkratin oaktat sin allians med Hitler fann sig tvingad att sanktionera i östra Polen. Ett misslyckande därvidlag, och den kan inte inräkna området i Sovjetfederationen.

Shachtman är medveten om själva omvälvningen. Han kan inte förneka den. Han är oförmögen att förklara den. Men icke desto mindre försöker han rädda ansiktet. Han skriver: ”I det polska Ukraina och Vitryssland, där klassutsugningen intensifierades av nationellt förtryck, började bönderna själva överta jorden, att fördriva de jordägare som redan var halvt på flykt,” etc. (Loc. cit. sid. 16) Det visar sig att Röda armén inte hade något som helst samband med allt detta. Den kom till Polen bara som en ”kontrarevolutionär styrka” för att undertrycka rörelsen. Men varför förberedde inte arbetarna och bönderna i västra Polen, som bemäktigats av Hitler, en revolution? Varför var det i huvudsak revolutionärer, ”demokrater” och judar som flydde därifrån, medan det i huvudsak var jordägare och kapitalister som flydde – från östra Polen? Shachtman har inte tid nog att fundera ut detta – han har sådan brådska att förklara för mig att begreppet ”byråkratisk revolution” är absurt, ty arbetarnas frigörelse kan endast utföras av arbetarna själva. Har jag inte rätt när jag upprepar att Shachtman uppenbarligen känner att han befinner sig i en barnkammare?

Mensjevikerna, vilka om möjligt är ännu mer ”oförsonliga” i sin attityd gentemot Kremles utrikespolitik än Shachtman, omtalar i sitt partiorgan att ”i byarna uppstod – mycket ofta bara sovjettrupperna närmade sig (dvs. även innan de nått ett visst distrikt – L.T.) – bonde-kommittéer överallt, grundorganen för revolutionärt bondesjälvstyre ...” De militära auktoriteterna skyndade sig naturligtvis att underordna dessa kommittéer de byråkratiska organ som de upprättat i stadscentra. Men de var icke desto mindre tvingade att förlita sig på bondekommittéerna, eftersom det utan dem var omöjligt att genomföra agrarrevolutionen.

Mensjevikernas ledare, Dan, skrev den 19 oktober: ”*Enligt alla iakttagares enstämmiga vittnesmål* ger sovjetarméns och sovjetbyråkratin närvaro en impuls (!!!) till social jäsning och sociala omvandlingar, inte bara i de områden de ockuperar utan bortom dessas gränser.” Denna ”impuls” uppfanns inte, som ni kommer att lägga märke till, av mig, utan av ”alla enstämmiga vittnesmål” från de iakttagare som ägde ögon och öron. Dan går ännu längre och uttrycker en förmodan att ”de vågor som denna impuls piskat upp kommer inte bara att med kraft slå emot Tyskland om en jämförelsevis kort tidsrymd utan också i mer eller mindre utsträckning slå emot andra stater.”

En annan mensjevikförfattare skriver: ”Medan man i Kreml har försökt undvika allt som kan ha en anstrykning av den stora revolutionen, måste själva det faktum att sovjettrupperna

gjorde sitt intåg i östra Polens områden med dessas gamla förlegade halvfeodala agrarförhållanden framkalla en våldsamt agrarrörelse. När sovjettrupperna närmade sig började bönderna besätta jordägarnas egendomar och bilda bondekommittéer.” Ni märker: när sovjettrupperna *närmade* sig och inte alls när de *drog bort*, vilket borde följa av Shachtmans ord. Jag citerar mensjevikernas vittnesmål eftersom de är mycket välinformerade, deras informationskällor är polska och judiska emigranter med vilka de står i vänskapligt förhållande och som samlats i Frankrike. Och eftersom dessa herrar kapitulerat inför den franska bourgeoisin, kan de rimligtvis inte misstänkas för att ha kapitulerat inför stalinismen.

Mensjevikernas vittnesmål bekräftas vidare av den borgerliga pressens rapporter:

”Agrarrevolutionen i Sovjetpolen har haft kraften av en spontan rörelse. Så snart som meddelandet spridits att Röda Armén gått över floden Zbrucz, började bönderna att dela upp jordägarnas arealer bland sig själva. Jorden gavs först åt de minsta innehavarna och på detta sätt exproprierades omkring trettio procent av den uppodlade jorden.” (*New York Times*, 17 januari 1940.)

I sken av ett nytt argument ger Shachtman mig tillbaka mina egna ord om att expropriationen av egendomsägare i östra polen inte förändrar vår värdering av Kremls *allmänna* politik. Naturligtvis gör den inte det! Ingen har heller föreslagit det. Med Kominterns hjälp har Kreml förvirrat och demoraliserat arbetarklassen så att den inte bara underlättat utbrottet av ett nytt imperialistiskt krig utan också gjort utnyttjandet av detta krig i revolutionärt syfte ytterst svårt. Jämfört med dessa brott är den sociala omvälvningen i de två provinserna, vilken för övrigt fick betalas med Polens förslavande, naturligtvis av mindre betydelse och ändrar inte den allmänna reaktionära karaktären av Kremls politik. Men på initiativ av oppositionen själv handlar nu den fråga som ställts inte om allmän politik, utan om hur den konkret tar sig uttryck under speciella betingelser i tid och rum. För bönderna i Galicien och Vitryssland var den agrara omvälvningen av största betydelse. Fjärde internationalen kunde inte bojkotta denna omvälvning på den grunden att initiativet togs av den reaktionära byråkratin. Vår oförbehållsamma plikt var att delta i omvälvningen på arbetarnas och böndernas sida och i denna mån på Röda arméns sida. På samma gång var det oundgängligt att oförtröttligt varna massorna för den allmänt reaktionära karaktären av Kremls politik och de faror det innebär för de besatta områden. Att veta hur man kombinerar dessa två uppgifter eller riktigare två sidor av en och samma uppgift – just detta är bolsjevikipolitik.

Än en gång: Finland

Efter att ha avslöjat ett sådant besynnerligt skarpsinne när det gällde att förstå händelserna i Polen, slår Shachtman, i samband med händelserna i Finland, ner på mig med fördubblad auktoritet. I min artikel ”En småborgerlig opposition”, skrev jag att ”det sovjet-finska kriget *börjar uppenbarligen* att *utökas* med ett inbördeskrig, i vilket Röda armén på detta stadium finner sig själv i samma läger som de finska småbönderna och arbetarna ...” Denna ytterst försiktiga formulering möttes icke av något gillande från min skoningslöse domare. Min värdering av händelserna i Polen hade redan fått honom ur balans. ”Jag finner än mindre ’bevis’ för dina – hur ska jag säga det? förbluffande yttranden om Finland,” skriver Shachtman på sid. 16 i sitt ”Brev”. Jag är uppriktigt ledsen att Shachtman föredrar att bli förbluffad hellre än att tänka igenom saker och ting.

I de baltiska staterna begränsade Kreml sina uppgifter till att vinna strategiska förmåner med den obestriddiga beräkningen att dessa strategiska militärbaser i framtiden skulle tillåta en sovjetisering av också dessa forna delar av det tsaristiska imperiet. Dessa framgångar i Baltikum, som uppnåts genom diplomatiskt hot, stötte emellertid på motstånd från Finland. Att förlika sig med detta motstånd skulle ha inneburit att Kreml satte sin ”prestige” på spel och därmed sina framgångar i Estland, Lettland och Litauen. Kreml kände sig därmed,

tvärtemot sina ursprungliga planer, tvingat att ta till väpnad makt. Utifrån detta faktum ställde sig varje tänkande människa följande fråga: Vill Kreml bara skrämman den finska bourgeoisin och tvinga den till eftergifter, eller måste den nu gå vidare? På denna fråga kan det naturligt nog inte finnas något "automatiskt" svar. Det var nödvändigt – i ljuset av allmänna tendenser – att rätta sig själv efter konkreta symptom. Oppositionens ledare är oförmögna till detta.

Den 30 november inleddes militära operationer. Just denna dag utsände det finska kommunistpartiets centralkommitté, som otvivelaktigt befann sig antingen i Leningrad eller Moskva, ett radiomanifest till Finlands arbetande folk. Detta manifest förkunnade: "För andra gången i Finlands historia börjar den finska arbetarklassen en kamp mot plutokratins förtryck. Arbetarnas och böndernas första erfarenhet blev 1918 kapitalisternas och jordägarnas seger. Men denna gång... måste det arbetande folket vinna!" Bara detta manifest utvisade klart att det inte gällde ett försök att skrämman den borgerliga regeringen i Finland, utan en plan för att framkalla resning i landet och att komplettera Röda arméns invasion med inbördeskrig.

Den s.k. folkregeringens uttalande, som publicerades den 2 december, fastslog: "I olika delar av landet har folket redan rest sig och förkunnat skapandet av en demokratisk republik." Detta tillkännagivande är uppenbarligen ett rent påhitt, annars skulle manifestet ha nämnt de platser där försöken till resning ägde rum. Det är emellertid möjligt att isolerade försök, som förberetts utifrån, slutat i nederlag och att det just på grund av detta ansågs lämpligt att inte gå in på detaljer. I vilket fall som helst utgjorde nyheterna om "resningen" en uppmaning till resning. Uttalandet innehöll vidare information angående bildandet av "den första finska kår som under loppet av de kommande striderna kommer att utökas med frivilliga från revolutionära arbetar- och bondeled." Om det så bara fanns ett tusen man i denna "kår" eller bara ett hundra, låg ändå kårens betydelse i att den obestriddigen inverkade på Kremels politik. Vid samma tid rapporterades det om expropriering av stora jordägare vid gränsområdena. Det finns inte den minsta anledning att betvivla att detta är just vad som ägde rum under Röda Arméns första framryckning. Men även om dessa rapporter betraktas som rena påhitt, bevarar de fullständigt sin betydelse som en uppmaning till agrarrevolution. Därmed hade jag all rätt att deklarerat att "Det sovjet-finska kriget börjar uppenbarligen att utökas med ett inbördeskrig." Vid decembers början förfogade jag faktiskt bara över en del av dessa fakta. Men mot bakgrund av den allmänna situationen tar jag mig friheten att, med hjälp av en förståelse av dennas inre logik, lägga till att isolerade symptom gjorde det möjligt för mig att dra de nödvändiga slutsatserna angående hela kampens inriktning. Utan sådana halvt *a priori*-satser kan man vara en rationell iakttagare men på inget vis en aktiv deltagare i händelserna. Men varför förmådde inte "folkregeringens" uppmaning framkalla ett omedelbart gensvar från massorna? Av tre skäl: för det första, Finland behärskas helt av en reaktionär militärmaskin som inte bara stöds av bourgeoisin utan också av böndernas toppskikt och arbetarbyråkratin; för det andra, Kremels politik lyckades omvandla det finska kommunistpartiet till en obetydlig faktor; för det tredje, SSSR:s regim är på inget vis förmögen att väcka entusiasm bland de finska arbetande massorna. Mellan 1918 och 1920 svarade t.o.m. bönderna i Ukraina mycket svagt på uppmaningar att besätta jordägarnas egendom därför att den lokala sovjetmakten ännu var svag och varje framgång för de vita medförde hänsynslösa straffexpeditioner. Det finns än mindre anledning att vara överraskad över de finska fattigböndernas tvekan att svara på en uppmaning till agrarrevolution. För att sätta bönderna i rörelse behövs verkliga framgångar för Röda armén. Under sådana betingelser kunde det inte ens vara tal om resning bland bönderna. Men under den första dåligt förberedda framryckningen led Röda armén bara nederlag. Man kunde omöjligen vänta sig ett självständigt inbördeskrig i Finland vid det givna stadiet: mina förutsägelser talade helt exakt om att *komplettera* militära operationer genom inbördeskrigsaktioner. Jag åsyftar – åtminstone tills den finska armén är tillintetgjord – enbart det ockuperade området och intilliggande regioner.

När jag idag, den 17 januari, skrivet dessa rader, säger meddelanden från finska källor att en av gränsprovinserna har intagits av finska emigrantstyrkor och att, bokstavligt talat, broder dödar broder där. Vad är detta om inte en händelse i ett inbördeskrig? Det kan i varje fall inte finnas något tvivel om att en ny framryckning av Röda armén i Finland vid varje steg kommer att bekräfta vår allmänna värdering av kriget. Shachtman har varken en analys av händelserna eller ens en antydning till prognos. Han nöjer sig med en förnäm indignation och för varje steg han tar sjunker han av denna anledning allt djupare ner i dyn.

”Folkregeringens” uppmaning manar till arbetarkontroll. Vad kan detta betyda! utropar Shachtman. Det finns inge arbetarkontroll i SSSR; när skulle den då komma i Finland? Sorgligt nog avslöjar Shachtman en fullständig brist på förståelse av situationen. I SSSR är arbetarkontroll ett stadium som för länge sedan fullbordats. Från kontroll över bourgeoisin övergick man där till förvaltning av nationaliserad produktion. Från arbetarnas förvaltning – till byråkratins kommando. En ny arbetarkontroll skulle nu betyda kontroll över byråkratin. Denna kan bara upprättas som resultat av ett framgångsrikt uppror mot byråkratin. I Finland innebär arbetarkontroll ännu inget annat än att tränga ut den inhemska bourgeoisin, vars plats byråkratin ämnar inta. Dessutom ska man inte inbilla sig att Kreml är så dum att den försöker styra östra Polen eller Finland genom importerade kommissarier. Av yttersta angelägenhet för Kreml är att extrahera ut en ny administrativ apparat från den arbetande befolkningen i de ockuperade områdena. Denna uppgift kan enbart lösas i ett flertal steg. Det första steget är bondekommittéerna och arbetarkontrollkommittéerna.⁵³

Shachtman griper ivrigt t.o.m. efter det faktum att Kuusinenens program ”formellt sett är ett borgerligt ‘demokratiskt’ program.” Vill han med detta ha sagt att Kreml är mer intresserat av att upprätta en borgerlig demokrati i Finland än att dra in Finland inom SSSR:s ramar? Shachtman vet själv inte vad han vill säga. I Spanien, med vilket Moskva inte förberedde någon union med SSSR, var det faktiskt en fråga om att demonstrera Kremls förmåga att rädda den borgerliga demokratin undan en social revolution. Denna uppgift härrörde från kremlbyråkratins intressen i denna speciella internationella situation. Idag är situationen helt annorlunda. Kreml förbereder ingen uppvisning av sin egen användbarhet inför Frankrike, England och Förenta Staterna. Som dess handlingar har visat, är det fast beslutet att sovjetisera Finland – genast eller i två etapper. Kuusinenregeringens program skiljer sig inte, även om man ser det ur ”formell” synvinkel, från bolsjevikernas program i november 1917. Shachtman gör faktiskt väsen av det faktum att jag generellt tillskriver ”idioten” Kuusinenens manifest någon betydelse. Jag tar mig emellertid friheten att anse att ”idioten” Kuusinen, som handlar i enlighet med Kremls ukas och med Röda arméns stöd, representerar en långt mer seriös politisk faktor än kvickheter från ytliga kannstöpere som vägrar att begrunda händelsernas inre logik (dialektik).

Som resultat av sin anmärkningsvärda analys föreslår Shachtman denna gång öppet en *defaitistisk* politik i förhållande till SSSR, tilläggande (för alla eventualiteter) att han på inget vis upphör att vara ”patriot för sin klass”. Vi gläds åt den informationen. Men det knepiga är att Dan, mensjevikernas ledare, så långt tillbaka som den 12 november, skrev, att för den

⁵³ Denna artikel hade redan skrivits när jag i New York Times från den 17 januari läste följande rader angående det forna östra Polen: ”Inom industrin har ännu inga drastiska expropriationer genomförts i större skala. De större centra för banksystemet, järnvägssystemet och ett antal större industriföretag var statsägda flera år innan den ryska ockupationen. I små och medelstora industrier utövar nu arbetare kontroll över produktionen.

Industriägarna upprätthåller formellt full äganderätt till sina egna företag, men de tvingas förelägga redogörelse för produktionskostnader osv. inför arbetardelegater för utlåtande. De senare fastställer, tillsammans med arbetsgivarna, löner, arbetsförhållanden och en ’acceptabel profitmarginal’ för industriägarna.”

Vi ser därmed att ”levande händelser realiteter” ingalunda underkastar sig själva oppositionsledarnas pedantiska och livlösa schema. Under tiden omvandlas våra ”abstraktioner” till kött och blod. – L.T.

händelse Sovjetunionen trängde in i Finland skulle världsproletariatet ”tvingas inta en definitivt defaitistisk position i förhållande till detta övergrepp.” (*Sozialistischeski Vestnik*, No., 9-20, sid. 43.) Det är nödvändigt att tillägga att Dan under kerenskijregimen var en rabiat defensist; t.o.m. under tsaren undgick han att vara defaitist. Det är endast Röda Arméns invasion av Finland som kunnat omvända Dan till defaitist. Därmed upphör han naturligtvis inte att vara en ”patriot för sin klass.” Vilken klass? Denna fråga är långt ifrån ointressant. När det gäller analysen av händelser är Shachtman oense med Dan som är närmare handlingens skådeplats och inte kan ersätta fakta med fiktion; men genom kompensation, där det kommer an på ”konkreta politiska slutsatser”, har Shachtman visat sig vara en ”patriot” för just samma klass som Dan. Inom den marxistiska sociologin kallas denna klass, om oppositionen tillåter, *småbourgeoisin*.

Teorin om ”blocken”

För att rättfärdiga sitt block med Burnham och Abern – mot den proletära flygeln i partiet, mot Fjärde Internationalens program, och mot den marxistiska metoden – har Shachtman inte skonat den revolutionära rörelsens historia vilken han – enligt vad han själv säger – studerade speciellt för att låta den yngre generationen ta del av de stora traditionerna. Syftet är i sig självt naturligtvis utmärkt. Men det kräver en vetenskaplig metod. Shachtman har börjat med att offra den vetenskapliga metoden av hänsyn till ett block. Hans historiska exempel är godtyckliga, ogenomtänkta och heltigenom felaktiga.

Varje samarbete är inte ett block i termens egentliga mening. Inte sällan förekommer tillfälliga överenskommelser som inte alls omvandlas och inte strävar att omvandlas till ett långvarigt block. Å andra sidan kan knappast medlemskap i ett och samma parti kallas ett block. Vi har tillsammans med kamrat Burnham tillhört (och hoppas tillhöra till slutet) ett och samma internationella parti; men detta utgör fortfarande inget block. Två partier kan sluta ett långfristigt block med varandra mot en gemensam fiende; av det slaget var ”folkfronts”-politiken. Inom ett och samma parti kan nära men inte samstämmiga tendenser ingå ett block mot en tredje fraktion.

För en värdering av blocken inom partiet är två frågor av avgörande betydelse: 1) Först och främst, mot vem eller vad riktas blocket? 2) Vad är styrkeförhållandet inom blocket? För en kamp mot chauvinism inom ens eget parti är ett block mellan internationalister och centrister helt tillåtet. Resultatet av detta block skulle i detta fall bero på klarheten i internationalisternas program, på deras sammanhållning och disciplin, ty dessa egenskaper är inte sällan viktigare i fastställandet av styrkeförhållandet än deras numeriska styrka.

Shachtman hänvisar, som vi förut sade, till Lenins block med Bogdanov. Jag har redan slagit fast att Lenin inte gjorde de minsta teoretiska eftergifter åt Bogdanov. Vi skall nu undersöka den politiska sidan av ”blocket”. Det är först av allt nödvändigt att fastslå, att vad det i verkligheten var fråga om var inte ett block utan ett samarbete i en gemensam organisation. Bolsjevikfraktionen hade en självständig existens. Lenin bildade inget ”block” med Bogdanov mot andra tendenser inom sin egen organisation. Han ingick tvärtom ett block t.o.m. med bolsjevik-förlikarna (Dubrovinskij, Rykov och andra) mot Bogdanovs teoretiska kätterier. I grund och botten var frågan för Lenins del huruvida det var möjligt att stanna kvar tillsammans med Bogdanov i en och samma organisation vilken trots namnet ”fraktion”, hade ett partis alla kännetecken. Om Shachtman inte betraktar oppositionen som en självständig organisation, så faller hans hänvisning till Lenin-Bogdanov”blocket” platt till marken.

Men misstaget i analogin inskränker inte till detta. Bolsjevikfraktion-partiet fortsatte sin kamp mot mensjevismen som vid den tiden redan fullständigt avslöjat sig som den liberala bourgeoisins småborgerliga handgångna. Detta var långt allvarigare än anklagelsen för s.k. ”byråkratisk konservatism”, vars klassrötter Shachtman inte ens försöker definiera. Lenins

samarbete med Bogdanov var ett samarbete mellan en proletär tendens och en sekteristisk centristisk tendens mot småborgerlig opportunist. Klasslinjerna är klara. "Blocket" (om man använder denna term för det givna fallet) var berättigat.

"Blockets" senare historia saknar inte betydelse. I det brev till Gorkij som Shachtman citerat, uttryckte Lenin förhoppningen att det skulle bli möjligt att avskilja de politiska frågorna från de rent filosofiska. Shachtman glömmer att tillägga att Lenins förhoppning på inget vis infriades. Skilda uppfattningar utvecklades från filosofins höjder ner mot alla andra frågor, inräknat de mest aktuella. Om "blocket" inte misskrediterade bolsjevismen så var det bara därför att Lenin hade ett färdigt program, en riktig metod, en fast sammansvetsad fraktion i vilken Bogdanovs grupp utgjorde en liten ostadig minoritet.

Shachtman ingick ett block med Burnham och Abern mot den proletära flygeln i sitt eget parti. Man kan omöjligt komma ifrån detta. Styrkeförhållandet inom blocket går helt emot Shachtman. Abern har sin egen fraktion. Burnham kan med Shachtmans hjälp skapa något som liknar en fraktion innehållande intellektuella som förlorat sina illusioner om bolsjevismen. Shachtman har inget självständigt program, ingen självständig metod, ingen självständig fraktion. Den eklektiska karaktären hos oppositionens "program" bestäms av de motstridiga tendenserna inom blocket. För den händelse luften går ur blocket – och detta går inte att undvika – kommer Shachtman att gå ur striden efter att ha tillfogat sig själv och partiet skada.

Shachtman åberopar vidare det faktum att Lenin och Trotskij 1917 förenades efter en lång kamp och att det därför skulle vara orätt att påminna dem om deras gamla meningsskiljaktigheter. Detta exempel komprometteras lätt av det faktum att Shachtman redan använt det en gång för att förklara sitt block med – Cannon mot Abern. Men bortsett från denna besvärande omständighet är den historiska analogin heltigenom falsk. När Trotskij trädde in i Bolsjevikpartiet, erkände han fullständigt och helhjärtat riktigheten av de leninistiska metoderna för partibygget. På samma gång hade bolsjevismens oförsonliga klasstendenser rättat en oriktig förutsägelse. Om jag inte återigen tog upp frågan om "permanent revolution" 1917, så berodde det på att den redan avgjorts för båda sidors vidkommande genom händelsernas gång. Grunden för gemensamt arbete utgjordes inte av subjektiva eller tillfälliga kombinationer utan av den proletära revolutionen. Detta är en solid grund. Här var det vidare inte fråga om ett "block" utan om ett samgående i ett enda parti – mot bourgeoisin och dess småborgerliga agenter. Inom partiet riktades Lenins och Trotskijs oktoberblock mot småborgerlig tvehägsenhet i upprorsfrågan.

Lika ytlig är Shachtmans hänvisning till Trotskijs block med Zinovjev 1926. Kampen fördes vid den tiden inte mot "byråkratisk konservatism" som den psykologiska egenskapen hos ett fåtal osympatiska individer, utan mot den mäktigaste byråkratin i världen, dess privilegier, dess godtyckliga styre och dess reaktionära politik. Vidden av ett blocks tillståndiga meningsskiljaktigheter bestäms av motståndarens karaktär.

Förhållandet mellan blockets element var likväl heltigenom annorlunda. Oppositionen av år 1923 hade sitt eget program och sina egna kadrer vilka inte alls bestod av intellektuella som Shachtman påstår, som ett eko av stalinisterna, utan av i huvudsak arbetare. Zinovjev-Kamenev-oppositionen tillkännagav på vår begäran i ett specialdokument att 1923 års opposition hade rätt i alla grundläggande frågor. Men eftersom vi hade skilda traditioner och eftersom vi långt ifrån var eniga i allt, kom aldrig någon sammansmältning till stånd; båda grupperna förblev fristående fraktioner. Det är sant att i vissa viktigare frågor gjorde 1923 års opposition vissa principiella eftergifter till 1926 års opposition – mot min röst – eftergifter som jag betraktade och fortfarande betraktar som oförlåtliga. Omständigheten att jag inte öppet protesterade mot dessa eftergifter var snarast ett misstag. Men det fanns i allmänhet inte

mycket utrymme för öppna protester – vi arbetade illegalt. I alla händelser var båda sidor mycket bekanta med mina åsikter i de kontroversiella frågorna. Inom 1923 års opposition intog niohundra tionio av tusen om inte fler min ståndpunkt och inte Zinovjevs eller Radeks ståndpunkt. Med ett sådant förhållande mellan de två grupperna inom blocket kunde de eller de delmisstagen ha begåtts, men där fanns inte så mycket som ett spår av äventyrlighet.

Med Shachtman är det helt annorlunda. Vem hade rätt förut och just när och var? Varför ställde sig Shachtman först på Aberns sida, därefter på Cannons och nu återigen på Aberns? Shachtmans egen förklaring angående de gamla bittra fraktionsstriderna är inte värdig en ansvarig politisk person utan en barnjungfru: Johnny hade lite fel, Max lite, alla hade lite fel, och nu har vi alla lite rätt. Vem som hade fel och i vad sägs inget om. Det finns ingen tradition. Gårdagen utesluts ur beräkningen – och vad är skälet till allt detta? Jo, att Shachtman i partiets organism spelar rollen av en vandrande njure.

När Shachtman letar historiska analogier, undviker han ett exempel, med vilket hans nuvarande block faktiskt har en viss likhet. Jag åsyftar det s.k. augustiblocket från 1912. Jag deltog aktivt i detta block. I en viss mening skapade jag det. Politiskt skilde jag mig från mensjevikerna i alla grundläggande frågor. Jag skilde mig också från ultra-vänsterbolsjevikerna, *vperjodisterna*. Till politikens mer allmänna tendenser stod jag långt närmare bolsjevikerna. Men jag var emot den leninistiska ”regimen” eftersom jag inte hade lärt mig förstå nödvändigheten av ett fast centraliserat sammansvetsat parti för att förverkliga det revolutionära målet. Och så bildade jag detta tillfälliga block av heterogena element vilket riktades mot partiets proletära flygel.

I augustiblocket hade likvidatorerna sin egen fraktion, *vperjodisterna* hade också något som liknade en fraktion. Jag stod isolerad, jag hade åsiktsbröder men ingen fraktion. De flesta dokumenten skrevs av mig och hade som målsättning att genom undvikande av principiella meningsskiljaktigheter skapa ett sken av enstämmighet i ”konkreta politiska frågor”. Inte ett ord om det förflutna! Lenin utsatte augustiblocket för en obarmhärtig kritik och de fränaste utfallen föll på min lott. Lenin bevisade, att eftersom jag varken var politiskt överens med mensjevikerna eller *vperjodisterna*, så förde jag en äventyrspolitik. Detta var hårt, men det var sant.

Låt mig som ”förmildrande omständigheter” nämna det faktum att jag gjort till min uppgift att inte stödja höger- eller ultravänsterfraktionerna mot bolsjevikerna utan att ena partiet i sin helhet. Också bolsjevikerna inbjöds till augustikonferensen. Men eftersom Lenin bestämt vägrade att förena sig med mensjevikerna (vilket han gjorde helt rätt i) lämnades jag kvar i ett onaturligt block med mensjevikerna och *vperjodisterna*. Den andra förmildrande omständigheten är denna, att själva fenomenet bolsjevism, som ett äkta revolutionärt parti, då utvecklades för första gången – i Andra internationalens praktik fanns inga föregångare. Men därmed försöker jag inte på minsta vis frita mig själv från skuld. Oaktat begreppet permanent revolution, vilket otvivelaktigt uppenbarande det rätta perspektivet, hade jag vid den tiden inte frigjort mig själv från den småborgerlige revolutionärens drag. Jag var sjukligt anfäktad av försonlighet gentemot mensjevismen och av en misstänksam attityd mot den leninistiska centralismen. Omedelbart efter augustikonferensen började blocket upplösas till sina beståndsdelar. Inom några månader var jag inte bara principiellt utan också organisatoriskt utanför blocket.

Idag vänder jag mig till Shachtman med exakt samma tillrättavisning som Lenin gav mig för 27 år sedan: ”Ditt block är principlöst”. ”Din politik är äventyrlig”. Jag uttrycker av hela mitt hjärta förhoppningen att Shachtman av dessa anklagelser kommer att dra samma slutsatser som jag en gång drog.

Fraktionerna i kampen

Shachtman uttrycker sin förvåning över det faktum att Trotskij, ”ledaren för 1923 års opposition”, förmår att ge sitt stöd till Cannons byråkratiska fraktion. Häri, liksom i frågan om arbetarkontroll, avslöjar Shachtman sin brist på känsla för historiskt perspektiv. Det är sant att sovjetbyråkratin för att rättfärdiga sin diktatur utnyttjade den bolsjevikiska centralismens principer, men under sin utveckling förvandlade den dessa till deras exakta motsats. Men detta misskrediterar inte det minsta bolsjevismens metoder. Under en tid av många år skolade Lenin partiet i den proletära disciplinens och den stränga centralismens anda. När han gjorde detta, utsattes han oräkneliga gånger för attacker från småborgerliga fraktioner och klickar. Den bolsjevikiska centralismen var en verkligt progressiv faktor och säkrade till slut revolutionens triumf. Det är inte svårt att inse att den nuvarande oppositionens kamp inom Socialist Workers Party inte har något gemensamt med kampen från 1923 års ryska opposition mot den privilegierade byråkratiska kasten utan istället har stora likheter med mensjevikernas kamp mot bolsjevikernas centralism.

Cannon och hans grupp är enligt oppositionen ”ett uttryck för en slags politik som lämpligen kan beskrivas som byråkratisk konservatism.” Vad betyder nu detta? Dominansen från en konservativ arbetarbyråkrati, delägare i den nationella bourgeoisins profiter, vore otänkbar utan direkt eller indirekt stöd från den kapitalistiska staten. Den stalinistiska byråkratins styre vore otänkbart utan GPU, armén, domstolarna, etc. Sovjetbyråkratin stödjer Stalin just därför att han är den byråkrat som bättre försvarar deras intressen än någon annan. Fackföreningsbyråkratin stödjer Green och Lewis just därför att deras brister, som kunniga och flinka byråkrater, värnar om arbetararistokratins materiella intressen. Men på vilken grund vilar ”byråkratisk konservatism” i SWP? Uppenbarligen inte på materiella intressen utan på ett urval byråkrattyper, till skillnad från ett annat läger där innovatörer, initiativtagare och dynamiska andar slagit sig ihop. Oppositionen pekar inte på någon objektiv, dvs. social bas för ”byråkratisk konservatism”. Allt reduceras till ren psykologi. Under sådana betingelser kommer varje tänkande arbetare att säga: Det är möjligt att kamrat Cannon faktiskt snuddar vid de byråkratiska tendensernas gränslinjer – det är svårt för mig att avgöra på håll – men om nationalkommitténs och hela partiets majoritet, som inte alls har något intresse av byråkratiska ”privilegier”, ger sitt stöd åt Cannon, så gör de inte detta på grund av dessa byråkratiska tendenser, utan trots dem. Detta bekräftar att han har vissa andra egenskaper som långt väger över hans personliga brist. Detta är vad en allvarligt syftande partimedlem skulle säga. Och enligt min mening skulle han ha rätt.

För att styrka sina klagomål och anklagelser drar oppositionens ledare fram osammanhängande episoder och anekdoter, vilka kan räknas i hundratal och tusental inom varje parti och vilka till yttermera visso är omöjliga att objektivt verifiera i de flesta fall. Det vore mig totalt främmande att hänge mig åt kritik av den historieförtäljande delen av oppositionens dokument. Men det finns en episod om vilken jag vill uttala mig som deltagare och vittne. Oppositionens ledare omtalar mycket högmodigt hur lätt Cannon och hans grupp, förmodligen utan kritik och betänksamhet, accepterade programmet för övergångskrav.⁵⁴ Här är vad jag skrev den 15 april 1938 till kamrat Cannon angående utarbetandet av detta program:

---

⁵⁴ En grupp amerikanska trotskister, bl.a. Cannon och Shachtman, besökte 1938 Trotskij för att diskutera några av de frågor, som var av störst intresse för den trotskistiska rörelsen t.ex. CIO:s (Congress of Industrial Organisations) framväxt, fascistfaran i Förenta staterna, det nära förstående världskriget och förberedde Trotskij ett dokument, som var av grundläggande betydelse för Fjärde Internationalens konstitutiva kongress, vilken hölls några månader därefter. Detta dokument, *Kapitalismens dödskamp och Fjärde Internationalens uppgifter* kallades i rörelsens interna diskussioner för *Övergångsprogrammet*.

”Vi har skickat utkastet till övergångsprogrammet och ett kort uttalande om arbetarpartiet.⁵⁵ Utan ditt besök i Mexiko skulle jag aldrig ha kunnat skriva programutkastet eftersom jag under diskussionerna lärde mig många viktiga saker som gjorde det möjligt för mig att blir mer uttrycklig och konkret ...”

Shachtman är grundligt bekant med dessa omständigheter, eftersom han var en av dem som deltog i diskussionen.

Rykten, personliga spekulationer och vanligt skvaller kan inte annat än uppta en viktig plats i småborgerliga kretsar där folk inte knyts samman av partiband utan av personliga relationer och där man inte förvärvat vanan av klassmässig behandling av det som händer. Det har gått från öra till öra att jag uteslutande besökts av representanter för majoriteten och att jag letts på avvägar från sanningens stig. Kära kamrater, tro inte på detta nonsens! Jag samlar politisk information genom exakt samma metoder som jag i allmänhet använder i mitt arbete. En kritisk attityd gentemot information är en organisk del av varje politikers politiska fysionomi. Om jag var oförmögen att skilja falska meddelanden från sanna, vilket värde skulle då mina omdömen ha i allmänhet?

Jag är personligen bekant med inte mindre än tjugo medlemmar av Abers fraktion. Många av dem är jag skyldig ett tack för deras kamratliga hjälp i mitt arbete och jag betraktar alla av dem, eller nästan alla, som värdefulla partimedlemmar. Men på samma gång måste jag säga att vad som utmärker var och en av dem i mer eller mindre utsträckning, är utdunstningen från en småborgerlig miljö, brist på erfarenhet av klasstriderna och i en viss utsträckning brist på det nödvändiga sambandet med den proletära rörelsen. Deras positiva egenskaper länkar dem till Fjärde Internationalen. Deras negativa egenskaper binder dem till den mest konservativa av alla fraktioner.

”En ‘antiintellektuell’ och ‘antiintellektuellas’ attityd trummas in i partimedlemmarnas sinnen”, klagar dokumentet om ”Byråkratisk konservatism”. (*Internal Bulletin* Vol. 2 No. 6 Januari 1940. s. 12) Detta argument var det onödigt att föra på tal. Det är inte de intellektuella som fullständigt gått över till proletariatets sida det är fråga om, utan de element som försöker omvända partiets inställning till en småborgerlig eklekticism. Samma dokument deklarerar:

---

⁵⁵ Han syftar här på en fråga som under lång tid livligt diskuterades inom den amerikanska arbetarrörelsen: Skulle den amerikanska arbetarklassens uppvaknande genomgå en fas, då man bildade ett arbetarparti baserat på fackföreningar på samma sätt som det engelska Labour Party.

Då man skulle sprida *Övergångsprogrammet* bestämde man sig, av opportunistiska skäl, att behandla denna fråga separat i en särskild deklARATION.

Tidigare hade de amerikanska trotskisterna förklarat sig vara motståndare till det slagord, som propagerade bildandet av ett Labour Party. Trotskij var överens om detta eftersom det vid den tiden verkade som om avantgardet hade tillräckligt med tid för att bilda ett revolutionärt massparti, innan en ny stor kris bröt ut i Förenta Staterna. Blom socialdemokratiska kretsar däremot stödde man ett sådant slagord, och som exempel tog man det engelska Labour Party. Under den period som trotskisterna som grupp arbetade inom socialistpartiet, kritiserade de denna ståndpunkt. De ansåg den vara ett uttryck för socialdemokratins opportunism.

CIO:s utveckling och, som reaktion därtill, den fascistiska rörelsens framväxt gjorde att Trotskij i slutet av trettioalet ändrade uppfattning. Han ansåg nu att den politiska och sociala krisen kunde komma mycket snabbare än man hade trott, och då skulle den trotskistiska rörelsen ställas inför oförutsedda svårigheter. De arbetare som grundat CIO skulle mycket snabbt kunna skapa ett Labour Party. Därför föreslog Trotskij att man skulle ändra taktik då det gällde frågan om ett Labour Party. Hans förslag mötte ett visst motstånd, speciellt bland de medlemmar av SWP som kom från socialistpartiet.

Vid denna tid hade flaggan redan antagit en mycket konkret form. Detta slagord var mycket spritt inom industrifackföreningarna. Det hade mottagits väl och resolutioner antogs både på det lokala och nationella planet. Dessa lyckönskade bildandet av ett Labour Party. Krigets utbrott och det välstånd som följde mildrade dessa krav tills de till slut helt försvann. Denna process gynnades av fackföreningsbyråkraterna, som var fast beslutna att behålla de band som knöt dem till det demokratiska partiet.

Därefter användes detta slagord propagandistiskt och då speciellt vid valkampanjer. Dess giltighet hänger samman med utvecklingen av en omfattande kris.

”Det sprids en anti-New Yorkpropaganda som i grund och botten tillgodoser fördomar som inte alltid är hälsosamma”,(idem). Vilka fördomar hänvisar man här till? Uppenbarligen anti-semitism. Om det finns antisemitism eller andra fördomar inom vårt parti, är det nödvändigt att föra en oförsonlig kamp mot dessa genom öppna attacker och inte genom vaga insinuationer. Men frågan om New Yorks judiska intellektuella eller halvintellektuella är en social och inte en nationell fråga. I New York finns det en hel del judiska proletärer, men Aberns fraktion är inte uppbyggd av dem. Denna fraktions småborgerliga element har till dags dato visat sig oförmögna att finna en väg till de judiska arbetarna. De nöjer sig med sin egen miljö.

Vid mer än ett tillfälle i historien – mer exakt än så händer det ej på annat sätt i historien – har, med partiets övergång från en period till en annan, de element, som förut spelat en progressiv roll men som visat sig oförmögna att anpassa sig själva i rättan tid till nya uppgifter, slutit sig samman inför den nya faran och avslöjat inte sina positiva utan nästan uteslutande negativa egenskaper. Det är exakt Abernfraktionens roll idag i vilken Shachtman spelar journalistens roll och Burnham den teoretiska hjärntrustens roll. ”Cannon vet,” framhärdar Shachtman, ”hur falskt det är att injicera ‘Abernfrågan’ i den nuvarande diskussionen. Han vet vad varje informerad partiledare och många medlemmar vet, nämligen, att det under de senaste åren – långt tillbaka – inte funnits något sådant som en ‘Aberngrupp’ ”. Jag tar mig friheten att anmärka att om någon här förvanskar verkligheten, så är det ingen annan än Shachtman själv. Jag har följt de inre relationernas utveckling i den amerikanska sektionen i omkring tio år. Den specifika sammansättning och den speciella roll som New Yorkorganisationen spelade fick jag klart för mig före allt annat. Shachtman kanske kan erinra sig att jag, medan jag ännu befann mig på Prinkipo, rådde nationalkommittén att för ett tag flytta från New York och dess atmosfär av småborgerligt käbbel till något industricentrum på landsorten. När jag anlände till Mexiko fick jag tillfälle att bli bättre bekant med det engelska språket och kunde tack vare många besök från mina nordliga vänner komma fram till en mer levande bild av de olika grupperingarnas sociala sammansättning och politiska psykologi. På grundval av mina egna personliga och omedelbara iakttagelser under de gångna tre åren hävdar jag att Abernfraktionen har existerat utan avbrott, statiskt och inte ”dynamiskt”. Abernfraktionens medlemmar, som getts ett minimum av politisk erfarenhet, känns lätt igen inte bara genom deras sociala drag utan också genom deras sätt att behandla alla frågor. Dessa kamrater har alltid formellt förnekat existensen av sin’ fraktion. Det fanns en tid när några av dem faktiskt försökte upplösa sig själva i partiet. Men de gjorde våld på sig själva genom detta försök, och i alla kritiska frågor framträdde de som en grupp i förhållande till partiet. De var långt mindre intresserade av principiella frågor, särskilt frågan om att förändra partiets sociala sammansättning, än av omplaceringar i toppen, personliga konflikter och tilldragelser i ”generalstaben” i allmänhet. Detta är Aberns skola. Jag varnade ihärdigt många av dessa kamrater för att gräva ned sig i denna artificiella tillvaro, vilket förr eller senare ofrånkomligen skulle föra in dem i nya fraktionsexplosioner.

Oppositionens ledare talar ironiskt och ringaktande om Cannonfraktionens proletära sammansättning; i deras ögon har denna obetydliga ”detalj” ingen betydelse. Vad är detta om inte småborgerlig föraktfullhet kombinerad med blindhet? Vid de ryska socialdemokraternas andra kongress 1903, där splittringen mellan bolsjevikerna och mensjevikerna ägde rum, fanns det bara tre arbetare bland åtskilliga tjog delegater. Alla tre hamnade på majoritetens sida. Mensjevikerna gjorde narr av Lenin för att han förlänade detta faktum stor symptomatisk betydelse. Mensjevikerna själva förklarade arbetarnas inställning såsom brist på ”mogenhet”. Men som bekant var det Lenin som visade sig ha rätt.

Om den proletära delen av vårt amerikanska parti är ”politiskt efterblivet”, då borde den första uppgiften för de som är ”avancerade” ha bestått i att höja arbetarna till en högre nivå, Men varför har den nuvarande oppositionen misslyckats att finna sin väg till dessa arbetare? Varför

överlämnade de detta arbete åt ”Cannonklicken”? Vad är det här fråga om? Är inte arbetarna goda nog åt oppositionen? Eller passar inte oppositionen arbetarna?

Det vore åsneaktigt att tro att partiets arbetardel är perfekt. Arbetarna når bara gradvis ett klart klassmedvetande. Fackföreningarna bildar alltid ett kulturellt medium för opportunistiska avvikelser. Vi kommer oundvikligen att stöta på denna fråga i någon av de kommande faserna. Partiet kommer vid mer än ett tillfälle att behöva påminna sina fackföreningsmänniskor att en *pedagogisk anpassning till proletariats mer efterblivna skikt inte får omvandlas till en politisk anpassning till fackföreningarnas konservativa byråkrati*. Varje ny fas i utvecklingen, varje utökning av partiets led och den ökande svårigheten i dess arbetsmetoder öppnar inte bara nya möjligheter utan också nya faror. Arbetare i fackföreningarna, även de som tränats i den mest revolutionära av skolor, visar ofta en benägenhet att frigöra sig från partiets kontroll. För närvarande är det emellertid inte alls fråga om detta. För närvarande försöker den icke-proletära oppositionen, som bakom sig har majoriteten av den icke-proletära ungdomen, att revidera vår teori, vårt program, vår tradition – och allt detta gör den lättsinnigt, i förbigående, för bekvämlighets skull, i kampen mot ”Cannonklicken”. För närvarande är det inte bara tradeunionisterna som brister i respekt inför partiet, utan också de småborgerliga oppositionella. Det är just för att förhindra att tradeunionisterna i framtiden vänder partiet ryggen som det är nödvändigt att på ett bestämt sätt slå tillbaka dessa småborgerliga oppositionella.

Det är vidare otillåtligt att glömma att de faktiska eller möjliga misstag som begås av de kamrater som arbetar inom fackföreningarna återspeglar trycket från det amerikanska proletariats som det idag ter sig. Detta är vår klass. Vi förbereder ingen kapitulation inför dess tryck. Men detta tryck visar oss på samma gång vår historiska huvudled. Oppositionens misstag å andra sidan återspeglar trycket från en annan och främmande klass. En ideologisk brytning med denna klass är grundvillkoret för våra framtida framgångar.

Oppositionens resonemang med avseende på ungdomen är till ytterlighet felaktigt. Det revolutionära partiet kan förvisso inte utvecklas utan att erövra den proletära ungdomen. Svårigheten är dock att vi har en nästan helt småborgerlig ungdom, som i en betydande utsträckning har ett socialdemokratiskt, dvs., opportunistiskt, förflutet. Ledarna för denna ungdom har otvivelaktigt färdigheter och förmåga, men tyvärr så har de skolats i den småborgerliga kombinationismens anda, och om de inte kan slitas loss från sin invanda miljö och utan högtravande titlar skickas till arbetarklassdistrikten för ett dagligt arbete ibland proletariats, så kan de för alltid förloras för den revolutionära rörelsen. I förhållande till ungdomen, liksom i alla andra frågor, har Shachtman olyckligtvis intagit en position som är heltigenom felaktig.

Det är tid att göra halt!

I vilken utsträckning Shachtmans tankar försämrats utifrån en felaktig utgångspunkt påvisas av det faktum att han framställer min inställning som ett försvar av ”Cannonklicken”, och han idisslar ett flertal gånger det faktum att jag i Frankrike med lika stor orätt stödde ”Molinierklicken”. Allt reduceras till att jag stött enskilda individer eller grupper, helt oberoende av deras program. Exemplet Molinier får bara dimman att tjockna. Jag skall försöka skingra den. Molinier anklagades inte för att avvika från vårt program utan för att vara odisciplinerad, egenmäktig och för att ha inlåtit sig på allehanda finansiella äventyr för att stödja partiet och sin fraktion. Eftersom Molinier är en mycket energisk man och har otvivelaktiga praktiska färdigheter, fann jag det nödvändigt – och inte bara i Moliniers intresse utan framförallt i själva organisationens intresse – att uttömma alla möjligheter att övertyga och omskola honom i den proletära disciplinens anda. Eftersom många av hans vedersakare besatt alla hans brister men inga av hans dygder, gjorde jag allt för att övertyga dem att inte påskynda en splittring utan att gång på gång sätta Molinier på prov. Det var detta som utgjorde mitt ”försvar” av Molinier i vår franska sektions ungdomstid.

När jag fann det absolut tvingande att inta en mer tålmodig attityd gentemot drumliga eller odisciplinerade kamrater och göra upprepade ansträngningar att omskola dem i den revolutionära andan, tillämpade jag på inget vis dessa metoder uteslutande på Molinier. Jag gjorde försök att rädda och dra närmare intill partiet Kurt Landau, Field, Weisbord, österrikaren Frey, fransmannen Treint⁵⁶ och ett antal andra. I många fall visade sig mina ansträngningar fruktlösa; i några fall visade det sig möjligt att rädda värdefulla kamrater.

I vilket fall som helst gjorde jag inte den minsta principiella eftergift åt Molinier. När han beslutade att grunda en tidning på grundval av ”fyra paroller” istället för vårt program och helt på egen hand skred till verket att genomföra denna plan, var jag bland dem som yrkade på hans omedelbara uteslutning. Men jag vill inte dölja det faktum att jag vid Fjärde Internationalens grundningskongress var för att åter pröva Molinier och hans grupp inom Internationalens ram för att se om de blivit övertygade om oriktigheten i sin politik. Denna gång ledde inte heller försöket till någonting. Men jag skulle inte avstå från att upprepa det än en gång under lämpliga betingelser. Det är högst besynnerligt att man bland Moliniers bittraste opponenter återfann folk som Vereecken och Sneevliet, som efter att ha brutit med Fjärde Internationalen framgångsrikt förenade sig med honom.

Ett antal kamrater har, när de bekantat sig med mina arkiv, på ett kamratligt sätt förebrått mig för att ha slösat, och ännu fortsätter att slösa, bort så mycket tid på att övertyga ”hopplöst folk”. Jag svarade att jag många gånger haft tillfälle att se hur folk har förändrats med omständigheterna, och att jag därför inte är redo att stämpla folk som ”hopplösa” på grundval av några få men allvarliga misstag.

När det stod klart för mig att Shachtman drev sig själv och en viss del av partiet in i en återvändsgränd, skrev jag till honom, att om det vore möjligt för mig så skulle jag omedelbart ta ett plan till New York för att diskutera med honom sjuttiofem timmar i sträck. Jag frågade honom om han inte på något sätt vill göra det möjligt för oss att träffas. Shachtman svarade inte. Därtill har han fullständigt rätt. Det är mycket möjligt att de kamrater som i framtiden kan komma att bekanta sig med mitt arkiv också i detta fall kommer att säga att mitt brev till Shachtman var ett felsteg från min sida, och de kommer att föra detta mitt ”misstag” på tal i samband med mitt alltför envisa ”försvar” av Molinier. De kommer inte att övertyga mig. Det är en ytterligt svår uppgift att bilda ett internationellt proletärt avantgarde under nuvarande förhållanden. Att förjaga individer på bekostnad av principer skulle naturligtvis vara ett brott. Men att göra allt möjligt för att föra tillbaka kamrater som är framstående men ändå begått misstag till vårt program, har jag ansett, och anser fortfarande, vara min plikt.

---

⁵⁶ *Kurt Landau*: tillhörde den internationella vänsteroppositionen. Trotskij hade inte mycket till övers för honom. Han menade att han stod närmare Martov än Lenin. Efter att ha lämnat den trotskistiska rörelsen, begav han sig till Spanien där han stödde POUM under det spanska inbördeskriget. Han bortrövades och mördades av Stalins hemliga polis.

Joseph Frey: Föddes 1889 i Strakonitz, som då tillhörde det österrikisk-ungerska kejsardömet och nu Tjeckoslovakien. Under sina studier i Wien anslöt han sig till socialdemokratin och blev god vän med Fritz Adler och Otto Bauer. 1914 började han arbeta i redaktionen för *Arbeiter-Zeitung*. Efter monarkins fall och efter att ha valts till ordförande för wiengarnisonens soldaters råd, bröt han med Adler och Bauer. Dessa ville av soldat- och arbetarråden skapa ett organ som var underordnat parlamentet. Frey däremot ville försöka omvandla dem till organ för arbetarnas kamp. 1920 bildade han vänsterfalangen inom det socialdemokratiska partiet, Österrikes kommunistiska parti. Han och en grupp kamrater uteslöts ur partiet 1927, därför att de anslutit sig till vänsteroppositionen. Han dog 1957.

Albert Trient: en av ledarna för Frankrikes kommunistiska parti 1924-1925. Han var anhängare till Zinovjev och medverkade till att utesluta trotskisterna ur FCP. Han blev sedan i sin tur utesluten då Zinovjev gick över till oppositionen. Han besökte Trotskij i Prinkipo 1929. Denne försökte utan framgång övertyga honom om att förena sig med den internationella vänsteroppositionen.

Field och Weisbord, se not 42.

Från själva den fackföreningsdiskussion, som Shachtman utnyttjade med sådan iögonfallande irrelevans, citerar jag de ord av Lenin vilka Shachtman borde inpränta i sitt sinne: "Ett misstag börjar alltid som något litet som växer sig allt större. Skiljaktigheter börjar alltid med småsaker. Alla har någon gång fått ett yligt sår, men om detta sår skulle infekteras, kan döden följa." Så talade Lenin den 23 januari 1921. Det är omöjligt att inte begå misstag, vissa gör det mycket ofta, andra mindre ofta. Den proletäre revolutionärens plikt är inte att framhärda i misstag, inte att sätta ambitionen framför sakens intressen utan att göra halt i tid. Det är dags att kamrat Shachtman gör halt! Annars kan den rispa, som redan utvecklats till ett varigt sår, leda till kallbrand.

24 januari 1940. *Coyoacán, D.F.*

Ett brev till Martin Abern

29 januari, 1940

Käre kamrat Abern:

Jag mottog meddelandet om ditt föregivna uttryck "Detta innebär splittring" av kamrat Cannon. Han skrev den 28 december, 1939:

Ditt dokument har redan spritts vida inom partiet. Än så länge har jag bara hört två bestämda kommentarer från minoritetens ledare. Abern anmärkte till Goldman, efter att ha läst rubriken och de första styckena, "Detta innebär splittring".

Jag känner Cannon som en trovärdig kamrat och jag har inte den minsta anledning att betvivla sanningshalten i hans meddelande.

Du säger att denna rapport "är en lögn". Jag vet av lång erfarenhet att i stridens hetta kommer sådana missförstånd mycket ofta till stånd utan dålig avsikt från den ena eller andra sidan.

Du frågar mig huruvida jag gjorde någon ansträngning att kolla sanningshalten i denna rapport. Ingen alls. Om jag hade spritt det i min privata korrespondens, som ett faktum jag kände till, skulle det inte ha varit lojalt. Men jag publicerade det med anmärkningen "det har rapporterats" och gav dig därmed möjlighet att bekräfta eller förneka rapporten. Jag anser detta vara den bästa koll som är möjlig i en partidiskussion.

Du säger i början av ditt brev: "Jag har förut inte fäst något avseende vid ett antal felaktiga uttalanden, men i ditt brev noterar jag bland annat ..." etc. Vad betyder här meningen "ett antal felaktiga uttalanden"? Av vem? Vad betyder "bland annat"? Vad slags annat? Tror du inte att dina uttryck av oerfarna kamrater kan uppfattas som vaga insinuationer? Om det i min artikel finns "ett antal felaktiga uttalanden" och "annat", så vore det bättre att nämna dem exakt.

Om de felaktiga påståendena inte är mina, så förstår jag inte varför du introducerar dem i ditt brev till mig. Jag har också svårt att förstå hur man kan underlåta att "fästa avseende" vid ett antal felaktiga påståenden om de har någon politisk betydelse: det kunde tolkas som en brist på omsorg om partiet.

I vilket fall som helst noterar jag med tillfredsställelse att du kategoriskt förnekar satsen "detta innebär splittring". Jag tolkar den energiska tonen i ditt brev i den meningen, att ditt förnekande inte är ett formellt sådant; dvs. att du inte bara förnekar citatet, utan att du liksom jag anser att själva idén om en splittring vore ett föraktligt svek gentemot Fjärde Internationalen.

Broderligen LEO TROTSKIJ

Coyoacán, D.F.

Kopia till Cannon

Två brev till Albert Goldman⁵⁷

10 februari, 1940

Käre kamrat Goldman,

Jag är fullständigt ense med dig i ditt brev från den 5 februari. När jag publicerade Aberns utlåtande om splittring, så var det i syfte att framkalla ett klart och otvetydigt uttalande från kamrat Abern och andra ledare för oppositionen – inte om majoritetsledarnas föregivet gömda intentioner i denna mening, utan om deras egna.

Jag har redan hört aforismen om de ”andra klassens medborgarna”. Jag skulle vilja fråga oppositionens ledare: när de kallar motståndargruppen ”Cannonklicker” eller ”konservativa byråkrater” o.s.v., vill de då göra dem till andra klassens medborgare? Jag kan bara tillägga att extrem känslighet är ett av de mest framträdande dragen hos varje småborgerlig fraktion. Jag vet inte om t.ex. Shachtman med sitt öppna brev vill göra mig till en andra klassens medborgare. Jag intresserar mig bara för hans idéer, inte för hans psykoanalytiska gissningar.

Jag har ett visst intryck av att oppositionens ledare, förlamade av en serie misstag, driver in varandra i en hysterisk stämning, och för att sen rättfärdiga sin fraktionshysteri i sina egna ögon, tillskriver de sina vedersakare de allra skummaste och mest otroliga avsikter. När de säger att min brevväxling med Cannon var ett camouflage, kan jag bara rycka på axlarna.

Den bästa behandlingsmetoden för småborgerlig hysteri är marxistisk objektivitet. Vi kommer att fortsätta att diskutera dialektik, marxistisk sociologi, sovjetstatens klasskaraktär, krigets karaktär, inte i det absurda och kriminella syftet att framkalla en splittring, utan i det mer förnuftiga syftet att övertyga en betydande del av partiet och hjälpa den att övergå från en småborgerlig inställning till en proletär.

Med varmaste kamratliga hälsningar, L. TROTSKIJ

19 februari, 1940

Käre Kamrat Goldman,

En minoritetskongress är bara ett förberedande valmöte i nationell skala.⁵⁸ Det är anledningen till att det inte i sig betyder en principiell förändring av situationen. Det är bara ett nytt steg på samma väg, ett dåligt steg på splittringens väg, men inte nödvändigtvis själva splittringen. Möjligen, ja det är säkert, finns det två eller tre tendenser inom oppositionen med avseende på splittringsfrågan och kongressens mål är att ena dessa. På vilken grundval? Antagligen ser inte några ledare i sin desperation någon annan utväg än splittring.

Under dessa förhållanden kunde ett kraftfullt ingripande från majoritetens sida för enighet göra de medvetna splittrarnas uppgift mycket besvärligare. Kan inte er valkommitté eller, möjligen ännu bättre, NK:s officiella majoritet eller PK sända ett meddelande till Clevelandkongressen angående enbart en enda fråga, nämligen partiets enhet. I ett sådant brev skulle jag inte ta upp frågan om Sovjetunionens karaktär eller om det blandade kriget, annars kunde det

⁵⁷ *Albert Goldman*: Han valdes in i SWP:s ledning efter samarbetet med socialistpartiet. Han kom från kommunistpartiet och anslöt sig till den trotskistiska rörelsen i början av trettioalet. Han var en duktig advokat och försvarade Trotskij vid Deweykommissionens förhör i Coyoacán 1937. Han anklagades vid processen i Minneapolis (se not 1) och var försvarsadvokat för alla de anklagade.

⁵⁸ Minoriteten sammankallade en konferens för sin grupp i Cleveland den 24-25 januari, 1940. Denna konferens förklarade att det fanns två politiskt oförenliga tendenser inom partiet och att ”partiet måste utsträcka rättigheten för varje grupp som befinner sig i minoritet, på kongressen att ge ut en egen offentlig politisk tidskrift som försvarar Fjärde Internationalens allmänna program (och vilken) på samma gång på ett objektivt sätt skulle framföra sin tendens’ speciella inställning i den omtvistade ryska frågan”. Majoriteten förkastade minoritetens krav.

uppfattas som om deras position i dessa frågor måste överges som ett villkor för att få stanna kvar inom partiet. Ingalunda. Ni accepterar dem som de är, om de verkligen är hängivna partiet och 4:e internationalen och är beredda att acceptera disciplin i handling.

Med bästa hälsningar,

LEO TROTSKIJ

Tillbaka till partiet!

21 februari, 1940

Kära kamrater,

Minoritetens ledare har ännu inte besvarat några teoretiska eller politiska argument från vår sida. Inkonsekvensen i deras egna argument avslöjades i majoritetens skrivelser. Oppositionsledarna tycks nu ha övergått till gerillakrig: Så har det gått för många andra besegrade arméer. Kamrat A. Goldman karakteriserade träffande oppositionens nya metod i sitt rundbrev från den 12 februari. Ett av de mest märkliga exemplen på denna nya krigföring är den mer tappra än förståndiga attacken från kamrat Macdonald⁵⁹ i samband med min LIBERTY-artikel. Ni förstår, han fann i denna artikel ingen analys av sovjetstatens motsägelsefyllda karaktär och Röda Arméns ”progressiva roll”. Med hjälp av samma logik som han visar i utgivningen av PARTISAN REVIEW, liksom i sin analys av Kronstadtopproret, upptäcker han att jag i ”verkligheten” är en minoritetsman, en shachtmanist, eller en macdonaldist, åtminstone när jag talar för den borgerliga pressen och att mina motsatta uttalanden – kapitulationer inför stalinismen – bara görs i interbulletinerna i syfte att hjälpa Cannon. Om vi skulle uttrycka MacDonalds upptäckt på ett mer artikulerat sätt, skulle det betyda: När Trotskij vill anpassa sig till den borgerliga allmänna opinionen, för att göra sig till behag inför LIBERTY’s läsekrets, skriver han som Shachtman, och nästan som MacDonald; men när han talar till partiet blir han fruktansvärt antiminoritetsk. PARTISAN REVIEW intresserar sig mycket för psykoanalys och jag tillåter mig att säga att redaktören för denna revy skulle, om han analyserade sig själv en smula, upptäcka att han blottat sitt eget undermedvetna.

Ingen begär av minoriteten att de i varje artikel och varje tal skulle analysera sovjetstatens motsägelsefulla natur och Röda Arméns motsägelsefulla roll. Vad vi begär av dem är att de förstår denna natur och denna roll och att de vid varje tillfälle tillämpar sin förståelse på ett lämpligt sätt. Min artikel ägnades åt Stalins politik och inte åt sovjetstatens natur. I den mexikanska borgarpressen publicerades ett anonymt uttalande, som försäkrade ”från källor som står Trotskij nära”, att jag ger mitt bifall åt Stalins internationella politik och att jag strävar efter försoning med Stalin. Jag vet inte huruvida sådana uttalanden också uppträdde i pressen i Förenta Staterna. Det är klart att den mexikanska pressen på sitt eget vis bara återgav den fruktansvärt allvarliga anklagelsen från Mac-Donald och kompani om min kapitulation inför stalinismen. För att förhindra ett sådant missbruk av den interna diskussionen av världens borgarpress, ägnade jag min artikel i LIBERTY åt ett avslöjande av Stalins roll i internationell politik och inte alls åt den sociologiska analysen av sovjetstatens natur. Jag skrev vad jag fann mest angeläget för stunden. Politik består inte i att vid varje tillfälle säga allt man vet, utan att just vid det givna tillfället säga det som är nödvändigt. Det är möjligt att det jag sa därmed sammanföll med några av oppositionens påståenden, men säkerligen var

⁵⁹ Dwight Macdonald: känd vänsterjournalist. Han märks än idag inom *den nya vänstern*. Medan han var med i den trotskistiska rörelsen skrev han några intressanta uppsatser, bl.a. förordet till Guerins bok *Fascismen och storkapitalet*. Han var med i redaktionen för den kulturella vänstertidskriften *Partisan Review*. Tidningens redaktörer uppskattade mycket Trotskijs bidrag. Den utkommer än idag, men har för länge sedan bytt ståndpunkt. Macdonald övergav *Partisan Review* för att starta en egen tidning, *Politics*, som dock inte hade någon framgång och lades ner.

oppositionens motsvarande påståenden bara en upprepning av tankar som vi tusen gånger uttryckt innan MacDonalldök upp vid vår horisont.

Men vi ska övergå till mer seriösa ting. Kamrat Aberns brev till mig är ett absolut klart tillkännagivande om hans vilja till splittring. Det rättfärdigande han ger är på samma gång ynkligt och skandalöst: De är de mildaste två ord jag kan finna. Om "Cannonklicker" skulle få majoritet på kongressen, så kommer det, förstår ni, att förvandla Abern och hans vänner till "andra klassens" medborgare. Det är anledningen till att han, Abern, föredrar att få en egen stat och bli som Weisbord, Field, Oehler,⁶⁰ de främsta av första klassens medborgare. Vem kan besluta om olika "medborgares" platser inom partiet? Partiet självt. Hur kan partiet komma till beslut? Genom fri diskussion. Vem tog initiativet i denna diskussion? Abern och hans vänner. Var eller är de begränsade i bruket av sin penna eller tunga? Inte alls. De lyckades inte, av Aberns brev att döma, övertyga partiet. Än värre: de misskrediterade sig själva en smula i partiets och Internationalens ögon. Detta är mycket beklagligt eftersom de är värdefulla människor. Nu kan de bara återställa sin auktoritet genom ett ihärdigt och seriöst arbete inom partiet. Detta kräver tid, tålmod och fasthet. Men det tycks som om Abern förlorat hoppet om att någonsin övertyga det parti som grundas på Fjärde Internationalens principer. Splittringstendensen är en slags desertering. Det är därför den är så ynkelig.

Men den är också skandalös! Den underliggande tonen är de småborgerliga elementens förakt för den proletära majoriteten: Vi är sådana utomordentliga skribenter, talare, organisatörer, och de, det obildade folket, förmår inte uppskatta vårt rätta värde. Det är lika så gott att bygga vårt eget förbund av upphöjda själar!

Inom Tredje Internationalen envisades vi med all kraft att förbli en tendens eller en fraktion. De förföljde oss, de berövade oss alla möjligheter att uttrycka oss på legal väg, de uppfann det värsta förtal, i SSSR arresterade de och sköt våra kamrater – men trots detta ville vi inte avskilja oss från arbetarna. Vi betraktade oss som en fraktion så länge det var möjligt. Och allt detta – trots Tredje Internationalens korrumperade totalitära byråkrati. Fjärde Internationalen är den enda uppriktigt revolutionära organisationen i världen. Vi har ingen professionell byråkrati. Vår "apparat" besitter inga tvångsmedel. Varje fråga beslutas och varje kamrat värdesätts genom den mest fullständiga partidemokratins metoder. Om majoriteten av partiets medlemmar begår misstag, så kan minoriteten vid tillfälle skola den. Om inte före nästa kongress, så efter den. Minoriteten kan dra in nya medlemmar till partiet och omvandla sig själv till majoritet. Det är bara nödvändigt att ha en smula förtroende för arbetarna och en smula hopp om att arbetarna kan inges förtroende för oppositionens ledare. Men dessa ledare skapade i sin egen miljö en atmosfär av hysterisk otålighet. De anpassar sig till den borgerliga allmänna opinionen, men de vill inte anpassa sig till Fjärde Internationalens utvecklingsrytm. Deras otålighet har klasskaraktär, den är baksidan av de småborgerliga intellektuellas förakt för arbetarna. Det är därför den splittringstendens, som Abern ger uttryck för, är så skandalös!

Kamrat Abern styrs i sin värdering, liksom i sitt perspektiv, av hat. Och personligt hat är en vederstygglig känsla i politik. Jag är säker på att Aberns attityd och hans splittringssyften bara stöter bort varje sund medlem av oppositionen. Tillbaka till partiet, kamrater! Aberns väg är en återvändsgränd. Det finns ingen annan utväg än Fjärde Internationalen.

LEO TROTSKIJ
Coyoacán, D.F.

---

⁶⁰ Hugo Oehler, mycket duktig agitator och fackföreningsman. 1934 började han en häftig fraktionskamp inom den trotskistiska rörelsen. Han motsatte sig den taktik, som gick ut på, att trotskisterna skulle gå in i det socialistiska partiet (taktiken kallades den franska taktiken därför att den för första gången tillämpades i Frankrike). Han bröt definitivt med sin egen organisation, då man beslöt att ansluta sig till Amerikanska socialistpartiet. Han hävdade att detta betydde *likvidation* av rörelsen, och att man avstod från att bilda ett oberoende parti.

”Vetenskap och stil”

23 februari, 1940

Kära kamrater,

Jag mottog Burnhams ”Vetenskap och stil”.⁶¹ Bölden är öppen och det är en viktig politisk fördel. Den teoretiska efterblivenheten hos den amerikanska ”radikala” opinionen uttrycks i det faktum att Burnham bara upprepar – med några ”moderniserade” illustrationer – vad Struve skrev i Ryssland för mer än fyrtio år sedan, och i stor utsträckning vad Dühring försökte lära tyska socialdemokrater för ett trekvartssekel sedan. Så långt vad den ”vetenskapliga” synpunkten anbelangar. När det gäller ”stil”, föredrar jag uppriktigt sagt Eastman.

Dokumentets intresse är inte alls av teoretisk karaktär: det tusende och första professorsförnekandet av dialektiken har inte större värde det än alla sina föregångare. Men ur politisk synvinkel är dokumentets betydelse obestridligt. Det visar att oppositionens teoretiska inspiratör inte alls står den vetenskapliga socialismen närmare än vad Muste, Aberns forna bundsförvant, gjorde. Shachtman nämnde Bogdanovs filosofi. Men det är absolut omöjligt att föreställa sig Bogdanovs signatur under ett sådant dokument, t.o.m. efter hans definitiva brytning med bolsjevismen. Jag anser att partiet borde fråga kamraterna Abern och Shachtman, liksom jag gör i detta ögonblick: Vad anser ni om Burnhams ”vetenskap” och om Burnhams ”stil”? Finlandsfrågan är viktig men den är till syvende och sist bara en episod, och den internationella situations förändring, som blottar de verkliga förhållandena i det som händer, kan genast skingra meningsskiljaktigheterna i denna konkreta fråga. Men kan kamraterna Abern och Shachtman nu, efter framträdandet av ”Vetenskap och stil”, fortsätta att bära det minsta ansvar, inte för det stackars dokumentet som sådant, utan för hela Burnhams uppfattning om vetenskap, marxism, politik och ”moral”. De minoritetsmänniskor som förberedde sig för en splittring borde betänka, att de inte för en vecka och inte under det sovjet-finska krigets gång, utan i årtal skulle sättas i samband med en ledare som till hela sin uppfattning inte har något som helst gemensamt med den proletära revolutionen.

Bölden är öppen. Abern och Shachtman kan inte längre upprepa att de enbart vill diskutera Finland och Cannon en smula. De kan inte längre leka blindbock med marxismen och Fjärde Internationalen. Borde Socialist Workers Party kvarstå i Marx’, Engels’, Franz Mehrings, Lenins och Rosa Luxemburgs tradition – en tradition som Burnham håller för ”reaktionär” – eller borde det acceptera Burnhams uppfattningar, vilka bara är en sentida reproduktion av den förmarxistiska småborgerliga socialismen?

Vi vet alltför väl vad en sådan revisionism betydde politiskt i gångna tider. Nu, under det borgerliga samhällets dödskamp, skulle de politiska konsekvenserna av burnhamismen vara ojämförligt mer omedelbar och antirevolutionära. Kamraterna Abern och Shachtman, ni har ordet!

LEO TROTSKIJ

Coyoacán, D.F.

Ett brev till James P. Cannon

27 februari, 1940

Käre vän,

---

⁶¹ Se nedan (bilaga)

Jag besvarar ditt brev från den 20 februari. Jag antar att minoritetskongressen nu är över och jag tror att i den konkreta taktiska fråga, som du analyserar i ditt brev, kommer era omedelbara drag att till åtminstone (51) procent bero på resultaten av denna kongress.

Du är övertygad om att minoriteten som helhet förbereder en splittring och att ni inte kan vinna över någon annan. Jag godtar denna premiss. Men så mycket nödvändigare var det att innan Clevelandkongressen göra en energisk fredsgest för att radikalt ändra er linje efter deras negativa svar. Jag uppskattar till fullo era synpunkter om nödvändigheten av att ge ut ett nummer av *NEW INTERNATIONAL* som förbereder den allmänna opinionen på splittring. Men minoritetskongressen ägde rum den 24-25 februari och partikongressen blir inte av förrän i början av april. Ni förfogar över tillräckligt med tid för fredsförslaget, för fördömandet av minoritetens vägran och för utgivningen av numret av *NEW INTERNATIONAL*. Vi måste göra allt för att också övertyga de andra sektionerna⁶² om att majoriteten uttömt alla möjligheter till enighet. Det är anledningen till att vi tre⁶³ ställde förslaget till den internationella exekutivkommittén: det är också nödvändigt att pröva varje medlem i denna inte betydelselösa instans.

Jag förstår mycket väl otåligheten hos många majoritetskamrater (Jag antar att denna otålighet inte sällan har samband med teoretisk likgiltighet), men de borde påminnas om att händelserna i Socialist Workers Party nu har en stor internationell betydelse och att ni inte bara får handla på grundval av era subjektiva bedömningar, hur riktiga de än må vara, utan på grundval av de objektiva fakta som är tillgängliga för alla.

W. RORK (Leo Trotskij)

Coyoacán, D.F.

Ett brev till Joseph Hansen

29 februari, 1940

Min käre Joe,

Om Shachtman försäkrar att det brev jag citerat om Spanien⁶⁴ inte bara undertecknades av honom utan också av Cannon och Carter, så misstar han sig fullständigt. Jag skulle naturligtvis inte ha hemlighållit de andra signaturerna; de fanns bara inte. Som du kommer att märka av fotografierna, så undertecknades brevet bara av Max Shachtman.

I min artikel medgav jag att majoritetens kamrater i olika frågor kunde ha delat Shachtmans misstag men de gjorde aldrig ett system av dem, de omvandlade dem aldrig till en fraktionsplattform. Och det är det hela frågan gäller.

⁶² Trotskij refererar till andra sektioner av Fjärde Internationalen.

⁶³ De tre var Trotskij, Otto Fischer och Grandizo Munis. De var medlemmar av Fjärde Internationalens internationella exekutivkommitté och befann sig i exil i Mexiko. Den 20 februari skickade de ett brev till exekutivkommittén i vilket de hävdade: "Med hänsyn till den exceptionella situation som uppstått till följd av de häftiga striderna och de djupa motsättningarna kan den kommande minoriteten kräva att den skall få rimliga garantier för sin existens då det gäller dess ideologi. Vi anser att den kommande majoriteten bör lämna dessa rimliga garantier, så att en förhastad splittring, som inte är oundviklig, kan förhindras".

I majoritetens namn gjorde Cannon detta förslag till sitt och skickade den 24 februari 1940 ett telegram till minoritetskongressen i Cleveland i vilket han hävdade: "Vi, för vår del, håller fast vid den deklaration som vi tidigare gjort, och där vi säger att vi, om vi kommer i majoritet, motsätter oss alla utslutningar ur partiet. Om vi blir i minoritet, så kommer vi att bibehålla en enad och disciplinerad hållning. Vi begär att er kongress gör ett liknande uttalande. Om detta blir gjort, och om vi blir i majoritet, är vi beredda att fatta alla beslut och medgivanden som är förenliga med en bolsjevikisk organisations principer och metoder. Detta för att garantera minoritetens rättigheter efter kongressen".

⁶⁴ Brevet citeras i "Från en rispa..." ovan

Abern och Burnham är förnärmade över att jag citerar deras muntliga uttalanden utan föregående ”verifiering”. De menar uppenbarligen att istället för att publicera dessa anförda uttalanden och ge dem båda full möjlighet att bekräfta eller förneka dem, så borde jag skicka en undersökningskommitté härifrån med 5 eller 7 opartiska personer och några stenografer. Och varför detta fruktansvärda oväsen? Burnham har åtskilliga gånger satt likhetstecken mellan dialektik och religion. Ja, det är ett faktum. Men vid detta speciella tillfälle uttalade han inte den mening jag citerar (som den rapporterats till mig). O, fasa! O, bolsjevikiska cynism, etc!

Sak samma med Abern.⁶⁵ I sitt brev till mig visar han klart att han förbereder en splittring. Men ni förstår, han uttalade aldrig meningen om splittring till Goldman. Det är skvaller! Ett oärligt påhitt! En smädelse, etc!

Så vitt jag kan påminna mig, börjar min artikel om moral med en anmärkning om den vilsne småborgarens moraliska utsöndringar. Samma fenomen gör nu ett nytt framträdande inom vårt eget parti.

Jag hörde att de nya moralisterna anför mitt fruktansvärda brott angående Eastman och Lenins testamente.⁶⁶ Vilka usla hycklare! Eastman publicerade dokumentet på eget initiativ i ett ögonblick när vår fraktion beslutat att avbryta all offentlig aktivitet för att undvika en alltför tidig splittring. Glöm inte att det var före den berömda anglo-ryska fackföreningskommittén och före den kinesiska revolutionen, t.o.m. före Zinovjev-oppositionens framträdande. Vi tvingades manövrera för att vinna tid. Trojkan⁶⁷ ville tvärtom utnyttja Eastmans publicering för att framkalla en slags oppositionsabort. De framlade ett ultimatum: Antingen måste jag underteckna det uttalande som skrivits av trojkan i mitt namn eller så kommer de omedelbart att ta upp en strid i frågan. Oppositionscentrum beslutade enhälligt att *denna* fråga vid *detta* ögonblick tedde sig absolut ogynnsam, att jag måste acceptera ultimatumet och sätta mitt namn under ett uttalande som skrivits av politbyrån. Omvandlingen av denna politiska nödvändighet till en abstrakt moralfråga är bara möjlig för småborgerliga bedragare som står beredda att proklamera: *Pereat mundus, fiat justitia!* (må världen förgå, länge leve rättvisan!), men som har en långt mer överseende bokhållning för sina egna dagliga göromål. Och dessa människor inbillar sig att de är revolutionärer! Våra gamla mensjeviker var verkliga hjältar i jämförelse med dem.

W. RORK (Leo Trotskij)
Coyoacán, D.F.

⁶⁵ Se Trotskij's brev till Abern, 29 februari, 1940 ovan

⁶⁶ 1925 gav Max Eastman (se not 2) ut sin bok *Since Lenin Died* (Efter Lenins död), i vilken han behandlar den fraktionsstrid som bröt ut inom Bolsjevikpartiet och skildrar innehållet i Lenins testamente. Denna bok kom ut utan att Trotskij visste om det. Stalin utnyttjade detta faktum och hotade att bryta det stillestånd som rådde mellan majoriteten i ledningen och oppositionen 1923. Han anklagade Trotskij för att ha spridit ett hemligt partidokument och insisterade på att denne förnekade Eastman. Han hotade Trotskij med disciplinära åtgärder om han vägrade att göra det.

Oppositionens ledare ansåg att det skulle vara mycket negativt för gruppen att välja dessa frågor för att återuppta striden, och de bad Trotskij att acceptera Stalins diktat. I vilket fall som helst så var politbyrån inte nöjd med den deklarationen, utan fordrade att Trotskij, apropå testamentet, skulle förneka riktigheten i Eastmans deklaration. Man gick så långt som att själv förbereda den text som Trotskij skulle skriva under. Ännu en gång begärde oppositionens ledning att deras ledare skulle ge efter, och Trotskij skrev under deklarationen, som publicerades den 1 september 1925 i *Bolsjevik*. Den trycktes också i alla andra kommunisttidningar över hela världen. Senare, vid Deweykommissionens förhör, förklarade Trotskij varför han hade skrivit under deklarationen (Se *The Case of Leon Trotsky*, Merit Publishers New York 1968 sid 429).

⁶⁷ Så kallades den fraktion som bildades inom Ryska kommunistpartiets politbyrå i slutet av 1922. *Trojkan* bestod av Stalin, Zinovjev och Kamenev.

Tre brev till Farrel Dobbs

4 mars, 1940

Käre kamrat Dobbs,

Det är naturligtvis svårt för mig att härifrån följa oppositionens feberaktigt politiska evolution. Men jag håller med om att de mer och mer ger intryck av ett folk som skyndar sig att bränna alla broar bakom sig. Burnhams artikel "Vetenskap och stil" är i och för sig inte oväntad. Men det stilla accepterandet av artikeln från Shachtmans, Aberns och de andras sida är ett mycket sorgligt symptom, inte bara ur teoretisk och politisk synvinkel, utan också på det sätt deras verkliga idéer angår partiets enighet.

Så vitt jag kan bedöma härifrån, så önskar de en splittring i enighetens namn. Shachtman finner, eller rättare, upptäcker "tidigare fall i historien". Inom bolsjevikpartiet hade oppositionen sina egna offentliga tidningar, etc. Han glömmer bara att partiet vid den tiden hade hundratusentals medlemmar, att diskussionen hade till uppgift att nå dessa hundratusenden och övertyga dem. Under sådana förhållanden var det inte lätt att begränsa diskussionen till de inre cirklarna. Å andra sidan dämpades faran av att partiets och oppositionens tidningar existerade sida vid sida av det faktum, att det slutliga beslutet vilade på hundratusentals arbetare och inte på två små grupper. Det amerikanska partiet har bara ett jämförelsevis litet antal medlemmar, diskussionen var och är mer än ymnig. Demarkationslinjerna tycks vara tillräckligt fasta, åtminstone för den nästa perioden. Om oppositionen får en egen offentlig tidning eller tidskrift så blir de under sådana förhållanden inget medel att övertyga partiet med utan att överklaga partiet inför världen utanför.

Homogeniteten och sammanhållningen i en revolutionär propagandaorganisation som SWP måste vara ojämförligt mycket större än i ett massparti. Jag är överens med dig om att Fjärde Internationalen under sådana förhållanden inte bör och kan tillåta en rent fiktiv enighet under vars täckmantel två fristående organisationer vänder sig till världen utanför med olika teorier, olika program, olika paroller och olika organisationsprinciper. Under dessa förhållanden vore en öppen splittring tusen gånger mer att föredra framför en sådan skenhelig enighet.

Oppositionen hänvisar också till det faktum att vi under vissa perioder hade två parallella grupper i samma land. Men sådana abnorma situationer tilläts temporärt bara i två fall: När den politiska fysionomin hos båda grupper eller en av dem inte var tillräckligt klar och Fjärde Internationalen behövde tid för att ta ställning i frågan; eller att en samtidig existens av två grupper tilläts om det fanns en mycket skarp men begränsad konkret oenighet (inträde i PSOP⁶⁸, etc.). Situationen i Förenta Staterna är helt annorlunda. Vi hade ett enhetligt parti med en verklig tradition, vi har nu två organisationer varav en, tack vare sin sociala sammansättning och trycket utifrån, under en tid av några månader råkade i en oförsonlig konflikt med vår teori, vårt program, vår politik, våra organisationsmetoder.

Om de är överens om att arbeta med er på grundval av demokratisk centralism, kan ni hoppas att övertyga och vinna över de bästa elementen genom en gemensam praktik. (De har samma rätt att hoppas övertyga er.) Men som självständig organisation med sin egen publikation kan de bara utvecklas i Burnhams riktning. I detta fall kan Fjärde Internationalen, enligt min mening, inte ha det minsta intresse av att försäkra dem sitt beskydd, dvs. att inför arbetarna camouflera deras oundvikliga degeneration. Tvärtom, det skulle i detta fall ligga i Fjärde Internationalens intresse att tvinga oppositionen att skaffa sina erfarenheter helt oberoende av oss, inte bara utan vår fanas skydd, utan tvärtom med den skarpaste varning med vilken vi öppet vänder oss till massorna.

⁶⁸ Det är Parti Socialiste Ouvrier et Paysan som grundats av Marcel Pivert (se not 23).

Detta är varför kongressen inte bara har rätten utan också plikten att formulera ett skarpt och klart alternativ: Antingen en äkta enighet utifrån den demokratiska centralismens princip (med verkliga och omfattande garantier för minoriteten inom partiet) eller en öppen, klar och demonstrativ brytning inför arbetarklassens forum.⁶⁹

Med bästa hälsningar.

W. RORK (Leo Trotskij)

P. S. Jag fick just Clevelandresolutionen om partienigheten. Mitt intryck: Inom minoritetens djupare led önskar man ingen splittring. Ledarna intresserar sig inte för politisk utan av rent journalistisk aktivitet. Ledarna framlade en resolution om partisplittring i namn av en resolution om partienighet i syfte att dra in sina anhängare i en splittring. Resolutionen säger: ”Bolsjevikpartiets minoriteter (hade) både innan och under första världskriget” sina egna offentliga politiska tidskrifter. Vilka minoriteter? När då? Vilka tidskrifter? Ledarna förleder sina anhängare till en villfarelse för att camouflera sina egna splittringsavsikter.

Alla förhoppningar hos minoritetsledarna grundas på deras litterära kapaciteter. De försäkrar varandra att deras tidning med säkerhet skulle överträffa majoritetens. Detta var alltid de ryska mensjevikernas förhoppning, vilka som småborgerlig fraktion hade fler intellektuella och duktiga journalister. Men deras förhoppningar var fåfänga. Det räcker inte med en vass penna för att skapa ett revolutionärt parti: en stenhård teoretisk grund är nödvändig, ett vetenskapligt program, konsekvens i politiskt tänkande och fasta organisationsprinciper.

Oppositionen har som opposition ingenting av allt detta; den är motsatsen till allt detta. Det är därför jag är helt ense med dig: Om de önskar lägga fram Burnhams teorier, Shachtmans politik och Aberns organisationsmetoder inför den yttre allmänna opinionen, borde de göra det i sitt eget namn utan något ansvar från partiets eller Fjärde Internationalens sida.

W.R.

4 april, 1940 Käre kamrat Dobbs,

När du får detta brev så har kongressen redan inletts och du har troligtvis en klar uppfattning om huruvida splittringen är oundviklig. I så fall skulle Abernfrågan förlora sitt intresse. Men för den händelse minoriteten gör en reträtt, tillåter jag mig att yrka på mina tidigare förslag. Nödvändigheten att bevara diskussions- och beslutssekretessen inom nationalkommittén är ett mycket viktigt intresse att bevaka men inte det enda och i den nuvarande situationen inte det viktigaste. Omkring fyrtio procent av partimedlemmarna tror att Abern är den bästa organisatören. Om de kvarstår inom partiet kan ni inte hjälpa att Abern ges chansen att visa sin överlägsenhet i organisatoriska frågor eller att kompromettera sig själv. Under den nya nationalkommitténs första sammanträde borde det första beslutet tillkännage att ingen har rätt att avslöja de inre tilldragelserna inom nationalkommittén utom kommittén som helhet eller dess officiella institutioner (den politiska kommittén eller sekretariatet). Sekretariatet kunde i sin tur konkretisera sekretessbestämmelserna. Om trots allt en läcka uppstår, borde en officiell undersökning göras och om Abern skulle befinnas skyldig, borde han ges en offentlig varning; i händelse av ytterligare försyndelser borde han uteslutas ur sekretariatet. En sådan procedur, trots dess temporära nackdelar, är i det långa loppet så mycket mer att föredra än att ställa Abern, New York-organisatören, utanför sekretariatet; dvs., utanför sekretariatets reella kontroll.

Jag förstår mycket väl att du är nöjd med det nuvarande sekretariatet. I händelse av splittring är det antagligen det bästa sekretariat man kan tänka sig. Men om enheten bevaras, kan ni inte

⁶⁹ Den Internationella exekutivkommittén skulle för länge sedan ha framlagt ett sådant alternativ, men olyckligtvis existerar inte kommittén.

ha ett sekretariat som är sammansatt av enbart majoritetsrepresentanter. Ni borde om möjligt ha ett sekretariat t.o.m. med fem medlemmar – tre majoritetsmän och två minoritetsmän.

Om oppositionen tvekar, vore det bäst att låta dem på ett informellt sätt veta: Vi är beredda att behålla Shachtman som medlem inte bara av den politiska kommittén utan också av vår redaktionsstab; vi är även beredda att inräkna Abern i sekretariatet; vi är villiga att överväga andra kombinationer av samma slag; den enda sak vi inte kan acceptera är minoritetens omvandling till en självständig politisk faktor.

— — —

Jag fick ett brev av Lebrun⁷⁰ om IEK. Ett märkvärdigt folk! De tror att nu, under kapitalismens dödskamp, under krigets och den kommande illegalitetens betingelser, borde den bolsjevikiska centralismen ställas åt sidan till förmån för obegränsad demokrati. Allt är upp- och nedvänt! Men deras demokrati har en rent individuell betydelse: Låt mig göra som jag behagar. Lebrun och Johnson⁷¹ valdes till IEK på grundval av vissa principer och som representanter för vissa organisationer. Båda ställde principerna åt sidan och ignorerade fullständigt sina egna organisationer. Dessa ”demokrater” agerade fullständigt som bohemiska löshästar. Skulle vi få möjlighet att sammankalla en internationell kongress, skulle de med säkerhet avfärdas med de allvarligaste förebråelser. Det tvivlar de inte själva på. På samma gång betraktar de sig själva som orubbliga senatorer – i demokratins namn!

Som fransmännen säger, vi måste vidta krigstidsåtgärder under krig. Detta innebär att vi måste anpassa Fjärde Internationalens ledande instans till de reella styrkeförhållandena i våra sektioner. Det finns mer av demokrati i detta än i de orubbliga senatorernas anspråk.

Om denna fråga kommer upp till diskussion, kan du citera dessa rader som mitt svar på Lebruns dokument.

W. RORK (Leo Trotskij)
Coyoacán, D.F.

16 april, 1940

Käre kamrat Dobbs,

Vi mottog också dina och Joes meddelanden om kongressen. Så vitt vi kan bedöma härifrån, gjorde ni allt ni kunde för att bevara partiets enhet. Om minoriteten under dessa förhållanden icke desto mindre skapar en splittring, så visar det bara inför varje arbetare hur långt de befinner sig ifrån bolsjevismens principer och hur fientliga de är mot partiets proletära majoritet. Vad det gäller detaljerna i era beslut, kommer vi att göra en mer konkret bedömning när vi har mer information.

⁷⁰ *Lebrun* var medlem av den brasilianska sektionen av Fjärde Internationalen. Han var invald i den internationella exekutivkommittén. 1928 anslöt han sig till vänsteroppositionen. Han befann sig då i Frankrike och han stannade där ända tills han 1938 flyttade till Förenta staterna. Den 23 mars 1940 skickade han ett brev till Trotskij och hänvisade till vad Trotskij hade sagt i sitt brev till Farrel Dobbs den 4 maj (se sid xxx): ”*tyvärr fungerar inte exekutivkommittén*”. Lebrun anklagade de amerikanska kamraterna och ansåg att de var ansvariga för att exekutivkommittén inte fungerade.

⁷¹ *J.R. Johnson*: Mycket duktig svart intellektuell. Han har skrivit många intressanta uppsatser om negerfrågan i Förenta staterna. I april 1939 begav han sig till Coyoacán för att delta i en fördjupad diskussion med Trotskij om programmet för de amerikanska negrernas kamp. 1939 anslöt han sig till Burnhams och Shachtmans fraktion. Han deltog i splittringen och grundandet av Workers Party. Där utvecklade han sina ståndpunkter och hävdade till slut, att Sovjetunionen inte längre var en arbetarstat. Då han förstod att Workers Partys ståndpunkter var bakåtsträvande, organiserade han och en annan kamrat, Forrest, en fraktionsgrupp. De bröt med Shachtman och återvände till SWP. Under ett flertal år försökte han vinna SWP för sin ståndpunkt om Sovjetunionens sociala natur. Men då han märkte att hans ansträngningar var förgäves, lämnade han och hans grupp ånyo partiet. Då de stod utanför SWP separerade Johnson och Forrest och deras grupp upplöstes.

— — —

Jag tillåter mig att fästa din uppmärksamhet på en annan artikel, nämligen den av Gerland mot Burnham angående symbollogik, Bertrand Russells och de andras logik. Artikeln är mycket skarp och för den händelse oppositionen kvarstår inom partiet och Burnham inom redaktionen för *NEW INTERNATIONAL*, borde artikeln om möjligt skrivas om utifrån en större ”kamratlighet” i uttryckssättet. Men framställningen av symbollogiken är mycket seriös och bra och tycks mig mycket nyttig, speciellt för de amerikanska läsarna.

Kamrat Weber ägnade också en betydande del åt samma ämne i sin senaste artikel. Min uppfattning är att han borde utarbeta denna del i form av en fristående artikel för *NEW INTERNATIONAL*. Vi borde nu systematiskt och seriöst fortsätta vår teoretiska kampanj för den dialektiska materialismen.

Jims pamflett⁷² är utmärkt. Den är skriven av en verklig arbetarledare. Om diskussionen så bara producerat detta dokument, vore den ändå rättfärdigad.

Med kamratliga hälsningar till er alla.

W. RORK (Leo Trotskij)
Coyoacán, D.F.

Småborgerliga moralister och det proletära partiet⁷³

Diskussionen i Socialist Workers Party i Förenta Staterna var grundlig och demokratisk. Förberedelserna av kongressen utfördes med fullständig lojalitet. Minoriteten deltog i kongressen och erkände därmed sin lojalitet och auktoritet. Majoriteten erbjöd minoriteten alla de nödvändiga garantier som skulle tillåta den att föra en kamp för sina egna åsikter efter kongressen. Minoriteten begärde tillstånd att vända sig till massorna över partiets huvud. Majoriteten förkastade naturligtvis detta vidunderliga anspråk. Under tiden hängav sig minoriteten bakom partiets rygg åt skumma intriger och lade beslag på *New International*, vilken utgivits genom hela partiets och Fjärde Internationalens samlade ansträngningar. Jag borde tillägga att majoriteten hade gått med på att tillerkänna minoriteten två av de fem posterna i redaktionen för detta teoretiska organ. Men hur kan en intellektuell ”aristokrati” förbli i minoritet i ett arbetarparti? Att sätta en professor på samma nivå som en arbetare – det är ju, när allt kommer omkring, ”byråkratisk konservatism”!

I sin senaste polemiska artikel mot mig, förklarade Burnham att socialism är ett ”moraliskt ideal”. Det är faktiskt ingen större nyhet. Vid det förra seklets början tjänade moralen som grundval för den ”sanna tyska socialismen”, som Marx och Engels kritiserade alldeles i början av sin gärning. I början av vårt århundrade ställde de ryska socialrevolutionärerna det ”moraliska idealet” i motsatsställning till materialistisk socialism. Tyvärr visade sig dessa moralens väktare vara vanliga svindlare på det politiska fältet. 1917 lurade de fullständigt arbetarna i händerna på bourgeoisin och den utländska imperialismen.

En lång politisk erfarenhet har lärt mig att närhelst en småborgerlig professor eller journalist börjar att tala om höga moralnormer, är det nödvändigt att hålla en fast hand om plånboken. Så var fallet också denna gång. I det ”moraliska idealets” namn har en småborgerlig intellektuell plockat av det proletära partiet dess teoretiska organ. Här har vi ett litet levande exempel på de organisatoriska metoderna hos dessa demokratins nyskapare, moralister och förkämpar.

⁷² Det är Cannons broschyr *Kampen för ett arbetarparti*, som gavs ut i polemik mot oppositionen. Broschyren har utgivits som bok med samma titel av Bokförlaget Röda Rummet.

⁷³ Denna artikel publicerades i *Socialist Appeal* del 4, maj 1940. Den skrevs omedelbart efter Socialist Workers Partys kongress i april 1940.

Vad innebär partidemokrati i en ”skolad” småborgares ögon? En regim som tillåter honom att säga och skriva vad han behagar. Vad är ”byråkratism” i en ”skolad” småborgares ögon? En regim i vilken den proletära majoriteten genom demokratiska metoder genomdriver sina beslut och disciplin. Arbetare, håll detta i minnet!

Den småborgerliga minoriteten i SWP splittrades från den proletära majoriteten på grundval av en kamp mot den revolutionära marxismen. Burnham förklarade den dialektiska materialismen vara oförenlig med hans malätta ”vetenskap”. Shachtman förklarade den revolutionära marxismen vara oviktig ur de ”praktiska uppgifternas” synvinkel. Abern skyndade sig att haka på sitt lilla stånd på det antimarxistiska blocket. Och nu ger dessa herrar den tidskrift de knep från partiet etiketten ”organ för revolutionär marxism”. Vad är detta, om inte ideologiskt humbug? Låt läsarna begära av dessa redaktörer att de publicerar minoritetens enda programmatiska arbete, nämligen Burnhams artikel ”Vetenskap och stil”. Om inte redaktörerna gjorde sig beredda att tävla med en gårdfarihandlare som säljer ruttna varor under tilltalande omslag, skulle de själva ha känt sig tvingade att publicera denna artikel. Var och en skulle då kunna göra klart för sig vilken slags ”revolutionär marxism” det här rör sig om. Men de *vågar inte göra* det. De skäms för att visa sina rätta ansikten. Burnham har lärt sig gömma sina alltför avslöjande artiklar och resolutioner i sin portfölj, medan Shachtman gjort en konst av att tjäna som ombud för andras åsikter i brist på egna.

De allra första ”programmatiska” artiklarna i detta snattade organ avslöjar redan fullständigt lättsinnet och ihålligheten hos denna nya anti-marxistiska gruppering, som framträder under etiketten ”Tredje lägret”. Vad är nu detta för djur? Det finns kapitalismens läger; det finns proletariats läger. Men det kanske finns ett ”tredje läger” – en småborgerlig helgedom? Enligt sakens natur, är det ingenting annat. Men, som alltid, camouflerar småborgaren sitt ”läger” med retorikens pappersblommor. Låtom oss lyssna! Här finns ett läger: Frankrike och England. Det finns ytterligare ett läger: Hitler och Stalin. Och ett tredje läger: Burnham, med Shachtman. Fjärde Internationalen visar sig för dem befinna sig i Hitlers läger (den upptäckten gjorde Stalin för länge sedan). Och så, en ny stor paroll: Virrhjärnor och pacifister i hela världen, alla I som lida av ödets nålstyg, skynda till det ”tredje” lägret!

Men hela felet är att två krigförande läger inte på något vis uttömmar den borgerliga världen. Hur är det med de neutrala och halvneutrala länderna? Hur är det med Förenta Staterna? Till vad skall man hänföra Italien och Japan? De skandinaviska länderna? Indien? Kina? Vi åsyftar inte de revolutionära indiska eller kinesiska arbetarna utan snarare Indien och Kina som förtryckta länder. Det skolgosseaktiga schemat med tre läger utelämnar en obetydlig detalj: den koloniala världen, den större delen av mänskligheten!

Indien deltar i det imperialistiska kriget på Storbritanniens sida. Innebär detta att vår attityd gentemot Indien – inte de indiska bolsjevikerna utan *Indien* – är densamma som gentemot Storbritannien? Om det i denna värld bara finns – förutom Shachtman och Burnham – två imperialistiska läger, var skall vi då, tillåt mig fråga det, placera Indien? En marxist skulle säga att trots att Indien är en integrerad del av det Brittiska imperiet och att Indien deltar i det imperialistiska kriget; trots den svekfulla politiken från Gandhis och andra nationalistiska ledares sida, så är vår attityd gentemot Indien heltigenom annorlunda än vår attityd gentemot England. Vi försvarar Indien mot England. Varför kan då inte vår attityd gentemot Sovjetunionen vara annorlunda än vår attityd gentemot Tyskland, trots det faktum att Stalin är Hitlers allierade? Varför kan vi inte försvara de mer progressiva sociala former som är förmögna till utveckling – mot reaktionära former som enbart är förmögna till upplösning? Vi inte bara kan utan måste! Den stulna tidskriftens teoretiker ersätter klassanalys med en mekanistisk konstruktion som tjuvar småborgerliga intellektuella tack vare sin pseudo-symmetri. Liksom stalinisterna camouflerar sitt kryperi inför nationalsocialismen (nazisterna) med barska epitet riktade mot de imperialistiska demokratierna, överskyler Shachtman & co.

sin kapitulation inför den amerikanska småborgerliga allmänna opinionen med det ”tredje lägrets” pompösa fraseologi. Som om detta ”tredje läger” (vad är det? ett parti? en klubb? ett förbund för övergivna förhoppningar? en folkfront?) vore befriat från tvånget att ha en riktig politik gentemot småbourgeoisin, fackföreningarna, Indien och SSSR!

Bara häromdagen refererade Shachtman till sig själv i pressen som en ”trotskist”. Om *detta* är trotskism, då är jag åtminstone inte trotskist. Med Shachtmans nuvarande idéer, för att inte tala om Burnhams, har jag inget gemensamt. Jag brukade aktivt samarbeta med *New International*, och protesterade i brev mot Shachtmans frivola attityd gentemot teori och hans principlösa eftergifter åt Burnham, den krånande småborgerlige pedanten. Men vid den tiden hölls både Burnham och Shachtman på plats av partiet och Internationalen. Idag har trycket från den småborgerliga demokratin sprängt deras bojor. Gentemot deras nya tidskrift kan min attityd enbart vara densamma som mot alla andra småborgerliga förfalskare av marxismen. Vad det gäller deras ”organisatoriska metoder” och politiska ”moral” väcker dessa inget annat än förakt hos mig.

Om medvetna agenter för klassfienden verkat genom Shachtman, så kunde de inte ha rätt honom att göra något annat än vad han själv har gjort. Han förenade sig med antimarxister för att kämpa mot marxismen. Han hjälpte till att smälta samman en småborgerlig fraktion mot arbetarna. Han avstod från att begagna sig av den interna partidemokratin och från att göra en ärlig ansträngning att övertyga den proletära majoriteten. Han fick till stånd en splittring mitt under brinnande världskrig. Och för att kröna verket draperade han splittringen i en futtig och smutsig skandal, vilken tycks speciellt ägnad att tillhandahålla ammunition åt våra fiender. Sådana är dessa ”demokrater”, sådan är deras ”moral”!

Men allt detta är till ingen nytta. De är bankrutt. Trots förräderierna från vacklande intellektuella och de billiga smädelsorna från deras demokratiska kusiner, kommer Fjärde Internationalen att marschera vidare på sin väg och skapa och skola ett verkligt urval av proletära revolutionärer som kan förstå vad partiet är, vad lojaliteten mot fanan innebär, och vad den revolutionära disciplinen betyder.

Avancerade arbetare! Inte ett dyft förtroende för småbourgeoisins ”tredje front”!

23 april, 1940

Bokslut om de finska händelserna⁷⁴

De kunde inte förutse

”Vi” förutsåg alliansen med Hitler – skriver Shachtman och Burnham – men besättandet av östra Polen? invasionen av Finland? – Nej, ”vi” kunde inte förutse dessa händelser. Sådana fullständigt osannolika och ytterligt oväntade händelser nödvändiggör, insisterar de, en fullständig omvälvning av vår politik. Dessa politiker drogs uppenbarligen av intrycket att Stalin behövde en allians med Hitler för att kunna trilla påskäggen med honom. De ”förutsåg” alliansen (när? var?) men kunde inte förutse vad den var till för och varför.

De erkänner arbetarstatens rätt att manövrera mellan de imperialistiska lägren och sluta överenskommelser med ett mot ett annat. Dessa överenskommelser borde uppenbarligen ha som mål att försvara arbetarstaten, förvärvandet av ekonomiska, strategiska och andra fördelar och, om omständigheterna medger, utvidga basen för arbetarstaten. Den degenererade arbetarstaten försöker uppnå dessa mål genom sina egna byråkratiska metoder, vilka vid varje steg

⁷⁴ Denna artikel publicerades första gången i *Fourth International*s juninummer. Denna tidskrift var Socialist Workers Partys nya teoretiska tidskrift sedan *New International* till följd av splittringen övergått i Burnham-Shachtmangruppens händer.

råkar i motsättning till världsproletariatets intressen. Men exakt vad är det som är så oväntat och omöjligt att förutspå i Kremls försök att få ut så mycket som möjligt från sin allians med Hitler?

Om våra olycksaliga politiker inte förmådde förutse ”detta” så beror det bara på att de inte förmår att på allvar tänka igenom en enda fråga till sitt slut. Under de utdragna förhandlingarna med den engelsk-franska delegationen under sommaren 1939, begärde Kreml öppet militär kontroll över de baltiska staterna. Eftersom England och Frankrike vägrade att bevilja honom denna kontroll, avbröt Stalin förhandlingarna. Bara detta utvisade klart att en överenskommelse med Hitler åtminstone skulle försäkra Stalin kontroll över de baltiska staterna. Politiskt mogna människor världen över betraktade saken just från denna ståndpunkt, och frågade sig själva: Hur kommer nu Stalin att genomföra denna uppgift? Kommer han att begagna sig av militärmakt? O.s.v. Händelseutvecklingen berodde emellertid till större del på Hitler än på Stalin. Allmänt sett kan konkreta händelser inte förutses. Men den huvudsakliga inriktningen av händelserna, som de i verkligheten tedde sig, innehöll i sak ingenting nytt.

På grund av arbetarstatens degeneration visade det sig att Sovjetunionen på randen till det andra imperialistiska kriget var långt svagare än det hade behövt vara. Ändamålet med Stalins överenskommelse med Hitler var att säkra SSSR mot ett tyskt övergrepp och, allmänt sett, säkra SSSR från att dras in i ett större krig. Medan Hitler intog Polen, måste han skydda sig i öster. Stalin var tvingad, med Hitlers tillåtelse, att tränga in i östra Polen för att själv dra nytta av vissa tilläggsgarantier mot Hitler på SSSR:s västra gränslinje. Som ett resultat av dessa händelser, förskaffade sig emellertid SSSR en gemensam front med Tyskland, och tack vare just detta faktum blev faran från ett segerrikt Tyskland mycket direktare, alltmedan Stalins beroende av Hitler starkt ökade.

Episoden med Polens delning hade sin utveckling och efterföljd på den skandinaviska arenan. Hitler kunde inte ha undgått att ge någon antydning till sin ”vän” Stalin om att han planerade att inta de skandinaviska länderna. Stalin kunde inte ha undgått att kallsvettas. Detta betydde, när allt kommer omkring, ett fullständigt tyskt herravälde över Östersjön: över Finland, och utgjorde härmed ett direkt hot mot Leningrad. Stalin måste återigen söka tilläggsgarantier mot sin allierade, denna gång i Finland. Här stötte han emellertid på allvarligt motstånd. ”Militärutflykten” drog ut på tiden. Under tiden hotade Skandinavien att bli skådeplatsen för en större strid. Hitler, som avslutat sina förberedelser för slaget mot Danmark och Norge, begärde att Stalin skulle sluta en tidig fred. Stalin måste tvärt avsluta sina planer och avbryta sovjetiseringen av Finland. Dessa är de framträdande dragen i händelseförloppet i Nordvästeuropa.

Små nationer i det imperialistiska kriget

Att under världskrigets betingelser betrakta frågan om de små nationernas öde utifrån en uppfattning om ”nationell självständighet”, ”neutralitet”, etc., är att förbli i den imperialistiska mytologins sfär. Kampen gäller världsherravälde. Frågan om SSSR:s existens kommer att lösas i förbifarten. Detta problem, som idag tronar i bakgrunden, kommer i ett visst ögonblick att stå i förgrunden. När det gäller de små och beroende staterna, vilar de redan idag i stormakternas händer. Den enda frihet de fortfarande innehar, och detta bara i begränsad utsträckning, är friheten att välja mellan sina härskare.

Två regeringar kämpar ett tag i Norge: de norska nazisternas regering, under beskydd av tyska trupper i söder, och den gamla socialdemokratiska regeringen med sin kung i norr. Borde de norska arbetarna ha gett sitt stöd åt det ”demokratiska” lägret mot det fascistiska? Enligt analogin med Spanien, kan det vid första påseende tyckas som om denna fråga borde besvaras jakande. I verkligheten vore detta den värsta blunder. I Spanien fanns ett isolerat inbördeskrig, de utländska imperialistiska makternas ingripande, hur viktigt det än var i sig, förblev icke desto mindre av sekundär betydelse. Vad det handlar om i Norge är den direkta och omedel-

bara sammanstötningen mellan två imperialistiska läger i vars händer den vacklande norska regeringen bara är hjälpverktyg. På världsarenan stödjer vi varken de Allierade eller Tyskland. Följaktligen har vi inte den minsta anledning eller rätt att stödja någongdera av deras temporära verktyg i själva Norge.

Samma tillvägagångssätt måste också gälla för Finland. Utifrån världsproletariatets strategi var inte det finska motståndet mer av självständigt nationellt försvar än motståndet i Norge. Detta påvisades bäst av den finska regeringen själv som föredrog att lägga ned allt motstånd, hellre än att se Finland fullständigt förvandlat till en militärbas för England, Frankrike och Förenta Staterna. Andrahandsfaktorer som Finlands eller Norges nationella självständighet, demokratins försvar, etc., hur viktiga de i sig själva än är, sammanflätas nu i kampen mellan oändligt mycket starkare världsmakter och är helt underordnade dessa. Vi måste ställa dessa andrahandsfaktorer åt sidan och fastställa vår politik i enlighet med de grundläggande faktorerna.

Fjärde Internationalens programmatiska teser om krig gav ett uttömmande svar på denna fråga för sex år sedan. Teserna slår fast: ”Idén om nationellt försvar, särskilt om den sammanfaller med idén om demokratins försvar, kan med största lätthet användas för att dupera arbetarna i små och neutrala länder (Schweiz, särskilt Belgien, de skandinaviska länderna ...)”. Och vidare: ”Enbart småborgerliga fårskallar (som Robert Grimm) från en gudsförgäten schweizisk by kan på allvar tro, att det världskrig han kommer att dras in i, är ett medel att försvara Schweiz’ självständighet.” Andra småborgare, av samma dumma slag, inbillade sig att världskrig är ett medel att försvara Finland, att det är omöjligt att fastställa den proletära strategin på grundval av en taktisk episod, såsom Röda Arméns inmarsch i Finland.

Georgien och Finland

Liksom arbetarna under strejker, riktade mot stora kapitalister, ofta går bankrutt genom att få igenom helt respektabla småborgerliga angelägenheter, så kan en arbetarstat – t.o.m. helt frisk och revolutionär – i en militär kamp mot imperialismen, eller genom att söka militära garantier mot imperialism, se sig tvingad att förgripa sig på självständigheten för den eller den småstaten. Tårar över klasskampens brutalitet på antingen den inhemska eller internationella arenan kan vederbörligen fällas av demokratiska kälkborgare men inte av proletära revolutionärer.

Sovjetrepubliken sovjetiserade 1921 på ett verkningsfullt sätt Georgien som utgjorde en öppen inkörsport för ett imperialistiskt anfall i Kaukasus. Utifrån den nationella självbestämmanderättens principer, kunde en hel del ha sagts som invändning mot en sådan sovjetisering. För att utvidga arenan för den socialistiska revolutionen var ett militärt ingripande i ett bondeland mer än en tvivelaktig handling. Utifrån självförsvaret av den arbetarstat som omringats av fienden, var en verkningsfull sovjetisering berättigad: att slå vakt om den socialistiska revolutionen kommer före formella demokratiska principer.

Världsimperialismen utnyttjade en lång tid frågan om våld i Georgien som ett samlingsrop för att mobilisera världsopinionen mot sovjeterna. Den Andra Internationalen tog ledningen för denna kampanj. Ententen strävade efter att förbereda ett tänkbart nytt militärt ingripande mot sovjeterna.

På exakt samma sätt som i fallet Georgien, utnyttjade världsbourgeoisin invasionen i Finland för att mobilisera den allmänna opinionen mot SSSR. Socialdemokratin framträdde också i detta fall som den demokratiska imperialismens förtrupp. Den panikslagna småbourgeoisins olycksaliga ”tredje läger” bildar eftertruppen.

Jämte denna slående likhet mellan dessa två fall av militärt ingripande finns emellertid en väsentlig skillnad – dagens SSSR är långt ifrån Sovjetrepubliken av 1921. Fjärde Inter-

nationalens teser om krig från 1934 slår fast: ”Sovjetbyråkratismens skrämmande utveckling och de arbetandes erbarmliga levnadsförhållanden har på ett extremt sätt förminskat SSSR: s dragningskraft på världens arbetarklass.” Det sovjetfinska kriget avslöjade åskådligt och fullständigt att inom skotthåll från Leningrad, oktoberrevolutionens vagga, är SSSR:s nuvarande regim oförmögen att utöva dragningskraft. Men av detta följer ändå inte att SSSR måste överlämnas till imperialisterna utan bara att SSSR måste slitas loss ur byråkratins händer.

”Var finns inbördeskriget”?

”Men var finns det inbördeskrig i Finland som du utlovat?” avkräver mig ledarna för den forna oppositionen, som nu blivit ledarna för det ”tredje lägret”. Jag har inte utlovat någonting. Jag analyserade bara en av de möjliga varianterna av den vidare utvecklingen av den sovjet-finska konflikten. Besättandet av isolerade baser i Finland var lika tänkbar som en fullständig ockupation av Finland. Besättandet av baser förutsatte den borgerliga regimen bevarande i landet i övrigt. Ockupation förutsatte en social omvälvning, vilken vore omöjlig utan att dra in arbetarna och fattigbönderna i ett inbördeskrig. De första diplomatiska förhandlingarna mellan Moskva och Helsingfors tydde på ett försök att lösa frågan på det sätt den löstes med de andra baltiska staterna. Finlands motstånd tvingade Kreml att nå sina mål genom militära åtgärder. Stalin kunde enbart rättfärdiga kriget inför de breda massorna genom att sovjetisera Finland. Kuusinenregeringens utnämnannde tydde på att det öde som väntade Finland inte var samma som för de baltiska staterna, utan som för Polen, där Stalin – vad än ”tredje lägrets” amatörskribenter klottrar ihop – fann sig själv tvingad att framkalla inbördeskrig och att upphäva egendomsförhållandena.

Jag specificerade ett flertal gånger att *om* kriget i Finland inte underordnades ett allmänt krig, och om Stalin inte tvingades till reträtt inför ett hot utifrån, då skulle han tvingas att genomföra Finlands sovjetisering. Denna uppgift vore i sig själv mycket svårare än sovjetiseringen av östra Polen. Svårare ur militär synvinkel, ty Finland råkade vara bättre förberett. Svårare ur nationell synvinkel, ty Finland har en lång tradition av kamp för nationell självständighet från Ryssland, medan ukrainarna och vitryssarna kämpade mot Polen. Svårare ur social synvinkel, ty den finska bourgeoisin hade på sitt eget sätt löst det förkapitalistiska agrarproblemet genom skapandet av en bondesmåbourgeois. Men Stalins militära seger över Finland skulle icke desto mindre ofrånkomligen ha möjliggjort en omvälvning av egendomsförhållandena med mer eller mindre hjälp från de finska arbetarna och småbönderna.

Varför genomförde då inte Stalin sin plan? Därför att en enorm mobilisering från den borgerliga allmänna opinionens sida började mot SSSR. Därför att England och Frankrike på allvar ställde frågan om militärt ingripande. Slutligen – men inte minst viktigt – därför att Hitler inte kunde vänta längre. Ankomsten av engelska och franska trupper till Finland skulle ha inneburit ett direkt hot mot Hitlers skandinavienplaner, vilka grundades på konspiration och överraskning. Fången i ett skruvstäd av en dubbel fara – å ena sidan från de allierade och från den andra, Hitler – avstod Stalin från att sovjetisera Finland, och begränsade sig till att besätta isolerade strategiska ställningar.

Det ”tredje lägrets” partisaner (den panikslagne småborgarens läger) plockar nu ihop följande konstruktion: Trotskij härledde inbördeskriget i Finland från SSSR:s klasskaraktär; eftersom inget inbördeskrig förekom, så betyder det att SSSR inte är någon arbetarstat. I verkligheten förelåg inget som helst behov av att logiskt ”härleda” ett möjligt inbördeskrig i Finland utifrån en sociologisk definition av SSSR – det var tillräckligt att grunda sig på erfarenheterna i östra Polen. Den omvälvning av egendomsförhållanden som där genomfördes kunde endast ha utförts av den stat som utgick ur oktoberrevolutionen. Denna omvälvning påtvingades kremloligarkin genom dess självbevarelsekamp under specifika förhållanden. Det fanns inte

den minsta anledning att tvivla på att den under likvärdiga förhållanden skulle se sig själv tvingad att upprepa exakt samma operation i Finland. Det var allt jag pekade på. Men förhållandena förändrades under kampens gång. Krig, liksom revolution, genomgår ofta tvära kast. Med de militära operationernas upphörande för Röda Arméns del, kunde det naturligt nog inte bli tal om att inleda ett inbördeskrig i Finland.

Varje historisk prognos är alltid betingad, och ju konkretare prognosen är, desto mer betingad är den. En prognos är ingen skuldsedel som kan omsättas i kontanter på ett visst datum. Prognosen tecknar bara bestämda utvecklingstrender. Men jämte dessa trender verkar ett annorlunda system av krafter och tendenser, vilka vid ett visst ögonblick tar överhand. Alla de som söker exakta förutsägelser av konkreta händelser borde kontakta astrologerna. Marxistiska prognoser hjälper bara att orientera oss. Jag reserverade mig flera gånger angående villkoret för min prognos som en av flera möjliga varianter. Att nu, som räddningsplanka, gripa tag i det tionde gradens historiska faktum att Finlands öde temporärt bestämdes i enlighet med mönstret från Litauen, Lettland och Estland snarare än i enlighet med mönstret för östra Polen, kan enbart falla sterila skolastiker in eller – det ”tredje lägrets” ledare.

Försvaret av Sovjetunionen

Stalins övergrepp på Finland var naturligtvis inte enbart en handling för SSSR:s försvar. Sovjetunionens politik styrs av den bonapartistiska byråkratin. Denna byråkrati är först och främst angelägen om sin egen makt, sin prestige, sina inkomster. Den försvarar sig själv mycket bättre än den försvarar SSSR. Det försvarar sig på bekostnad av SSSR och på bekostnad av världsproletariatet. Detta avslöjades bara alltför klart under hela den sovjet-finska konfliktens utveckling. Vi kan därför varken direkt eller indirekt påta oss själva ens ett ens ansvar för invasionen av Finland, vilken bara utgör en enda länk i kedjan av den bonapartistiska byråkratin politik.

Det är en sak att ställa sig solidarisk med Stalin, försvara hans politik, påta sig ansvar för den – som den tredubbelt skändliga Komintern gör – en annan sak är det att förklara för världens arbetarklass att vilka brott än Stalin kan ha gjort sig skyldig till, kan vi inte tillåta världsimperialismen att krossa Sovjetunionen, återinföra kapitalismen och omvandla oktoberrevolutionens land till en koloni. Denna förklaring tillhandahåller dessutom grunden för vårt försvar av SSSR.

Försöket av de konjunkturrella defaitisterna, dvs. spekulanterna i defaitism, att komma ur sin knipa genom att lova att de, för den händelse de allierade intervenerar, kommer att ändra sin defaitistiska politik till en defensivistisk, är en föraktlig undanflykt. Det är i allmänhet inte lätt att fastställa sin politik efter ett stoppur, särskilt under krigsförhållanden. Under de kritiska dagarna i det sovjet-finska kriget, som det nu blivit bekant – kom de allierades generalstab till slutsatsen att en verklig och snabb hjälp till Finland endast kunde komma till stånd genom att förstöra den murmanska järnvägen genom bombning från luften. Ur strategisk synpunkt var detta helt riktigt. Frågan om intervention eller icke-intervention från de allierades flygstyrkor hängde på ett hår. Från samma hår dinglade tydligen också det ”tredje lägrets” principiella inställning. Men vi ansåg ända från begynnelsen det vara nödvändigt att bestämma vår position i enlighet med de verkliga klasslägren i kriget. Detta är mycket mer tillförlitligt.

Inget uppgivande av redan vunna ställningar till fienden

Defaitismens politik är inte bestraffning av en viss regering som begått det eller det brottet utan något som följer av klassförhållandena. Det marxistiska förhållningssättet i ett krig baseras inte på abstrakta moraliska och känslomässiga överväganden utan på den sociala

värderingen av en regim i dess växelverkan med andra regimer. Vi stödde inte Abessinien därför att Negus var politiskt eller ”moraliskt” överlägsen Mussolini utan därför att försvaret av ett efterblivet land mot kolonialt förtryck försvagar imperialismen, vilken är huvudfienden till världens arbetarklass. Vi försvarar SSSR oberoende av politiken hos Moskvas Negus av två fundamentala skäl. För det första, att SSSR:s nederlag skulle tillhandahålla imperialismen nya enorma resurser och för många år framåt kunna förlänga det kapitalistiska samhällets dödsstrid. För det andra, att de sociala grundvalarna för SSSR, rensade från den parasitära byråkratin, kan tillförsäkra ett obegränsat ekonomiskt och kulturellt framåtskridande, medan de kapitalistiska grundvalarna inte uppdragar några andra möjligheter än ytterligare förfall.

Vad som mest av allt avslöjar de högljudda kritikerna, är att de fortsatte att betrakta SSSR som en arbetarstat vid den tid när Stalin höll på att förstöra Bolsjevikpartiet; när han höll på att strypa den proletära revolutionen i Spanien; när han förrådade världsrevolutionen i namn av ”folkfronter” och ”kollektiv säkerhet”. Under alla dessa förhållanden erkände de nödvändigheten av att försvara SSSR som arbetarstat! Men knappt hade samme Stalin invaderat det ”demokratiska” Finland, knappt hade den borgerliga opinionen i de imperialistiska demokratierna – vilken fördolde och uttalade sitt gillande av Stalins brott mot kommunisterna, arbetarna och bönderna – utslungat sitt ramaskri mot skyarna, förrän våra innovatörer omedelbart deklarerade: ”Ja, detta kan inte tolereras!” Och i Roosevelts efterföljd uttalade de ett moraliskt embargo mot Sovjetunionen. Den lärde häxdoktorn Burnhams resonemang på temat att vi genom att försvara SSSR därigenom skulle försvara Hitler, är ett nätt litet prov på den småborgerliga tjockskallighet som försöker tvinga in en motsägelsefylld verklighet inom ramen för en tvådimensionell syllogism. Stödde arbetarna, genom att försvara Sovjetrepubliken efter Brest-Litovskfreden, Hohenzollern? Ja eller nej? Fjärde Internationalens programmatiska teser om krig, vilka behandlar denna fråga i allmänhet, fastslår kategoriskt att överenskommelser mellan en sovjetstat och den eller den imperialistiska staten inte pålägger statens revolutionära parti några restriktioner. Världsrevolutionens intressen står över en isolerad diplomatisk kombination, hur berättigad den senare än kan vara i sig själv. Genom att försvara SSSR kämpar vi långt verkningsfullare mot Stalin, såväl som mot Hitler, än Burnham & co. gör.

Burnham och Shachtman står i och för sig inte allena. Léon Jouhaux, den franska kapitalismens beryktade agent, gnyr också indignerat över det faktum att ”trotskisterna försvarar SSSR”. Vem borde vara upprörd om inte han! Men vår attityd gentemot SSSR är densamma som vår attityd gentemot CGT (Confédération General du Travail); vi försvarar den mot bourgeoisin trots det faktum att förbundet leds av skurkar som Lon Jouhaux som vilseleder och bedrar arbetarna vid varje steg. De ryska mensjevikerna ylar likaså: ”Fjärde Internationalen är en återvändsgränd!” eftersom Fjärde Internationalen ännu fortsätter att erkänna SSSR som arbetarstat. Dessa herrar är själva medlemmar av den Andra Internationalen, vilken leds av sådana eminenta förrädare som den typiskt borgerlige borgmästaren Huysmans och Léon Blum, som förrådade en ytterligt gynnsam revolutionär situation i juni 1936 och därmed möjliggjorde det nuvarande kriget. Mensjevikerna erkänner den Andra Internationalens partier som arbetarpartier, men vägrar att erkänna Sovjetunionen som arbetarstat av den anledningen att byråkratiska förrädare står vid dess ledning. Denna falskhet stinker av skamlöshet och cynism. Stalin, Molotov och resten, är som ett socialt skikt varken bättre eller sämre än blumarna, jouhauxarna, citrinarna och thomasarna, etc. Skillnaden dem emellan består bara i detta, att Stalin & co. utnyttjar och ramponerar den livskraftiga ekonomiska grundvalen för socialistisk utveckling, medan blumarna tyr sig till det kapitalistiska samhällets genomruttna grundval.

Arbetarstaten måste tas som den växt fram ur historiens obarmhärtiga laboratorium och inte som en ”socialistisk” professor föreställer sig den, under det han reflekterande utforskar sin

näsa med sitt finger. Det är revolutionärens plikt att försvara varje erövring av arbetarklassen även om den kan förvrängas genom trycket från fientliga krafter. De som inte kan försvara gamla ställningar kommer aldrig att erövra nya.

25 april, 1940

Ett brev till James P. Cannon

28 maj, 1940 Kära kamrater,

Burnhams avskedsansökan⁷⁵ är en utmärkt bekräftelse av vår analys och prognos angående den f.d. minoriteten. Vi anser inte detta vara det sista avskiljandet.

W. RORK (Leo Trotskij)

Ett brev till Albert Goldman

5 juni, 1940

Käre vän,

Burnham erkänner inte dialektiken men dialektiken låter honom inte slippa ur sitt garn. Han sitter som en fluga i ett spindelnät. Den skada han tillfogat Shachtman kommer aldrig att läkas. Vilken lektion om principiella och principiösa block! Och stackars Abern. För fyra år sedan fann han en beskyddare av sin familjekrets i den Helige Fader Mustes person och dennes korgosse Spector; nu upprepade han samma experiment med den sekulariserade katoliken Burnham och hans ombud, Shachtman I gamla goda tider väntade vi, ofta i år och decennier, på att en prognos skulle besannas. Nu är händelsernas tempo så feberaktigt snabbt att verifieringen kommer helt oväntat nästa dag. Stackars Shachtman!

Med bästa välgångsönskningar

LEO TROTSKIJ

Coyoacán, D .F.

Om "arbetarpartiet"⁷⁶

FRÅGA: Fanns det enligt din mening tillräckliga politiska meningsskiljaktigheter mellan majoriteten och minoriteten för att motivera en splittring?

TROTSKIJ: Här är det också nödvändigt att betrakta frågan dialektiskt, inte mekaniskt. Vad innebär detta fruktansvärda ord "dialektik"? Det innebär att betrakta ting i deras utveckling, inte i deras statiska läge. Om vi tar de politiska skiljaktigheterna som de är, kan vi säga att de inte är tillräckliga för en splittring, men om de utvecklade en tendens att vända sig bort från proletariatet i riktning mot småborgerliga kretsar, då kan samma skiljaktigheter få ett helt annorlunda värde, en annorlunda vikt; om de förbinds med en social grupp. Detta är en mycket viktig punkt.

⁷⁵ Endast en månad sedan den tidigare oppositionen i *Socialist Workers Party* hade grundat *Workers Party* förklarade Burnham öppet att han brutit med marxismen och lämnade den nya organisation som han varit med om att skapa. Burnhams utträdesbrev (publicerat som appendix till denna bok) gavs aldrig ut av hans före detta kamrater. Det spreds för första gången av *Socialist Workers Party*, och publicerades i *Fourth Internationals* augustinummer 1940.

⁷⁶ *Fourth Internationals* intervju med Trotskij som publicerades i oktobernumret 1940.

Vi har det faktum att minoriteten splittrade sig från oss, trots alla åtgärder som majoriteten vidtog för att förhindra splittring. Detta innebär att deras inre sociala känsla var sådan att det är omöjligt för dem att fortsätta tillsammans med oss. Det är en småborgerlig tendens, inte en proletär. Om ni önskar en ny bekräftelse på detta, så har vi ett utmärkt exempel i Dwight Macdonalds artikel.⁷⁷

Först av allt, vad utmärker en proletär revolutionär? Ingen är tvingad att delta i ett revolutionärt parti, men om han deltar, anser han partiet seriöst. Om vi vågar uppmana folket till en revolutionär förändring av samhället, bär vi ett ofantligt ansvar, vars allvar vi måste besinna. Och vad är vår teori, om inte i huvudsak redskapen för vår handling? Dessa redskap är vår marxistiska teori eftersom vi till dags dato inte har funnit bättre redskap. En arbetare gör inget väsen av verktygen – om de är de bästa verktyg han kan få är han rädd om dem; han avstår inte från dem eller begär fantastiska icke-existerande verktyg.

Burnham är en intellektuell snobb. Han får fatt på ett parti, överger det, får fatt på ett nytt. Det kan inte en arbetare göra. Om han inträder i ett revolutionärt parti, vänder sig till folket, uppmanar det till handling, så är det likadant som för en general under krig – han måste veta vart han leder dem. Vad skulle ni tänka om en general som sade att han ansåg gevären dåliga – att det vore bättre att vänta i tio år tills dess att de hade uppfunnit bättre gevär, så alla gjorde bäst i att återvända hem. Det är så Burnham resonerar. Så han överger partiet. Men den arbetslöse finns kvar, och kriget finns kvar. Dessa ting kan inte uppskjutas. Därför är det bara Burnham som uppskjutit sin handling.

Dwight Macdonald är ingen snobb, men en smula dum. Jag citerar: ”Den intellektuelle, om han skall tjäna någon nyttig funktion i samhället, får inte föra varken sig själv eller andra bakom ljuset, inte hålla en förfalskning för ett äkta mynt, inte i krisens ögonblick glömma vad han lärt under en period av år och årtionden.” Bra. Helt riktigt. Jag citerar igen: ”Endast om vi möter de stormiga och fruktansvärda åren framför oss med både *skepsis* och *hängivenhet* – *skepsis* gentemot *alla* teorier, regeringar och sociala system; *hängivenhet* mot massornas revolutionära kamp – endast då kan vi rättfärdiga oss själva som intellektuella.”

Här är en av ledarna för det så kallade ”Arbetar”partiet, som inte betraktar sig som en proletär utan som en ”intellektuell”. Han talar om *skepsis* gentemot alla teorier.

Vi har förberett oss för denna kris genom att studera, genom att bygga en vetenskaplig metod, och vår metod är marxism. Sedan kommer krisen och herr Macdonald säger ”var skeptisk gentemot alla teorier”, och talar därefter om *hängivenhet* till revolutionen utan att ersätta det med någon ny teori. Såvida det nu inte är denna skeptiska teori av honom själv. Hur kan vi arbeta utan en teori? Vad är massornas kamp och vad är en revolutionär? Hela artikeln är skandalös och ett parti som kan tolerera en sådan människa som en av dess ledare är inget att ta på allvar.

Jag citerar igen: ”Av vad slag är då denna best (fascism)? Trotskij insisterar på att den är varken mer eller mindre det välbekanta fenomenet bonapartism, vari en klick håller sig kvar vid makten genom att spela ut en klass mot en annan, och därmed förlänar statsmakten en temporär autonom karaktär. Men dessa moderna totalitära regimer är inga temporära affärer; de har redan förändrat den underliggande ekonomiska och sociala strukturen, inte bara genom att manipulera de gamla formerna utan också genom att förstöra deras inre vitalitet. Är då nazistbyråkratin en ny härskande klass och fascism en ny samhällsform, jämförlig med kapitalism? Så tycks inte heller vara fallet.”

⁷⁷ Trotskijs referat i ”Tillbaka till partiet!” ovan (21 februari)

Här skapar han en ny teori, en ny definition av fascism, men han vill inte desto mindre att vi borde vara skeptiska mot alla teorier. Så till arbetarna skulle han också säga att de instrument och verktyg de arbetar med inte är viktiga, utan att de måste vara hängivna sitt arbete! Jag tror att arbetarna skulle ha ett mycket skarpt svar på ett sådant uttalande.

Det är mycket karaktäristiskt för den missbelätne intellektuelle. Han ser kriget, den fruktansvärda tiden framöver, med bortgångar, med offer, han är rädd. Han börjar propagera skepticism och han tror fortfarande att det är möjligt att förena skepticism med revolutionär hängivenhet. Vi kan endast utveckla en revolutionär hängivenhet om vi är säkra på att den är rationell och möjlig, och vi kan inte få sådana försäkringar utan en fungerande teori. Den som propagerar teoretisk skepticism är en förrädare.

Inom fascismen analyserade vi olika element:

- 1) Det element som fascism har gemensamt med den gamla bonapartismen är att utnyttja klassmotsättningarna för att skänka statsmakten största möjliga självständighet. Men vi har alltid understrukit att den gamla bonapartismen fanns under det uppstigande borgerliga samhällets tid, medan fascismen är det nedåtgående borgerliga samhällets statsmakt.
- 2) Fascism är ett försök från borgarklassen att övervinna, överskrida, motsättningen mellan den nya tekniken och privategendom utan att eliminera privategdomen. Detta är fascismens "planekonomi". Det är ett försök att rädda privategendom och på samma gång kontrollera privategendom.
- 3) Att överskrida motsättningen mellan produktivkrafternas nya, moderna teknik inom nationalstatens gränser. Denna nya teknik kan inte låta sig begränsas inom den gamla nationalstaten, och fascismen försöker övervinna denna motsättning. Kriget är resultatet. Vi har redan analyserat alla dessa element.

Dwight Macdonald kommer att överge partiet, liksom Burnham, men eftersom han möjligen är något latare, kommer det att ske senare.

Burnham betraktades som ett "fint ämne" en gång i tiden? Ja, det proletära partiet måste i vår epok dra nytta av varje intellektuell som kan bidra till partiet. Jag spenderade många månader på Diego Rivera för att rädda honom för vår rörelse, men lyckades inte. Men varje International har haft en erfarenhet av detta slag. Den Första Internationalen hade svårigheter med poeten Freiligrath, som också var mycket ombytlig. De Andra och Tredje Internationalerna hade svårigheter med Maxim Gorkij. Fjärde Internationalen med Rivera. I samtliga fall övergav de oss.

Burnham stod naturligtvis rörelsen närmare, men Cannon hade sina tvivel om honom. Han kan skriva, och har en viss formell färdighet i sitt tänkande, inte djupt, men förslaget. Han kan godta din idé, utveckla den, skriva en fin artikel kring den – och sedan glömma den. Författaren kan glömma – men inte arbetaren. Nåväl, så länge vi kan dra nytta av sådana människor är allt gott och väl. Mussolini var en gång i tiden också ett "fint ämne"!

Coyoacán, D.F.
7 augusti, 1940

Ett brev till Albert Goldman

9 augusti, 1940

Hr. Albert Goldman

Käre vän:

Jag vet inte om du sett Dwight Macdonalds artikel i augustinumret av hans *Partisan Review*.

Denne man var en lärjunge till Burnham, den intellektuelle snobben. Sedan Burnham deserterat, lämnades Dwight Mac-Donald kvar i Shachtmans parti som den ende representanten för "Vetenskapen".

I frågan om fascismen serverar Macdonald ett ynkligt hopplock plagiat av vår arsenal, vilket han framställer som sina egna upptäckter och mot vilka han ställer några banaliteter som han karaktäriserar som våra idéer. Det hela – utan perspektiv, utan proportion och utan elementär intellektuell ärlighet.

Detta är emellertid inte det värsta. Burnhams faderlösa barn proklamerar: "Vi måste åter med ett kallt och skeptiskt öga granska marxismens mest grundläggande premisser". Sid. 266. Och vad måste det stackars "Workers Party" göra under denna "gransknings"period? Vad måste proletariatet göra? De borde naturligtvis vänta på resultaten av Dwight Macdonalds studier. Detta resultat kommer troligtvis att bli Macdonalds desertering över till Burnhams läger.

De sista fyra raderna i artikeln kan inte vara något annat än en förberedelse för personlig desertering. "Endast om vi möter de stormiga och fruktansvärda år vi har framför oss med både skepsis och hängivenhet – skepsis gentemot alla teorier, regeringar och sociala system; hängivenhet mot massornas revolutionära kamp – endast då kan vi rättfärdiga oss själva som intellektuella."

Revolutionär aktivitet grundad på teoretisk skepticism är den obehagligaste av de inre mot-sättningarna. "Hängivenhet mot massornas revolutionära kamp" är omöjlig utan en teoretisk förståelse av denna revolutionära kamps lagar. Revolutionär hängivenhet är endast möjlig om man försäkras om att denna hängivenhet är förnuftig, adekvat; att den svarar mot sitt mål. En sådan försäkran kan bara skapas genom teoretisk insikt i klasskampen. "Skepsis gentemot alla teorier" är ingenting annat än en förberedelse för personlig desertering.

Shachtman förblir tyst; som "Generalsekreterare" är han alltför upptagen att försvara "marxismens allra mest grundläggande premisser" mot småborgarbrackor och snobbar ...

Broderligen

L. TROTSKIJ

Ett brev till Chris Andrews ⁷⁸

17 augusti,

1940 Käre Chris:

Jag uppskattade mycket din värdering av den anti-pacifistiska position partiet intagit. Denna position har två stora fördelar: för det första, den är revolutionär till sitt innehåll och grundad på vår epoks hela karaktär, när alla frågor kommer att avgöras inte bara genom kritikernas vapen, utan genom vapnens kritik; för det andra, den är fullständigt fri från sekterism. Vi ställer inget abstrakt bejakande av vår okränkbarhet mot händelserna och massornas känslor.

Den stackars "Labour Action" ⁷⁹ från den 12 augusti skriver: "Vi ställer oss till 100 procent bakom Lewis ⁸⁰ i denna kamp mot tvångsuttagning". Vi står inte på Lewis sida för fem öre,

⁷⁸ *Chris Andrews*: amerikansk student som bodde i Mexico. Han blev övertygad trotskist och anslöt sig till Fjärde Internationalen. Han blev en av Trotskijs livvakter. 1939 återvände han till New York och arbetade inom SWP.

⁷⁹ Efter splittringen gav Shachtmangruppen ut en veckotidning, *Labour Action*. De använde det namn Cannon givit den tidning han gav ut i San Francisco 1936 i början av 1937, som organ för den trotskistiska fraktionen inom Amerikas socialistiska parti.

⁸⁰ *John L. Lewis*: ordförande för gruvarbetarfackföreningen. Han var en av de ledande personligheterna inom CIO. Han kom med förslaget att man frivilligt skulle skriva in sig i armén, i motsättning till den obligatoriska

eftersom Lewis försöker försvara det Kapitalistiska Fäderneslandet med fullständigt förlegade medel. Den större majoriteten av arbetarna förstår eller känner att dessa medel (yrkesmässig frivillig beväpning) är förlegade ur militär synpunkt och utomordentligt farligt ur klassynpunkt. Det är anledningen till att arbetarna är för tvångsuttagning. Det är en mycket förvirrad och motsägelsefylld form av anslutning till ”proletariatets beväpning”. Vi förkastar inte helt torrt denna stora historiska förändring, som alla slags sekterister gör. Vi säger ”Tvångsuttagning? Ja. Men gjord av oss själva”. Det är en utmärkt utgångspunkt.

Med bästa hälsningar, jag är i all broderlighet,
EDER GAMLE MAN (*Leo Trotskij*)

Appendix

Vetenskap och stil

Ett svar till kamrat Trotskij

Käre kamrat Trotskij:

Det Öppna brev som du formellt riktat till mig finner jag mer än smått avväpnande. Det är inte lätt, måste jag bekänna, att ge sig på ett svar.

När jag läste det påminde jag om ett samtal jag hade för någon tid sedan med en av våra fina kamrater från Centraleuropa. Vi diskuterade, på det lättjefulla och lastbara sätt vi intellektuella brukar, de möjliga konflikterna mellan det estetiska sinnet, känslan för skönhet, och den politiska handlingens krav. Han berättade en historia för mig.

För ett antal år sedan genomgick det land han levde i en period av sociala kriser. Massorna välldes framåt i riktning, som det tycktes, mot revolt. En morgon, nära rörelsens höjdpunkt, samlades en folkmassa av tusentals arbetare på ena sidan av det underbara stora torget i huvudstaden i detta land. Vår kamrat utsågs till befälhavare att leda en av arbetartruppernas enheter.

Himlen var mörkblå, med den vita morgonsolen som tvärsöver torget kastade skuggorna av de byggnader som kantade dess sidor. Från den sida av torget som var mittemot arbetarna, marscherade polistrupperna fram och formerade sig: i raka led, sittande på sina spända hästar, i glänsande mundering. På kommandoropet drogs deras sablar i en enda hastig gest och blixtrade i den vita solens strålar. Det andra kommandot kom: fram mot arbetarna.

Stunden var inne att svara: för vår kamrat, att kasta fram sin arbetarenhet i en rasande motattack. Men för ett långt ögonblick fann han sin vilja paralyserad och sin röst förstummad av den sinnliga skönheten i den scen som uppenbarades. Och under hela denna dag, medan den bittra kampen fortgick – mer än femtio dödades denna dag, hundratals skadades, bland dem vår kamrat – kunde han inte glömma denna sol, dessa skuggor, denna blå himmel, dessa virvlande hästar och blixtrande sablar.

Så även på detta verbala slagfält, matta reflex – och oundgängliga gnista – från striderna på gatorna, när hela min vilja borde koncentreras på att föra fram mina grupperade argument i en motattack mot ditt brev (så felaktigt, så falskt, så väldigt falskt), så ser jag mig tvingad att stanna upp i förundran: över den tekniska perfektionen i den verbala struktur du skapat, din retoriks dynamiska kraft, det glödande uttrycket för din obetvingliga hängivenhet mot det

---

inskrivningen. SWP tog omedelbart avstånd från denna ståndpunkt. Det deklarerade (*Resolution om den militära politiken* publicerad i den interna bulletinen vol. 3 n4. 1, augusti 1940) att man var för arbetarnas militära utbildning, men inte under kapitalisternas kontroll, och man lanserade slagordet *för arbetarnas militära utbildning på regeringens bekostnad men under fackförningarnas kontroll*.

socialistiska idealet; de plötsliga, slagfärdiga, blixtrande metaforerna som gnistrar genom dina sidor.

Hur otrevlig och otacksam blir inte plikten att underkasta denna utsökta struktur de frätande syrorna från dessa två så prosaiska, oromantiska flaskor: Logik och vetenskap!

Kamrat Trotskij, medan jag läste och funderade kring detta brev, erinrade jag mig också den första gång jag någonsin ägnat verkligt allvarlig uppmärksamhet åt ditt verk: i en vidlyftig recension av den första volymen i din *Historia*, publicerad i juli 1932 i *The Symposium*. Jag läste om denna recension, vilket jag inte gjort på många år. Jag fann också där att jag tvingats att först av allt diskutera din stil, din underbara stil, vilken jag faktiskt analyserade mycket utförligt. Och jag såg mycket klarare än någonsin förut vad som i mina ögon är en viktig sanning: att du har en alltför *litterär* uppfattning om bevisföring, om bevismaterial, att du för dig själv bakom ljuset genom att behandla övertygande retorik som logisk framställning, en briljant *metafor* som argument. Här, tror jag, ligger kärnan i mysteriet dialektiken, som den framträder i dina böcker och artiklar: för dig är dialektiken ett stilknep – det kontrasterande epitetet, den böljande rytm, de verbala paradoxer som karaktäriserar ditt sätt att skriva.

Kamrat Trotskij, jag ska inte tävla i metaforer med dig. I en sådan verbal tornering beviljar jag dig bandet i förväg. Bevismaterial, argument, bevis: enbart dessa är mina vapen.

Det nakna skelettet

Jag ska nu sammanfatta dina argument:

Med avseende på din egen inställning, hävdar du följande:

- a) Den dialektiska materialismens filosofi är sann.
- b) Marxistisk sociologi, särskilt den marxistiska teorin om staten är sann.
- c) Ryssland är en arbetarstat.
- d) Taktiken att försvara Ryssland i det nuvarande kriget är riktig.

Med avseende på oppositionens inställning – eller, mer exakt, Burnhams, som du försäkrar uttrycker oppositionens ”väsen” – hävdar du följande:

- 1) Burnham är en borgerlig demokrat.
- 2) Burnham förkastar dialektiken.
- 3) Burnham förkastar marxistisk sociologi, särskilt den marxistiska teorin om staten.
- 4) Burnham förnekar att Ryssland är en arbetarstat.
- 5) Burnhams praktiska politik innebär ”politisk avhållsamhet”.
- 6) Burnham förkastar bolsjevikiska organisationsteorier och – metoder.

Men du hävdar inte blott och bart dessa enskilda satser. Du är ännu mer angelägen att hävda vissa *samband* vilka du gör gällande skulle föreligga bland dessa satser.

Med avseende på din egen inställning, hävdar du följande tilläggsatser:

- A) Av den dialektiska materialismen *följer* att marxistisk sociologi, särskilt den marxistiska teorin om staten, är sann.
- B) Av den marxistiska teorin om staten, *följer* att Ryssland är en arbetarstat.
- C) Av att Ryssland är en arbetarstat, *följer* att taktiken att försvara den ryska staten i det nuvarande kriget är riktig. Med avseende på Burnhams inställning, hävdar du följande samband:

- I) Av att Burnham är en borgerlig demokrat, *följer* att han förkastar dialektiken.
- II) Av hans förkastande av dialektiken, *följer* att han förkastar marxistisk sociologi, särskilt den marxistiska teorin om staten.
- III) Av hans förkastande av den marxistiska teorin om staten, *följer* att han förnekar att Ryssland är en arbetarstat.
- IV) Av hans förkastande av att Ryssland är en arbetarstat (och av I och II), *följer* att hans praktiska politik innebär ”politisk avhållsamhet”.
- V) Av att han är en borgerlig demokrat och hans förkastande av dialektiken, *följer* att han förkastar bolsjevikiska organisationsteorier och – metoder.

Så långt jag har förmått, har jag varit skrupulöst ärlig när jag här presenterat dina *centrala* argument. Dessa 18 satser utgör denna ”enhetliga uppfattning” vars frånvaro du så djupt beklagar för oppositionens vidkommande. Men så snart dessa satser görs *explicita*, så snart de dras upp till ytan ur metaforernas och retorikens höljen, är det klart att var och en av dem står på sina egna fötter, att var och en borde bevisas oberoende av de andra. Vidare, strukturen i ditt argument, i din ”enhetliga uppfattning” och ”förklaring” står eller faller med alla dessa satsers sanning. Och vem, t.o.m. av dina mest nitiska anhängare, skulle vara så fräck som att påstå att du har bevisat att alla av dem är sanna?

En granskning visar uttryckligt att dessa 18 satser är antingen triviala eller irrelevanta eller uppenbart felaktiga eller åtminstone obevisade. Det skulle bara verka tröttande, och onödigt, att påvisa detta med avseende på var och en av dessa satser; varje kamrat har sannerligen material till sitt förfogande att själv gå i land med denna analys. Jag ska begränsa min uppmärksamhet till enbart en del av dem som reser speciella problem.

Dialektiken som avledning

Du skriver, ”Eftersom frågan (om dialektiken) under fraktionskampens gång ställts rakt på sak...” Så oskyldigt, objektivt och opersonligt, kamrat Trotskij! Dialektiken sticker, liksom Banquos spöke, plötsligt in sitt vilda anlete i vår politiska krets för att förskräcka alla kritiker. Men tyvärr, som fallet är med alla spöken, var det en mycket mänsklig hand som manipulerade den apparat som framkallade vårt övernaturliga fenomen; och den handen var din, kamrat Trotskij. Liksom alla goda medier hänför du hemsökelsen till ett annat och högre rikets verkande – till ”händelsernas logik”, ”kampens historiska förlopp” – men liksom alla goda iakttagare, kommer vi att beundra konstnärskapet, och le åt förklaringen.

Jag kan förstå, och t.o.m. sympatisera med, din tillflykt till dialektiken i den rådande dispyten. Det finns inte mycket annat att skriva om för dig, när varje återopande du gör av faktiska händelser vederläggs dagen efter du gjort det, när krigets utveckling för varje vecka slår av ännu en stöttepelare av din politiska position. Ett argument om dialektiken är 100 procentigt säkert ett århundrade bakåt eller ett århundrade framåt. Bland dessa ståtliga allmängiltigheter tränger sig inga ringa och förargliga *fakta* på; inget jordiskt test eller experiment stör deras olympiska ro; dessa fridfulla ord förblir för evigt fria från den plumpa beröringen av vardagens händelser.

Jag har deltagit i ett antal fraktionsstrider tidigare, några mycket bittra, några i vilka du också var inblandad, kamrat Trotskij. Var fanns dialektiken då? Hur kan det komma sig att du på den tiden aldrig yppade något om farorna med mitt förkastande av dialektiken? Kan det vara så (ingivelsen är så banal att den är rent otillbörlig i dessa filosofiska dagar) att skillnaden har något samband med det faktum att jag i dessa tidigare dispyter råkade befinna mig på samma sida som du? Är följande spekulation heltigenom absurd: Om jag, av en händelse som inte

helt kan uteslutas, idag råkat vara med dig och Cannon, så hade inte dialektiken framträtt så, ska vi säga, iögonenfallande på scenen?

Kamrat Trotskij, jag betraktar dig som en av de mest kompetenta historikerna och politiska vetenskapsmännen i världen. Så gjorde jag igår, när jag var överens med dig på de flesta punkter, idag när jag är oense med dig i ett antal mycket viktiga frågor, och kommer så tvivelsutan att vara i morgon. Mina åsikter, tolerant vetenskapsman som jag är, tjänar inte mina omedelbara fraktionsintressen. Men dina kvalifikationer på dessa områden tillförsäkrar dig inte automatiskt kompetens också på filosofins, logikens, naturvetenskapens och den vetenskapliga metodikens område.

Jag finner omkring 75 procent av vad Engels skrev på dessa senare områden förvirrat eller förlegat genom senare vetenskaplig undersökning – i varje fall av ringa värde. Det tycks mig (och som marxist finner jag det inte förvånande) att Engels på dessa områden var en verklig son av sin generation, Herbert Spencers och Thomas Huxleys generation, av de populariserare av Darwin som trodde att de genom en metaforisk utvidgning av hypotesen om den biologiska evolutionen hade upptäckt den slutgiltiga nyckeln till universums mysterier. Engels gjorde icke desto mindre en verklig ansträngning att bekanta sig med sina dagars filosofi, logik och vetenskap, och skrev med denna bekantskap i minnet.

Du serverar oss emellertid bara ett gammalt uppkok på Engels. Den senaste vetenskapsman som tillåts beträda dina sidor är – Darwin; bortsett från Aristoteles är den enda ”logik värd uppmärksamhet” den hos – Hegel, det mänskliga tänkandets ärke-tilltrasslare från förra seklet. Kamrat Trotskij, som vi amerikaner brukar fråga: var har du varit under alla dessa år? Under de 125 år som gått sedan Hegel skrev, har vetenskapen gått framåt mer än under mänsklighetens hela tidigare historia. Under samma period, efter 2300 års stabilitet, har logiken genomgått en revolutionerande omvandling: en omvandling i vilken Hegel och hans idéer haft ett inflytande av exakt noll.

Du frågar mig: ”Menar du att vetenskapernas framsteg, inräknat darwinism, marxism, modern fysik, kemi, etc., inte på något sätt influerat våra tankeformer?” Men det är till dig själv du borde rikta denna fråga, inte till mig. *Naturligtvis* menar jag att de har (och ett sätt de har influerat dem på är att visa att hegeliansk dialektik inte har något som helst att göra med vetenskap). *Hur* vetenskaperna influerat tankeformerna kommer ingen någonsin att upptäcka genom att ödsla t.o.m. ett helt liv på den slingrande syntaxen hos den reaktionäre absolutisten Hegel, utan enbart genom att studera modern vetenskap och matematik, och den moderna vetenskapens och matematikens noggranna analytiker.

Med ditt mest sarkastiska humör ber du mig ”att göra mig besväret att tala om för oss just vem som i Aristoteles efterföljd analyserade och systematiserade den påföljande logiska processen”, ”du kanske kan uppmärksamma mig på de verk som skulle tränga undan det dialektiskt materialistiska systemet för proletariatet...” som om denna begäran var så uppenbart omöjlig att uppfylla att jag måtte falla ihop som en punkterad ballong inför den. Sarkasmen är malplacerad, ty denna begäran är den lättaste sak i världen att uppfylla. Vill du att jag ska sätta ihop en läslista, kamrat Trotskij? Den skulle bli lång, sträcka sig från verken av de briljanta matematikerna och logikerna från det förra århundradets mitt till ett klimax i det monumentala *Principia Mathematica* av Russel och Whitehead (den historiska vändpunkten i modern logik), för att därefter sprida sig åt många håll – ett av de mest givande representeras av de vetenskapsmän, matematiker och logiker som nu samarbetar i den nya *Encyclopedia of Unified Science*. För logik i trängre mening är C.I. Lewis *Survey of Symbolic Logic*, en utmärkt, om inte så lätt, introduktion. Jag fruktar dock att du i alla dessa verk knappast kommer att finna en enda hänvisning till hegelisk (eller marxistisk) dialektik; ej heller i ett enda verk av andra ansedda nutida vetenskapsmän, fränsett de sovjetiska veten-

skapsmännen, vars nackar hänger på sådana hänvisningar, eller en eller två kremlanhängare, som J.B. Haldane, i andra länder. Ett studium av dessa verk skulle inte vara ointressant; men jag fruktar att vi efter studierna inte vore så mycket närmare lösningen av frågan om Rysslands roll i kriget.

Du har en heltigenom oriktig uppfattning om logik, kamrat Trotskij. Du gör en analogi mellan en maskin eller ett instrument och logik: ”Liksom en maskinverkstad i en fabrik tillhandahåller verktyg åt alla avdelningar, är logiken oundgänglig för alla områden av mänsklig kunskap”. Denna analogi är felaktig. För vår politik är analogin till en maskin, ett instrument eller ett verktyg inte logik eller ”metod”, utan *partiet*; partiet, det faktiska partiet, är det instrument vi använder för att nå våra politiska mål. Logik är oundgänglig för mänsklig kunskap endast i detta avseende: att logik slår fast betingelserna för ett begripligt samtal, så att vi ”gör våld på” logiken med enbart den risken att prata nonsens. Men ingen behöver kunna den logiska vetenskapen för att göra sig förstådd eller t.o.m. att bli en stor empirisk vetenskapsman – faktum är att mycket få människor kan logik, vilken är ett mycket specialiserat och, när den avskiljs från empirisk kunskap, tämligen onyttigt ämne. *Kanske* en klar kunskap om logik (”metod”) kan hjälpa någon att göra sig en mening, att bli en bättre vetenskapsman (speciellt inom högre teoretisk vetenskap tycks detta vara möjligt); men erfarenheten tyder på att detta inte händer så ofta som logiker skulle önska. I annat fall kan vi vara förvissade om att det skulle råda betydligt mindre arbetslöshet bland logiker.

Ej heller finns det något sådant som en ”omedveten logiker”. Jag läste ditt stycke om ”Omedvetna dialektiker” – din bondkvinna och räv – med förvåning och hoppades upptäcka att hela delen enbart var avsett som ett humoristiskt inlägg. Men jag tvingades dra slutsatsen att du också hade en allvarlig avsikt med den. Enligt ditt resonemang måste en padda – eller en sten för den delen – vara en vetenskapsman, eftersom de båda minsann handlar i enlighet med tyngdlagen! Vad som gör en vetenskapsman (som skiljer honom från en vilde eller en sten) är inte att han uppför sig i enlighet med vetenskapliga lagar – vilket alla ting gör i lika hög grad; och om de inte gör det, ändras de vetenskapliga lagarna för att bättre förklara hur de uppför sig – utan det faktum att vetenskapsmannen vet lagarna, och vet dem inte ”omedvetet” (vad nu detta kan betyda) utan helt medvetet, avsiktligt.

Du talar om för oss att arbetare, proletärer, har en ”naturlig fallenhet för dialektiskt tänkande”. Var finns dessa arbetare, kamrat Trotskij? Det tycks mig som om du gör en mycket farlig reklam för dialektiken. De enda arbetare jag, eller någon annan, vet något om är dessa människor som man finner i gruvorna hos Kennecott Copper, i bruken hos U.S. Steel, på handelsflottans fartyg ... Dessa arbetare, trots vad som hänt i världen, fortsätter att lita till John L. Lewis och Citrine och Jouhaux och Stalin, fortsätter att rösta demokratiskt eller republikanskt, fortsätter att tro på kapitalismen. Jag tror att de kommer att ändra sitt tänkande, kanske mycket snabbt en dag. Men jag finner deras tänkande till största del felaktigt och där det inte är felaktigt, förvirrat. Om detta är vad du menar med ”dialektiskt tänkande”, kan jag hålla med dig.

I hela den utpekade förvirringen i dina nya anmärkningar om dialektiken, gör du bara ett enda försök till ett argument till förmån för dialektiken; och detta argument visar sig vid närmare betraktande vara både irrelevant och reaktionärt. ”Alla de stora och framstående revolutionärerna”, skriver du, ”– först och främst Marx, Engels, Lenin, Luxemburg, Franz Mehring – stod på den dialektiska materialismens grund”; medan många desertörer från revolutionen började med en attack på dialektiken. Är inte detta vapen till formen identiskt med all reaktions vapen *in extremis*: vågar du tvivla när våra fäder trodde, och deras fäder och förfäder innan dem? Har inte praktiskt taget var och en av oss måst bryta sig igenom just detta argument för att inta vår plats på socialismens sida? Argumentet är inte värt ett jota mer när en socialist använder det.

Även om det var sant – vilket det inte är – att *varje* revolutionär trodde på dialektiken och att *varenda en* som var emot revolutionen tvivlade, skulle detta faktum (intressant som det skulle vara ur psykologisk och historisk synpunkt) inte ha den minsta relevans för frågan om sanningen, oriktigheten, eller den vetenskapliga meningslösheten hos dialektiken. Dessa är två helt skilda *typer* av frågor.

Du själv är väl istånd att inse denna skillnad när du inte underordnar sanning fraktionell retorik; ja du har verkligen ofta på det mest kraftfulla sätt yrkat på det. T.ex.: När du (och vi alla) analyserade moskvarättegångarna, visade du att de svarandes bekännelser kunde bevisas vara falska genom det tillgängliga bevismaterialet, genom deras inbördes motsägelser, och genom en förståelse av den historiska process som kulminerade i rättegångarna. Stalinisterna svarade – och mycket effektivt ur många personers synvinkel – genom att peka på det otvivelaktiga faktum att de alla bekände. Vi sade: detta är en heltigenom annorlunda fråga, oberoende av frågan om sanningen eller oriktigheten i själva bekännelserna; vi har också våra hypoteser om varför de bekände, men även om de senare är oriktiga, så har det ingenting att göra med sanningen i vad som sagts i bekännelserna.

Varför Marx, Engels och Lenin trodde på dialektiken är ett problem för psykologisk och historisk undersökning, och står på sina egna fötter.

Men din uppräknig av "vilka trodde vad" är, vad ska jag säga, lite ofullständig. Du ägnar några sidor kullerbyttor åt att bortförklara det obehagliga faktum att Liebknecht inte accepterade dialektiken medan Plechanov gjorde det. Men vad sägs om mensjevikerna nästan som helhet, kamrat Trotskij? Jag har alltid läst att de ägnat lika mycket eller mer uppmärksamhet åt att skriva om och att försvara dialektiken som t.o.m. de ultradialektiska bolsjevikerna. Och, än mer träffande: hur är det med de stalinistiska teoretikerna, kamrat Trotskij? Bibliografen över stalinistiska verk om dialektiken skulle fylla en hylla eller två, det försäkrar jag dig. Och sekteristerna, mycket iögonenfallande. Visste du, kamrat Trotskij, att av dem som befunnit sig inom våra led under det senaste decenniet, var den som var allra mest intresserad av dialektiken Hugo Oehler? (Det var Oehler, slog det mig, som var din ende föregångare i att attackera mig för anti-dialektik under en politisk dispyt. Det var om problemet med inträdet i S.P.; av en eller annan anledning försummade du, Cannon och även kamrat Wright på den tiden att erkänna att ert block med mig var principiöst och att principiell politik krävde att du borde ställa upp med Oehler tills att den "grundläggande frågan" om dialektiken hade klarats upp. Istället höll vi ihop i den "konjunkturrella", episodiska, rent empiriska inträdestaktiken. Lyckligtvis har vi lärt oss principer sedan dess.) Är det inte anmärkningsvärt att när vår bokhandel, under sin nya impuls, börjar att annonsera ut avhandlingar om dialektiken, så består listan till största del av mensjeviker, brandleriter, stalinister, t.o.m.?... Och vad sägs om Shachtman och Abern, vars dialektik inte hindrat dem från att råka på avvägar med mig? Nu förstår jag givetvis att alla dessa överlöpare – "inte är verkliga dialektiker", bara ger en läpparnas bekännelse till dialektiken, etc.

Kan det vara så, kamrat Trotskij, att de enda verkligt verkliga (medvetna och omedvetna) dialektikerna är: de som är överens med dig *politiskt*?

— — —

Du förebrår mig för att vara försumlig som inte tar till vapen mot religionen – dialektikens opium. Nåväl, kamrat Trotskij, jag ska jämföra mina skrivelser om dialektiken under det senaste decenniet med dina mot religionen (eller för dialektiken); vi är, misstänker jag, medsyndare med avseende på våra anti-narkotiska plikter.

Det oaktat är det *du* som satt dialektiken på dagordningen. Låt gå. Jag ska debattera frågan med dig. Men jag ska göra det först när de två villkor som redan angivits i min senaste artikel

(”The Politics of Desperation”) uppfyllts: För det första, att du klargör *vad* vi debatterar om genom att på ett meningsfullt sätt formulera dialektikens lagar och principer. Jag ämnar inte, låt mig upprepa det, blott och bart bolla ord med dig, För det andra, att vi diskuterar dialektiken och inte använder dialektiken som avledning för att kasta partiet och Internationalen av det politiska uppgifternas spår vi har framför oss.

Jag erkänner inte dialektiken, men, som du säger, dialektiken erkänner mig. Det är tydligt att detta erkännande, om Cannon får majoritet på kongressen, kommer att bli ett slag i huvudet i form av en resolution som inbegriper ett accepterande av dialektiken som en del av partiets programmatiska grundval – om jag tolkar dina yttranden korrekt, så har du besvarat min utmaning på denna punkt innan du ens mottagit dem. Jag vet inte hurvida jag ska finna denna plan löjlig eller chockerande. Låt mig fråga, utanför protokollet, icke-fraktionellt på sidan om: Vilka förtjänster du tror att dialektiken än må ha, har du till den grad förlorat din intellektuella hållning att du inbillar dig, att en sådan fråga kan avgöras genom det nuvarande slaget av fraktionsdispyt, följd av en röst på kongressen – en röst, till yttermera visso, som kommer att bestämmas av hårda fraktionslinjer som dragits upp i helt andra frågor? Men jag kanske kan besvara min egen fråga, ty det finns en mening i vilken sådana frågor avgörs på ett sådant sätt – ja, de senaste två decenniernas historia har lärt oss hur man beslutar sig för t.o.m. att 2 plus 2 är lika med 5.

Jag återvänder slutligen till den fråga jag ställde i min föregående artikel. Jag går med på din ”evolutionens logik”, från kvantitet till kvalitet till motsatsernas enhet, från de avlägsna stjärnorna hela vägen till dina dialektiska bondekokerskor och rävar. Och nu, kamrat Trotskij, var snäll, var snäll, förklara för mig och alla oss andra: hur, exakt hur, *följer* av allt detta svaret på den politiska dispyt vi tvistar om, en dispyt över vår *rörelses strategiska inriktning under den första fasen av andra världskriget*? Din oförmåga att besvara denna fråga – och du kommer inte att kunna besvara den – bevisar att din introduktion av dialektiken är en undanflykt, en välluktande fälla för den obetänksamme.

Vad är det grundläggande?

Det är en populär illusion av gammalt ursprung att de ”grundläggande frågorna” är de som handlar om de stora och ofta versalstavade substantiven som Gud, Frihet, Odödlighet, Universum, Verklighet, Skapelse och liknande. Kyrkorna har alltid varit angelägna att upprätthålla denna illusion, eftersom dessa föregivna frågor, som faller utanför vetenskapens domän, då kan förklaras vara kyrkans särskilda fack, och därmed ger kyrkan allena svaren på människans grundläggande problem. Jag sluter mig till, kamrat Trotskij, av din attack på oppositionen för att ha ”ignorerat det grundläggande”, att du förblir ett offer för denna illusion.

Eftersom du och Cannon, i enlighet med exemplet Hardman, Oehler, Muste och Jack Altman,⁸¹ vid det här laget tämligen klart har slagit fast det faktum att jag är en lärare, ska jag ta mig friheten att för ett ögonblick ösa ur min lärarerfarenhet. Många studenter som börjar i mina introduktionskurser i filosofi har vagt hört att filosofi på något sätt handlar om ”det

⁸¹ *Hardman*: pseudonym för J.B. Salutsky. Han var vid tiden för första världskriget en av ledarna för vänstern inom Amerikas socialistiska parti. Salutsky anslöt sig till kommunistpartiet så snart det grundats och blev en av dess ledare. Han motsatte sig starkt sammanslagningen med trotskisterna (till vilken Burnham emellertid var positiv).

Jack Altman: en av ledarna för Socialistpartiets organisation i New York. Denna kämpade för att avlägsna den trotskistiska fraktionen från partiet. I denna fråga stred den mot Burnham.

Oehler (se not 60) nämns eftersom han var i opposition mot Burnham, som var för anslutningen till Socialistpartiet. Muste (se not 24) nämns också han av samma anledning.

Burnham hävdade att alla dessa använde sig av taktiken att presentera honom som *professor* och att Trotskij och Cannon hade imiterat dem.

grundläggande"; och de registrerar sig för kurserna med förhoppningen att få höra "svar" på just sådana frågor som jag refererat till. Till sin förvåning, och ofta till sin förfäran, upptäcker de att deras uppmärksamhet vänds mot en helt annan uppsättning ämnen; de lär sig att ställa sig kritiska till sina övertygelser, och hur man prövar dem; de lär sig skillnaden mellan en meningsfull sats och nonsens; de lär sig hur vetenskapen har utvecklats och vad det vetenskapliga företaget innebär, vad en hypotes är, hur den bekräftas eller förkastas; de lär sig hur de oändliga "grundläggande frågorna" inte alls är äkta frågor, utan begär efter emotionell tillfredsställelse – och hur kränkandet av de intensiva känslor som omger dessa versaler sedan långa tider har använts av kyrkan och överhögheten, av präster och filosofer och tyranner, för att tjäna obskurantistiska och reaktionära syften. En del av dessa studenter harmas över vad de lärt, känner sig lurade på de förväntningar de skapat sig om kursen (förväntningar, i verkligheten, av verbal balsam för deras sårade och förvirrade känslor), och de registrerar sig inte för den andra terminen. Men andra, och jag tror de bästa av dem, inser gradvis att de når dagsljuset från dimmornas land, och de får ett nytt förtroende liksom en man vars hjärna klarnar efter en fylla.

Det finns inga grundläggande frågor "i allmänhet", kamrat Trotskij. Inom varje systematiserat kunskapsfält finns det vissa principer som utifrån detta fälts synvinkel kan betraktas som grundläggande: antingen i den logiska meningen att vara grundaxiom, postulat och teorem på vilka fältets logiska struktur vilar; eller i den instrumentala betydelsen att vara det bestämmande mål eller syfte som fältet tjänar. Men i varje fält vi kan referera till, finns det *olika* "grundläggande".

Det enda grundläggande som är relevant för vår nuvarande dispyt är det grundläggande i *politiken* – man får anta att vi inte binds samman som ett sällskap matematiker eller en konstskola. Det grundläggande i politiken utgörs av: det centrala målet, tillsammans med de allra viktigaste medlen vilka betraktas som nödvändiga för att nå detta mål. Är inte detta uppenbart? För att förbli medlemmar i en politisk organisation, måste vi inom Fjärde Internationalen vara överens om vårt centrala mål: nämligen socialismen. Och vi måste vara överens om de allra viktigaste medel vi betraktar som nödvändiga för att nå detta mål: proletariats diktatur, det revolutionära störtandet av det kapitalistiska samhället, partibygget, etc. Vilka medel är "viktiga" och hur nära måste vi vara överens om dem? Detta kan vi inte besvara i förväg; endast erfarenheten kan visa oss, och gränserna för den erforderliga enigheten kan variera från tid till annan. Erfarenheten har redan visat att personer inte för någon längre tid kan förbli inom samma parti om de är oense om sådana medel till socialismen som det handlar om i dispyten om den revolutionära eller parlamentariska vägen; det har likaledes visat sig att de kan förbli inom samma organisation när de är oense om sådana medel som ett arbetarparti.⁸²

Vårt grundprogram (och samma analys gäller för vilket politiskt parti som helst) är i egentlig mening helt enkelt framställningen av vår centrala målsättning och de allra viktigaste medel vi betraktar som nödvändiga för att genomföra det. Det är t.ex. detta som faktiskt bestämmer villkoren för medlemskap och styr våra handlingar. För att möta kraven från den dagliga eller t.o.m. årliga praktiska aktiviteten kompletteras naturligtvis dessutom grundprogrammet med vägledande uttalanden om medel vi betraktar som mindre avgörande eller mer temporära (arbetarpartiet, New Deal... etc.). Ehuru dessa är bindande som vägledare för partiet, kräver de inte nödvändigtvis att alla medlemmar är eniga, eller utgör villkoren för medlemskap.

Men hur är det med marxistisk sociologi (teorin om staten) och dialektiken? Ty det är utifrån det föregivna förkastandet av den förra och Burnhams förkastande av det senare som du fördömer oppositionens "åsidosättande av det grundläggande".

---

⁸² Se not 55.

I det första rummet är det en direkt osanning att säga att jag, eller någon annan medlem av oppositionen, förkastar den marxistiska teorin om staten. Vi är oense med din *tolkning* och *tillämpning* av den marxistiska teorin om staten; men alla av oss utgår i vår analys i grunden, bland andra faktorer, från den marxistiska teorin om staten. Sen när har vi beviljat en individ rätten till ofelbar tolkning? Hela oppositionen är oense med din tillämpning av teorin på Rysslands roll i det nuvarande kriget; några av oss (t.ex. Carter och jag själv) tror vidare att tillämpningen av teorin på hela problemet med proletarietets diktatur kräver ett klargörande. Men ingen av oss förnekar teorin (fastän jag naturligtvis, för min egen del, accepterar den som en hypotes, inte som en uppenbarad dogm.). Vad annat än ett vidhållande av teorin tror du kan ha lett mig till att kalla min spalt ”Deras regering” – ett namn jag valde ut någon tid *innan* jag slöt mig till Fjärde Internationalerörelsen.

Teorin om staten är emellertid inte något ”grundläggande” hos politiken i exakt samma mening som jag förklarat. Om den är grundläggande, är den det från denna synpunkt sett: att det tämligen klart har påvisats att vi inte utifrån någon annan hypotes på ett konsekvent sätt kan nå de slutsatser som finns uttryckt i många av punkterna i vårt grundprogram (förkastande av den parlamentariska vägen, inställningen till imperialistiskt krig, proletarietets diktatur, etc.), medan varje annan teori om staten leder till annorlunda (och felaktiga) slutsatser om de nödvändiga medlen för att uppnå socialismen. Därmed ser det nästan ut som om ett accepterande av vårt grundprogram logiskt innefattar ett accepterande av den marxistiska teorin om staten, fastän detta kanhända inte står klart för varje person vid varje steg. Men vad politiken beträffar, är det icke desto mindre programmet och de empiriska konsekvenserna som följer av det som är grundläggande i förhållande till teorin om staten, snarare än att teorin är grundläggande i förhållande till programmet.

Men det finns ingen mening *alls* i vilken dialektiken (även om dialektiken inte, vilket den är, vore vetenskapligt meningslös) är grundläggande i politiken, ingen *alls*. En åsikt om dialektiken är inte mer grundläggande för *politiken* än en åsikt om icke-euklidisk geometri eller relativitetsfysik. Men genom att hävda att den är det, underkastar sig du från din sida, och Eastman från sin, i samma mån samma vulgära och skadliga illusion som jag refererade till i början av detta stycke.

Du har fel, kamrat Trotskij. Oppositionen intresserar sig väldigt mycket för det grundläggande, men med det *politiskt grundläggande*. Det grundläggande i vår politik uttrycks i stort sett i Internationals och partiets program. Vi föresätter oss att revidera en del av detta program, liksom vi har reviderat andra delar förr i tiden; men vi föresätter oss att revidera det just utifrån de grundläggande och fundamentala punkterna i programmet: världssocialismens centrala mål och de avgörande medel vi tillsammans anser nödvändiga för uppnåendet av detta mål.

Kamrat Trotskij, du har absorberat alltför mycket av Hegel, av hans monolitiska, hans totalitära, vision av ett kompakt universum i vilket varje del är relaterad till varje annan del, i vilket allt är relevant för allt annat, där förintelsen av ett enda dammkorn innebär det Helas tillintetgörande. Jag är lika stor motståndare till totalitarism i filosofin som i staten eller partiet.

Det är osanning att vi förkastar marxistisk sociologi; det är osanning att jag förkastar det grundläggande genom att förkasta dialektiken. Det är dubbelt osant när du försöker stötta upp din bräckliga ställning i det ”grundläggande” med låtsashistorien att oppositionen, med avseende på händelserna i det nuvarande kriget, har haft en rent episodisk inställning som förändrats och svängt med varje förändring i händelseförloppet – att ”uppgifterna i Finland” splittrades från ”vår inställning i Polen”, o.s.v. Det är inte vi utan du, kamrat Trotskij, och med än större tyngd Cannon, som, sedan kriget började, har förvirrat partiet, de som läste vår press, och dig själv, genom en rad förvillande växlingar i inställningen vilket inte har påvisat

något annat än din doktrins hjälplöshet inför händelserna. Var och en som läst *Appeal* vet att detta på det mest bedövande sätt är fallet. Vi, från vår sida, alltifrån den tid när vi kort efter krigets början klart insåg vad för slags krig det var och Rysslands roll i det, har konsekvent analyserat händelserna i ljuset av en enda strategisk inriktning – vilken vi kallar det tredje lägrets strategi, vilken i sin tur baseras på våra grundläggande strävanden. Vi gjorde inga ”principiella” distinktioner mellan Polen och de baltiska länderna och Finland; men du och alla cannons och goldmans har gjort det, när ni vecka för vecka avgivit självemotsägande analyser och direktiv. Ni kan inte annat än göra det, eftersom er centrala strategiska inriktning – försvar av den stalinistiska staten och dess arm – nu står i direkt konflikt med vår rörelses grundläggande strävanden, och ni försöker det omöjliga – att jonglera med dem båda i samma hand.

Ditt återopande av det ”grundläggande” är av exakt samma karaktär som dina essäer om dialektiken; en avledning för att vända intresset bort från de aktuella politiska frågeställningarna.

Vetenskapens namnlöshet

Du gör dig mycket lustig över, kamrat Trotskij, anonymiteten, namnlösheten, hos den vetenskap jag står för. Du finner det hela väldigt roligt när vårt dokument förespråkar en ”djärv, flexibel, kritisk och experimentell politik – kort sagt, vetenskaplig politik”. ”Med denna formel”, anmärker du, ”kan man beträda vilken demokratisk salong som helst.” Jag vill inte ha något missförstånd, vad det vara månne, och ingen möjlighet till något, på denna punkt.

Du finner dessa adjektiv ”pretentiösa och avsiktligt dunkla”. Vad är det som är pretentiöst och dunkelt med dem, kamrat Trotskij? Dessa är ord som varje barnunge är bekant med.

Beskriver de vetenskap eller ej, kamrat Trotskij? Om marxismen är en del av vetenskapen, beskriver de marxismen eller ej? Är det ordmagiken du saknar? Var klagörs dispyten genom att åkalla ”marxistisk” politik? Dispyten gäller vad slags politik, i föreliggande fall, den marxistiska politiken råkar vara. Och för mig innebär förvisso ”marxistisk politik” ”vetenskaplig politik”; om den inte gjorde det, då skulle jag förkasta marxistisk politik.

Men här kan det gömma sig mer än vi dragit i dagen.

Har vetenskapen, som du förstår den, och de sanningar den demonstrerar, ett namn? Vilket namn? ”Proletär” vetenskap och ”proletär” sanning – klassvetenskap och klassanning?

Om detta är riktigt – och jag får inget grepp om vitsen med dina gliringar om det inte är det – då är det verkligen en avgrund emellan oss.

Ja, helt säkert, den vetenskap och de sanningar jag står för är anonyma, namnlösa. De utgör inget monopol för någon människa eller grupp eller klass, utan är en gemensam mänsklig egendom; för dem är alla människor lika. De sanningar som vetenskapen ger oss är lika sanna för Stalin som för Trotskij, för Morgan som för Cannon, för Roosevelt som för Browder. Naturligtvis kan människans psykologiska och sociala intressen (inräknat, på ett iögonfallande sätt, deras klassintressen utgöra hinder, t.o.m. oöverstigliga hinder, för att de ska upptäcka eller erkänna dessa sanningar; men sanningarna själva är uteslutande baserade på bevismaterialet, och bevismaterialet är tillgängligt för alla människor.

Du står på en förrädisk mark, kamrat Trotskij. ”Klassanningens” doktrin är vägen för Platons filosofer-kungar, för profeter och påvar och Stalins likar. Också för alla dessa måste en människa vara en av de smorda för att veta sanningen. Det leder åt ett håll som är diametralt motsatt socialismens, ett sant *mänskligt* samhälles.

Du delar ut många varningar till de unga kamraterna i vår rörelse. Jag tillägger en förebyggande varning till listan: Ta er i akt, ta er i akt, kamrater, för var och en eller varje doktrin som säger er att varje människa, eller grupp människor, äger monopol på sanningen, eller på vägarna till sanningen.

‘Jag röker inte...’

”Genom alla oppositionens vacklanden och konvulsjoner, hur motstridiga de än må vara, går två allmänna drag som en röd tråd från teorins tinnar ner till de mest obetydliga politiska episoder ... ett andra allmänt drag som är intimt förbundet med det första, nämligen en tendens att avstå ifrån aktivt deltagande, en tendens att eliminera sig själv, politisk avhållsamhet, naturligtvis under skydd av ultra-radikala fraser ...” Återigen retorikens mäktiga vind, den svepande stil som här understöds med den upprepade frasens utsökta slagfärdighet, ”Nej tack, jag röker inte”.

Den intet ont anande kan av den högravande stilen i dessa rader få uppfattningen att här slogs till slut en viktig punkt fast, och att stora fält av bevismaterial och bevis kommer att bredas ut framför oss för att rättfärdiga retoriken. Men det analytiska mikroskopet kan uppdaga exakt två, två och inga fler, saker som framlagts till förevisning; två tagna enskilt och fullständigt obesläktade med de hundratals andra saker, som utgör den politiska vägen för oppositionens medlemmar som enskilda individer eller som grupp. Oppositionen är ”politiskt avhållsam” i praktisk politik därför, att a) Burnham motsatte sig Trotskijs uppträdande inför Dieskommittén, och b) oppositionen förkastar båda sidor i lika hög grad i den finsk-ryska konflikten. Även om de båda specifika anklagelserna vore berättigade, kan jag bara – när de jämförs med den kosmiska allmänna slutsatsen – säga som prins Hal, när han läste igenom listan över den kolossala mängd vin Falstaff hade beställt som jämförelse med den ynkliga brödbiten: ”O, ohyggligt! Endast en stackars halvpennys brödbit till dessa odrägligt många vinsäckar!”

Men låt oss också ta de två punkterna i betraktande.

Det finns inte det minsta skäl att betrakta Diesfrågan som relevant för den allmänna politiken hos någondera av de stridande fraktionerna. Du utgår återigen från en totalitär uppfattning, vilken relaterar allt till allt, med järnband. NK-oppositionens medlemmar delade sig i denna fråga; inom de djupa leden löpte de uttalade attityderna över friktionslinjerna åt båda håll. I varje medveten persons ögon var det otvivelaktigt en fråga om vilken slags åsiktsskillnad som var naturlig, och där – förutsatt att det finns en otvetydigt riktig uppfattning – ett misstag skulle förstås som blott och bart ett misstag helt enkelt.

Men det förvånar mig, kamrat Trotskij, att du är så obetänksam så att du drar fram denna bedrövliga episod i detta sammanhang – som ett argument mot oppositionen!

Du har ett besynnerligt sätt att resonera. Det är i enlighet med revolutionära principer att utnyttja borgerliga parlamentariska institutioner som forum. Detta är inte ifrågasatt och har så aldrig varit inom våra led. Men sedan går du vidare och härleder från detta att det var riktigt att acceptera Dies’ inbjudan; och att *utan hänsyn till resultatet*, beslutet var riktigt, och oppositionen mot det var ett bevis på åsidosättande av revolutionär politik. Ditt resonemang här är mycket snarlikt det du använder i samband med dialektiken och teorin om staten.

Men vår princip rymmer inte att det alltid är riktigt att försöka utnyttja *varje* borgerlig parlamentarisk institution. Det vore en fullständigt absurd tolkning. Vi erkänner att principen inte utesluter t.ex. att vi går till domstol mot t.o.m. en motståndare till arbetarklassen; men vi är verkligen mycket försiktiga i tillämpningen av denna principiella tillåtelse. Vi kommer att sitta i kongressen, men inte alltid och i alla kongresser: ibland bojkottar vi en kongress, vilket du givetvis väl borde komma ihåg. Principen gör föga mer än att lämna frågan öppen; det

specifika beslutet måste alltid grundas på en uppskattning av hur den specifika situationen är relaterad till våra politiska mål, och vilken taktik som under de givna omständigheterna bäst kommer att tjäna detta mål.

När inbjudningen till Dieskommittén kom upp inför PK, var problemet att beräkna vilka konsekvenserna skulle bli med avseende på våra mål; det var inget problem om principer. Kamrat Bern och jag gjorde en beräkning; resten av kommittén och du själv, en annan.

Vem hade rätt? Man kunde inte vara så säker då – det var till en del en gissning. *Men nu kan man enligt min mening* vara säker, därför att nu har vi de faktiska konsekvenserna att döma efter. Jag var förberedd, verkligen ängslig, (som jag slog fast inför New York-medlemmarna) över att bevisas ha *fel*. Men olyckligtvis visade sig Bern och jag ha t.o.m. mer rätt än vi föreställt oss.

Sanningen är att Dies vann lekande lätt. Det är uppenbart för var och en som tittar på händelserna och inte på abstrakta dogmer.

Vilka var de faktiska konsekvenserna:

I första rummet tvingades vi säga en usel lögn till våra medlemmar och sympatisörer. Denna lögn tog sig formen av en ledare i *Appeal* som svar på Zack,⁸³ och som föregav att vi ändrat våra åsikter om Dieskommittén på grund av det, det eller det övervägandet, när sanningen är den att det var därför att Trotskij hade blivit ombedd att vittna.

De vidare konsekvenserna var att vi, genom publiciteten i samband med inbjudningen och det senare tillbakadragandet, i själva verket delvis rentvådde kommittén och dess syften, och de renegater som hade framträtt inför den; vi, skulle man kunna säga, *legitimiserade* kommittén *i de radikala arbetarnas ögon* (inte i demokraternas, av vilka de flesta, sedan någon tid tillbaka), var väl så nöjda med kommittén. Och vi gav också vad som enbart kunde uppfattas som ett prov på cynisk opportunist i vår egen agitation.

Om du faktiskt hade uppträtt inför kommittén, så hade detta *kunnat* vägas upp av ditt vittnesmål – fastän jag efter att noggrant ha iakttagit kommitténs förfarande och den publicitet den fick, fortsätter att tvivla på det. Men det gjorde du inte. Tror du att ditt uttalande i *Appeal*, med dess få tusenden läsare, kompenserade all skada?

(Ditt sätt att resonera här är identiskt med det som du använder i samband med inbjudningen till Hook, Eastman, et al. som gjordes i slutet av vår artikel, ”Intellektuella på reträtt”. Shachtman och jag var tillräckligt kloka för att begripa att ingen av våra opponenter skulle vara djärv nog att acceptera inbjudningen – vi diskuterade noggrant frågan i förväg. När du läste inbjudningen, missbedömde du de människor vi hade att göra med och råkade i panik, och skrev med fasa att vi höll på att överlämna tidskriften till demokraterna. Erfarenheten visade att vi hade rätt och du fel. Och nu dristar du dig till att anklaga oss för brist på politiskt skarpsinne!)

---

⁸³ *Joseph Zack*: medlem av kommunistpartiet och expert på fackföreningsfrågor. Efter att ha uteslutits ur partiet närmade han sig för en kort period den trotskistiska rörelsen 1934. 1939 instämde Zack och många andra av Dies-kommittén (se not 30) som vittne. SWP:s tidning *The Militant* anklagade i en ledare den 6 oktober Dieskommitténs motiv och funktion och attackerade också de förrädare till rörelsen som samarbetade med kommissionen. Bland dessa fanns Zacks namn. Zack svarade med ett indignerat brev till SWP:s veckotidning och frågade hur en revolutionär skulle förhålla sig till kommitténs stämning. Vad skulle redaktörerna för *The Militant* gjort om de blivit kallade?

Shachtman, som vid den tiden var chefredaktör för tidningen, publicerade Zacks brev den 20 oktober tillsammans med en ledare. Denna anklagade än en gång kommitténs mål men gjorde en klar distinktion mellan dem som samarbetade med den och de revolutionärer som stod fast vid sina ståndpunkter vid förhören. Ledaren ursäktade sig för Zack och erkände att han inte hade haft något annat val än att inställa sig inför kommittén, och att han hade intagit en hedersam hållning.

Så till din andra förevisning som bekräftelse på din anklagelse för politisk avhållsamhet – vår politik med avseende på det nuvarande kriget. Vi, säger du, ”drar oss undan kampen”, ”deltar inte i detta smutsiga hantverk”. Här bedrar dig din retorik och ditt innehåll i lika hög grad, kamrat Trotskij. Ditt resonemang i fallet Dieskommittén är av ett sådant märkvärdigt slag att jag hittills sällan stött på det; men ditt resonemang om denna andra punkt härrör från en välbekant, en mycket välbekant variant. Det är reaktionens eviga anklagelse när den attackerar *det tredje lägrets* anhängare. Hur många gånger finner vi den inte i skrivierna från 1914-18! Och idag uppträder den åter från alla håll. I detta land är kanske *The New Leader* den skickligaste opponenter, och jag rekommenderar särskilt Charles Yale Harrisons spalt⁸⁴ som exempel på dess sluga manipulation. Hur Harrison hugger in på ”pacifisterna” och de ”utopiska socialisterna” och alla de andra ”idealisterna” – du kunde ha lånat dina egna uttryck från honom. Ni måste ta ställning nu, ropar han; nu kan ni ej längre stå i ert elfenbenstorn! I och för sig ställer han sig på Mannerheims sida och du på Stalins. Men nu förenar ni er båda i ett försök att för arbetarnas åsyn dölja den enda sida som förtjänar socialistisk lojalitet: det tredje lägrets sida. Nej, kamrat Trotskij, vi drar oss inte undan striden, eller förespråkar något undandragande. Men vi är intresserade av med vem vi kämpar, och för vad. Och vi kommer inte att slåss vid GPU:s sida för att rädda kontrarevolutionen i Kreml.

Detta om de två punkterna om föregivet bevismaterial, med vilket du stöttar upp din storslagna anklagelse för politisk avhållsamhet.

Men att rikta en sådan anklagelse mot den nuvarande oppositionen, och mig i synnerhet, är – bortsett från dina två punkter – för att använda milda ordalag, absurt. Utan minsta tvekan jag säga, utan risk för ett motiverat förnekande från någons sida, att av alla partiets ledande medlemmar har anklagelsen för politisk avhållsamhet den allra mest avlägsna tillämpningen på mig. Jag har i sanning namn om mig i partiet för att försöka finna vägar att delta i nästan allt som visar sig på den politiska horisonten: från Ludlowgottgörelsen⁸⁵ till val; från Ham and Eggs⁸⁶ till arbetarpartier;⁸⁷ från konferenser till anti-nazistiska demonstrationer. Om någon anklagelse på allvar skulle riktas mot mig, skulle den – och med ett visst berättigande – vara den direkta motsatsen till politisk avhållsamhet. Till skillnad från Cannon och Cochran, tillhör jag inte dem som kan skryta med att aldrig begå politiska misstag. Men mina misstag

⁸⁴ *The New Leader* är en veckotidning, som formellt är socialdemokratisk, men som i sak ger uttryck för det demokratiska partiets åsikter. Den är antisovjetisk, tar ställning för utrikesdepartementet och kommer ännu ut i New York.

Charles Yale Harrison: intellektuell, som en gång stått till vänster. Han anslöt sig till Roosevelt vid tiden för New Deal. Under den tid han medarbetade i *The New Leader*, hävdade han att stalinismen och trotskismen i grunden är lika.

⁸⁵ *Louis L. Ludlow* var medlem av det demokratiska partiet och var staten Indianas delegat i representanthuset. I februari 1935 presenterade han en resolution, som syftade till att förändra författningen, så att Kongressen fråntogs sin makt att förklara krig utan att ha hållit en folkomröstning därom. Förslaget saboterades genom parlamentariska manipulationer, av hans politiska motståndares men det fick ett enormt folkligt stöd, allt medan hotet av ett andra världskrig ökade, och Roosevelt förberedde sig för att kasta in landet i kriget. Trotskij var för att man skulle ge Ludlows förslag ett kritiskt stöd.

⁸⁶ *Ham and Eggs*: Namnet på en rörelse som uppstod i Californien och som stred mot vissa aspekter av misären. Den 3 december 1938 lanserade pensionärsföreningen en liten veckotidning som hette *National Ham and Eggs*. Denna satte igång en rörelse som sade sig ha 250.000 anslutna. Den ville genom en folkomröstning förändra Kaliforniens konstitution så att den garanterade alla arbetslösa inom staten över 50 år en minimiinkomst på 30 dollar. Man hade kommit fram till denna summa genom att basera sig på konsumentpriserna och hyrorna i Los Angeles 1937. För att erhålla denna summa krävde man att det skulle räcka med att presentera en deklaration, där man under ed förklarade att man var över 50 år och att man var arbetslös. Förutom Ham and Eggs hade organisationen två andra slagord, *Livet börjar vid 50* och *Trettio dollar varje torsdag*. Tidningen lades ner efter den 4 november 1939 efter det att en folkomröstning sagt nej till förslaget. Ham and Eggs-rörelsen var en av de många som välldes fram i slutet av den stora krisen under trettioalet, då de arbetslösa organiserade sig allt bättre.

⁸⁷ Se not 55.

är inga misstag av *politisk avhållsamhet*. Det mest omsjungna av mina misstag det senaste året var yrkandet på att vi måste styra kosan mot en av kongresserna (Martins) och bort från den ursprungliga Cochran-Clarkepolitiken vilken innebar att *bojkotta båda kongresserna*.⁸⁸

I detta avseende är jag dessutom på inget vis något undantag, utan typisk för oppositionens ledande medlemmar. Under de allra senaste åren, är det från dem som praktiskt taget alla förslag har kommit, till skillnad från det passiva, negativa förhållningssättet hos Cannon-Goldman-Lewitt. Denna skillnad finns till största del nedtecknad i partiets urkunder. YPSL-ledarnas⁸⁹ gärningar är mycket belysande i detta sammanhang. Denna anklagelse för politisk avhållsamhet, liksom dina andra anklagelser, är bara produkter av den mardröm du så fantasifullt frambringat ur din egen felaktiga doktrin, och har inget med verkligheten att göra.

Utlåtande över bevismaterialet: Sats (5), liksom satserna (3), (C), (II), (III), (IV)... – obevisade; vidare: felaktiga, ytterligt felaktiga.

Vilka är frågeställningarna?

Den dominerande frågeställningen som delar kadern inom vårt parti och Internationalen är inte dialektik eller sociologi eller logik. Att ställa frågan på detta sätt är en undanflykt eller ett bedrägeri. Det är med största otålighet och motvilja som jag skrivit om dem i den utsträckning jag gjort.

De dominerande, de *grundläggande* frågeställningarna, i den nuvarande dispyten är två, varav en angår hela Internationalen, den andra speciellt Socialist Workers Party.

Den första är den centrala politiska frågeställningen. Detta har klargjorts och förenklats genom händelsernas utveckling och diskussionen. Vad den gäller är *problemet med Fjärde Internationalens strategiska inriktning i det nuvarande stadiet av andra världskriget*. Det är

---

⁸⁸ UAW (United Automobile, Aircraft and Agricultural Implement Workers Union): bilarbetarnas fackförbund. Det var ett av de tyngsta inom CIO (Congress of Industrial Organisations). Det sönderslets i slutet av 1938 av häftiga fraktionsstrider vid två rivaliserande kongresser. En av kongresserna, den i Detroit, leddes av Holmer Martin, fackförbundets ordförande. Den andra hölls i Cleveland och organiserades av en koalition av olika åsiktsriktningar, från kommunisterna till socialdemokraterna. Den stöddes av personligheter som R.J. Thomas, Walter Reuther och Emil Mazey. Den trotskistiska gruppen inom UAW leddes av Bert Cochran och George Clarke och man hade beslutat följa denna taktik: man utgick från att båda fraktionerna förde en sekteristisk kamp och speciellt att de intog politiska ståndpunkter som föga gagnade arbetarnas klassintressen.

Det var därför nödvändigt att klart avskilja sig från de båda framförda politiska ståndpunkterna. Man skulle samtidigt utarbeta ett kampprogram för fackföreningen och samla alla de krafter som sade sig stödja detta.

Frågan om vilken kongress man skulle stödja skulle lämnas öppen, ty det berodde på preciserandet av en rad åsikter som ännu var oklara.

På grundval av denna linje skickade Clarke en artikel till SWP:s veckotidning. Burnham utnyttjade det faktum att Cannon, som utförde ett internationellt uppdrag, var frånvarande och använde sig av den politiska majoritet som tillfälligt uppstått. Utan att rådfråga de kamrater som var aktiva inom fackföreningsrörelsen, stälpte politbyrån den linje som fackföreningsmännen förespråkade och beslutade att stödja Martins kongress. Burnham skrev en artikel om detta och publicerade den i partiets veckotidning.

De trotskistiska fackföreningsmedlemmarna inom bilsektorn protesterade häftigt, men utan att lyckas få Burnham att ändra ståndpunkt. Burnhams byråkratiska handlande diskuterades länge inom partiet. Han fick äta upp det, då han hade mage att anklaga Cannonfalangen för byråkratism.

Situationen blev ännu mer pinsam då Martin, medan det nummer av tidningen som innehöll Burnhams artikel distribuerades, vädjade att man skulle återvända till AFL (American Federation of Labour). Det var en fackförening som var mycket mer konservativ än CIO. Den trotskistiska falangen manade alltså sina anhängare att stödja Clevelandkongressen, medan SWP:s tidning utkom med en diametralt motsatt linje.

Det sätt på vilket Burnham här försöker presentera Cochrans och Clarkes linje är ett ömkligt försök att mildra sitt eget ansvar, genom att få oss att tro, att också de andra intog en felaktig ståndpunkt.

⁸⁹ YPSL (också kallad TipseL): Young People Socialist League, den amerikanska trotskistiska rörelsens ungdomsorganisation. Vid den här tiden var den underställd Fjärde Internationalen.

en frågeställning som varje en skild partimedlem klart kan förstå, utan att Hegel och dialektiska rävar fördunklar den.

Den praktiska politiken hos varje aktiv och allvarligt syftande politisk organisation styrs normalt av vad man kan kalla ett *strategiskt fokus*, en axel runt vilken den större delen av agitation och handling kretsar. Folkfronten t.ex. utgjorde ett sådant fokus, eller axel, för den stalinistiska rörelsen under ett antal år: agitationen, aktionerna, förslagen, analysen av K.I. och dess sektioner kretsade kring detta strategiska centrum. Under åtskilliga år var orienteringen mot Andra Internationalen ett sådant fokus för vår rörelse.

Idag finns det två tendenser inom Fjärde Internationalen. De åtskiljs genom det faktum att de föreslår två skarpt åtskilda strategiska inriktningar, olika axlar att styra vår praktiska politik.

Trotskyj-Cannon föreslår *strategin att försvara den stalinistiska byråkratin som det mindre onda*. Det gör ingen skillnad vad Trotskyj-Cannon säger om sin politik; detta är ändå vad det kommer an på i praktiken. Detta fokus styr deras viktigare specifika förslag, deras agitation, deras tolkning av händelser, deras förutsägelser (inte alltid, inte konsekvent, men på det hela taget – tillräckligt för att bestämma riktningen i praktiken), hur *de lägger tyngdpunkten* på agitationen (i *Appeal* t.ex.), o.s.v. Låt vilken partimedlem som helst gå igenom de senaste månadernas händelser i sitt minne, låt honom läsa partipressen och interna dokument, komma ihåg talen och kommittéförslagen; och han kommer att med egna ögon se hur en förståelse av denna underliggande strategiska inriktning tillhandahåller ett klart mönster som gör händelserna begripliga.

Oppositionen, nationellt och internationellt (för dispyten har naturligtvis redan spritt sig utanför partiets gränser, som sig bör), föreslår det *tredje lägrets strategi*. Varje partimedlem som på samma sätt påminner sig oppositionens aktioner under denna period, deras förslag och tal och artiklar, deras tolkningar av vad som händer i världen, deras betoningar och accentueringar, kommer på samma sätt att med egna ögon se hur en förståelse av denna kontrasterande politiska inriktning tillhandahåller ett adekvat mönster och ledning.

Denna konflikt med strategiska inriktningar är den centrala politiska frågeställningen, och ingenting annat. När man en gång fått grepp om denna nyckel, borde det inte vara svårt för partiets medlemmar och Internationalen att besluta sig. Nittiofem procent av Trotskyj-Cannons teoretiska produktion kan tas för vad den i verkligheten är: irrelevant, kringgående, en rökslöja. Det utmärkande kännetecknet för den nuvarande fraktionskampen är inte svårigheten i tvistefrågan – detta är en osedvanligt enkel och direkt fråga – utan svårigheten att förstå vad frågan gäller. Svårigheten härrör från det faktum att Trotskyj-Cannon, som intagit en hopplös position, ohållbar till sitt innehåll, är tvingade att ägna hela sin fraktions-energi åt försöket att förhindra medlemmarna från att se vad frågan gäller.

Den andra centrala frågeställningen är frågan om regimen i Socialist Workers Party. Denna fråga har grundligt avhandlats i dokumentet, ”Kriget och byråkratisk konservatism”. Inget svar har gjorts på detta dokument; och man kan med säkerhet spä att inget verkligt svar stundar.

Detta är frågeställningarna. Rörelsens framtida kurs kommer att bero på de svar som man ger dem.

Moral och polemik

Kamrat Trotskyj, under din intervention i den nuvarande dispyten har du tillfogat Fjärde Internationalen sådana hårda slag att jag, för min egen del, inte är övertygad om att Internationalen kommer att kunna överleva dem. Jag säger avsiktligt att dina slag har riktats ”mot Fjärde Internationalen”; utifrån oppositionens mer begränsade fraktionsintressen har de

effekter du avsett heltigenom misslyckats; oppositionens led har utökats och deras beslutsamhet stärkts som ett resultat av dem, och det är enbart Cannons anhängare som bringats ur fattningen.

Du har gjort dessa oförrätter direkt, i ditt eget namn; och indirekt genom att låna ut ditt berömda namn som täckmantel för Cannons ruttna klick.

Du har valt att försvara en falsk teori och en felaktig politik; och ställa upp som ombud för en cynisk grupp av småaktiga byråkrater. Ingen kan välja en sådan kurs och hoppas undvika konsekvenserna, dessa konsekvenser, som framgått av dina senare artiklar och brev, som steg för steg håller på att dränka dig.

Enbart sanningen kan tillintetgöra en falsk doktrin; och därför tvingas du slingra dig undan sanningen, och dölja den.

Att slingra sig undan sanningen? Vittnesbörd: Ditt systematiska misslyckande att ta upp de faktiska problem som ställts inte bara av oppositionen utan genom krigets realiteter. Ditt samvetslösa indragande av dialektiken som polemisk manöver. Dina ändlösa diskussioner om allt under solen – utom de faktiska frågeställningar partiet står inför.

Att dölja sanningen? Ja: Din uraktlåtenhet att t.o.m. kunna nämna att en dialektisk övertygelse har förkunnats av stalinister, mensjeviker, sekterister och andra bland fienderna till den proletära revolutionen. Att du aldrig sagt ett enda ord om egendomsförhållandena i de tre baltiska länder som nu är Stalins provinser. Din uraktlåtenhet att säga ett enda ord om växlingarna och motsägelserna i Cannons politik gentemot kriget, vilket visat sig i kommitté-röster och artiklar i *Appeal* från polendagarna och framåt. Din tystnad, din så väldigt diplomatiska tystnad, om de *specifika* anklagelser som oppositionen riktat mot cannonklicken.

Vid själva kampens inledning gjorde du inte den minsta ansträngning att ta reda på vad oppositionens inställning innebar; du har vid varje stadium inte gjort någon ansträngning att verifiera en enda rapport som sänts dig av Cannon och hans anhängare. I dina dokument har du inte en gång försökt att på ett ärligt sätt presentera oppositionens inställning, utan ständigt givit en omsorgsfullt förvrängd beskrivning av denna inställning – i direkt motsats till oss, som alltid brukat den mest skrupulösa omsorg för att försöka att exakt visa vilken er inställning är (just därför att endast på detta sätt kan medlemmarna skolas på ett uppriktigt sätt). Du har likaledes i större skala förvrängt vad som händer i kriget. Du tillskriver mig en inställning till Ryssland, till marxistisk sociologi, till filosofi, som inte har den minsta likhet med den som jag i verkligheten har, och som du väl känner till. I ditt Öppna brev har du på ett betänkligt sätt förvrängt historien om relationerna mellan mensjevikerna och bolsjevikerna för att den ska stämma överens med din omedelbara polemiska målsättning.

Förvrängningarna föder en avkomma till sin egen avbild. I din artikel, ”En småborgerlig opposition ...,” upptäckte du ett icke-existerande inbördeskrig som pågick i Finland. Därefter, i senare artiklar, har du försökt ta dig ur den fördärliga grop du grävt åt dig själv genom att förneka att du sagt vad du sagt, genom att ge det en annan innebörd än den som fanns i de klara orden i ditt första uttalande. Du uppfann ett ursprung i Kommunistpartiet för ”Aberngruppen”, och gjorde ingen ansträngning att uppge påhittat nu när det obestriddligen vederlagts. Du skrev om oppositionens resolution om Finland, ”Exakt hur dessa tre ’konkreta’ omständigheter (i Finland och Ryssland) kommer att ’tas i beräkningen’, ger inte resolutionen den minsta antydning om ...”, när de följande raderna i resolutionen skisserar svaret på just detta problem.

Ditt försvar av en falsk doktrin driver dig bort från sanningen; ditt försvar av en byråkratisk klick tvingar dig att ta till en sådan klicks metoder. När i vår rörelses historia infördes ett mer

skändligt, och mer ogrundat, förtal än i fotnoten till det brev undertecknat ”Rork”⁹⁰ (om ”pressen”), där oppositionen så klart hopkopplas med ”stalinistisk influens”? Var återfinner man ett mer illojalt håll än det du riktar mot Abern (som ägnat hela sitt liv åt rörelsen) på grundval av ett yttrande som *felaktigt* tillskrivits honom genom cannonklickens skvaller.

Du syndar mycket svårare än du någonsin förstår, kamrat Trotskij. På ett billigt sätt grimaserar du två gånger åt Shachtman för att han försökt att ”leda revolutionen” från ”Bronx”. Här vädjar du inte blott och bart till en vanlig reaktionär provinsialism, riktad mot metropolen. Vet du vilken *ytterligare* innebörd ”Bronx” har i detta land, kamrat Trotskij? Vet du att det för nästan varje amerikan inte bara innebär någon från New York, utan en *jude*? Är du så naiv att du tror att vårt parti – ja, t.o.m. vårt parti – är heltigenom immunt mot påverkan av en sådan association? De vapen du nu använder har en förfärlig vana att baktända.

Oppositionen tillskriver du ett bruk av skvaller och skandalspridning. Detta är helt enkelt ännu en av dina ”härledningar” från din tomma teori: oppositionen är småborgerlig; småborgerliga individer går in för skvaller; därför skvallrar oppositionen. Nu vill jag inte låtsas att någondera sidan i en lång fraktionsstrid helt kan undvika ett visst mått av personskvaller; att skvallra tycks vara en tämligen allmänmänsklig egenskap. Men att slå fast att oppositionen använder skvaller som *metod* är helt enkelt *falskt*, liksom så mycket annat du säger utan tillstymmelse till bevis. Det är inte oppositionen, utan cannonklicken som använder skvaller som verktyg, är ett instrument i kampen, och dessutom, dess huvudinstrument. Den har sedan någon tid tillbaka, t.o.m. innan den nuvarande fraktions-kampen började, systematiskt fördärvat sina anhängares sinnen genom att sprida det nedrigaste personliga skvaller. Detta är idag dennas huvudsakliga aktie i omlopp.

Jag finner det ytterligt avslöjande att strukturen i ditt Öppna brev är draperad runt tre skvaller-godbitar – alla naturligtvis overifierade – i vilka yttranden tillskrivs mig, Abern och Shachtman. Detta är symptomatiskt. Sanningen är att ditt öppna brev, trots dess pretentiösa teoretiserande och dess grandiosa retorik, i verkligheten bara är ett slags förhärlikande, ett översofistikerat återgivande, av cannonklickens skandalösa skvaller. Avklädd sin brist på samband är detta vad som blir kvar av ditt Öppna brev: Shachtman är en clownaktig och ytlig bronx-intellektuell; Abern är en slug och lömsk ränksmidare; Burnham en professor. Du tar itu med de ”dialektiska” variationerna på dessa teman. Cannons bihang tillhandahåller den saftiga fyllning som gör dem till så smakligt tilltugg till kvällskaffet.

Från vilken källa flödar detta ändlösa upprepande av ”akademisk”, ”skolbänk”, ”professor”, ”pedant”, ”demokratisk salong” ...? Detta har jag stött på förut, kamrat Trotskij, i politisk kamp; och utan undantag har det varit reaktionens bomärke.

Var vänlig och försök inte tala om för mig att t.o.m. skvallret från cannonklicken i en något förvrängd form representerar ett ”sunt” och ”progressivt” svar från den ”proletära basen”. Vi känner alltför väl upphovsmännen till detta skvaller, och hur de nästan kunde vara ”sunda proletärer”. Proletärerna gör rätt i, försäkrar jag dig, att misstro småborgare, däribland också många intellektuella och professorer. Detta är särskilt sant när det är fråga om personal, om organisatoriskt ledarskap. Men detta ändrar inte på minsta vis den reaktionära karaktären av att, som du, göra de lömska vädjandena till denna känsla till centralt fokus för din attack mot vår inställning, våra *argument*, vår politik. I den faktiska kampens faktiska sammanhang, har dessa vädjanden till antimetropoliska, anti-intellektuella fördomar, uteslutande reaktionära effekter; de underblåser efterbliven provinsialism, till en anti-teoretisk, t.o.m. anti-politisk snedvridning. Och dessa effekter kommer att kännas långt efter den nuvarande stridens av-

⁹⁰ Troligtvis är det det postskriptum som fanns i det brev som skickades till SWP:s nationalkongress den 27 december 1929.

slutning. Ja, de kommer att plåga dig i månader och t.o.m. år, när den politiska upplösningen som redan kommit en bit på väg bland Cannons styrkor når sin mognad. Kanske t.o.m. du kan befinnas vara en intellektuell och en storstadsman, kamrat Trotskij.

En stor del av cannonklicken – speciellt dess artikulerade talesmän – har redan sjunkit djupt in i cynismen. De har inget perspektiv bortom sina röster. Denna stämning uttrycker sig i godtagandet av principen: ”Allt går an!”. De handlar i enlighet med denna princip. Lögner, förtal, skvaller, stämplingar, motsägelser, brutalitet, falsk indignation, retorik på- och avkopplad med en aktörs sprundtapp ... Allt går an! Jag iakttog med förfäran manifestationer vid t.ex. New York Citykongressen. Och de gör mer än korrumperar själva medlemmarna i Cannonklicken. Många kamrater kom till mig under New York City-kongressen och anmärkte att de ”sannerligen lärde sig en hel del om politik genom fraktionsstriden”; men tyvärr var den läxa som Cannon och Cochran och Lewitt och Gordon lärde dem läxan att ”allt går an”. Du har inte gjort någonting för att motverka denna läxa.

Du försöker avvärja all kritik av dina ”metoder” genom två knep: Du säger att alla som nämner metoder gör så därför att de förlorar på de politiska principernas fält. Du säger att var och en som opponerar sig gör så utifrån Guds ståndpunkt eller det kantska kategoriska imperativet eller ”den småborgerliga moralens eviga normer”. Detta är ibland, t.o.m. ofta, fallet. Men jag har inte för avsikt att förbli tyst angående de metoder du nu använder av rädsla för att bli kallad en småborgare. Mina moralnormer har varken hämtats från religion eller Kant, och vi har förkastat din nuvarande politiska hållning med argument och bevismaterial, med en slutgiltighet vars förtjänster jag inte förväntar mig att du ens försöker bestrida.

Ja, jag bedömer en politisk kamp *moraliskt* såväl som politiskt. Socialismen är ett moraliskt ideal, vilket tänkande människor väljer med avsikt, genom en moralisk handling. En kall och nykter vetenskaplig analys övertygar mig att detta ideal dikterar en ändamålsenlig moral som måste leda kampen för det, liksom vi säger att den vite mannen inte kan bli fri medan den Svarte mannen är förslavad, så kan en social ordning som grundas på sanning och frihet och lojalt samarbete inte erövrats av dem som i sina relationer med andra grundar sina handlingsmetoder på lögn och illojalitet och förtal. Det är farligt att ha en falsk politisk hållning. Men den behöver inte bli fatal: ty politiken kan ändras, om en kritisk, demokratisk och lojal *moral* råder, när erfarenheten gör behovet av förändring klarare. Men det är förödande om själva handlingens källa förgiftas.

Du avslutar ditt brev i en underlig ton, kamrat Trotskij. ”Om”, säger du till mig, ”vi kan nå en överenskommelse med dig på grundval av dessa principer, då skall vi utan svårighet nå en riktig politik i förhållande till Polen, Finland och t.o.m. Indien. På samma gång förpliktigar jag mig själv att hjälpa dig att föra en kamp mot vilken yttring av byråkratism och konservatism det vara månde ...” Mot bakgrund av händelserna under de senaste månaderna kommer du att inse varför ett sådant förpliktigande är av ringa betydelse för mig. Vad gäller överenskommelse om principer: Det finns bara ett sätt på vilket en sådan överenskommelse är möjlig för mig när jag är övertygad om att mina principer är felaktiga, och andras riktiga. Och jag är rädd att metaforerna – om de så uttalades av en Shakespeare – inte vore tillräckligt för att övertyga mig.

JAMES BURNHAM

1 februari. 1940

James Burnhams avskedsbrev till the Workers Party

New York, 21 maj, 1940

Till nationalkommittén i the Workers Party:

Jag ser mig tvingad att förelägga kommittén frågan om min status i förhållande till det nyligen bildade Workers Party.

Fraktionsstriden i Socialist Workers Party, dess slutsatser och det nyliga bildandet av the Workers Party har i mitt eget fall blivit det oundvikliga tillfället till en genomgång av mina egna teoretiska och politiska övertygelser. Denna genomgång har visat mig att om jag så uttänjer terminologin kan jag inte längre betrakta mig, eller tillåta andra att betrakta mig, som marxist.

Av de viktigaste övertygelserna, vilka förbundits med den marxistiska rörelsen, om det så är dess reformistiska, leninistiska, stalinistiska eller trotskistiska variant, finns det så gott som ingen jag accepterar i deras traditionella form. Jag betraktar dessa övertygelser som antingen felaktiga eller föråldrade eller meningslösa; eller i ett fåtal fall, som sanna enbart i en form så begränsad och modifierad att de i egentlig mening ej längre kan kallas marxistiska.

Detta meddelande är inte avsett att vara en utförlig analys eller en längre personlig trosbekännelse. Jag vill icke desto mindre illustrera min uppfattning med några specifika exempel:

Jag förkastar, som ni vet, ”marxismens filosofi”, den dialektiska materialismen. Det är sant att jag aldrig accepterat denna filosofi. Förr i tiden ursäktade jag denna diskrepans och förlikade denna övertygelse med iden att filosofin var ”oviktig” och ”inte spelade någon roll” vad praktiken och politiken beträffar. Erfarenheten, och vidare studier och eftertankar, har övertygat mig om att jag haft fel och Trotskij – med så många andra – rätt i detta avseende; att den dialektiska materialismen ehuru vetenskapligt meningslös, psykologiskt och historiskt är en integrerad del av marxismen, och har sina många och ogynnsamma effekter på praktik och politik.

Den allmänna marxistiska teorin om ”universell historia”, i den utsträckning den har något som helst empiriskt innehåll, tycks mig vederlagd av moderna historiska och antropologiska undersökningar.

Marxistisk ekonomi tycks mig till största del antingen felaktig eller föråldrad eller meningslös tillämpad på nutida ekonomiska fenomen. De aspekter av marxistisk ekonomi som bevarar sitt värde tycks mig inte rättfärdiga ekonomins teoretiska struktur.

Jag tror inte bara att det är meningslöst att säga att ”socialismen är oundviklig” och felaktigt att socialismen är ”det enda alternativet till kapitalismen”; jag anser att på grundval av det bevismaterial vi nu kan tillgå är en ny form av utsugarsamhälle (vad jag kallar ”funktionärs”samhälle⁹¹ inte bara möjligt som alternativ till kapitalismen utan en trolig följd av den nuvarande perioden än socialismen.

Som du vet, anser jag att inte Ryssland kan betraktas som en ”arbetarstat”, i någon som helst begriplig mening av termen. Denna uppfattning är emellertid förbunden med långt mer grundläggande slutsatser: t.ex. att stalinismen måste förstås som en manifestation av samma allmänna historiska krafter av vilka fascismen är en annan manifestation. Jag är ännu osäker på huruvida denna slutsats ävenledes gäller leninismen och trotskismen.

Jag godtar inte, fullständigt och utan omsvep – vilket Cannon haft klart för sig en längre tid – den leninistiska uppfattningen om partiet – inte blott Stalins eller Cannons modifieringar av denna uppfattning, utan Lenins och Trotskijs. Jag godtar inte teorin om partiet, och till yttermera visso, och viktigare, inte det etablerade beteendemönster som uppvisar partiets

---

⁹¹ Se Burnhams bok *Direktörernas revolution*.

karaktär som levande realitet. Den leninistiska partitypen tycks mig oförenlig med verkligt vetenskaplig metod och verklig demokrati.

I ljuset av sådana övertygelser, och andra liknande dessa, säger det sig självt att jag måste förkasta en anseelig del av Fjärde Internationalrörelsens programmatiska dokument (vilka accepterats av the Workers Party). Dokumentet "Övergångsprogrammet" tycks mig – som det också gjorde rätt mycket när det först framlades – vara mer eller mindre äkta nonsens, och ett nycklexempel på marxismens oförmåga, t.o.m. i händerna på dess mest briljanta intellektuella representant, att behandla nutida historia.

Dessa övertygelser, speciellt utifrån deras negativa aspekt

- dvs., så långt de inbegriper en oförenlighet med marxismen

- är på intet vis "plötsliga" eller tillfälliga, ej heller är de blott och bart produkter av den senare fraktionskampen. Åtskilliga har jag alltid haft. Många andra har jag haft under några år. Andra har, under det senaste åren, växlat från tvivel och ovisshet till övertygelse. Fraktionsstriden har bara tjänat som ett tvång på mig att göra dem explicita och mer eller mindre betrakta dem i sin helhet. Jag förstår naturligtvis att många av dem inte är "nya" eller "originella", och att jag genom att hysa dem befinner mig i ett mycket dåligt sällskap. Jag har emellertid kunnat döma sanningen i övertygelserna efter den moraliska karaktären hos dem som hyser dessa.

*

Det nyligen bildade Workers Party är ett marxistiskt parti, och i all synnerhet ett bolsjevikiskt, leninistiskt parti. Detta är inte bara en definitionsfråga. Det garanteras på samma sätt av dess programmatiska dokument (speciellt nyckeldokumentet om "Målsättningarna, uppgifterna och strukturen hos the Workers Party"), av uttalandena och övertygelserna hos den överväldigande majoriteten av dess ledarskap och av en gedigen majoritet av dess medlemmar, och av denna majoritets aktionsvanor. Det symboliseras på ett slående sätt av uttalandet i huvudet på Labour Action att partiet är en sektion av Fjärde Internationalen, av definitionen av dess teoretiska tidskrift som "ett organ för revolutionär marxism", av det upprepade åberopandet i det nyckeldokument som nämnts ovan till "Marx', Engels', Lenins och Trotskij's revolutionära traditioner" och till "marxismens principer", och av händelsen på kongressen med telegrammet till Trotskij. Inget som helst i fraktionsstriden tydde på en bestämd tendens bort från denna inriktning; tvärtom, varje envetet förslag åt det hållet blockerades genast. I verkligheten grundades inte splittringen från Socialist Workers Party på någonting grundläggande, och the Workers Party existerar nu som en fraktion av den trotskistiska rörelsen. Detta om den faktiska orsaken till den extrema svårighet som fraktionen stötte på när den skulle framskapa en inställning till "partiets natur", och att avgränsa denna inställning mot Cannons. Detta var svårt att göra, gjordes faktiskt inte, eftersom de två inställningarna, frånsatt vissa detaljer och betoningar, i verkligheten inte skiljde sig från varandra.

Jag vill naturligtvis inte mildra min egen del av ansvaret för vad som hände i det omedelbara såväl som mer avlägsna förflutna. Här vill jag framlägga fakta som jag ser dem, av vilka bl.a. det faktum finns att jag inte varit en politisk arbetare på heltid och inte accepterat en full del av det organisatoriska ansvaret.

— — —

Av dessa fakta om mina nuvarande övertygelser och karaktären av the Workers Party, följer ofrånkomligen följande slutsats: Jag kan inte vara en lojal medlem av the Workers Party; jag kan inte acceptera dess program eller disciplin; jag kan inte tala eller handla för det.

Naturligtvis är jag inte oense med allt som the Workers Party står för. Jag tror att socialismen skulle vara en god sak om den kunde genomföras (fastän vi erfar att ”socialismen som ett moraliskt ideal” har ett dåligt rykte bland marxister). Jag godtar attityden från the Workers Party gentemot kriget, åtminstone som den tedde sig i den just avslutade fraktionsdispyten. Men enigheten på dessa punkter delar jag med många andra organisationer och tiotusentals individer som helt står utanför the Workers Party. I den mån jag fungerar politiskt, kan jag inte inskränka det jag säger till rapsodier om önskvärdheten av socialism och avståndstagande från båda lägren i kriget. Detta blev klart för mig med särskild skärpa genom the Workers Partys första offentliga massmöte. För jag försökte tänka ut vad jag kunde säga, och jag kunde inte finna något att säga vad jag kände att jag borde säga och fortfarande framträda på podiet som en lojal talesman för gruppen. Slutligen kompromissade jag än en gång, talade ”utan fara” om det tredje lägret, och kände mig som en lögnare när jag slutat.

Därför framstår enbart två alternativ för mig:

Om jag fortfar att vara medlem av partiet, kan jag omedelbart dra igång en fraktionskamp efter de linjer som uppdragats av detta dokument. Denna kamp skulle naturligtvis, från politisk och teoretisk ståndpunkt, vara mycket mer omfattande och grundläggande än den kamp som just avslutats med Cannon och skulle ha som en allmän målsättning, utifrån min ståndpunkt, att fullständigt bryta loss gruppen från marxismen.

Eller också kan jag helt enkelt skiljas från the Workers Party.

Utifrån den vanliga uppfattningen om ”principiell” och – ansvarig” politik, åligger mig det första förfarandet. Jag tror emellertid inte att den är vettig under rådande omständigheter. Å ena sidan, skulle en skarp fraktionskamp i the Workers Party nu (i vilken min ståndpunkt skulle stödjas av en mycket liten minoritet) innebära gruppens sönderfall, åtminstone att den reducerats till impotens – och den börjar på en inte alltför fast grund. Vad som kunde vinnas vore inte något värt, skulle helt enkelt inte betyda någonting politiskt. Å andra sidan, är jag personligen inte villig att ta på mig ledarskapet i en sådan kamp. Jag är inte, har inte varit, och kan inte bli en ”praktisk politiker” och ”organisationsmänniska”, framförallt inte en ledare.

Därmed återstår endast det andra förfarandet.

Det kommer att tänkas och sägas av många att mina nuvarande övertygelser och de beslut som följer av dem är en ”rationalisering” av, å ena sidan, trycket från en fin och borgerlig omgivning, och, å andra sidan, inflytandet från arbetarnas och mänsklighetens fruktansvärda nederlag under de senaste tjugo åren, och från krigskrisen.

Jag vore den siste att låtsas att någon man kunde vara så fräck som att inbilla sig att han klart vet motiven och ursprungen till sina egna handlingar. Hela detta brev kan vara ett utpekulerat sätt att säga den enkla satsen: ”Jag känner för att lämna politiken”. Det är säkert fallet att jag har påverkats av nederlagen och förräderierna under de senaste tjugo åren och mer. Dessa utgör en del av bevismaterialet för min övertygelse att marxismen måste förkastas: vid vart och ett av de många test historien tillhandahållit, har de marxistiska rörelserna antingen inte genomfört socialismen eller förrått den. Och de påverkar också mina känslor och attityder, jag vet det.

Vad gäller mitt ”personliga liv”, hur ska man någonsin kunna veta vad som är höna och vad som är ägg, huruvida ovillighet att fullständigt anträda den marxistiska politiken förvirrar övertygelsen, eller huruvida klara övertygelser förhindrar en från att fullständigt anträda den marxistiska politiken? Jag är lite trött, ska jag bekänna, på sedvänjan att göra upp räkningen med opponenter och kritiker, att avgöra vetenskapliga dispyter, av självbelåtna referenser till ”rationalisering” och ”trycket från främmande klasser och influenser”.

Att denna sedvänja är en väl etablerad del av den marxistiska traditionen är inte den minsta av mina invändningar mot marxismen.

Mina övertygelser är fakta; och nederlagen och förräderierna, och mitt levnadssätt och min smak är också fakta. Där finns de, vad än sanningen om källorna och ursprungen och motiven må vara.

— — —

På ingen ideologisk, teoretisk eller politisk grund kan jag således erkänna, eller känner jag något band eller trohet gentemot the Workers Party (eller gentemot något annat marxistiskt parti). Så är fallet helt enkelt, och jag kan ej längre hyckla med det, varken mot mig själv eller andra.

Olyckligtvis återstår ännu en faktor. Denna faktor är en känsla av moralisk förpliktelse och ansvar för mitt förra jag (sju års, visserligen ofullständig, dominans av marxismen eller någon jämförbar struktur, kan inte utplånas genom några minuter vid en skrivmaskin) och mer speciellt för andra personer, för dem jag förenat mig med i ett lojalt samarbete på båda sidor, och för andra som i sina idéer och handlingar påverkats av mig. Trotskij och Cannon kommer att utnyttja mitt beslut som en bekräftelse på deras åsikter – Burnhams avgång kommer att bli, genom deras anmärkningsvärda men enligt mänskliga begrepp förståeliga logik, bevis för sanningen i deras uppfattningar om krigets karaktär, den ryska statens natur, och Rysslands roll i kriget. För många medlemmar av the Workers Party kommer min avgång att te sig som en desertering. Ur moralisk och personlig synpunkt kan jag ej annat än medge att det kan finnas en hel del sanning i detta senare omdöme.

Men denna faktor, vägd mot andra, är ej längre tillräcklig för att avgöra mina handlingar. Det tycks mig nu i sanning vara klart att om det inte varit för dessa moraliska och personliga överväganden, skulle jag egentligen ha lämnat partiet för någon tid sedan. På grundval av mina övertygelser och intressen (vilka också är ett faktum) har jag under åtskilliga år ej haft någon verklig plats i ett marxistiskt parti.

Detta meddelande utgör mitt definitiva avsked från gruppen. Jag är emellertid, på grund av de förpliktelser jag erkänner, inom strikta gränser beredd att diskutera med kommittén, om kommittén så önskar, förfaringsättet med min avgång. Det finns fyra alternativ:

1. Kommittén kan utesluta mig. Det vore inga problem att finna grunder till uteslutning: Jag har redan skrivit en artikel, vilken, om den publiceras i icke-partipress (och det finns möjlighet till sådan publicering) vore tillräckliga grunder.
2. Jag kan helt enkelt dra mig tillbaka från gruppen och dess aktiviteter, utan att någon speciell notis tas därom från vardera sidan.
3. Jag kan nominellt beviljas en ”permission” för sex månader. Om man väljer detta alternativ, borde det inte bli något missförstånd. Framtiden är aldrig säker, men sannolikheten att en sådan permission når ett slut är verkligen liten.
4. Jag är slutligen beredd, om kommittén känner att det skulle göra någon verklig skillnad under den första perioden av gruppens självständiga existens, att genomföra en form av partiellt samarbete under de nästa två månaderna. Detta skulle i huvudsak bestå av att skriva signerade och osignerade artiklar för partipressen, i enlighet med partiets inställning; och under den tiden avstå från offentliga handlingar som strider mot partiet och dess program. När dessa två månader nått sitt slut, kan något av de tre andra alternativen verkställas. Jag skulle

inte önska denna fjärde lösning, om jag ska vara ärlig, men, som jag slagit fast, jag är beredd att acceptera den.

— — —

Att skriva detta brev har varit en smärtsam och svår uppgift för mig. Det är på inget vis en impulsiv handling, utan har föregåtts av det mest noggranna och utförliga övervägande. Jag är framförallt angelägen om att undvika att ge något som helst intryck av att jag försöker ursäkta eller urskulda mig, mina egna svagheter eller brister eller misslyckanden. Jag ämnar inte klandra andra eller historien för mina fel. När jag säger att jag förkastar marxismen, menar jag inte alls att jag är fylld av förakt mot eller betraktar mig som "överlägsen" marxister. Inte alls. Jag är ödmjuk, tro mig, inför lojaliteten, uppoffringen och heroismen hos så många marxister – kvaliteter som i så stor utsträckning återfinns inom the Workers Party. Men jag kan ej handla annorlunda än jag gör.

Med den övertygelse jag har, kan jag inte önska the Workers Party framgång: men jag kan vilja och vill verkligen dess medlemmar väl. I den utsträckning som var och en av oss, på sitt eget sätt och område, bevarar värderingarna och sanning och frihet, hoppas jag att vi skall fortsätta att betrakta oss som kamrater, vilka namn vi än använder och vilka etiketter som än må knytas runt våra halsar.

Broderliga hälsningar JAMES BURNHAM